

Vilniaus universitetas

TARPTAUTINIŲ SANTYKIŲ IR POLITIKOS MOKSLŲ INSTITUTAS

POLITIKOS MOKSLŲ BAKALAURO PROGRAMA

JUSTINA ŽUTAUTAITĖ

IV kurso studentė

**PILIEČIŲ ĮTRAUKIMAS Į MIESTO PLANAVIMO PROCESUS LIETUVOJE:
DISKURSO ANALIZĖ
BAKALAURO DARBAS**

Darbo vadovė: dr. Jogilė Ulinskaitė

Vilnius, 2020

PATVIRTINIMAS APIE ATLIKTO DARBO SAVARANKIŠKUMĄ

Patvirtinu, kad įteikiamas darbas „Piliečių įtraukimas į miesto planavimo procesus Lietuvoje: diskurso analizė“ yra:

1. Atliktas mano pačios ir nėra pateiktas kitam kursui šiame ar ankstesniuose semestruose;
2. Nebuvo naudotas kitame Institute/Universitete Lietuvoje ir užsienyje;
3. Nenaudoja šaltinių, kurie nėra nurodyti darbe, ir pateikia visą panaudotos literatūros sąrašą.

Justina Žutaitė

BIBLIOGRAFINIO APRAŠO LAPAS

Žutautaitė J. Piliečių įtraukimas į miesto planavimo procesus Lietuvoje: diskurso analizė: Politikos mokslų specialybės, bakalauro darbas / VU Tarptautinių santykių ir politikos mokslų institutas; darbo vadovė J. Ulinskaitė. – V., 2020. – 36 p.

Reikšminiai žodžiai: viešosios erdvės, miesto planavimas, viešasis valdymas, diskurso analizė, savivaldybė, pilietinis dalyvavimas, ekspertiškumas, atstovavimas.

Šiame darbe siekiama ištirti, kaip piliečiai ir savivaldybės atstovai legitimuoja savo poziciją sprendžiant su viešąja erdve susijusius klausimus. Darbe remiamasi L. Häikiö išskirtomis argumentų kategorijomis, kurias gyventojai bei savivaldybės atstovai pasitelkia, siekdami užtikrinti savo legitimumą, – ekspertiškumu, atstovavimu ir bendroju gėriu. Analizuojami trys aktyvaus gyventojų pasipriešinimo sulaukę viešųjų erdvių rekonstrukcijos projektai Vilniuje ir Kaune. Pasitelkus diskurso analizę, atskleidžiama, kad abi veikėjų grupės šiuose atvejuose pasitelkė aukščiau minėtas argumentų kategorijas. Teorinis modelis papildomas naujais argumentais kategorijų viduje, taip pat išskiriama nauja kategorija, susijusi su teise ir procedūromis. Šis darbas prisideda prie tyrimų, nagrinėjančių diskursyvias praktikas, pasitelkiamas viešojo valdymo procese bei miesto planavime.

Turinys

Įvadas	5
Teorinis pagrindas	9
Metodologija	14
Tyrimo rezultatai	17
Ekspertiškumas	18
Atstovavimas	22
Teisė ir procedūros	27
Bendrasis gėris	31
Išvados	35
Literatūros sąrašas	37
Summary	39
Priedas Nr. 1	40

Išvadas

Erdvė yra veiksmo ir planavimo objektas, kuriuo disponuoja gyventojai, architektai, miestų planuotojai, politikai ir kiti veikėjai. Kaip pastebi kultūros antropologė Aleida Assman, erdvės samprata yra glaudžiai susijusi su teritorija, kuri visuomet buvo neatsiejama nuo politikos – noro įsiveržti, pakeisti, performuoti, modernizuoti. Politiniams režimams svarbi ateities dimensija – jie visuomet kuria *tabula rasa* projektus, kuriuose istorinės liekanos ir reliktai užleidžia vietą ateities vizijų realizavimui, o erdvė tampa medžiaga kūrybai, konstravimui ir naudojimui¹.

Mąstant apie erdvę iš aukščiau įvardytos perspektyvos, miesto planavimo procesą galima suvokti kaip politinį procesą, kuriame susiduria skirtingi veikėjai, turintys skirtingas ateities vizijas. Pastarųjų dešimtmečių miestų planavimas atspindi ekonominę-politinę būklę, kurią politikos teoretikai dažnai apibūdina kaip depolitizaciją (politikos išnykimo procesą). Ši *post-politikos* būklė pasižymi technokratiškomis, rinkos logika grįstomis „gerojo valdymo praktikomis“ ir menku gyventojų vaidmeniu priimant sprendimus². Dar 1976 m. sociologas H. Molotch pavartojo frazę „miestas kaip augimo mašina“, taip charakterizuodamas tuometinę Amerikos situaciją, kai tiek privataus, tiek viešojo sektoriaus esminiu poreikiu tampa miesto plėtra ir konkurencingumo didinimas³. Miestas yra neoliberalaus politinio režimo dalis – jo vystymesi ir valdyme nesunku aptikti orientaciją link ekonominio augimo ir enterprenerystės skatinimo, ekspertinės, „racionalios“ informacijos dominavimo, siekio užtikrinti efektyvius ir optimalius sprendimus⁴. Atsiranda įtampa tarp skirtingų vizijų, kokia turėtų būti miesto viešųjų erdvių paskirtis – viena vertus, jos yra skirtos gyventi, dirbti, sąveikauti, prisiminti, žaisti, kurti; kita vertus – kuo efektyviau ir optimaliau tenkinti nutolusių vartotojų poreikius⁵.

Paraleliai minėtoms diskusijoms apie neoliberalizmo įsigalėjimą, kiti socialinių mokslų atstovai pastebi, kad tradicinės hierarchiškos, unitarinės politinės sistemos keičiasi į horizontalesnes ir fragmentiškesnes valdymo (angl. *governance*) formas. Viena pirmųjų autorių, kritikavusių centralizuotą sprendimų priėmimą, buvo S. R. Arnstein, 1969 m. pasiūliusi „kopėčių“ metaforą, apibūdinančią gyventojų įtraukimo į viešąjį planavimą lygmenis. Supaprastinus autorės pateiktą modelį, galima išskirti tris pakopas, kaip visuomenė gali būti įtraukiama į viešojo planavimo procesą – ją vien informuojant apie jau priimtus sprendimus (žemiausia pakopa); su ja konsultuojantis; arba

¹ Aleida Assmann, „Miesto atmintis“. Kn. Alvydas Nikžentaitis (sud.), *Atminties daugiasluoksniškumas*. Vilnius: Lietuvos istorijos institutas, 2013.

² Erik Swyngedouw, „Where is the political? Insurgent mobilisations and the incipient “return of the political”, *Space and Polity*, 18(2), 2014, 122-136.

³ Harvey Molotch, „The City as a Growth Machine: Toward a Political Economy of Place“, *American Journal of Sociology*, 82(2), 1976, 309-332.

⁴ Pavyzdžiui, Peter Roberts ir Hugh Sykes (red.), *Urban regeneration: a handbook*. London: Sage, 2000.

⁵ Henri Lefebvre, „The Right to the City“. *Writings on Cities*. Blackwell Publishers, 1996 [1968].

leidžiant jos nariams tiesiogiai dalyvauti priimant sprendimus (aukščiausia pakopa)⁶. Nuo to laiko vis gausėjanti kritika tradicinėms, biurokратиškoms ir vien į rezultatą orientuotoms planavimo praktikoms lėmė, kad savivaldos institucijų metodas „Nuspręsk, pranešk, ginkis“ nebėra laikomas pakankamu. Pastaraisiais metais miesto planavimo kokybė vertinama ne tik pagal tai, ar statant bei atnaujinant objektus diegiami tvarūs, ekologiški sprendimai, bet ir pagal tai, ar skatinamas socialiai, istoriškai ir kultūriškai informuotas bei įtraukus miesto vystymasis.⁷

Šios tendencijos atsispindi ir politiniame-teisiniame lygmenyje – ratifikuojami strateginiai dokumentai, įstatymai dėl gyventojų vaidmens stiprinimo sprendžiant su jų aplinka susijusius klausimus. Šioje srityje svarbus įvairiose strategijose nugulęs „darnaus vystymosi“ konceptas bei 1998 m. priimta Jungtinių tautų konvencija dėl teisės gauti informaciją apie aplinką, dalyvauti priimant sprendimus ir teisės kreiptis į teismus aplinkos klausimais⁸. Vadinamąja Orhuso konvencija siekiama ne tik padidinti valdžios atskaitomybę, bet ir sutelkti pastangas į visuomenės ir valdžios institucijų bendravimą demokratinėmis sąlygomis. Šios tarptautinės iniciatyvos pritaikomos ir nacionaliniu lygmeniu – pavyzdžiui, Lietuvos pažangos strategijoje „Lietuva 2030“ rašoma apie tikslą visuomenei sudaryti sąlygas „pačiai kurti savo ateitį ir keisti aplinką, pradedant savo kiemu ir baigiant valstybę“.

Vis dėlto, dialogas su visuomene savaime negarantuoja, kad bus prieita prie visoms interesų grupėms priimtino bendro sutarimo. Kitaip tariant, egzistuoja skirtis tarp diskusijos ir sprendimo – kaip pastebi Arnstein, galima konsultuotis su piliečiais ir leisti jiems patarinėti nors ir iki begalybės, tačiau tai neužtikrina, kad valdžios atstovai į tai realiai atsižvelgs ir atiduos dalį sprendimų priėmimo galios.⁹ Net jeigu dialogo metu konfliktas tarp visuomenės ir valdžios nekyla, tai nebūtinai reiškia, kad buvo pasiektas tikras konsensusas – dalyvavimas gali tapti ir tuščiu ritualu, padedančiu valdininkams sukurti visuomenės paramos įvaizdį. M. Foucault besiremiantys teoretikai teigia, kad viešojoje sferoje dominuoja „argumentuota“ kalba, rišlus, nuoseklus ir „beaistris“ diskursas, o tai išstumia kai kurių grupių balsus iš diskusijos arba juos „normalizuoja“¹⁰.

Miesto planuotojai ir teoretikai dažnai deklaruoja konsensuso ir „habermasiškojo“ lygiaverčio, racionalaus dialogo būtinybę, tačiau praktikoje jį pasiekti ne visada įmanoma. Kiekviena iš šio dialogo grupių turi skirtingus pasakojimus ir skiriasi ne tik pagal savo interesus, bet ir žinias,

⁶ Sherry R. Arnstein, „A Ladder Of Citizen Participation“, *Journal of the American Institute of Planners*, 35(4), 1969, 216-224.

⁷ Ernest W. B. Hess-Lüttich, „Urban discourse – city space, city language, city planning: Eco-semiotic approaches to the discourse analysis of urban renewal“, *Sign Systems Studies*, 44(1/2), 2016, 12–33.

⁸ Konvencijos tekstas prieinamas internete: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.133597>

⁹ Arnstein, 218-233.

¹⁰ Lincoln Dahlberg, „The Habermasian public sphere: Taking difference seriously?“ *Theory and Society*, 34, 2005, 111-136.

pasaulėžiūrą, netgi patį realybės suvokimą¹¹. Taigi, net ir esant geranoriškam valdžios nusiteikimui piliečių atžvilgiu, dialogo suvaldymas gali tapti kebliu uždaviniu. Aktyvus ir tikras visuomenės įsitraukimas – ypač toks, kuris iš esmės prieštarauja valdžios pozicijai, – gali privesti prie chaotiškų rezultatų – konfliktų, kontroversijų, vėluojančių ar nutrauktų projektų ir išaugusių finansinių kaštų¹². Tai itin aktualu turint omenyje naujas postmodernias pilietiškumo formas, nekonvencinius piliečių įsitraukimo į politiką kanalus.¹³ Galimybių dalyvauti demokratiname procese nesudarymas ir raiškos kanalų nesuteikimas alternatyvioms nuomonėms virsta į tai, ką P. Rosanvallon vadina „kontrademokratinio“ dalyvavimu, įgaunančiu socialinių judėjimų, bendruomeninių asociacijų, „vieno klausimo grupių“ ir kitų kolektyvinių formų išraišką¹⁴. Nors šie judėjimai kuriasi dėl pavienių priežasčių (pavyzdžiui, parkams iškilusi grėsmė), iš tiesų jie atspindi ir platesnę visuomenės problemą – nepasitenkinimą pačia politinio gyvenimo struktūra ir tiesmuką bei nepatogų „Real Democracy Now!“ reikalavimą.¹⁵

Iš čia kyla tyrimo problema – tiek akademinėje, tiek politinėje plotmėje nusistovėjo nuostata, kad gyventojų įtraukimas į jiems aktualių sprendimų priėmimą yra būtina valdymo (angl. *governance*) praktika, leidžianti pasiekti bendrą sutarimą, tačiau ir toliau neišvengiama konfliktų ar, priešingai, vien formalaus bendradarbiavimo tarp valdžios institucijų ir piliečių.

Lietuvos miestų planavimo situacija yra tinkama niša tyrimui, analizuojančiam aukščiau įvardytas įtampas. Orhuso konvencijoje, kurią ratifikavo ir Lietuva, deklaruojamas atvirumas yra sunkiai suderinamas su lėtai besikeičiančia iš sovietmečio paveldėta uždarumo kultūra. Anot T. Zaharchenko ir G. Goldenman, posovietinių šalių valdininkai yra linkę laikyti save geriau negu bet kas kitas savo darbą išmanančiais „profesionalais“, o tai sumenkina tikimybę, kad valdžia investuos į skaidrų ir įtraukų sprendimų priėmimą.¹⁶ D. Čiupailaitė pastebi, kad Lietuvos architektai – veikėjų grupė, glaudžiai susijusi su savivaldybės veikla¹⁷ – priskiria sau išskirtinio erdvės profesionalo statusą. Architektai suvokia save kaip nepriklausomus menininkus, nuo kurių turėtų priklausyti miesto raidą lemiantys sprendimai. Visuomenė architektų žodžiuose figūruoja daugiausia neigiama prasme –

¹¹ Ernest W. B. Hess-Lüttich, 19-20.

¹² Stefan Olander, „Stakeholder impact analysis in construction project management“, *Construction Management and Economics*, 25(3), 2007, 277-287.

¹³ Erik Amna ir Joakim Ekman, „Standby citizens: diverse faces of political passivity“, *European Political Science Review*, 6(2), 261-281, 2014.

¹⁴ Pierre Rosanvallon, *Counter-democracy: Politics in an age of distrust*. Cambridge: Cambridge University Press, 2008.

¹⁵ Erik Swyngedouw, Japhy Wilson. „Seeds of Dystopia: Post-Politics and the Return of the Political“

¹⁶ Tatiana Zaharchenko ir Greta Goldenman, „Accountability in Governance: The Challenge of Implementing the Aarhus Convention in Eastern Europe and Central Asia“, *International Environmental Agreements*, 4(3), 2004, 229–251.

¹⁷ Architektai tiek vykdo savivaldybės užsakymus, tiek dalyvauja formuojant technines užduotis ar vertinant projektinius pasiūlymus. Savivaldybėje veikia Architektūros ir teritorijos planavimo skyrius, Vyriausiojo miesto architekto tarnyba.

retoriškai klausiama, „ar gali vairuotojų būrelis nutarti, kas ir kaip turi būti, atrodyti mieste?“ Tiek užsakovai, tiek visuomenė yra matomi kaip tie, kuriuos reikia šviesti ir gelbėti nuo architektūros neraštingumo.¹⁸ Akademine prasme, gyventojų vaidmuo miesto planavime praktiškai netyrinėtas – nors J. Jakaitis 2005 m. rašė apie visuomenės įtaką Vilniaus architektūrai¹⁹, tačiau sociologinė-politinė šio reiškinių dimensija liko nepaliesta. M. Cirtautas 2011 m. apibūdino visuomenės dalyvavimo teritorijų planavimo procesuose situaciją kaip griežtai procedūrišką, vienakryptę ir nelanksią. Autorius konstatuoja, kad šis klausimas vis dar yra tiek akademinės, tiek oficialiosios planavimo kultūros užribyje, o gerų praktinių pavyzdžių generuojant teritorijų plėtros vizijas sunku būtų rasti ir su žiburiu²⁰.

Plačiau analizuoti šią temą šiuo metu skatina ne tik aktualių (neseniai atliktų) tyrimų trūkumas, bet ir itin suaktyvėjusi piliečių veikla. Lengvas informacijos prieinamumas internete, o ypač – socialiniai tinklai, skatina piliečius jungtis į neformalias bendruomenes, kritiškai vertinančias savivaldybių veiklą. Socialinis tinklas „Facebook“ sudaro lengvesnes sąlygas gyventojams ne tik sužinoti apie planuojamus pokyčius artimoje aplinkoje, bet ir susirinkti į savotišką agorą, kurioje apie miesto reikalus diskutuojama „čia ir dabar“, dažnai įsitraukiant ir savivaldybės atstovams. Pastaruosius keletą metų „Facebook“ tarnavo kaip vienas iš pagrindinių įrankių reikšti nuomonę bei organizuoti pasipriešinimo akcijas prieš savivaldybės planuojamus teritorijų planavimo projektus.

Aukščiau minimas tendencijas atspindi ir trys šiame darbe analizuojami atvejai – Sapiegų parko ir Reformatų skvero rekonstrukcijų projektai Vilniuje bei Nemuno krantinės rekonstrukcija Kaune. Kai 2018 metų bėgyje buvo paskelbti planai atnaujinti šias žaliąsias viešas erdves, sulaukta daug gyventojų kritikos tiek dėl projektų kokybės (ypač dėl žalos gamtai), tiek dėl paties planavimo proceso, į kurį gyventojai jautėsi nepakankamai įtraukti. Galiausiai, Sapiegų parko projekto įgyvendinimas buvo sustabdytas ir po metų suformuota nauja techninė užduotis, Reformatų skvero projektas buvo reikšmingai pakoreguotas, o Kauno Nemuno krantinės projekto baigtis iki šiol yra neaiški (nors kurį laiką savivaldybė laikėsi pozicijos, kad projektas bus įgyvendinamas nepaisant gyventojų prieštaravimų).

Šie pavyzdžiai rodo, kad Lietuva yra atsidūrusi būklėje, kuomet pokyčiai miesto planavimo kultūroje neišvengiami. Šią būklę galima suvokti kaip pereinamąją fazę, kadangi konfliktų tarp savivaldybių ir gyventojų baigtys yra įvairios. Nors šalyje vis dar dominuoja visuomenės informavimo ir konsultavimosi praktika (pirmoji ir antroji Arnstein „kopėčių“ pakopos), auga tiesioginio piliečių

¹⁸ Dalia Čiupailaitė, „Architektų vaidmens ir statuso dilemos posocialistiniame mieste.“ *Coactivity: Philosophy, Communication*, 22 (1), 2014, 15–37.

¹⁹ Jonas Jakaitis, „Miesto architektūros savitumas kaip architektūros ir visuomenės sąveikos rezultatas“, *Urbanistika ir architektūra*, 29(4), 2005, 191-202.

²⁰ Matas Cirtautas, „Visuomenės dalyvavimo urbanistinio planavimo ir projektavimo procesuose realijos ir perspektyvos“, *Mokslas – Lietuvos ateitis*, 3, t. 3, 2011, 59-66.

įtraukimo priimant sprendimus poreikis. Tradicinę galios poziciją užimantys sprendimų priėmėjai (savivaldybės atstovai ir kiti į planavimo procesą instituciškai įtraukti veikėjai) konkuruoja su šią poziciją perimti norinčiais piliečiais. Abi šios grupės siekia išlaikyti arba įgauti legitimumą – tai yra, įtvirtinti savo galią per moralinį autoritetą ir patikimumą, kuris įgyjamas atitinkant tam tikrus normatyvius kriterijus. Siekiant juos atitikti, legitimacijos procese veikėjai naudoja argumentus, atspindinčius kultūrinės nuostatos apie tai, kokie veikimo visuomenėje būdai yra priimtini. Būtent šie kriterijai, arba argumentų kategorijos, kuriuos pasitelkia savivaldybė bei gyventojai, siekiantys įgauti arba išlaikyti sprendimo galią, ir yra šio tyrimo ašis.

Šiame tyrime keliamas **tikslas**: ištirti, kaip piliečiai ir savivaldybės atstovai legitimuoja savo poziciją sprendžiant su viešąja erdve susijusius klausimus.

Darbo tikslui įgyvendinti keliami tokie **uždaviniai**:

- 1) Pristatyti teorinį pagrindą – L. Häikiö išskirtas argumentų kategorijas, kurias savivaldybės atstovai ir gyventojai pasitelkia, pagrįsdami savo įsitraukimą į miesto planavimo procesą; papildyti teorinį pagrindą kitais aktualiais tyrimais;
- 2) Pristatyti duomenų rinkimo metodą, tyrimo atvejų atrankos būdą ir diskurso analizės prieigą, kurie bus naudojami tiriant, kokiose argumentų kategorijose ir kokius argumentus savivaldybės atstovai ir gyventojai pasitelkia, siekdami legitimuoti savo poziciją.
- 3) Pristatyti analizės metu gautus rezultatus ir iš jų kylančiomis išvalgomis papildyti teorinį modelį.

Siekiant atsakyti į pagrindinį tyrimo klausimą – kaip piliečiai ir savivaldybės atstovai legitimuoja savo poziciją sprendžiant su viešąja erdve susijusius klausimus, – darbe taikoma diskurso analizės prieiga. Analizė struktūruojama remiantis teoriniu pagrindu – savivaldybės ir gyventojų naudojamomis argumentų kategorijomis, kurios apima ekspertiškumą, atstovavimą bei bendrąjį gėrį. Tyrimo duomenys atrinkti išskiriant keletą teksto tipų: viešai prieinamų dokumentų, žiniasklaidoje pateikiamos informacijos, „Facebook“ įrašų ir komentarų ir kitų viešų pasisakymų. Darbas struktūruojamas į teorinę, metodologijos (duomenų analizės, tyrimo atvejų atrankos ir duomenų rinkimo) bei rezultatų pristatymo dalis. Išvadose apibendrinami rezultatai bei atskleidžiama, kaip jie gali papildyti teorinį modelį.

Teorinis pagrindas

Tiek savivaldybės atstovai, tiek gyventojai mėgina užtikrinti savo ir sumenkinti kito autoritetą, t. y. pagrįsti, kodėl turėtų būti atsižvelgiama būtent į jų poziciją priimant sprendimus dėl rekonstrukcijos projektų. Tai reiškia, kad naudodamos kalbą, abi veikėjų grupės siekia legitimuoti save ir

delegitimuoti *kitą*. Siekiant suprasti, kaip piliečiai ir savivaldybės atstovai legitimuoja savo poziciją, reikalinga išanalizuoti jų pasitelkiamus argumentus. Siekiant identifikuoti galimas šių argumentų kategorijas pasirinktuose atvejuose, atsižvelgiama ir į anksčiau atliktus tyrimus, analizuojančius piliečių ir savivaldybės atstovų santykius. Šiame darbe bus remiamasi empiriniu Liisa Häikiö tyrimu²¹ apie Suomijos miesto Tampere darnaus vystymosi sprendimų priėmimo struktūrą²². Atlikusi 24 interviu su vietiniais gyventojais ir valdžia, autorė išskiria tris argumentų kategorijas, kurias skirtingi veikėjai pasitelkia, pagrįsdami savo įsitraukimą į miesto planavimo procesą: ekspertiskumą, atstovavimą ir bendrąjį gėrį. Šios trys Häikiö išskirtos kategorijos papildomos ir kitais aktualiais tyrimais, taip pat paliekama galimybė išskirti ir kitas kategorijas tyrimo eigoje.

Ekspertiškumas. Ekspertiškumą galima laikyti dominavimo forma, leidžiančia užsitikrinti poziciją sprendimų priėmimo procese. Tai glaudžiai susiję su pasitikėjimu – kai kurie žmonės yra laikomi ekspertais, o kiti pasikliauja jų žiniomis, įgūdžiais ir kompetencijomis.²³

Häikiö pastebi, kad dalis gyventojų palaikė idėją, kad sprendimų efektyvumas ir optimalumas turėtų būti užtikrinamas remiantis „racionalia“ ir nešališka informacija. Kai kurie gyventojai savo įsitraukimą į miesto planavimo procesą aiškino tuo, kad turi mokslinių žinių ir yra profesionalai (pvz., nusimano apie transporto politiką ir jo poveikį klimato kaitai). Jų netenkino „paprasto gyventojų“ pozicija, jie atskyrė save ir nuo „idealistų utopistų“ bei „fanatikų“.

Politikai ir valdininkai, savo ruožtu, kvestionavo gyventojų ekspertiskumą ir priskyrė jiems tokius stereotipus kaip „visur ir visada pasirodantis keistuolis“, „aplinkosaugos aktyvistai“. Jie vaizdavo gyventojus kaip radikalus, ieškančius progos paprotestuoti prieš ekonominę miesto plėtrą ir siūlančius neįgyvendinamas idėjas, o tai yra nesuderinama su racionalių ekspertų įvaizdžiais. Gyventojų įsitraukimą jie vertino ne kaip naują valdymo formą, o kaip spontanišką aktyvizmą ir pasipriešinimą valdžiai.

Verta atkreipti dėmesį į Häikiö tyrime neminimą tendenciją, kad sprendžiant viešųjų erdvių klausimus blunka skirtis tarp to, kas yra ekspertiška, o kas ne. Anot L. Manzo ir D. Perkins, miesto planuotojai turi daugiau atsižvelgti į gyventojų emocinį prisirišimą prie viešųjų erdvių, kadangi žmonės yra linkę saugoti ir puoselėti tas vietas, kurios jiems yra reikšmingos. Kai kurios vietos gali tapti savitai „šventos“, susietos su bendruomenės atmintimi, istorijomis ir simbolinėmis reikšmėmis.²⁴ C. Tweed ir M. Sutherland pastebi, kad keičiasi tai, ką laikome kultūriniu paveldu. Įprastai paveldo sąvoka

²¹ Liisa Häikiö, „Expertise, Representation and the Common Good: Grounds for Legitimacy in the Urban Governance Network“, *Urban Studies*, 44 (11), 2007, 2147-2162.

²² Häikiö tyrime atskiria viešojo sektoriaus tarnautojus nuo vietinių politikų, tačiau šiame darbe jie bus traktuojami kaip viena kategorija – savivaldybės atstovai (nepastebėta esminių skirtumų tarp savivaldybės administracijos ir politikų).

²³ John Scott, *Power*, Cambridge: Polity, 2001.

²⁴ Lynne C. Manzo ir Douglas D. Perkins, „Finding Common Ground: The Importance of Place Attachment to Community Participation and Planning“, *Journal of Planning Literature*, 20, (4), 2006, 335-350.

taikoma tiems architektūros objektams, kuriems šis „titulas“ priskiriamas dėl ekspertų išvadų. Šiuo metu paveldo kategorija plečiasi ir apima netgi menkos meninės vertės objektus, skatinančius žmonėse priklausymo bendruomenei jausmą ir prisidedančius prie jų tapatybės formavimo²⁵. Tai leidžia daryti prielaidą, kad šiuo metu ekspertu turėtų būti laikomas tas, kuris ne tik turi techninių kompetencijų, yra nešališkas ar užima pakankamai aukštą institucinę poziciją (kaip traktuojama Hāikiō tyrime), bet ir atsižvelgia į simbolinę ar gyventojų patyrimu besiremiančią objekto reikšmę.

Atstovavimas. Atstovavimas (angl. *representation*) yra tradicinis legitimumo simbolis demokratinėse santvarkose, leidžiantis kalbėti „žmonių vardu“.

Hāikiō tyrime kalbinti savivaldybės atstovai suvokė save kaip piliečių demokratiniu būdu išrinktus ir atskaitingus atstovus, galinčius reprezentuoti vietinę bendruomenę. Savivaldą jie suprato kaip santykį tarp aiškiai apibrėžtos rinkimų apygardos ir išrinktų atstovų. Tiesioginio gyventojų įtraukimo procesus jie laikė tik kaip papildoma priemone valdantiejiems priimti geresnius sprendimus. Tokį požiūrį galima sieti su atstovaujamosios demokratijos modeliu, kurį palaikė politikos mokslininkai G. A. Almond ir S. Verba, teigę, kad piliečiai turi pasitikėti savo išrinktais atstovais ir nekontroliuoti kiekvieno jų sprendimo – pasyvumas gali kaip tik pasitarnauti politikos efektyvumui²⁶.

Hāikiō pastebi, kad politikai delegitimuoja tiesioginį gyventojų įtraukimą dėl to, kad susitikimuose pasirodo vis tie patys mažos aktyvistų grupelės nariai. Ši problema minima ir kituose tyrimuose, perspėjančiuose, kad sprendimų priėmimo procesų decentralizacija gali lemti tai, kad rezultatai taps naudingi tik tiems, kurie „šaukia garsiau už kitus“. Egzistuoja rizika, kad mažos, tačiau aktyvios grupės ims naudoti savo galią siekiant siaurų interesų, neatsižvelgiant į kitų – pasyvesnių – gyventojų interesus.²⁷

Kita vertus, atstovavimo sąvoka plečiasi – vis rečiau laikoma, kad politikui užsitikrinti legitimumą pakanka vien sėkmingai sudalyvavus rinkimuose. Tai atsispindi nuo septintojo dešimtmečio gausėjančiose komunikacinio planavimo teorijose,²⁸ kurios remiasi paprastu principu – visi, kuriuos paveiks priimtas sprendimas, turi teisę dalyvauti to sprendimo priėmime. Valdininko rolė suvokiama kaip to, kuris turi įveikti galios nelygybę ir išgirsti kiekvieno piliečio, kurį šis sprendimas paveiks, balsą.

²⁵ Christopher Tweed ir Margaret Sutherland, „Built cultural heritage and sustainable urban development“, *Landscape and urban planning*, 83 (1), 2007, 62-69.

²⁶ G. A. Almond ir Sidney Verba, *The Civic Culture: Political Attitudes and Democracy in Five Nations*, Princeton: Princeton University Press, 1963.

²⁷ Hilary Silver et al, „Participation in Urban Contention and Deliberation“, *International Journal of Urban and Regional Research*, 34(3), 2010.

²⁸ Sherry R. Arnstein, 1969.

Häikiö tyrime patys gyventojai suvokė save kaip tuos, kurie atstovauja „tyliajai daugumai“ – ne tik skirtingoms idėjoms, bet ir įvairioms socialinėms grupėms, jaunimui ir pagyvenusiems žmonėms, asociacijoms (pvz., neformalioms pilietinės visuomenės grupėms, nevyriausybiniams organizacijoms ar profesinėms grupėms). Savo legitimumą gyventojai kildino būtent iš to, kad procese buvo įsitraukę žmonės, priklausantys skirtingus interesus apimančioms grupėms. Jie nekvestionavo savo legitimumo dėl to, kad nėra demokratiškai išrinkti atstovai (priešingai nei politikai), bei laikė abi šias atstovavimo rūšis suderinamomis ir legitimiomis.

Bendrasis gėris. Egzistuoja nusistovėjusi nuostata, kad viešojoje politikoje asmeninius interesus turėtų nugalėti bendrojo gėrio interesas. Visi proceso dalyviai teigė jo siekiantys, tačiau skirtingai suprato, kaip jis turėtų būti pasiektas.

Häikiö pastebi, kad dalis viešojo sektoriaus tarnautojų, dirbančių aplinkosaugos skyriuje, laikėsi požiūrio, kad darnaus vystymosi tikslai bus geriausiai įgyvendinti tada, kai į procesą įsitrauks aktyvūs piliečiai. Jų nuomone, jei gyventojai nesijaus bendruomenės dalimi, tuomet jie nesidomės ir aplinkosaugos problemomis. Tikėjimas, kad bendra „gero gyvenimo“ samprata išryškės svarstymo procese sietina su Jürgen Habermas konsensuso idėja. Habermas prieštarauja minčiai, kad esame autonomiškai subjektai, konkuruojantys dėl individualių poreikių patenkinimo – jo teigimu, mūsų įsitikinimus ir interesus formuoja įsiklausymas ir vienas kito supratimas. Habermas viešąją sferą supranta kaip visiems atvirą erdvę, kurioje iš atskirų asmenų suformuota publika gali dalyvauti nesuinteresuotoje diskusijoje – svarstyme (angl. *deliberation*). Žmonės yra linkę keisti savo nuomonę ir preferencijas diskusijos eigoje, atsižvelgdami į kitų dalyvių argumentus. Viešoji nuomonė jo teorijoje reiškia ne privačių nuomonių sumą, o dialogo, svarstymo metu išgrynintą poziciją (konsensą) apie tai, kas yra bendrasis gėris.²⁹

Tradicinės galios pozicijas užimantys Häikiö apklausti politikai kvestionavo šį „naivų“ požiūrį, teigdami, kad ne visi gyventojai susitikimuose siekė ieškoti konsensuso ir atsiriboti nuo asmeninių interesų (pavyzdžiui, rūpinosi tik sau aktualia dviračių tako atkarpa, neatsižvelgdami į pėsčiųjų poreikius). Siaurų asmeninių interesų dominavimą galima sieti su miesto planavimo teoretikų pramintu „tik-ne-mano-kieme“ (angl. *not-in-my-backyard*)³⁰ reiškiniu. Kritika tokiems vienpusiškiems proceso dalyviams pasirodė ir Häikiö atliktuose interviu su pačiais gyventojais. Savivaldybės atstovai išskyrė ir kitą gyventojų grupę – tuos, kurie rūpinasi bendruoju gėriu, tačiau mąsto utopiškai, nesuvokia realios padėties, išteklių ribotumo ir biurokratijos kompleksiskumo. Profesionalai ir politikai, priešingai, matomi kaip realistai, gebantys suprasti tikrąjį pasaulį ir jo

²⁹ Jürgen Habermas, *Between Facts and Norms: Contributions to a Discourse Theory of Law and Democracy*. Cambridge: Polity Press, 1996.

³⁰ Hilary Silver et al, 2010.

poreikius. Taigi, gyventojų pozicijos, kurios nesutampa su *status quo*, dažnai yra delegitimuojamos – kaip pastebi E. Swyngedouw, dabartiniuose svarstymo procesuose nevyksta tikras politinis konfliktas, kadangi iš diskusijos išstumiamos nuomonės, kurios kvestionuoja pačią neoliberalią politinę-ekonominę santvarką³¹.

Gyventojai, savo ruožtu, kaltino valdžią siauru supratimu apie tai, kas yra darnus vystymasis, o save pozicionavo kaip moralinius agentus, siekiančius prisidėti prie globalių problemų sprendimo (pvz., klimato atšilimo mažinimo). Jie taip pat buvo linkę kvestionuoti pačią ekonominiais principais paremtą logiką, kuria vadovaujasi valdžia, ir akcentavo ne tik vietinio lygmens suinteresuotų šalių, bet ir pačios gamtos interesų svarbą.

Apibendrinant Häikiö ir kitų mokslininkų pastebėtas tendencijas, galima susidaryti supaprastintą modelį, atspindintį, kokių nuostatų savo ir vieni kitų atžvilgiu minėtuose tyrimuose laikėsi piliečiai ir savivaldybės atstovai (žr. 1 lentelę).

1 lentelė. Gyventojų ir savivaldybės atstovų nuostatos pagal argumentų kategoriją

	Ekspertiškumas	Atstovavimas	Bendrasis gėris
Gyventojų nuostatos apie save	Turi mokslinių žinių ir yra profesionalai, galintys pagerinti projektų techninę kokybę	Atstovauja tyliąją daugumą (įvairias socialines grupes, neformalias asociacijas)	Moraliniai agentai, besirūpinantys globaliomis problemomis
Gyventojų nuostatos apie savivaldybės atstovus	Nepakankamai atsižvelgia į vietinių gyventojų patirtį	Neįsiklauso į paprastų gyventojų balsą	Turi siaurą supratimą apie tai, kas yra darnus vystymasis ir pernelyg vadovaujasi ekonominiais principais
Savivaldybės atstovų nuostatos apie save	Geba vadovauti procesui, laikosi formalių procedūrų	Demokratiškai būdu išrinkti ir atskaitingi	Geriau suvokia situacijos kompleksiskumą, išteklių ribotumą
Savivaldybės atstovų nuostatos apie gyventojus	Radikalūs aplinkosaugos aktyvistai; utopistai; neturi techninių kompetencijų	Susitikimuose pasirodo vis tie patys, šaukiantys garsiau už kitus gyventojai	Procese dalyvauja vedini siaurų interesų arba, priešingai, utopinių idėjų

Šaltinis: Sudaryta autorės, remiantis Liisa Häikiö, „Expertise, Representation and the Common Good: Grounds for Legitimacy in the Urban Governance Network“, *Urban Studies*, 44 (11), 2007, 2147-2162 ir kita teorine literatūra (žr. aukščiau).

³¹ Erik Swyngedouw, 2014, 123.

Legitimumo siekiančios skirtingos veikėjų grupės konfliktuoja pasitelkdamos argumentus, kuriuos galima sutalpinti į ekspertiškumo, atstovavimo ar bendrojo gėrio kategorijas. Vis dėlto, papildomos skirtys atsiranda ir šių kategorijų viduje, užpildant sąvokas skirtingu turiniu: ar ekspertas yra tas, kuris vertina situaciją nešališkai ir racionaliai, ar tas, kuris atsižvelgia ir į simbolines, emocines reikšmes?; ar atstovavimas kyla iš rinkimų būdu gauto mandato, ar sugebėjimo atsižvelgti į gyventojų poziciją jau po rinkimų? Taip pat galima pastebėti, kad šios kategorijos gali persidengti – pvz., bendrasis gėris gali būti kildinamas iš atstovavimo (svarstyme dalyvaujant skirtingus interesus atstovaujančioms pusėms, išgryninamas geriausias rezultatas). Šiame darbe pasirinktų atvejų specifikoje galima pastebėti aukščiau aptartus aspektus bei juos papildyti naujomis įžvalgomis.

Metodologija

Duomenų analizė. Siekiant išsiaiškinti, kaip piliečiai ir savivaldybės atstovai legitimuoja savo poziciją sprendžiant su viešąja erdve susijusius klausimus, pasirinkta diskurso analizės prieiga. Ši prieiga leidžia analizuoti kalbą, kuri yra pagrindinis įrankis legitimumui konstruoti. Visgi, diskurso analizės objektas yra ne tik kalba *per se* (išsakytas ar parašytas tekstas), bet ir kontekstas, kuriame ji buvo kuriama³². Pavyzdžiui, tiriant galios santykius politiniuose procesuose, didelę svarbą turi jau kultūriškai ir istoriškai suformuotos veikėjų grupių tapatybės³³. Todėl analizuojant diskursyvias praktikas, dėmesys turėtų būti atkreipiamas į tai, kas kalba, iš kokios galios pozicijos ir kokiame kontekste³⁴. Šiuo atžvilgiu naudinga atkreipti dėmesį į argumentacinės politikos analizės perspektyvą, skatinančią ne empiriškai atsekti politinį procesą, o analizuoti komunikacines praktikas. Argumentacinis posūkis politikos analizėje leidžia pamatyti, kaip diskursas tampa institucionalizuojamas. Atkreipiamas dėmesys į tai, kad socialiniai konstruktai ne paprasčiausiai „tvyro ore“, o yra priskirtini konkrečioms institucijoms bei veikėjams. Jeigu diskursas yra sėkmingas – t. y., jei dauguma žmonių jį naudoja suvokdami pasaulį – jis gali įsitvirtinti kaip organizacinė praktika, nusistovėti įstatymuose, procedūrose ir pan. Veikėjai tokio institucionalizuoto diskurso rėmuose naudoja savo argumentus, stengdamiesi įtikinti kitus interpretuoti realybę pagal tas pačias nuostatas.³⁵

³² Audronė Telešienė, „Kritiškosios diskurso analizės metodologinių principų taikymas sociologiniuose tyrimuose“, *Filosofija. Sociologija*, 5, 2005, 1.

³³ N. K. Denzin ir Y. S. Lincoln, *The Landscape of Qualitative Research: Theories and Issues*. Thousand Oaks, CA: Sage.

³⁴ Bent Flyvbjerg, *Making Social Science Matter: Why social inquiry fails and how it can succeed again*. New York: Cambridge University Press, 2001.

³⁵ Maarten A. Hajer, „Discourse Coalitions and the Institutionalization of Practice: The Case of Acid Rain in Britain“. Kn. Frank Fischer ir John Forester (sud.), *The Argumentative Turn in Policy Analysis*. American Political Science Association, 1993, 46.

Socialiniuose moksluose tapo įprasta laikytis prielaidos, kad galia yra legitimi, jeigu ji yra pripažįstama kaip teisėta (angl. *rightful*) tų, kurie yra tame galios santykių³⁶. Žodis „pripažįstama“ suponuoja, kad legitimumas yra konstruojamas per diskursą, kuris neturėtų būti traktuojamas kaip objektyvi tiesa ar realybės atspindys. Mūsų žinias kuriantys diskursai nuolat konkuruoja, todėl ir visas socialinis pasaulis turėtų būti suprantamas kaip kintantis ir nebaigtinis³⁷. Todėl šiame darbe nebus siekiama prieiti prie išvadų, kuri pusė – gyventojai ar savivaldybė – yra teisi, arba kodėl analizuojami viešųjų erdvių rekonstrukcijos projektai turėtų būti įgyvendinami ar nutraukti.

Grįžtant prie aukščiau išsakytos prielaidos, natūraliai kyla klausimas, *kaip* galia įgauna legitimumą. Anot Beetham, tam, kad galia būtų pripažinta kaip teisėta, ji turi *atitikti tam tikrus normatyvius kriterijus*, susijusius su tuo, kaip ji buvo įgyta ir kaip ji naudojama³⁸. Legitimumą suteikiantys kriterijai gali būti įvairūs ir nėra pastovūs – pavyzdžiui, atstovavimas (angl. *representation*) didesnę reikšmę įgijo tik įsigalėjus demokratiniais režimams. Be to, skirtingi kriterijai yra taikomi skirtingiems veikėjams (pvz., iš savivaldybės administracijos direktoriaus ir prezidento visuomenė tikisi skirtingų dalykų). Häikiö sudarytas kategorijų rinkinys, aptartas teorinėje dalyje, yra artimas ir šiame darbe nagrinėjamiems atvejams, kadangi sutampa analizuojamos veikėjų grupės (savivaldybės atstovai ir gyventojai) bei kontekstas (sprendžiami su miesto plėtra, viešosiomis erdvėmis, ypač žaliosiomis zonomis, susiję klausimai). Todėl šis legitimumo kriterijų – arba argumentų kategorijų – rinkinys bus pasitelkiamas kaip atrama atliekant empirinę duomenų analizę. Tai reiškia, kad duomenys bus skirstomi į analizės temas, susijusias su ekspertiskumu, atstovavimu ir bendruoju gėriu bei papildomas temas, jeigu jos išryškės analizės metu.

Tyrimo atvejų atranka. Siekiant susisiaurinti analizės lauką, turint omenyje ribotą tyrimo apimtį bei laiko išteklius, nuspręsta koncentruotis į tris atvejus. Atvejai pasirinkti vadovaujantis keletu kriterijų. Pirmi du kriterijai yra susiję su tematinio aktualumu. Projektai turi būti susiję su viešosiomis erdvėmis (jų užsakovas yra savivaldybė, o ne privatūs subjektai) bei turi būti sulaukę aktyvaus gyventojų pasipriešinimo, kad išryškėtų tiek gyventojų, tiek savivaldybių konflikte naudojami argumentai. Taip pat atsirenkant atvejus atkreiptas dėmesys į jų skirtingas baigtis (projekto sustabdymas, koregavimas arba ilgą laiką nepriimamas sprendimas, kaip Kauno atveju). Kitas svarbus kriterijus buvo viešai prieinamos informacijos gausa (atvejai plačiai analizuojami žiniasklaidoje, egzistuoja „Facebook“ grupės, kuriose šie rekonstrukcijos projektai yra viena pagrindinių įrašų temų). Galiausiai, svarbu paminėti, kad analizei nepasirinkti tokie „sensacingi“ viešųjų erdvių planavimo projektai kaip Petro Cvirkos ar Lukiškių aikštės rekonstrukcijos, kadangi šiuose atvejuose dominuoja diskusijos ne dėl

³⁶ Beetham, x-xiv.

³⁷ Marianne Jørgensen ir Louise Phillips, *Discourse Analysis as Theory and Method*. SAGE Publications, 2002.

³⁸ Beetham, x-xiv.

paties gyventojų įtraukimo ar techninės projektų kokybės, kiek dėl ideologinio projektų turinio, kuris aktualesnis atminties politikos studijoms. Atsižvelgus į šiuos aspektus, nuspręsta analizuoti Reformatų skvero, Sapiegų parko bei Nemuno krantinės rekonstrukcijų projektus.

Duomenų rinkimas. Tyrimo duomenis sudaro: 1) viešai prieinami dokumentai (pvz., peticijos, projektų planai); 2) žiniasklaidoje pateikiama informacija (analizuojami savivaldybių pranešimai spaudai; publicistiniuose straipsniuose pateikiami tiesioginiai savivaldybės ar gyventojų atstovų pasisakymai), 3) „Facebook“ įrašai ir komentarai (aktualūs įrašai ir komentarai, prieinami: a) su analizuojamais atvejais susijusiose grupėse, tokiose kaip „Diskusija dėl Reformatų skvero“, „Antakalniečių bendruomenė“, „Žemųjų Šančių bendruomenė“; b) asmeniniuose gyventojų profiliuose (informacija randama naudojant raktinių žodžių paiešką); c) savivaldybių atstovų asmeniniuose arba savivaldybių profiliuose); 4) kiti vieši pasisakymai (pvz., viešose diskusijose, televizijos laidose). Tyrimo metu išanalizuoti 44 įvairių tipų analizės vienetai³⁹ (tyrimo duomenys prieinami Priede Nr. 1). Duomenų rinkimas sustabdytas pasiekus prisotinimo efektą (angl. *saturation*), t. y. tuomet, kai renkami duomenys iš esmės nebeteikė naujos informacijos, nebeatskleidė naujų argumentų.⁴⁰

Tiesa, dalis aktualių duomenų gali nepatekti į pasirinktų atvejų rėmus, tačiau būti tematiškai aktualūs (pvz., abstraktūs savivaldybių atstovų svarstymai apie gyventojų įtraukimą į viešųjų erdvių planavimą). Tokie duomenys įtraukiami į analizę, tačiau pristatomi kaip bendro pobūdžio įžvalgos išskirtose argumentų kategorijose. Taip pat reikia turėti omenyje, kad veikėjų grupės „piliečiai“ ir „savivaldybė“ nėra homogeniškos – abiejų šių grupių viduje gali atsirasti skirtingus požiūrius turinčių vietinių gyventojų, visuomenininkų, akademikų, architektų, politikų. Pavyzdžiui, savivaldybė formaliai paskiria ekspertus (gamtininkus, paveldosaugininkus, architektus) formuoti technines užduotis ir vėliau vertinti projektų kokybę, tačiau kita ekspertų dalis lieka stebėtojų pozicijoje ir kritikuoja pastarųjų nekokybiškai atliktą darbą. Taigi, pagrindinė skirtis yra tarp tų veikėjų, kurie yra instituciškai įtraukti į planavimo procesą, ir tų, kurie nebuvo arba nesijaučia į jį „pakviesti“. Todėl analizėje dėmesys bus atkreipiamas ne tik į kalbos turinį, bet ir į tai, kas ir iš kokios pozicijos kalba – tai gali atskleisti įdomių skirtumų ne tik tarp veikėjų grupių (savivaldybės atstovas *versus* gyventojas), bet ir tarp tos pačios grupės narių (gyventojas *versus* gyventojas, ekspertas *versus* kitas ekspertas).

Dėl didelio duomenų kiekio ir įvairovės, duomenys kategorizuojami pačiame jų rinkimo procese. Kategorizacijai pasitelkiamos teorinėje dalyje išskirtos ekspertškumo, atstovavimo bei bendrojo

³⁹ Atskiri komentarai po „Facebook“ įrašais, žiniasklaidos straipsniais nėra įtraukiami į šį skaičių.

⁴⁰ Greg Guest, Arwen Bunce ir Laura Johnson, „How many interviews are enough? An experiment with data saturation and variability“, *Field Methods*, 18(1), 2006, 59.

gėrio argumentų kategorijos. Duomenyse pastebėjus argumentus, priskirtinus vienai iš kategorijų, atitinkamos teksto dalys pažymimos tam tikra spalva. Į kategorijas nepatenkantys duomenys iš pradžių kaupiami kartu (pavyzdžiui, žymimi pilka spalva), o vėliau, pastebėjus tarp jų ryšius ir tendencijas, – suskirstomi į naujai išryškėjusias argumentų kategorijas. Toks duomenų analizės būdas leidžia lengviau juos interpretuoti, pastebėti dominuojančias kategorijas bei skirtingus argumentus jų viduje, ir, galiausiai, pristatyti tyrimo rezultatus.

Tyrimo rezultatai

Prieš pristatant tyrimo rezultatus, t. y. savivaldybės atstovų bei gyventojų pasitelktus argumentus tam tikrose kategorijose, verta trumpai apžvelgti pačią eigą, pagal kurią vystėsi analizuojami atvejai:

- 1) *Reformatų skvero rekonstrukcija Vilniuje.* Apie Reformatų skvero rekonstrukciją pradėta galvoti dar 2007 m., tačiau pasiruošimo darbai užsitęsė iki pat 2018 m. vasaros, kuomet patvirtintas be konkurso parengtas skvero atnaujinimo projektas. Tuomet kilo nauja diskusijų banga, ypač aktyviai besivysčiusi „Facebook“ grupėje „Diskusija dėl Reformatų skvero rekonstrukcijos“. Per trumpą laiką suorganizuotas festivalis „RE:FORMATAI“, kurio metu vyko meninės akcijos bei diskusijos. Peticiją dėl projekto įgyvendinimo sustabdymo pasirašė 1,5 tūkst. žmonių. Savivaldybė bei projektų rengėjai suorganizavo ekskursijas po parką, kurio metu pristatyti planuojami pokyčiai, taip pat Reformatų bažnyčioje vyko diskusija su visuomene. Galiausiai savivaldybės internetiniame portale surengta 5 dienų trukmės apklausa, po kurios nuspręsta išsaugoti žymiai daugiau medžių, atsisakyti sodo aptvėrimo ir atlikti kitas korekcijas.
- 2) *Sapiegų parko rekonstrukcija Vilniuje.* 2019 m. pavasarį pavišintas barokinio parko atkūrimo planas sukėlė didelį gyventojų nepasitenkinimą, nepaisant to, kad planą patvirtino paveldosaugos ekspertai ir įvairios institucijos. Protestuodami prieš projekto įgyvendinimą, antakalniečiai surengė parodą „Sapiegų parkas ir aš“, koncertą „Už Sapiegų parko išsaugojimą ir jo ateitį kartu su miestiečiais Antakalniečių bendruomenė, aktyviai veikianti „Facebook“, priešinosi medžių kirtimui (iš pradžių jų planuota iškirsti apie 300) ir pačiai projekto idėjai tol, kol Vilniaus savivaldybė buvo priversta projektą koreguoti, o prieštaravimams neslopstant net ir po keleto susitikimų su gyventojais – apskritai sustabdyti projekto įgyvendinimą ir nutraukti rangos sutartį. Atliekant šį tyrimą, buvo paskelbta naujai suformuluota techninė užduotis architektūros konkursui.
- 3) *Nemuno krantinės rekonstrukcija Kaune.* 2019 m. pavasarį Kauno miesto savivaldybė paskelbė planuojanti dviejų eismo juostų gatvės tiesimą Nemuno pakrantėje, kuri šiuo metu atlieka rekreacinę funkciją. Projektui pasipriešino Žemųjų Šančių bendruomenė – „Facebook“ pagalba mobilizavęsi šančiškiai prie upės susikibo rankomis, formuodami

savotišką Nemuno krantinės kelią, o socialiniuose tinkluose paplito grotažymė „#Nemunokelias“, taip darant nuorodą į istorinę Baltijos kelio akciją. Susirinkusi kelių šimtų žmonių minia tarpusavyje surengė diskusiją, kokią pakrantę patys norėtų matyti, o vėliau sukurtą peticiją pasirašė apie 6 tūkst. kauniečių. Savivaldybei nereaguojant į kritiką, 18-os Kauno bendruomenių atstovai pasirašė „Darnaus bendruomenių miesto deklaraciją“ ir juodai apsirengę įteikė ją posėdžiaujantiems tarybos nariams. Žemųjų Šančių bendruomenė padavė savivaldybę į teismą už tai, kad pastaroji atsisakė nagrinėti jos prašymą pakeisti Kauno bendrąjį planą, kuriame šis kelias yra numatytas. Bendruomenė bylą laimėjo, tačiau projekto baigtis iki šiol nėra aiški (savivaldybė neteikia apie tai informacijos, kelias tebėra numatytas Kauno bendrajame plane).

Ekspertiškumas

Visuose trijuose atvejuose gyventojai buvo linkę kvestionuoti savivaldybių atstovų bei projektų rengėjų ekspertškumą. Tai buvo daroma pasitelkiant du pagrindinius argumentus – kritikuojant projektų kokybę bei abejojant savivaldybės bei projektų rengėjų kompetencijomis.

Projektų kokybė dažniausiai buvo kritikuojama dėl neatitikimo darnaus vystymosi principams. Tiek Sapiegų parko, tiek Reformatų skvero rekonstrukcijų pirminiuose planuose buvo numatyta iškirsti daug medžių – gyventojai piktinosi tuo, kad brandūs medžiai pernelyg skubotai įvertinti kaip kirstini, ir teigė, kad jų šalinimas reikštų seniai susiformavusios ekosistemos ir bioįvairovės naikinimą. Viename iš „Facebook“ komentarų savivaldybės administracijos direktoriaus retoriškai prašoma *„pagaliau išaiškinti, kodėl visiems miesto gyventojams akivaizdu, kad senieji medžiai miestui tiesiog būtini dėl oro taršos ir pavėsio pėstiesiems, bet kiekviena nauja jūsų parengta rekonstrukcija prasideda nuo medžių naikinimo“*⁴¹. Be to, šių viešųjų erdvių unikalumas priešinamas planuojamam eiliniam „euroremontui“, vardinamas „akis badančios“ klaidos: *„džiūstantys apibetonuoti euromedžiai, saulės deginamos aikštės, vystantys „barokiniai“ gėlynai, privatizuojami viešųjų erdvių pakraščiai“*⁴². Gyventojai noriai patys imasi ekspertų vaidmens ir kritikuoja netgi smulkias projektų detales – pavyzdžiui, „Facebook“ komentarų skiltyje užvirus diskusijai, kokie baroko laikais Sapiegų parke augę augalai turėtų būti atsodinti, viena iš gyventojų rašė: *„mes patys paskaitysim apie tuos augalus ir kokie jie buvo“*⁴³. Taip pat akcentuojamas mokslinių tyrimų, kurie pagrįstų projektų idėją, trūkumas. Pavyzdžiui, paskelbus apie Kaune planuojamą tiesti kelią, gyventojų pusę palaikanti ir

⁴¹ [I. D.], „Facebook“ komentaras grupėje „Antakalniečių bendruomenė“, 2019-06-17. Čia ir toliau pateikiami „Facebook“ komentarų ir įrašų autorių inicialai, grupė ar puslapis bei paskelbimo data. Pilni tyrimo nagrinėti „Facebook“ įrašai ir dalis aktualių komentarų bei nuorodos į juos pateikiami Priede Nr. 1.

⁴² Anoniminis komentaras po peticijos „Stabdykite Reformatų skvero projekto įgyvendinimą“ tekstu, 2018-08-17. <https://www.peticijos.lt/visos/74825/stabdykite-reformatu-skvero-projekto-igyvendinima/> [žiūrėta 2020-05-01]

⁴³ [V. V.], „Facebook“ komentaras grupėje „Antakalniečių bendruomenė“, 2019-05-31.

opozicijai priklausanti miesto tarybos narė rašė, kad „savivaldybė pamiršta, kad šiais moderniais laikais yra visiškai neatsakinga tiesti gatves „iš nuojautos“, tam reikalingi detalūs skaičiavimai ir pagrindimai“⁴⁴.

Vilniaus savivaldybės atstovai teigiamai vertino tuos gyventojų argumentus, kurie buvo nukreipti į projektų kokybę bei siūlė konkrečius sprendimus. Anot jų, projektai tikrai buvo taisytini, todėl šiuo atžvilgiu gyventojų argumentų nesiekama delegitimuoti. Administracijos direktorius, apibūdindamas Sapiegų parko situaciją, teigė:

*„Problema ta, kad žmonės pagrįstai piktinasi ir nesupranta, kas ten vyks jų kaimynystėj. Ir pasitikėjimo Lietuvoj institucijom nėra ir turbūt pelnytai, ir tas parko projektas, kuo gilyn lendi į detales, jų neatsiranda. Paveldosaugininkai tarpusavy taip pat nesutaria, ar tai reikėtų įgyvendinti.“*⁴⁵

Reformatų skvero atvejį komentuodamas miesto meras teigė, kad visuomenės nuogąstavimai buvo pagrįsti ir padėjo pasiekti geresnių rezultatų:

*„Reformatų parko istorija labai sudėtinga, projektas derintas jau seniai, bet daliai visuomenės jis pagrįstai nepatinka. Akivaizdu, kad problema yra, tai čia buvo labai aiški ir man, ir administracijai, ir „Vilniaus planui“, dabar jie tvarkosi, reaguoja... <...> Esu dėkingas visiems, kurie dalyvavo procese, nes jie mano supratimu, padėjo pagerinti ir išsaugoti kai kuriuos medžius.“*⁴⁶

Gyventojai kritikavo ne tik pačią projektų kokybę, bet ir abejojo jų rengėjų profesionalumu. Ypač dažnai ekspertiškumo trūkumas buvo akcentuojamas Sapiegų parko rekonstrukcijos projekte, kuriame numatyta atkurti (restauruoti) barokinį parko įvaizdį. Projektas buvo kritikuojamas dėl neatitikimo istorinių tyrimų duomenims, nors tai yra privaloma sąlyga įgyvendinant restauravimo projektus. Projektuotojai delegitimizuojami dėl to, kad pernelyg remiasi savo skoniu ir „fantazija“, o ne ekspertiniais argumentais: „Projektuotojai prikuria, kur duomenų neturi ir perkuria, kur neva turi, bet negali nurodyti (šaltinių, kuriais remiasi)“⁴⁷. Vertindama dėl Sapiegų parko susidariusią situaciją, dailės istorikė siejo ją su klasikinio išsilavinimo stoka:

⁴⁴ Jurgita Šiugždiniienė, „Gatvė Žemųjų Šančių Nemuno krantinėje: „viskas teisėta“, bet ar tikrai teisinga?“ *Delfi*, 2019-06-06. <https://www.delfi.lt/news/ringas/politics/jurgita-siugzdiniene-gatve-zemuju-sanciu-nemuno-krantineje-viskas-teiseta-bet-ar-tikrai-teisinga.d?id=81367170> [žiūrėta 2020-05-10]

⁴⁵ Povilas Poderskis, „Ar turiu galios savo miesto reikaluose?“ *Diskusijų festivalis „Būtent!“*, 2019-09-06. <https://www.youtube.com/watch?v=on05oFZLP5w> [žiūrėta 2020-05-10]

⁴⁶ Remigijus Šimašius, „Pagonių kiemas su Edmundu Jakilaičiu“, *Laisvės TV*, 2018-09-07. https://youtu.be/PEgfXGr71_M [žiūrėta 2020-05-10]

⁴⁷ [D. J.]. „Facebook“ komentaras, grupė „Antakalnicčių bendruomenė“, 2019-05-31.

„Išsilavinęs žmogus supranta simboliką, gilesnes prasmes, jo priėmimas informacijos yra gilesnis, platesnis, jis geriau jaučia tą gilesnį turinį. Žmogus, kuris neturi klasikinio išsilavinimo, yra prasčiokas. Šiuolaikinėj visuomenėj prarastas tas supratimas.“⁴⁸

Itin dažnai buvo kvestionuojama pagrindinės Sapiegų parko bei Reformatų skvero projektų autorės kompetencija ir išsilavinimas, nors pastaroji yra įgijusi du magistro laipsnius bei keturis atestatus, susijusius su kraštovaizdžio architektūra ir paveldosauga.⁴⁹

Į projektų rengėjos kompetenciją nukreiptus gyventojų komentarus Vilniaus meras laikė visiškai nepagrįstais ir pernelyg emocionaliais. Anot jo, ši kritika dažnai perauga į kritiką asmeninėms savybėms ir virsta patyčiomis:

„Vienas pagrindinių kaltinimų šiai moteriai yra tai, kad ji viską uzurpavo. Tai yra šlykštus argumentas, turėtų būti gėda tiems žmonėms, kas taip sako. Tuo metu, kai visi kieti „diedai“ ėjo daryti pastatus, „mergaitė“ piešė gėlytes, bet darė tai gerai ir turėjo pajautimą erdvės. Negalim leisti vežėti šitai patyčių kultūrai. Aš girdžiu šitus dalykus, jie buvo minimi labai dažnai Reformatų bažnyčioj kai buvo kalbama, norėčiau paprašyti baigti šitą dalyką. Žmogus laimi konkursus, yra profesionalas ir, duok Dieve, kad daugiau tokių profesionalų turėtume.“⁵⁰

Savivaldybių atstovai aktyviausiai projektams besipriešinančių gyventojų taiko „profesionalaus protestuotojo“ įvaizdį. Šie gyventojai matomi kaip tie, kurie pieštarauna vien dėl pačios prieštaravimo galimybės. Komentuodamas Sapiegų parko atvejį, filosofas V. Bachmetjevas pastebi, kad protestuojantys gyventojai nurašomi kaip etatiniai, „amžinai nepatenkinti“, jiems pašiepiamai taikoma „medžių gelbėtojų“ etiketė. Toks apibūdinimas (nors dažniausiai išsakomas netiesiogiai) sukuria sąlygas juos marginalizuoti ir nekreipti dėmesio į jų nuomonę (išskyrus tuos atvejus, kai prie jų prisijungia dar ir „paprasti gyventojai“)⁵¹. Panašūs stereotipai buvo taikomi Hăikiô nagrinėjamame atvejyje, kuomet savivaldybės atstovai pozicionavo dalį gyventojų kaip radikalius (ir dėl to nesuderinamus su racionalumu) aktyvistus, prieštaraujančius praktiškai bet kam, ką siūlo valdžia. Vilniaus savivaldybės vyriausiasis architektas, kalbėdamas apie aktyviausiai projektus

⁴⁸ Birutė Rūta Vitkauskienė, „Homo cultus. Iš balkono. Sapiegų rūmų ansamblis: šventoji geometrija ir šiandiena“, LRT, 2020-04-15. https://www.lrt.lt/mediateka/irasas/2000101584/homo-cultus-is-balkono-sapiegu-rumu-ansamblis-sventoji-geometrija-ir-siandiena?fbclid=IwAR0JHR7kAgYKQ6N0Cq_KdHMvci_IUm2vxxcfKXHXJi2csQepDN3zYo5DWM [klaudyta 2020-04-18]

⁴⁹ Marijus Gailius, „Jurga Silvija Večerskytė-Šimeliūnė: „Dirbtinai kuriamas nepasitikėjimas žudo“, *Literatūra ir menas*, 2019-07-12. <https://literaturairmenas.lt/publicistika/jurga-silvija-vecerskyte-simeliune-dirbtinai-kuriamas-nepasitikėjimas-zudo> [žiūrėta 2020-05-10]

⁵⁰ Remigijus Šimašius, „Pagonių kiemas su Edmundu Jakilaičiu“, *Laisvės TV*, 2018-09-07.

⁵¹ Viktoras Bachmetjevas, „Apie profesionalius protestuotojus“ LRT, 2019-06-22. <https://www.lrt.lt/naujienos/kultura/12/1070439/viktoras-bachmetjevas-apie-profesionalius-protestuotojus> [žiūrėta 2020-05-10]

kritikuojančius žmones, svarstė, ar jų veikla iš tiesų nėra tiesiog „susireikšminimas ir eterio užėmimas ir saviraiška“⁵². Jam antrina ir pati Reformatų skvero ir Sapiėgų parko projektų autorė:

„Šią vasarą, paskelbus apie pradedamus darbus, atsirado aktyvių piliečių, kurie naudojami tuo, jog informacija pamiršta, ir kuria pasipriešinimą, kurio metu tampa reikšmingi ir gauna tribūną. Šis pasipriešinimas yra dirbtinas ir neturi pagrindo.“⁵³

Kauno savivaldybės pozicijoje taip pat konstruojamas požiūris, kad gyventojams svarbiau saviraiška, negu sutarimo ieškojimas. Kauno mero patarėjas teigė, kad „kai kuriems žmonėms iš tikrųjų reikia tik pasikalbėti“, kadangi jie „sėdi namuose“ ir neturi pašnekovų⁵⁴. Kalbėdamas apie konkretų susirinkimą dėl Nemuno krantinės rekonstrukcijos, savivaldybės administracijos direktorius apgailestavo, kad susirinkimas nebuvo produktyvus, nes gyventojai „į susitikimą atėjo su plakatais ir lozungais, o ne spręsti klausimus“⁵⁵.

Gyventojai, siekdami, kad jų pozicija būtų išgirsta ir pripažinta kaip pakankamai ekspertiška, imasi dviejų strategijų. Pirma, jie daug svarbos suteikia iš šalies projektą vertinančių ekspertų (architektų, menotyrininkų) nuomonėms – renkami tiek individualūs pasisakymai, tiek įvairių asociacijų pasirašyti raštai. Kaune planuojamai tiesti dviejų juostų gatvei besipriešinantys miestiečiai „Facebook“ paskyroje „Nemuno kelias“ kaupia ekspertų, visuomenininkų ir politikų pasisakymus, teigdami, kad „Daug iškilių ir sąmoningų žmonių turi savo nuomonę šiuo klausimu ir tai nėra tik Šančių aktyvistų protestas prieš Kauno miesto savivaldybės inicijuojamus pokyčius“.⁵⁶ Antra, patys gyventojai siekia įvaldyti biurokratinę, techninę kalbą, kad jų pozicija būtų pripažįstama kaip legitimi. Aktyvi antakalniečių bendruomenės narė teigia:

„Visi raštai, visi pasisakymai aptarimuose, visi klausimai PRIVALO būti formuluojami jų kalba. O tam, kad įvaldytumei institucijų, negana to influencerių, kalbą turi įdėti tiek darbo, kad, atidirbęs juodai, automatiškai taptumei profesionalu.“

Galima pastebėti, kad technokratinės kalbos dominavimas sudaro sąlygas savivaldybėms neatsižvelgti į tų gyventojų pozicijas, kurie neturi pakankamai kompetencijų ją suprasti. Anot Žemųjų Šančių bendruomenę palaikančios urbanistės, gyventojai susiduria su pernelyg technine informacija:

⁵² Mindaugas Pakalnis, „Procesai. Vilniaus viešųjų erdvių transformacijos“ (rež. Mikas Žukauskas), LRT, 2020-01-05. <https://www.lrt.lt/mediateka/irasas/2000088406/procesai-vilniaus-viesuju-erdviu-transformacijos>

⁵³ Jurga Silvija Večerskytė-Šimeliūnė. Cituota iš: Marijus Gailius. „Jurga Silvija Večerskytė-Šimeliūnė: „Dirbtinai kuriamas nepasitikėjimas žudo“, *Literatūra ir menas*, 2019-07-12. <https://literaturairmenas.lt/publicistika/jurga-silvija-vecerskyte-simeliune-dirbtinai-kuriamas-nepasitikėjimas-zudo> [žiūrėta 2020-05-10]

⁵⁴ Saulius Lazauskas. „Pagonių kiemas su Edmundu Jakilaičiu“, *Laisvės TV*, 2018-09-07.

⁵⁵ Vilius Šiliauskas. Cituota iš: Karolina Aleknavičė, „Kauniečiai neteko kantrybės: nesulaukę mero atsakymo sugužėjo į savivaldybės posėdį“, *15min*, 2019-06-18. <https://www.15min.lt/naujiena/aktualu/lietuva/kaunieciai-neteko-kantrybes-nesulauke-mero-atsakymo-suguzejo-i-savivaldybes-posedi-56-1161234> [žiūrėta 2020-05-05]

⁵⁶ „Facebook“ puslapis „Nemuno kelias“. Nuomonės apie gatvės projektą Ž.Šančių Nemuno krantinėje (2019-06-12 – 2019-07-12). Žr. 1 priedą [žiūrėta 2020-05-05].

„Kai bendruomenei yra pateikiama techninė informacija, tada sakoma, kodėl jūs, mieli gyventojai, nežiūrite į bendrąjį planą. Bendrasis planas yra irgi techninis dokumentas, teisinis dokumentas, kurį irgi reikia įgūdžių suprasti, ką jis reiškia. Tai nėra bendruomenei lengva. Ypač tie failai, kurie buvo įkelti, jie buvo tokie dideli, kad mes juos sunkiai atsidarėme. Tada gaunasi daugybė dedamųjų, kurie susideda į tokį didžiulį pyktį.“⁵⁷

Atstovavimas

Gyventojai savo teisę spręsti dėl viešųjų erdvių pagrindžia tuo, kad jie patys bus tie, kurie naudosis sukurtais sprendimais. Tokia pozicija sutampa su komunikacinio planavimo teorijų principu, palaikančiu tokį sprendimų priėmimo procesą, kuriame dalyvauja patys tuo sprendimu suinteresuoti gyventojai, o ne jų tarpininkai (išrinkti valdžios atstovai). Paklaustas apie tai, kas visuomenei labiausiai kliūva Reformatų skvero atveju, vienas iš pagrindinių projekto įgyvendinimui besipriešinusių gyventojų atstovų (Vilniaus miesto visuomeninės miesto planavimo komisijos pirmininkas, architektas) atsakė:

„Labiausiai kliūva tai, kad nebuvo atsižvelgta į visuomenės nuomonę. Tai yra pagrindas – jeigu tai viešoji erdvė, tai ji skirta viešajam pažinimui, viešajam naudojimui, mums visiems. Ir kai savivaldybės nusprendžia, ko žmonėms reikia, nėra gerai.“⁵⁸

Taigi, problema pirmiausia matoma ne tame, kad projektas parengtas nekokybiškai, o tame, kad jis parengtas nepasitarus su visuomene. Kitaip tariant, ekspertiskumas ir su jo trūkumu susijęs rezultatas laikomas ne tokiu reikšmingu kaip piliečių atstovavimas pačiame procese. Tai patvirtina ir kito akademiko, palaikančio Žemųjų Šančių bendruomenę Kaune, pozicija:

„Turime vertinti ir džiaugtis gyventojų noru pilietiškai įgyvendinti savo siekius. Tai vertybė ne tik dėl labiau žalio miesto išsaugojimo, bet ir todėl, kad mes kuriame. <...> Ir net jei mes padarysime klaidą, tai ta klaida yra vertingesnis dalykas negu kokio nors biurokrato teisingas sprendimas.“⁵⁹

Häikiö tyrime pastebima, kad gyventojai savo legitimumą dažnai kildina iš to, kad atstovauja įvairias socialines grupes (jaunimas, pensininkai, profesijų atstovai ir kt.). Ši tendencija išryškėjo tik viename iš atvejų – Reformatų skvero atnaujinimo projekte. Vienas esminių Vilniaus savivaldybės ir dalies gyventojų nuomonių susikirtimo taškų buvo sovietmečiu pastatytų betoninių laiptuotų struktūrų panaikinimas. Vilniaus savivaldybė ir dalis meno bendruomenės įvardijo jas kaip „sovietinį

⁵⁷ Živilė Šimkutė. Cituota iš: Jurgita Čeponytė, „LRT tyrimas. Prestižinės Kauno statybos – Visvaldo Matijošaičio aplinkos rankose“, *LRT*, 2019-05-16. <https://www.lrt.lt/naujienos/lrt-tyrimai/5/1059481/lrt-tyrimas-prestizines-kauno-statybos-visvaldo-matijosaicio-aplinkos-rankose> [žiūrėta 2020-05-10]

⁵⁸ Gintautas Tiškus, „Pagonių kiemas su Edmundu Jakilaičiu“, *Laisvės TV*, 2018-09-07.

⁵⁹ Gediminas Navaitis, „Facebook“ puslapis „Nemuno kelias“. Nuomonės apie gatvės projektą Ž.Šančių Nemuno krantinėje (2019-06-12 – 2019-07-12). Žr. 1 priedą [žiūrėta 2020-05-05].

barbarizmą“⁶⁰, o miesto meras – kaip „miesto žaizdą ir pūlinį, kurį reikia išvalyti“⁶¹. Už laiptuotų struktūrų išsaugojimą pasisakanti gyventojų dalis (pačių miestiečių organizuotoje apklausoje už tai pasisakė 74 proc. respondentų⁶²) dažnai argumentavo savo pozicijos legitimumą per asmeninio artumo prizmę bei laiptų sukurtą sentimentalią vertę. Festivalio „RE:FORMATAI“ metu ant laiptų vyko meniniai performansai, skaitymai, siekiant parodyti, kaip laiptai tarnauja vilniečiams, ypač subkultūroms. Viename iš „Facebook“ komentarų pabrėžiamas atstovavimas jaunajai vilniečių kartai, kuri supriešinama su privačiais interesais besirūpinančiais „neaiškiais“ žmonėmis (vienas iš nedaugelio atvejų, kai gyventojai legitimavo savo poziciją per atstovavimą konkrečioms socialinėms grupėms):

„Šis parkas yra mums, jaunesniems vilniečiams, žalia ir jauki poilsio vieta. Kažkada buvę "sovietmečio vaizdai" yra jūsų mintyse, mums jie nėra išlikę. Mums – tai erdvė pilna žalių aukštų medžių, laiptų, ant kurių jauku ir šilta sėdėti, aikštelių, kur gali ir kokį breiką pavaryti. Tai yra mūsų gimtojo miesto autentiška erdvė, ir mes norime, kad ją paliktų mums, o nebjaurotų kažkokie neaiškūs žmonės, kuriems rūpi tik savo ambicijos ir ES pinigai, o ne Vilnius ir jo gyventojai.“⁶³

Kitaip nei Häikiö tyrime, nagrinėtuose atvejuose gyventojai dažniausiai taiko sau plačią „bendruomenės“ etiketę, kurios pagrindinė savybė – gyvenimas artimoje aplinkoje planuojamoms rekonstruoti viešosioms erdvėms. Gyventojai, išreikšdami nuomonę apie planuojamus pokyčius, dažnai pabrėžia artimą ryšį su konkrečia viešąja erdve – pavyzdžiui, mato parką ar skverą pro savo namų langus, dažnai eina ten pasivaikščioti, lankosi su mažamečiais vaikais. Tai iliustruoja paroda „Sapiegų parkas ir aš“, kurią vilniečiai suorganizavo kaip taikią protesto akciją – jos metu tarp parko medžių buvo iškabinta 150 antakalniečių ir kitų vilniečių atsiųstų nuotraukų, kuriose užfiksuota kaip jie, šeimos nariai ar augintiniai leidžia laiką parke. Reformatų skvero atveju, gyvenantys artimoje kaimynystėje teigė geriau išmanantys skvero situaciją negu tie, kurie juo naudojasi rečiau. Pavyzdžiui, kai „Facebook“ grupėje „Diskusija dėl Reformatų skvero“ išsiskyrė keleto gyventojų nuomonės dėl parko saugumo, vienas diskusijos dalyvių komentavo:

„aš einu ten KASDIEN. 3 kartus per dieną. Tai gal galiu vertinti situaciją objektyviau, nei kartą per savaitę ateinantis žmogus :) aš ten kasdien su šuniu vaikštau ir matau ne bendruomenės parką,

⁶⁰ Vilniaus miesto savivaldybė, „Ar tikrai norime išsaugoti sovietmečio barbarizmą ir betono apkasus Reformatų sode?“ *Vilnius.lt*, 2018-08-07. <https://vilnius.lt/lt/2018/08/07/ar-tikrai-norime-issaugoti-sovietmecio-barbarizma-ir-betono-apkasus-reformatu-sode/> [žiūrėta 2020-05-05].

⁶¹ Remigijus Šimašius. „Pagonių kiemas su Edmundu Jakilaičiu“, *Laisvės TV*, 2018-09-07.

⁶² Apklausą atsakė daugiau nei 900 respondentų. Žr. 15min. „13 visuomeninių organizacijų reikalauja stabdyti Reformatų skvero projekto vykdymą“, 2018-08-14. <https://www.15min.lt/kultura/naujiena/naujienos/13-visuomeniniu-organizaciju-reikalauja-stabdyti-reformatu-skvero-projekto-vykdyma-1104-1014820?copied> [žiūrėta 2020-05-05].

⁶³ [J. K.] „Facebook“ komentaras po Jurgio Didžiulio įrašo, 2018-11-12.

o vietą, kur žmonės susirenka realizuoti save per svaigalų prizmę. :) parkas netarnauja bendruomenei, tai faktas.“⁶⁴

Tiek rekonstrukcijų projektus palaikantys, tiek nepalaikantys gyventojai dažnai akcentuoja būsto gretimose gatvėse turėjimą, šių vietų kaip tranzitinių erdvių kasdienį naudojimą. Vilniaus miesto vyriausiasis architektas pastebi, kad antakalniečiai Sapiegų parką suvokia kaip „*savo artimosios aplinkos želdyną*“⁶⁵, nors parko paskirtis yra reprezentacinė. Įdomu tai, kad viešosios erdvės, esančios miesto centre (kaip Reformatų skveras) arba yra priskirtos valstybinės reikšmės objektams (kaip Sapiegų parkas) tampa „užimamos“ teritoriniu principu – kai kurių aktyvistų požiūriu, tie, kurie negyvena šalia, negali ir pretenduoti į su šiomis vietomis susijusių sprendimų priėmimą.

Kita visuomenės dalis kritiškai vertino santykį tarp dalies ir visumos (t. y., atskirų bendruomenių ir viso miesto). Tai galima pastebėti retkarčiais „Facebook“ grupėse pasirodančiuose savivaldybės planams pritariančių gyventojų komentaruose (dažniausiai šie gyventojai neigiamai vertino Reformatų skvero būklę ar Sapiegų parko medžių saugumą pračiviams). Pavyzdžiui, vienas iš komentuojančių teigia, kad 20 lojančių medžių gynėjų nėra bendruomenė, kadangi Antakalnyje gyvena 50 tūkst. žmonių, bei primena apie tai, kad gyventojai patys demokratiškai išsirinko valdžią, nuo kurios ir turėtų priklausyti sprendimai⁶⁶. Kita gyventoja pastebi, kad tie, kurie projektą palaiko, „*labiau tyli ir palieka savivaldybei apginti projektą*“ bei „*nenori veltis į aršias kovas*“⁶⁷. Taigi, projektą palaikantys gyventojai buvo labiau linkę tyliai palaikyti savivaldybę kaip juos bei jų nuomonę reprezentuojančią instituciją. Bendruomenės atstovavimo klausimas tapo ypač aktualus Vilniaus savivaldybės administracijos direktoriui Antakalniečių bendruomenės „Facebook“ grupėje paskelbus įrašą, kuriame bendruomenės atstovai buvo kviečiami per savaitę tarpusavyje išsigryninti savo poziciją, o tuomet susitikti su savivaldybės atstovais parke ir aptarti projekto ateitį. Tiesa, administracijos direktorius paprašė atstovų atsinešti įgaliojimą iš bendruomenės priimti sprendimus jos vardu. Tuomet komentarų skiltyje kilo diskusija, ar vertėtų į pasitarimą dėl bendros pozicijos įtraukti ir kitas organizacijas bei jokioms formalioms organizacijoms nepriklausančius, tačiau suinteresuotus visuomenės narius. Iš pradžių bendruomenės pirmininkė el. paštu išsiuntė kvietimą į susirinkimą tik oficialiai bendruomenės nariais užsiregistravusiems gyventojams, tačiau vėliau kvietimas pavišintas ir platesniam gyventojų ratui „Facebook“. Tai pirmininkė padarė sulaukusi priekaištų, kad palieka dalį piliečių už borto (nepaisant to, kad didelis žmonių kiekis susirinkime gali

⁶⁴ [D. E.], „Facebook“ komentaras grupėje „Diskusija dėl Reformatų skvero“, 2019-08-10.

⁶⁵ Mindaugas Pakalnis, „Kodėl kilo konfliktas dėl Sapiegų parko sutvarkymo?“ *Žinių radijas*, 2019-05-28.

<https://www.ziniuradijas.lt/laidos/dienos-klausimas/kodel-kilo-konfliktas-del-sapiegu-parko-sutvarkymo?fbclid=IwAR2oEhHd-iWx4dlsWeL5qArR5a-QEgn-QGA6ZzKtM01jSoLopIVhH91tJgo> [klaudyta 2020-05-01]

⁶⁶ [R. L.], „Facebook“ komentaras grupėje „Antakalniečių bendruomenė“, 2019-05-28.

⁶⁷ [A. J.], „Facebook“ komentaras grupėje „Antakalniečių bendruomenė“, 2019-05-25.

daryti neigiamą įtaką jo produktyvumui). Taigi, ne tik projektą palaikantys, bet ir jam prieštaraujantys antakalniečiai patys kvestionavo savo galimybes atstovauti bendrą visuomenės poziciją.

Atsakymu į šią kritiką galima laikyti „suinteresuoto piliečio balso“ argumentą. Aktyviai savivaldybės planams besipriešinančio gyventojų ar mažos bendruomenės balsas yra suprantamas kaip savaime vertingesnis už pasyviosios daugumos, kuri net nebando įsitraukti į sprendimų priėmimą. Remdamasis Orhuso konvencijos apibrėžimais, Žemųjų Šančių bendruomenę atstovaujantis advokatas argumentuoja, kodėl būtina atsižvelgti į suinteresuotos visuomenės nuomonę, o ne statistinę gyventojų daugumą:

„Kas yra ta suinteresuotoji visuomenė, apibrėžta tiek Orhuso konvencijoje, tiek mūsų įstatymuose? Visuomenė, įskaitant ir vienas žmogus, kuris yra suinteresuotas tam tikrų sprendimų priėmimu. <...> Kaip tai įgyvendinama realybėje – pavyzdžiui, surenkami 300 parašų ir sakoma, kad suinteresuotoji visuomenė yra tokios nuomonės. Staiga valdžia atsako – ne, mieste gyvena 300 tūkstančių, todėl visi kiti galbūt yra kitos nuomonės. O tai jau yra nenormalu. Bet suinteresuotoji visuomenė yra ta, kuri suinteresuota sprendimo priėmimu, ir būtent jiniai yra aktyvioji dalis. Niekada negalima statistiškai priešpastatyti jai pasyviąją dalį, kuriai nerūpi sprendimo priėmimai.“⁶⁸

Kalbant apie savivaldybių poziciją, didžiausia svarba buvo teikiama tam, kad būtų išgirsta gyventojų dauguma. Priešingai nei kai kurių gyventojų atveju, atstovavimas nėra kildinamas iš to, kas arčiausiai gyvena ar yra labiausiai suinteresuotas projektų likimu. Savivaldybių atstovai akcentuoja būtinybę atsižvelgti ir į „tyliąją daugumą“, kuri dažnai užgožiama aktyvistų, nebūtinai atspindinčių visų miestiečių nuomonę. Pasak Vilniaus mero, nuomonę išsakyti turi galėti visi, nepriklausomai nuo to, ar esi kokios nors „Visuomeninės komisijos pirmininkas ar narys“. Jis taip pat ragina neskirstyti vieni kitų į kategorijas „aš esu vilnietis, o jis ne vilnietis“⁶⁹. Visai kaip dalis Hăikiō tyrime apklaustų respondentų, Vilniaus savivaldybės vyriausiasis architektas pastebėjo, kad į susirinkimus ateina tik garsiau už kitus šaukianti gyventojų mažuma:

„Kai vyksta diskusijos apie tų erdvių pokyčius, tai dabar kai turim visą tą mechanizmą svarstymų su visuomene, jie turi teisę pasisakyti ir išreikšti savo nuomonę. Ir mane kartais šiek tiek gąsdina kitas dalykas, nes aš tikrai daug vaikštau į pristatymus visuomenei, – aš matau tuos pačius 12 žmonių, net ne 20, kurie visados kalba bendruomenės vardu ir visados kalba tą patį.“⁷⁰

Kita savivaldybės atstovė, atsakinga už miesto želdynų tvarkymą, viešo Sapiegų parko projekto pristatymo metu gynė projekto idėją teigdama, kad žino daugybę antakalniečių nuomonių, kurie sako

⁶⁸ Saulius Dambrauskas. „Ar turiu galios savo miesto reikaluose?“ *Diskusijų festivalis „Būtent!“*, 2019-09-06.

⁶⁹ Remigijus Šimašius. „Pagonių kiemas su Edmundu Jakilaičiu“, *Laisvės TV*, 2018-09-07.

⁷⁰ Mindaugas Pakalnis. „Procesai. Vilniaus viešųjų erdvių transformacijos“ (rež. Mikas Žukauskas), *LRT*, 2019-01-05.

„Greičiau darykite šitą parką“.⁷¹ Šiuos žodžius palydėjo neigiama publikos reakcija bei replika „Klausote tik pritariančių“. Taigi, projektą kritikuojančių gyventojų nuomonės pateikimas kaip nereprezentatyvios mažumos iš dalies naudojamas kaip pasiteisinimas į ją neatsižvelgti.

Įdomu pastebėti, kad Vilniaus ir Kauno savivaldybių atstovai skirtingai suprato ribą, nuo kurios nepatenkintųjų nuomonę jau galima pripažinti kaip reprezentatyvią (t. y. atstovaujančią pakankamą skaičių miestiečių, kad į ją būtų atsižvelgta). Vilniaus meras teigė neketinantis sumenkinti nei vieno vilniečio nuomonės, o gausėjančius miestiečių pasisakymus matantis kaip bręstančios demokratijos ženklą. Išgirdęs, kad peticiją dėl Reformų skvero projekto sustabdymo pasirašė 1,2 tūkst. žmonių, meras tai įvertino kaip didelį skaičių, kurio negalima ignoruoti, ir akcentavo būtinybę ne formaliai derinti pozicijas, o realiai kalbėtis⁷². Kaune skirtis tarp gyventojų bei savivaldybės dėl atstovavimo daugumai yra kur kas aštresnė, nors gyventojų reakcija buvo gausiausia ir vieningiausia iš trijų tyrime analizuojamų atvejų. Peticiją prieš kelio tiesimą pasirašė apie 6 tūkst. žmonių, 18 Kauno bendruomenių pasirašė deklaraciją dėl pilnavertiško dalyvavimo priimant Kauno miesto plėtros sprendimus, o vėliau keli šimtai žmonių mobilizavosi akcijoje „Nemuno kelias“. Viešo projekto pristatymo metu, kaip pastebi Žemųjų Šančių bendruomenės pirmininkė, salė buvo sausakimša, tačiau „nei vienam salėje esančiam žmogui tos gatvės nereikėjo“⁷³. Nepaisant to, Kauno meras teigė, kad „negali mieste būti vieni labiau išskirtiniai negu kiti. Miesto teritorija yra mano, jūsų ir visų kitų.“ Žurnalistei užsiminus apie tai, kad peticiją pasirašė 6 tūkst. gyventojų, meras atsakė, kad „Kaune gyvena 300 tūkstančių žmonių ir turime atsižvelgti į jų norus.“⁷⁴ Kai bendruomenė subūrė iniciatyvinę grupę, kuri planavo fiziškai apklausti Šančių rajono gyventojus, buvo sulaukta savivaldybės administracijos direktoriaus atsakymo, kad apklausą iniciatyvinė grupė savo lėšomis turėtų atlikti visoje Kauno teritorijoje.⁷⁵ Taigi, Kauno savivaldybė aiškiai delegitimuoja bendruomenės teisę į sprendimų priėmimą dėl netenkinamo atstovavimo daugumai kriterijaus (sąlyginai maža gyventojų grupė priešinama visam miestui).

Nors ir rečiau nei Hāikiō kalbintų politikų pasisakymuose, tačiau pastebėtas savivaldybės galią legitimuojantis argumentas – rinkimų keliu įgyto mandato kaip svarbiausio savivaldos mechanizmo suvokimas. Tai atsispindi Vilniaus mero komentare, kuriame jis kalba apie atsakomybę, kurią jam suteikia mero statusas:

⁷¹ Giedrė Čeponytė, Sapiegos parko „atnaujinimo darbų“ projekto pristatymas, 2019-03-19. <https://youtu.be/aN-a6gXKLwE> [žiūrėta 2020-05-25]

⁷² Remigijus Šimašius. „Pagonių kiemas su Edmundu Jakilaičiu“, *Laisvės TV*, 2018-09-07.

⁷³ Vita Gelūnienė. Cituota iš: Jurgita Čeponytė, „LRT tyrimas. Prestižinės Kauno statybos – Visvaldo Matijošaičio aplinkos rankose“, *LRT*, 2019-05-16.

⁷⁴ Visvaldas Matijošaitis. Cituota iš: Karolina Aleknavičė. „Kauniečiai neteko kantrybės: nesulaukę mero atsakymo sugužėjo į savivaldybės posėdį“, *15min*, 2019-06-18.

⁷⁵ Jurgita Šiugždinienė, „Gatvė Žemųjų Šančių Nemuno krantinėje: „viskas teisėta“, bet ar tikrai teisinga?“ *Delfi*, 2019-06-06.

„Aš užimu pareigas, garbingas ir svarbias, ir jaučiu jų atsakomybę, kai turiu užtikrinti, kad būtų kalbama, būtų girdima, o po to laiku priimamas sprendimas ir padaroma. <...> Kartu aš turiu nuostatas, kaip žmogus, kaip tiesiogiai vilniečių rinktas miesto meras, kas turi būti Vilniaus mieste ir ko negali būti.“⁷⁶

Sprendžiant iš šių žodžių, meras savo poziciją legitimuoja per tai, kad demokratiškas jo išrinkimas sudaro kanalą, per kurį jis atstovauja vilniečius. Be to, meras netiesiogiai užsimena ir atskaitingumo (angl. *accountability*) svarbą, pabrėždamas, kad jo pareigos yra atsakingos ir jis privalo užtikrinti, kad sprendimai būtų priimti. Kaip ir Häikiö apklaustų politikų nuomone, tiesioginis visuomenės įtraukimas labiau suvokiamas kaip naudingas „papildymas“, o ne kaip esminis veiksnys priimant sprendimus.

Teisė ir procedūros

Teisės ir procedūrų kategorija išryškėjo analizuojant empirinius tyrimo duomenis, t. y. ji nebuvo užfiksuota teorinį pagrindą sudarančiame Häikiö tyrime. Tai iš dalies galima paaiškinti tuo, kad autorės analizuojamame Tampere mieste gyventojų įtraukimo procedūros jau buvo susiformavusios – tyrimo metu savivaldybėje jau keletą metų veikė visuomenės įtraukimo į darnaus vystymosi planavimą mechanizmas.

Ši kategorija iš piliečių perspektyvos yra glaudžiai susijusi su atstovavimu, kadangi gyventojai dažnai siekia legitimuoti būtinybę juos įtraukti į planavimo procesą per tai, kad šią teisę jiems garantuoja įstatymai. Itin dažnai referuojama į Lietuvoje ratifikuotą Orhuso konvenciją (diskusijų metu ne kartą cituotos konvencijos ištraukos, ji minima peticijų tekstuose). Viena iš gyventojų dėkoja „*uoliems klerkams*“ už tai, kad pagaliau jų uolus tarptautinių dokumentų tvirtinimas davė teigiamų rezultatų – ratifikuota konvencija „*teisiškai įgalina mus rūpintis aplinka, kontroliuoti valdžią ir reikalauti atsakomybės*“⁷⁷.

Savo ruožtu savivaldybių atstovai gina savo poziciją pasitelkdami du argumentus. Pirma, projektiniai sprendimai laikomi legitimiais dėl to, kad sulaukė patvirtinimo iš kitų institucijų. Sapiegų parko projektas, Vilniaus savivaldybės administracijos direktoriaus teigimu, buvo parengtas kokybiškai, atitinka užduoties kriterijus, jam „*gauti visi reikalingi ir dar daugiau pritarimų*“ iš institucijų⁷⁸. Kai vienas iš gyventojų viešo susirinkimo metu paklausė savivaldybės atstovės, ar jie ketina atsižvelgti į gyventojų nuomonę ir sustabdyti projektą, ji atsakė:

⁷⁶ Remigijus Šimašius, „Pagonių kiemas su Edmundu Jakilaičiu“, *Laisvės TV*, 2018-09-07.

⁷⁷ [R. G.], „Facebook“ komentaras grupėje „Antakalniečių bendruomenė“, 2019-06-23.

⁷⁸ Povilas Poderskis, „Facebook“ komentaras grupėje „Antakalniečių bendruomenė“, 2019-05-31.

„Sprendiniai nuo pat projekto pradžios buvo rodyti, viešinti tam pačiam Kultūros paveldo departamentui – labai ilgai, labai nuosekliai, labai įkyriai. Ir šitam pavadinimui, šitiems darbams yra pritarta. Aš manau, kad Kultūros paveldo departamente dirba profesionalai ir mes turėtume pasitikėti jų nuomone ir jų suvokimu ir sprendimu.“⁷⁹

Tuo tarpu Kaune planuojamo tiesiti kelio atveju savivaldybės atstovai savo sprendimą grindžia remdamiesi bendruoju planu – pagrindiniu miesto teritorijos planavimo dokumentu, kuris taip pat būna derinamas su įvairiomis institucijomis: *„gatvė buvo numatyta dar tarpukariu. Išliko miesto bendrajame plane per visą sovietmetį ir iki dabar“⁸⁰*. Tai atskleidžia savivaldybių požiūrį, kad ne piliečiai, o institucijos ir jų nutarimai atlieka pagrindinę „kontrolės prievaizdo“ funkciją – jų galioje yra patvirtinti arba stabdyti sprendimus, naudojantis teisiniais mechanizmais.

Antra, abi savivaldybės pabrėžia, kad buvo surengti vieši projektų pristatymai, t. y. nepažeistos formalios Teritorijų planavimo įstatyme⁸¹ bei Statybos įstatyme⁸² numatytos viešinimo (visuomenės informavimo) procedūros. Miestų planavimo situaciją Norvegijoje nagrinėjusios autorės pastebi, kad griežtai apribota teisinė aplinka leidžia institucijoms skaidriu būdu pateisinti menką gyventojų įtraukimą. Įstatymai dažnai sudaro sąlygas savivaldybėms pačioje projekto pradžioje paprasčiausiai informuoti visuomenę apie viešojo pirkimo būdu pasirašytas sutartis, išvengiant būtinybės rengti viešas diskusijas, kūrybines dirbtuves ar panašius renginius, skirtus tiesioginiam gyventojų įtraukimui⁸³.

Būtent viešinimo procedūros suvokiamos kaip problemiškesnė sritis planuojant viešąsias erdves. Kaip pastebi Architektų rūmų pirmininkė, rekomendavusi savivaldybei iš naujo organizuoti konkursą Reformatų skvero projektui, teisinio reguliavimo spragos sudaro sąlygas palaikyti vien formalų, tik „dėl pliusiuko“ vystomą dialogą su visuomene:

„Visiems susirinkusiems turbūt ne naujiena, kad dabartinis mūsų teisinis reguliavimas nėra draugiškas nei visuomenės įtraukimui į sprendimų priėmimą, nei viešųjų erdvių projektavimui. Kalbant apie įtraukimą, daugeliu atvejų viešinimo procedūros neprivalėjo būti atliekamos, kalbant apie projektavimą, tokio objekto teisės aktuose netgi nėra kaip viešosios erdvės, kuriai būtų galima skelbti atskirą konkursą. Tai yra inžinerinių statinių rinkinys, kuriam užtenka inžinieriaus kvalifikacijos. Galėčiau išvardyti daug spragų, kurios atspindi požiūrį į visuomenę, jos poreikius, į miestą. Šis reguliavimas pamažu tobulinamas, bet tam reikės laiko.“⁸⁴

⁷⁹ Giedrė Čeponytė, Sapiegų parko „atnaujinimo darbų“ projekto pristatymas, 2019-03-19.

⁸⁰ Tomas Grigalevičius. Cituota iš: Jurgita Čeponytė, „LRT tyrimas. Prestižinės Kauno statybos – Visvaldo Matijošaičio aplinkos rankose“, LRT, 2019-05-16.

⁸¹ LR Seimas, Lietuvos Respublikos teritorijų planavimo įstatymas, 1995 m. gruodžio 12 d. Nr. I-1120, Vilnius.

⁸² LR Seimas, Lietuvos Respublikos statybų įstatymas, 1996 m. kovo 19 d. Nr. I-1240, Vilnius.

⁸³ Eva Falleth ir Inger-Lise Saglie. „Democracy or efficiency: contradictory national guidelines in urban planning in Norway“, *Urban Research and Practice*, 4(1), 2011, 58-71.

⁸⁴ Daiva Veličkaitė, „Pagonių kiemas su Edmundu Jakilaičiu“, *Laisvės TV*, 2018-09-07.

Architektas, vienas iš pagrindinių projektų Vilniuje įgyvendinimui prieštaravusių aktyvistų, taip pat pabrėžė menkas įstatymuose numatytas visuomenės įsitraukimo galimybes:

„Turime hipertrofuotą, nesuvokiamą visiškai sistemą, kuomet visuomenei pateikiami susipažinti projektiniai pasiūlymai. Tačiau kur yra bėda? Statybos įstatyme numatoma, kad projektiniai pasiūlymai yra pateikiami kaip informacija visuomenei apie numatomų statinių projektavimą. Informacija – tai reiškia, kad projektinių pasiūlymų negalima apskusti Valstybinei teritorijų planavimo inspekcijai, jie negali būti apskusti teismui. Visuomenė, atėjusi į viešą projektinio pasiūlymo aptarimą gali tik pasižiūrėti, ir viskas. Praktiškai daugiau jokių galimybių įtakoti šį procesą nėra.“⁸⁵

Miesto antropologė Jekaterina Lavrinec teigia, kad diskusinio lauko apie miestą formavimui trukdo nesusitarimas dėl sąvokų reikšmių. Architektūros įstatyme darnumas minimas kaip kokybiškos architektūros formavimo principas, tačiau nėra paaiškinama, kokie kriterijai įeina į darnumo apibrėžimą.⁸⁶ Pratešiant pastarąją mintį galima pastebėti, kad plačios sąvokos, tokios kaip „visuomenės informavimas“, „konsultacijos“, „dialogas“, yra vartojamos kaip savaime suprantamos tiek gyventojų, tiek savivaldybės atstovų argumentuose, tačiau už jų stovintys lūkesčiai yra skirtingi. Gyventojai dažnai piktinosi, kad vieši projektų pristatymai buvo skirti vien supažindinimui su jau parengtu projektu arba į jų nuomonę atsižvelgta tik darant neesminius pakeitimus. Pavyzdžiui, Kauno savivaldybės atstovas teigia, kad dialogas su Žemųjų Šančių bendruomene vyksta, su ja tęsiamas bendravimas, renkama informacija⁸⁷. Tuo tarpu patys šančiškiai tokį teiginį laiko melagingu, kadangi be vienintelio viešo projekto pristatymo su savivaldybės atstovais daugiau nevyko nei vieno susitikimo. Kauno meras, paklaustas dėl bendravimo su gyventojais, atsakė, kad bendravimas vyksta, tačiau jis pats nesileidžia į „*didelių laiškų rinkimą*“ ir „*susirašinėjimą*“⁸⁸. Taigi, abi pusės taiko skirtingus kriterijus tam, kas laikoma dialogu, bendravimu su visuomene.

Diskusijų metu dažnai pabrėžiama, kad svarbus ne tik pats dialogo egzistavimas, bet ir aiškiai apibrėžtos procedūros, pagal kurį jis turėtų vykti. Opozicijai priklausantis Vilniaus miesto savivaldybės tarybos narys pastebi:

„Turi būt aiškios procedūros, kaip su visuomene yra susitariama, kaip pasiekiamas sutarimas, konsensusas, kaip prieinama prie sprendimų. Apibrėžto proceso nėra ir reikėtų imtis pastangų

⁸⁵ Gintautas Tiškus, „Kodėl kilo konfliktas dėl Sapielių parko sutvarkymo?“ *Žinių radijas*, 2019-05-28.

⁸⁶ Jekaterina Lavrinec, „Ar turiu galios savo miesto reikaluose?“ Diskusijų festivalis „Būtent!“, 2019-09-06.

⁸⁷ Dominykas Biržietis, „Šventė Žemuosiuose Šančiuose: gyventojai paminėjo gatvės nebuvimą“ *Kas vyksta Kaune*, 2020-04-27. <https://kaunas.kasvyksta.lt/2020/04/27/miestas/svente-zemuosiuose-sanciuose-gyventojai-paminejo-gatves-nebuvimas-foto-video/?fbclid=IwAR3DddEd2FT9Cz8ouSgBCpxCCyH5xmIlN4PnTnzX1XyPsHYIN10wW9j7CiA> [žiūrėta 2020-05-05]

⁸⁸ Visvaldas Matijošaitis. Cituota iš: „Kauno Žemųjų Šančių bendruomenė laimėjo teisme prieš Kauno valdžią“, *INIT TV*, 2020-02-19 [2019-06-18]. <https://www.facebook.com/watch/?v=2517881008318215> [žiūrėta 2020-05-05]

taryboj ir tariantis su vilniečiais apsibrėžt žaidimo taisykles, kad laisvė kiekvieno vilniečio būtų užtikrinta. Matot, be taisyklių laisvė irgi neegzistuoja.“⁸⁹

Tiek Sapiegų parko, tiek Reformatų skvero atveju su gyventojais buvo tariamasi (organizuoti papildomi susitikimai, apklausos), tačiau nepasitenkinimas vis tiek išliko, kadangi šių veiksmų buvo imtasi per vėlai – kai jau pasirašytos sutartys su rangovais ir esminių pakeitimų projekte atlikti nebegalima. Gyventojų nuomone, su jais turėtų būti tariamasi kuo ankstesniame projektavimo etape, geriausiai – techninės užduoties formavime. Architektų rūmų pirmininkė pastebi, kad dabartinė tvarka sukuria precedentą situacijai, kai pirmiau operuojama, o tik tada bandoma išsiaiškinti simptomus (t. y. išsiaiškinti visuomenės poreikius)⁹⁰. Vienas iš Antakalnio bendruomenės lyderių palygina projektinių pasiūlymų svarstymo tvarką su vežimu, stovinčiu prieš arklį:

„Parengi sudėtingąją dalį, o tada supaprastintą versiją pateiki visuomenei ir apsimeti, kad tariamasi, kai iš tikrųjų jau nėra apie ką tartis, nes didžioji dalis darbo jau yra padaryta ir joks sveiko proto projektuotojas to darbo nebenori perdarinėti. Ir jis darys viską, kad tik nieko nereikėtų keisti. Ne toj vietoj turėtų būti svarstymas su visuomene, ji turi dalyvauti koncepcijos išgryninime.“⁹¹

Vilniaus savivaldybės atstovai pripažįsta, kad visuomenės informavimo procesas turi būti tobulinamas. Administracijos direktorius išreiškė norą atsiriboti nuo ydingų praeities praktikų ir ne tik informuoti gyventojus bei suteikti jiems terpę pasisakyti, bet ir leisti jiems daryti įtaką sprendimų rezultatams: *„Ar užtenka to, kad mes įtrauksime į sprendimų priėmimą visuomenę, vienaip ar kitaip ji pasijaus, kad buvo įtraukta ir sudalyvavo, o realiai viskas bus jau sudėliota ir nuspręsta?*“⁹². Miesto plėtros departamento pranešime teigiama, kad pastaruoju metu kilusios viešos diskusijos parodė, kad *„visuomenės dalyvavimas priimant sprendimus tvarkyti miesto viešąsias erdves yra būtinas ir turi būti geranoriškai užtikrintas įvairiose projekto rengimo stadijose, net jei teisės aktai to ir nenumato.*“⁹³ Formuodama naujus su viešosiomis erdvėmis susijusius planus, savivaldybė jau ėmėsi iniciatyvos – tarp teigiamų pavyzdžių patys gyventojai mini planuojamą Stoties rajono atnaujinimą⁹⁴, dėl kurio organizuojamos kūrybinės dirbtuvės, gyventojai įtraukiami į vizijos formavimą.

⁸⁹ Darius Kuolys, „Pagonių kiemas su Edmundu Jakilaičiu“, *Laisvės TV*, 2018-09-07.

⁹⁰ Daiva Veličkaitė, „Pagonių kiemas su Edmundu Jakilaičiu“, *Laisvės TV*, 2018-09-07.

⁹¹ Eduardas Kriščiūnas, „Kodėl kilo konfliktas dėl Sapiegų parko sutvarkymo?“ *Žinių radijas*, 2019-05-28.

⁹² Povilas Poderskis, „Procesai. Vilniaus viešųjų erdvių transformacijos“ (rež. Mikas Žukauskas), *LRT*, 2019.

⁹³ Vilniaus miesto savivaldybės administracijos miesto plėtros departamentas, „Dėl informacijos pateikimo apie reformatų sodo dokumentus“, 2019-09-25. <https://docs.google.com/viewerng/viewer?url=http://reformatuskveras.lt/wp-content/uploads/2018/09/2018-09-25-Ra%C5%A1tas.pdf&hl=en> [žiūrėta 2020-05-10].

⁹⁴ Eduardas Kriščiūnas, „Kodėl kilo konfliktas dėl Sapiegų parko sutvarkymo?“ *Žinių radijas*, 2019-05-28.

Kol Vilniaus savivaldybėje jau pradedama tartis dėl pokyčių, kaip toliau vyks miesto planavimo procesas, Kauno savivaldybė tebėra kritikuojama dėl vien minimalius standartus tenkinančių visuomenės informavimo procedūrų. Žemųjų Šančių bendruomenė padavė savivaldybę į teismą dėl to, kad pastaroji atsisakė nagrinėti jų prašymą pakeisti Kauno bendrąjį planą. Bendruomenės pirmininkė sprendimą paduoti savivaldybę į teismą argumentavo tuo, kad kitokios priemonės užmegzti kontaktą neveikė: „*Atrodo, kad teismai yra finalinė priemonė, nes dialogas, pokalbis, geranoriškumas, viešumas, kultūra, menas negalioja. Vienintelė kalba yra teisinė kalba*“.⁹⁵ Teisme šančiškius atstovavęs ir bylą laimėjęs advokatas papildė šią nuomonę: „*[Savivaldybė] turbūt labiau linkusi teismuose dalyvauti, tam investuoti savivaldybės lėšas, netgi samdyti brangius advokatus – kad galėtų bylinėtis su žmonėmis, jie yra pasamdę pačių brangiausių Baltijos šalyse kontorą*“.⁹⁶ Taigi, griežtai formalistinis, teisinėmis priemonėmis grįstas bendravimas su miestiečiais matomas kaip vienas iš pagrindinių savivaldybę delegitimuojančių veiksnių.

Apibendrinant galima pastebėti, kad įvykę konfliktai padėjo diskutiniame lauke išryškėti skirtumams tarp gyventojų įtraukimo į viešąjį planavimą pakopų. Gyventojų nebetenkina vien informavimu ar konsultacijomis dėl neesminių detalių paremtas dialogas – toks metodas jų akyse delegitimuoja savivaldybę, parodo, kad ji nėra pasiruošusi nuveikti miestiečių labai daugiau, negu to reikalauja minimalūs teisiniai reikalavimai.

Bendrasis gėris

Häikiö pastebi, kad valdžios atstovai mąsto apie bendrąjį gėrį konkrečiame vietiniame, miesto kontekste, o piliečiai jį suvokia globalioje skalėje – jiems rūpi darnaus vystymosi tikslai, gamtos išsaugojimas bei naujų miesto valdymo būdų paieškos. Tokia tendencija aptinkama ir nagrinėtuose atvejuose. Galima išskirti tris pagrindinius argumentus, kuriuos pasitelkdamį gyventojai legitimuoja save kaip kovotojus už bendrąjį gėrį ir kartu delegitimuoja savivaldybes kaip juo nepakankamai besirūpinančias institucijas.

Pirma, gyventojai stengiasi, kad miestuose išliktų žaliosios erdvės, kurios itin svarbios „aršios urbanizacijos“⁹⁷ kontekste. Vartojamos tokios frazės kaip „ekosistemos naikinimas“, „barbarizacija“, kurios priešinos parkų gyvybės išsaugojimui, santarvei, jautrumui ir „gilesniam“ požiūriui:

⁹⁵ Vita Gelūnienė, „Ar turiu galios savo miesto reikaluose?“ Diskusijų festivalis „Būtent!“, 2019-09-06.

⁹⁶ Saulius Dambrasas. INIT TV, Kauno Žemųjų Šančių bendruomenė laimėjo teisme prieš Kauno valdžią (2020-02-19). <https://www.facebook.com/watch/?v=2517881008318215> [žiūrėta 2020-05-10].

⁹⁷ Vita Gelūnienė, „Ar turiu galios savo miesto reikaluose?“ Diskusijų festivalis „Būtent!“, 2019-09-06.

„Tačiau išėję iš savo namų, [Antakalnio gyventojai] visą laiką bus chaoso ir neturės tos laimės gyventi santarvėje. Todėl kaip kurti miestą ir aplinką, kuri žmogui teiktų santarvę su savimi ir su pasauliu, čia yra be galo sudėtinga užduotis.“⁹⁸

„Nejautra yra šio miesto savotiškas prakeikimas. Neužtenka žodžių – norisi sakyti, kaip kokiam poetui, „man verkia iš skausmo širdis“. Kur besidairai – vyksta milžiniškos statybos, bet kur yra tas žvilgsnis, kuris giliau matytų?“⁹⁹

Antra, gyventojai pozicionuoja save kaip besirūpinančius sąžiningu procesu ir bando nuneigti savivaldybių kaip pagrindinių sprendimo priėmėjų autoritetą, kaltindami jų atstovus korupciniais ryšiais. Gyventojams įtarimą kelia tai, kad Reformatų skvero bei Sapiegų parko rekonstrukcijų projektus rengė ta pati architektė, o techninės rangos sutartys pasirašytos su įmone, kuri atsakinga už netoliese statomų daugiabučių statybą (atnaujinti parkai galėtų pakelti šio nekilnojamojo turto vertę). Abu projektai yra iš dalies finansuojami Europos Sąjungos struktūrinių fondų lėšomis, taigi gyventojai dažnai akcentuoja verslininkų norą tarpusavyje pasidalinti ir „įsisavinti“ šiuos pinigus. Kauno atvejuje tokie kaltinimai pasirodo dar dažniau, kadangi planuojama tiesti gatve naudotąsi netoliese statomų daugiabučių gyventojai (už šias statybas atsakingi verslininkai priklauso mero artimais aplinkai). Ši gatvė padėtų naujakuriams išvengti kamščių keliaujant į miesto centrą ir taip padidintų parduodamų butų vertę¹⁰⁰. Vienas iš diskusijos dėl krantinės ateities dalyvių kaip lemiamą akcentą paminėjo tai, kad Kauno valdžia vysto „*ekonominį, o ne socialinį projektą*.“ Jo nuomone, projektu „*planuojama didžiąja dalimi tenkinti verslo poreikius, visuomenės poreikius paliekant nuošalyje*.“¹⁰¹ Taigi, delegitimuojami ne tik savivaldybių konkretūs sprendimai, bet ir kvestionuojama jų kaip institucijų reputacija apskritai – savivaldybių įvaizdis konstruojamas kaip teikiančių prioritetą ne rūpinimuisi paprastų miestiečių gerove, o pataikavimui privatiems verslo interesams, įvaizdis.

Trečia, gyventojai pasisako už tiesioginį piliečių įtraukimą kaip gero miesto valdymo sąlygą. Šiuo atžvilgiu bendrojo gėrio argumentų kategorija persidengia su atstovavimo ir demokratijos samprata. Valdžios kontrolė ir pilietinis aktyvizmas suvokiamas ne tik kaip konstitucinės teisės realizavimas, bet ir kaip piliečių pareiga:

⁹⁸ Birutė Rūta Vitkauskienė, „Homo cultus. Iš balkono. Sapiegų rūmų ansamblis: šventoji geometrija ir šiandiena“, LRT, 2020-04-15.

⁹⁹ Laura Kreivytė, ten pat.

¹⁰⁰ Jurgita Čeponytė, „LRT tyrimas. Prestižinės Kauno statybos – Visvaldo Matijošaičio aplinkos rankose“, LRT, 2019-05-16.

¹⁰¹ Vytenis Jakas. Cituota iš: „Nemuno pakrantę šančiškiai gynė susikibę rankomis: naujos gatvės nereikia nė vienam.“ Kas vyksta Kaune, 2019-04-27. <https://kaunas.kasvyksta.lt/2019/04/27/miestas/nemuno-pakrante-sanciskiai-gyne-susikibe-rankomis-naujos-gatves-nereikia-ne-vienam/> [žiūrėta 2020-05-10].

„Tame ir žavi demokratija, kad gali tiek pritariantys, tiek nepritariantys savo mintis išsakyti. Ir jas reikia sakyti net ir po to, kai jau atlikai pareigą išsirinkti valdžią – tas sakymas (jei yra daugiau nei rinkavimas socialiniuose tinkluose) yra dialogas tarp piliečių ir valdžios, tam tikrais atvejais – valdžios kontrolė. Ir tai yra sveika.“¹⁰²

„Nesu prieš parko renovaciją. Esu prieš renovaciją be konkurso. Žmonės rašo "bet kam gi rūpi??! Jam reikia atsinaujinti ir kaip gerai, kad tai vyksta! Yay!" Tas siaubingas sovietinis požiūris. Bet tada nesiskųskit, kai valdžia ar savivaldybės už jus priima sprendimus ir priima įstatymus nekreipdami dėmesio į gyventojų poreikius. Taigi jei jums nerūpi, jei nesate aktyvūs, jūs tampate tik tos kultūros tęsėjais, kai sprendimai yra priimami už jus.“¹⁰³

Vilniaus savivaldybės atstovų požiūris į demokratiją kaip bendrojo gėrio kūrimo sąlygą iš dalies sutapo su gyventojų:

„Pirmiausia noriu pasidžiaugti, kad mūsų demokratija bręsta, auga, ir žmonės drąsiai pasisako, ką galvoja. Nežinau, ar kituose miestuose taip yra, bet Vilniuje tai yra šio miesto stiprybė, viltis, kad žmonės bus laisvi ir jie niekada nežinos, ką reiškia užsičiaupti ir išsigąsti.“¹⁰⁴

Visgi, dažniau savivaldybės atstovai akcentavo įvairių interesų suderinimą, į kurį įeina ne tik vietinės bendruomenės, bet ir platesnis ratas veikėjų:

„Prie šio stalo turėtų sėdėti daug daugiau žmonių. Dabar turime mane, kaip atstovaujantį tą blogąją pusę, o visus kitus tarsi bendruomenės, tačiau visi turi interesų, išdrįsiu pasakyti, kad ir verslas turi teisę vystytis, ir architektai turi teisę į kūrybišką ir mažiau ar labiau suprantamą architektūrą. Visi mes turim subendrint savo pozicijas ir ieškot sprendimų, kaip miestą padaryti geresnį, tačiau neuždaryti jo. Jei suinteresuota bendruomenė tampa vienas vystytojas, kuris stabdo kito vystytojo projektą, tai nėra nei suinteresuota bendruomenė nei teisių įgyvendinimas, o piktnaudžiavimas teise ir farsas. Jeigu tas dialogas savom formom rasis, jei pasistatysim tas barikadas, tai tada bus blogai.“¹⁰⁵

Šiuo požiūriu vadovavosi ir dauguma Hăikiô apklaustų valdžios atstovų – pavyzdžiui, vienas iš respondentų kritikavo tai, kad dviratininkai rūpinosi tik savo reikalais, neįsiklausydami į tai, ko nori pėstieji. Šioje vietoje Hăikiô mini Kalifornijoje atliktą empirinę studiją, kuri atskleidė, kad teisių realizavimu paremtas požiūris į dalyvavimą turi tendenciją susitelkti ties siaurais asmeniniais ar grupiniais interesais, o ne kolektyvine gerove.¹⁰⁶ Tuo tarpu aukščiau pateikta savivaldybės

¹⁰² [Z. G.], „Facebook“ komentaras, grupė „Antakalniečių bendruomenė“, 2019-05-28.

¹⁰³ [E. J.], „Facebook“ komentaras po viešu Jurgio Didžiulio įrašu, 2018-11-12.

¹⁰⁴ Remigijus Šimašius, „Pagonių kiemas su Edmundu Jakilaičiu“, *Laisvės TV*, 2018-09-07.

¹⁰⁵ Povilas Poderskis, „Ar turio galios savo miesto reikaluose?“ Diskusijų festivalis „Būtent!“, 2019-09-06.

¹⁰⁶ Heather Campbell ir Robert Marshall, „Moral Obligations, Planning, and the Public Interest: A Commentary on Current British Practice“, *Environment and Planning B: Urban Analytics and City Science*, 27(2), 2000, 297-312. Cituota iš: Hăikiô, 2158.

administracijos direktoriaus citata yra artimesnė habermasiškajai konsensuso idėja, kuri paremta ne derybomis ir pavienėms grupėms priklausančių teisių realizacija, o bendru sutarimu, kaip miestą padaryti geresnį.

Įdomu tai, kad kalbėdamas apie įsiklausymą į visuomenės interesus Kauno mero patarėjas kaip sėkmingą pavyzdį pateikė vienoje iš viešųjų erdvių įgyvendintą sprendimą, kuris buvo paremtas ne vieningu sutarimu, o derybiniu kompromisu:

„Vieni norėjo, kad Smetonos alėjoj iškirstų visus medžius, kiti – kad visus paliktų. Tai vienoj pusėj taip ir padarė kauniečiai – pasodino naujus medžius, o kitoj paliko senus. Tai ir Vilniuj galit taip padaryt – vieną parką vieniems, kitą kitiems. Reik atsižvelgt į visuomenės interesus [juokiasi]. Dabar gauname daug laiškų, kur klausiama, kada jūs kirsite antrą pusę.“¹⁰⁷

Kauno meras siekė delegituoti Žemųjų Šančių bendruomenės poziciją, teigdamas, kad kilęs nepasitenkinimas yra dirbtinis bandymas jį diskredituoti. Jis kvestionuoja jų tikslų geranoriškumą, klausdamas *„kieno ausys kyšo už šito tuščiavidurio triukšmo ir kam aš esu neparankus?“* Po žiniasklaidoje pasirodžiusio straipsnio apie galimus jo ryšius su netoli krantinės statomų daugiabučių vystytojais, jis teigė:

„Man tuo pačiu ir juokinga, ir šiek tiek skaudu matyti solidžioje žiniasklaidos priemonėje dirbančių žurnalistų išvedžiojimus, kur tarp eilučių bandoma parodyti, kad verslo darymas savaime yra nusikaltimas. Tai yra konservatoriškas požiūris. Toks pat kaip bandymas lygioj vietoj sukurti garsų triukšmą prisidengiant bendruomenių interesais.“¹⁰⁸

Taip pat Kauno savivaldybė kuria gyventojų kaip kliūtis miesto progresui įvaizdį. Savivaldybės atstovai ne kartą užsiminė, kad šalia krantinės gyvenantys žmonės yra savavališkai užgrobę dalį valstybinės žemės (pavyzdžiui, laiko statybines medžiagas arba sodina medelius už nuosavo sklypo ribų)¹⁰⁹. Mero patarėjas teigia suprantantis ir gerbiantis ten gyvenančių žmonių nuomonę, tačiau priduria: *„Bet jei mes žiūrėsime tik siaurų ten gyvenančių žmonių interesų, tai Kaunas liks toks, koks buvo anksčiau“*.¹¹⁰ Taigi, Šančių gyventojai bandomi supriešinti su likusiais miesto gyventojais.

Tiek gyventojai, tiek savivaldybės deklaruoja, kad rūpinasi miesto gerove, tačiau dažnai bando delegituoti viena kitą kaip siekiančias siaurų interesų (tai ypač aktualu Kauno atvejuje). Toks

¹⁰⁷ Saulius Lazauskas, „Pagonių kiemas su Edmundu Jakilaičiu“, *Laisvės TV*, 2018-09-07.

¹⁰⁸ Visvaldas Matijošaitis, „Apie tuščiavidurius „tyrimus“ ir tai, kam aš neparankus“, *15min*, 2019-06-17. <https://www.15min.lt/naujiena/aktualu/nuomones/visvaldas-matijosaitis-apie-tusciavidurius-tyrimus-ir-tai-kam-as-neparankus-18-1146170> [žiūrėta 2020-05-10].

¹⁰⁹ Gintarė Skaistė, „Matijošaičio žygis per Šančius – padarysiu laimingus per prievartą“, *LRT*, 2019-06-10. <https://www.lrt.lt/naujienos/pozicija/679/1067924/gintare-skaiste-matijosaičio-zygis-per-sancius-padarysiu-laimingus-per-prievarta> [žiūrėta 2020-05-10].

¹¹⁰ Tadas Grigalevičius. Cituota iš: Jurgita Čeponytė, „LRT tyrimas. Prestižinės Kauno statybos – Visvaldo Matijošaičio aplinkos rankose“, *LRT*, 2019-05-16.

nepasitikėjimas veikiau skatina gynybinių pozicijų užėmimą ir siekį „laimėti“ konfliktą, negu bendrų sprendimų ieškojimą.

Išvados

Šiame darbe, pasitelkus diskurso analizės metodą, siekta išsiaiškinti, kaip piliečiai ir savivaldybės atstovai legitimuoja savo poziciją sprendžiant su viešąja erdve susijusius klausimus. Išanalizavus duomenis, pastebėtos keturios argumentų kategorijos, kurias savivaldybės atstovai ir gyventojai pasitelkia, pagrįsdami savo įsitraukimą į miesto planavimo procesą. Tyrimas atskleidė, kad gyventojai ir savivaldybės atstovai tebeužima tradicinius galios santykius atspindinčias pozicijas. Visgi, gyventojai aktyviai stengiasi šį santykį pakeisti, kvestionuodami savivaldybių nusistovėjusias „Nuspręsk, pranešk, ginkis“ praktikas. Panašiai kaip ir teorinį pagrindą sudariusiame Häikiö tyrime, pastebima, kad abi pusės tebėra labiau nusiteikusios kovoti (tiek ginant savo poziciją, tiek puolant priešininką), negu kolektyviškai ieškoti bendrų sprendimų.

Apibendrinama Tampere gyventojų ir savivaldybės atstovų pasitelktas legitimumą teikiančias argumentų kategorijas, Häikiö daro prielaidą, kad jos yra daugmaž universalios moderniose politinėse sistemose. Nors visos trys kategorijos (ekspertiškumas, atstovavimas, bendrasis gėris) buvo aptiktos nagrinėjant Kauno ir Vilniaus miestų planavime naudojamus argumentus, atskleista ir papildoma – teisės ir procedūrų – kategorija. Ji turi potencialo papildyti Häikiö teorinį modelį ypač tais atvejais, kai nagrinėjami viešojo valdymo procesai, kurių teisinė bazė bei visuomenės įtraukimo mechanizmai dar yra besivystantys. Šioje kategorijoje naudoti argumentai į Lietuvos diskusinį lauką įnešė aiškumo apie skirtumus tarp visuomenės informavimo, dažnai liekančiu vien formalia procedūra, ir realaus visuomenės dalyvavimo sprendimų priėmimo procese. Kilę konfliktai išryškino teisinio reguliavimo ir nusistovėjusių projektų viešinimo procedūrų spragas. Vilniaus savivaldybė šiuo atžvilgiu nesistengė delegituoti šios kritikos ir pripažino poreikį tobulinti planavimo procesus – pritarta, kad sprendžiant klausimus dėl viešųjų erdvių, reikalinga dažniau organizuoti viešuosius konkursus, o gyventojus įtraukti ankstyvesniame planavimo etape, t. y. gryninant koncepciją ir formuluojant techninę užduotį. Galima teigti, kad palankesnę terpę pokyčiams šioje srityje padeda sudaryti ir tai, kad teisėje skirtis tarp „mes“ ir „jie“ nėra ryški (kritikuojami abstraktūs įstatymai, o ne konkretūs asmenys). Tai palengvina sąlygas savivaldybės atstovams ir piliečiams atsidurti toje pačioje barikadų pusėje ir ieškoti bendro sutarimo.

Antras aspektas, leidžiantis papildyti teorinį modelį, yra naujų argumentų atskleidimas Häikiö išskirtose argumentų kategorijose. Ekspertiškumo kategorijoje išryškėjo skirtingos savivaldybių atstovų reakcijos į kritiką – ji buvo priimama kaip legitimi tik tais atvejais, kai buvo orientuota į pačią projektų kokybę, o ne konkrečių jų rengėjų profesionalumą. Atstovavimo kategorijoje svarbą įgavo

teritorialumo aspektas – gyventojai dažnai pabrėžė savo artimą ryšį ir dažną naudojimąsi planuojamomis rekonstruoti viešosiomis erdvėmis. Be to, kilo įtampa tarp atstovavimo nedidelei miesto bendruomenei bei visam miestui, kuri ypač aktuali tapo Kauno atvejuje. Galiausiai, bendrojo gėrio kategorijoje pastebėta, kad gyventojai delegitimuoja savivaldybes, kadangi abejoja jų veiklos skaidrumu ir kaltina jų atstovus korupciniais ryšiais.

Galima pastebėti, kad savivaldybių formuluojamų argumentų pobūdis yra susijęs su projektų baigtimi. Gyventojų argumentų pagrįstumą linkę pripažinti Vilniaus savivaldybės atstovai suorganizavo apklausą dėl Reformatų skvero ir atsižvelgė į didelę dalį joje išsakytų siūlymų, o Sapiegos parko atveju sustabdė projekto įgyvendinimą ir paskelbė naują techninę užduotį, kurios sąlygos antakalniečių bendruomenei yra iš esmės priimtinos. Nemuno krantinės rekonstrukcijos atveju, Kauno savivaldybė dažniau konstravo gyventojus delegitimuojančius argumentus. Ji ignoravo Žemųjų Šančių bendruomenės protestus, o vėliau buvo patraukta į teismą ir įpareigota išnagrinėti bendruomenės prašymą pakeisti miesto bendrąjį planą (konflikto baigtis kol kas nėra aiški).

Būtina turėti omenyje, kad šios išvados yra apribotos atvejų specifikos – jų baigtys iš dalies priklauso ne tik nuo savivaldybės iniciatyvumo, bet ir nuo išorinių veiksnių (pavyzdžiui, Reformatų skvero projekto rangos sutartis jau buvo pasirašyta ir pakeitimus leista atlikti tik dėl to, kad rangovas geranoriškai sutiko nukelti darbų įgyvendinimą). Tarp tyrimo ribotumų verta paminėti ir tai, kad susipažinta tik su tais savivaldybių atstovų ir piliečių argumentais, kurie buvo skelbiami viešai. Projektus palaikančių gyventojų nuomonė renkant duomenis buvo aptinkama itin retai – to priežastimi iš dalies galėjo būti tai, kad šie gyventojai jautėsi atstovaujami savivaldybės ir nematė poreikio patys viešinti savo pozicijas. Šiuo atžvilgiu, interviu su atsitiktiniais vietiniais gyventojais būtų reikšmingai papildę duomenų rinkinį.

Nepaisant šių ribotumų, atliktas tyrimas atskleidžia, kad tai, kaip politinio proceso veikėjų pozicijos yra legitimuojamos, yra ne mažiau svarbu nei pats politikos turinys. Taigi, vertinga patikrinti, ar šiame tyrime atskleisti argumentai yra pasitelkiami ir kituose viešojo valdymo procesuose. Tai leistų palyginti, kokios argumentų kategorijos ir jose plėtojami argumentai dominuoja skirtingose institucijose. Aktualu tyrinėti situaciją posovietinėse šalyse, turinčiose menką piliečių dalyvavimo valdyme patirtį, ir palyginti, kuo jose naudojami argumentai skiriasi (nesiskiria) nuo ilgesnės demokratinę tradiciją turinčių šalių. Taip pat galima kelti klausimą, kokie argumentai ar jų kategorijos turi didžiausią įtaką sprendimų baigtims. Galiausiai, šis darbas gali tapti atspirties tašku tolimesniems tyrimams apie miesto planavimo raidą Lietuvoje. Tai ypač aktualu turint omenyje sparčiai besivystančią miestų plėtrą, planuojamus įstatymų ir procedūrų pakeitimus bei augančią socialinių medijų įtaką tam, kaip piliečiai reaguoja į pokyčius jų artimoje aplinkoje.

Literatūros sąrašas

1. Almond, G. A. ir Sidney Verba, *The Civic Culture: Political Attitudes and Democracy in Five Nations*, Princeton: Princeton University Press, 1963.
2. Amna, Erik ir Joakim Ekman, „Standby citizens: diverse faces of political passivity“, *European Political Science Review*, 6(2), 261-281, 2014.
3. Arnstein, Sherry R., „A Ladder Of Citizen Participation“, *Journal of the American Institute of Planners*, 35(4), 1969, 216-224.
4. Asmann, Aleida, „Miesto atmintis“. Kn. Alvydas Nikžentaitis (sud.), *Atminties daugiasluoksniškumas*. Vilnius: Lietuvos istorijos institutas, 2013.
5. Campbell, Heather ir Robert Marshall, „Moral Obligations, Planning, and the Public Interest: A Commentary on Current British Practice“, *Environment and Planning B: Urban Analytics and City Science*, 27(2), 2000, 297-312.
6. Cirtautas, Matas, „Visuomenės dalyvavimo urbanistinio planavimo ir projektavimo procesuose realijos ir perspektyvos“, *Mokslas – Lietuvos ateitis*, 3, t. 3, 2011, 59-66.
7. Čiupailaitė, Dalia, „Architektų vaidmens ir statuso dilemos posocialistiniame mieste.“ *Coactivity: Philosophy, Communication*, 22 (1), 2014, 15–37.
8. Dahlberg, Lincoln, „The Habermasian public sphere: Taking difference seriously?“ *Theory and Society*, 34, 2005, 111-136.
9. Denzin, N. K. ir Y. S. Lincoln, *The Landscape of Qualitative Research: Theories and Issues*. Thousand Oaks, CA: Sage.
10. Falleth, Eva ir Inger-Lise Saglie, „Democracy or efficiency: contradictory national guidelines in urban planning in Norway“, *Urban Research and Practice*, 4(1), 2011, 58-71.
11. Flyvbjerg, Bent, *Making Social Science Matter: Why social inquiry fails and how it can succeed again*. New York: Cambridge University Press, 2001.
12. Guest, Greg, Arwen Bunce ir Laura Johnson, „How many interviews are enough? An experiment with data saturation and variability“, *Field Methods*, 18(1), 2006, 59.
13. Habermas, Jürgen, *Between Facts and Norms: Contributions to a Discourse Theory of Law and Democracy*. Cambridge: Polity Press, 1996.
14. Häikiö, Liisa, „Expertise, Representation and the Common Good: Grounds for Legitimacy in the Urban Governance Network“, *Urban Studies*, 44 (11), 2007, 2147-2162.
15. Hajer, Maarten A., „Discourse Coalitions and the Institutionalization of Practice: The Case of Acid Rain in Britain“. Kn. Frank Fischer ir John Forester (sud.), *The Argumentative Turn in Policy Analysis*. American Political Science Association, 1993, 46.

16. Hess-Lüttich, Ernest W. B., „Urban discourse – city space, city language, city planning: Eco-semiotic approaches to the discourse analysis of urban renewal“, *Sign Systems Studies*, 44(1/2), 2016, 12–33.
17. Jakaitis, Jonas, „Miesto architektūros savitumas kaip architektūros ir visuomenės sąveikos rezultatas“, *Urbanistika ir architektūra*, 29(4), 2005, 191-202.
18. Jørgensen, Marianne ir Louise Phillips, *Discourse Analysis as Theory and Method*. SAGE Publications, 2002.
19. Lefebvre, Henri, „The Right to the City“. *Writings on Cities*. Blackwell Publishers, 1996 [1968].
20. Manzo, Lynne C. ir Douglas D. Perkins, „Finding Common Ground: The Importance of Place Attachment to Community Participation and Planning“, *Journal of Planning Literature*, 20, (4), 2006, 335-350.
21. Molotch, Harvey, „The City as a Growth Machine: Toward a Political Economy of Place“, *American Journal of Sociology*, 82(2), 1976, 309-332.
22. Olander, Stefan, „Stakeholder impact analysis in construction project management“, *Construction Management and Economics*, 25(3), 2007, 277-287.
23. Roberts, Peter ir Hugh Sykes (red.), *Urban regeneration: a handbook*. London: Sage, 2000.
24. Scott, John, *Power*. Cambridge: Polity, 2001.
25. Silver, Hilary et al., „Participation in Urban Contention and Deliberation“, *International Journal of Urban and Regional Research*, 34(3), 2010.
26. Swyngedouw, Erik, „Where is the political? Insurgent mobilisations and the incipient “return of the political”“, *Space and Polity*, 18(2), 2014, 122-136.
27. Telešienė, Audronė, „Kritiškosios diskurso analizės metodologinių principų taikymas sociologiniuose tyrimuose“, *Filosofija. Sociologija*, 5, 2005, 1.
28. Tweed, Christopher ir Margaret Sutherland, „Built cultural heritage and sustainable urban development“, *Landscape and urban planning*, 83 (1), 2007, 62-69.
29. Zaharchenko, Tatiana ir Gretta Goldenman, „Accountability in Governance: The Challenge of Implementing the Aarhus Convention in Eastern Europe and Central Asia“, *International Environmental Agreements*, 4(3), 2004, 229–251.

Summary

Citizen Participation in Urban Planning Processes in Lithuania: A Discourse Analysis

The aim of this thesis is to examine how citizens and municipal representatives legitimise their position while addressing issues related to public space. The theoretical framework draws on a paper by L. Häikiö, which presents three different argument categories used by both citizens and municipal representatives in order to build grounds for legitimacy, namely expertise, representation and the common good. Discourse analysis was used in order to explore the different kinds of argument categories and arguments within them, used by different actors to legitimise their position and to question the legitimacy of others.

Three municipal projects related to reconstruction of public spaces in Vilnius and Kaunas were analysed. The cases were characterised by conflict between discontent local citizens and municipal representatives. The results revealed that both groups of actors used arguments within the aforementioned categories. Furthermore, the theoretical framework was supplemented by a variety of previously undescribed arguments as well as a novel argument category related to law and procedures. The paper contributes to research concerned with the discursive struggle in the process of governance. It also paves way for better understanding of citizen involvement in urban planning.

Priedas Nr. 1

Sapiegų parko rekonstrukcija

Facebook įrašai, komentarai

<https://www.facebook.com/groups/92245527506/permalink/10156396612317507/> (2019-05-25)

Povilas Poderskis: Sapiegų parko tema. Šiandien pirmininkei išsiunčiau tokį laišką/kvietimą.

Sveiki,

Kviečiu jus penktadienį susitikti ir susitarti – vienaip ar kitaip – dėl Sapiegų parko projekto ateities. Dabartinė savivaldybės pozicija yra tokia: po sustabdymo, pataisytas projektas – išimtos gyvatvorės, tvorėlės, sumažintas kertamų medžių skaičius – pilnai atitinka tai, ką bendruomenė išsakė. Akivaizdu, kad jūs su šia pozicija nesutinkate, tad turime apie ką pasikalbėti.

Siūlau tokį formatą – susėskime Sapiegų parke, atsineškime visus projekto sprendinius ir kitą susijusią informaciją ir susitarkime.

Iš savivaldybės pusės dalyvausiu aš, Giedrė Čeponytė, Karolis Žukauskas, projekto valdytojo atstovas (iš UAB „Vilniaus vystymo kompanija“).

Mūsų pagrindinė komanda bus 4-iese, turbūt vietoje bus ir kitų žmonių, o taip pat galėsime susiskambinti ar susirašyti su kitais specialistais. Bet iš esmės būsime įgalioti ten ir toje vietoje priimti visus sprendimus.

Prašyčiau to paties iš jūsų: pilno įgaliojimo iš bendruomenės priimti sprendimus jos vardu. Kaip jūs tai užtikrinsite, čia jau jūsų reikalas, bet esate didelė organizacija, su daug narių tai ir jų poziciją, ir nuomonę per tą savaitę galite susirinkti.

Data: penktadienį, 2019-05-31, laikas nuo 13:00 (aš būsiu pats ten nuo tada, bet jeigu jums tinka tik vėliau, galim pradėti vėliau);

Vieta: Sapiegų parkas, prie vartų į rūmus.

Galėsime apeiti nors ir visus 190 planuojamų kirsti medžių, apžiūrėti ir paaiškinti, kodėl priimtas toks sprendimas ir kas toje vietoje planuojama ar dėl kokių kitų priežasčių tie medžiai planuojami kirsti ir jeigu matysime, kad tai nepagrįsta, priimsime sprendimus tų medžių nekirsti. Bet siūlyčiau iki tol tą padaryti visuomeninei želdynų priežiūros komisijai.

Prašu keletą dalykų, kad galėtume deramai pasiruošti, bent iki ketvirtadienio pietų:

- 1) Pateikite savo reikalavimus dėl pataisyto projekto sprendinių, kuriuos žinote konkrečiai;
- 2) Pateikite savo klausimus, kuriuos norėtumėte peržiūrėti ir perdiskutuoti;
- 3) Pateikite savo matymą dėl projekto ateities, ar apskritai tokia, jūsų manymu egzistuoja
- 4) Atskirai pateikite visus susijusius klausimus, kurie su pačiu parko projektu nesusiję.

Jeigu trūksta informacijos, šiems punkтам išsakyti, pasakykite, pasistengsime ją operatyviai suteikti.

Jeigu manote, kad pasiruošimui reikėtų daugiau laiko – surasime kitą datą.

Iki pasimatymo,

Povilas Poderskis

- **Dmytro Hrytsai:** O kas apskritai pasakė, kad yra būtinybė keisti esamą parką?
 - **Eduardas Kriščiūnas:** Parkas turi spec. planą, kurį tvirtino kultūros ministras.

- **Dmytro Hrytsai:** ar tai reiškia, kad kultūros ministras galėtų atšaukti planą? Gal būtų produktyviau kreiptis į jį, negu iki begalybės kalbėtis su šitais neaiškiais savivaldybininkais?
- **Eduardas Kriščiūnas:** Ne, atšaukti plano nelabai įmanoma. Atšaukimą įprastai organizuoja užsakydami naują planą, kuris pakeičia senąjį.
- **Irma Janauskaitė:** Kuriai bendruomenei ir kuriems žmonėms norima šitą parką atverti (taip rašoma pranešimuose spaudai), jei reali bendruomenė ir realūs žmonės nenori jokių barokų? Žmonės nori medžių, kurie suteikia pavėsį per kaitrą. Žmonės nori girdėti paukščius, kurių dalies rūšių tiesiog neliks, išskirtus brandžius drevėtus medžius (tą sako ne vienas ornitologas). Žmonėms nereikalingi dvigubai platesni takai, (būtent dėl jų ir ketinama kirsti dalį nuostabių medžių), o kariatoms, bijau, jau neteks čia prasilenkinėti. Žmonės gal ir tos skaldos nenori ant takų, kuria sunkiau stumti vaiko vežimėlį nei asfaltu. Ir tų gėlynų, kurie, "atvėrus" plotus po medžių išskirtimo, keps saulėj (turim pavyzdžių) ir tiek to vaizdo. Tai dėl kokios bendruomenės stengiasi savivaldybė, Remigijus Šimašius?
- **Aiste Kisarauskaite:** Man kelia nerimą, kad norima susitikti tik su antakalniečiais, taip vėl formuojant nuomonę, tarsi priešinasi barokui tik siaura grupelė, kodėl nenorima susitikti su visuomenės atstovais? Skaldyk ir vsldyk? Taip vėl atakliai ignoruojama dalis visuomenės
 - **Ugnė Gudžinskaitė:** koku būdu visos visuomenės atstovai gali legitimizuotis per šią savaitę? Čia svarbus klausimas. Suprantu, kad savivaldybei sunku derėtis su suinteresuota visuomene, kuri neturi aiškaus apibrėžto pavidalo. Ligi šiol būtent „Antakalniečių bendruomenės“ vardu buvo reiškiamas projekto kritika, todėl Povilas Poderskis ir kreipiasi į ją. Dabar jau priklauso nuo „Antakalniečių bendruomenės“, ar ji priims kvietimą tik kaip savo formalių narių asociacija, ar mėgins parodyti, kad atstovauja platesnį žmonių ratą. Gediminas Kulikauskas, koks jūsų planas?
 - **Gediminas Kulikauskas:** Formaliai į pasitarimą kviečiama bendruomenė, bet akivaizdu, kad be visuotinio palaikymo vilniečių ir iš visos Lietuvos, nieko nebūtų buvę, nes deja tos pat problemos daugeliu atveju kartojasi. Tai be abejo turėtų atstovauti platesnį visų žmonių ratą. Kita vertus - kita derybų pusė irgi skelbiasi atstovaujanti požiūrį miesto masto ir net valstybinio.) Tai čia bus įdomu. bet iki susitikimo yra dar laiko. Vienas svarbiausių momentų - nepersipykti tarpusavyje dėl atstovavimų ir turėti vieningą lakonišką poziciją - o su tuo reikia dirbti. Matyt bus susitikimas-susirinkimas, per kurį galutinai iš nutarsim. Edita, bendruomenės pirmininkė praneš.
- **Aiste Kisarauskaite:** Manau, visuomenei nebūtina kurti naują organizaciją, užtenka kad pavyzdžiui, Skaidra Skaidra Trilupaityte yra mokslų daktarė menotyrininkė ir taip toliau, tiesiog specialistai gali būti įvardinami kaip specialistai, visuomenininkai ir pan. <...> o tai, kad kviečiama tik bendruomenė, kaip jau rašiau, nėra gerai, nes bandoma pateikti kaip siaurą nepatenkintą bendruomenę, o ne visuomenės nuomonę <...> Manau, kad pagal visus įstatymus piliečiai, nepriklausantys jokioms irganizacijoms, taip pat yra svarbūs, nebūtina organizaciją, nors ju palaikymas irgi svarbus
- **Faustas Stankevičius:** Antakalniečių bendruomenė į susitikimą gali kviestis specialistus, ne tik iš savo rato, bet ir iš Lietuvos, o gal net iš užsienio....be to, manyčiau, galėtų pasikviesti ir kitų Vilniaus bendruomenių atstovus, taip sustiprinant savo pozicijas...aišku, Antakalniečių bendruomenė būtų vedančioji derybose
- **Ugnė Gudžinskaitė:** Gediminas Kulikauskas, viena mano idėjų, kad jei pavyktų išsigrnyinti lakonišką poziciją, kuri būtų surašyta raštu, būtų galima prašyti kitų organizacijų ir tiesiog visų piliečių savo parašais išreikšti palaikymą tai pozicijai. Nes pvz. aš suprantu, kad Skaidra Trilupaityte yra menotyrininkė, ir tas indėlis yra labai svarbus, bet ar ir kaip ji gali įrodyti, kad atstovauja platesnį menotyrininkų ratą?

- **Aiste Kisarauskaite:** manau, nuomonę išsiginčijant nesunku, o paramą organizacijų irgi vertėtų gauti. Galėtume parašyti nuo dailininkų sąjungos menotyrininkų sekcijos
- **Ieva Mažunaitytė:** Beje, ironiška, istorinis Trakų Vokės parkas (paveldo objektas) buvo sunaikintas prisidengiant tuo pačiu finansavimu, kaip ir planuojama čia - "Aplinkosauga, tvarus gamtinių resursų naudojimas, prisitaikymas prie klimato kaitos" ir su ta pačia bioįvairovės išsaugojimo sąlyga (sic!)
- **Dmytro Hrytsai:** Man stebint situacija su parku susidarė įspūdis, kad šis projektas reikalingas tik savivaldybei ir statybininkams. Dar neteko matyti kad paprasti žmonės palaikytų projektą. Tai klausimas, kodėl bendruomenės nariai turi gaisinti savo laiką šitiems susirinkimams? Kodėl mes turime finansuoti tokią rekonstrukciją? Atvažiuokite geriau į Antakalnį. Aš tikiu, kad bendruomenės nariai parodys jums dešimtis tikrų problemų, kur turėtų būti išleisti mūsų uždirbti šimtai tūkstančių eurų vietoje šio parko.
 - **Anželika Juodokienė:** Aš paprastas žmogus ir palaikau atnaujintą projektą. Tiesiog tie kas palaiko labiau tyli ir palieka savivaldybei apginti projektą, o kas prieš parko atnaujinimą - labai garsiai reiškiasi.
 - **Dmytro Hrytsai:** pagaliau, būsite pirma
 - Ne pirma. :) Ir ne paskutinė. Bet į aršias kovas veltis labai nesinori nei man, nei kitiems tyliems palaikytojams, kuriuos pažįstu.
 - **Dmytro Hrytsai:** Čia beje savivaldybės apsiskaičiavimas :) Kiek teko dalyvauti panašiuose konfliktuose kitose (post)sovietinėse valstybėse, ten visų pirma yra rengiama fake'inė palaikymo grupė. Žmonės visur varo už statybą. Taip pat rengiami fake'iniai posėdžiai savivaldybėse ir seniūnijose, kur tie veikėjai balsuoja taip kaip reikia statybai. Pagyvensime pamatysime
 - **Anželika Juodokienė:** Na nedalyvauju kažkokioj palaikymo grupėj ir savivaldybės posėdžiuose. Ir projekto apmatai, kurie buvo pateikti dar 2017 metais - man visai nepatiko. Projektas kuris buvo sustabdytas kovą - taip pat kėlė abejonių, bet dabartinis atnaujintas manau yra geras variantas parkui. Geresnis už dabartinę parko būklę. Bet mano nuomonė aišku yra subjektyvi, ir suprantu, kad yra krūva žmonių, kurie norėtų, kad liktų kaip dabar. Tik nesakykit, kad niekam nepatinka, nes irgi netiesa. :)
 - **Donatas Bružas:** Kadangi mes neorganizuoti - mūsų nėra. Jei susiburtume, būtume "Fake".
 - **Anželika Juodokienė:** Donatas, liūdna, bet tiesa. :D Ir tikrai ilgai rinkausi patylėt šitose diskusijose išvis. :)
 - **Jekaterina Lavrinec:** Palaikantys turi pagrįsti kuo jiems naujas projektas atrodo vertingas kad pritaria eko-sistemos naikinimui bei parko teigiamo poveikio aplinkai mažinimui.
Taip pat verta nurodyti ar esate nuolatiniai, reguliariai naudotojai, ar lankotės tik progomis - o gal išvis nesilankote, todėl jums viskas tinka.
ps. Projektas parengtas pažeidžiant finansavimo sąlygas bei teisinės nuostatas.
- **Donatas Bružas:** Nuomonę susirinkti išties turėtų būti labai sunku. Kiek skirtingų prieštaravimų:
gamtinė įvairovė (neapsiribojant Šiuo parku) vs kultūros paveldas konkrečioje vietoje
izoliuotas parkas vs kompleksas su rūmais ir bažnyčia
istorinis parkas vs bendruomeninis parkas
tiesūs takai vs ne tiesūs
tvarus vs reikalaujantis pastovių išlaidų
eika vs tikras rūpestis
atkūrimas visų mažmožių vs plano, takų atkūrimas
barokas įmanomas vs neįmanomas

tyrimų užtenka vs neužtenka

...

- **Dalia Jonaitytė:** Labai man keistas visų bendruomenės narių įgaliojimo reikalavimas siunčiamiems 4iems derybininkams, kuriuos ji siunčia save atstovauti. Ar, paritetiniais pagrindais, keturi savivaldos rinktiniai atstovai atsineš visų miestiečių pritarimą atstovavimui (laisvo miesto Vilniaus piliečiai juk nebalsavo nei už poną Žukauską, nei, regis, už kitus paminėtus) ir kokia forma atsineš įgaliojimą, gal galite pasidalinti, pasimokysime iš Jūsų patirties, ponas Povilas Poderskis.
 - **Eduardas Kriščiūnas:** Tikrai keistai atrodo reikalavimas keturiems asmenims suteikti ypatingus įgaliojimus. Antakalniečių bendruomenės taryboje yra 9 asmenys, tad 4 asmenys net kvorumo nesudaro ;) <...>
- **Milda Laužikaitė:** būkime atsargūs - Lukiškių liepų per tokius pasitarimus žadėjo nebekirsti, o paskui padarė savo.
- **Gintautas Tiškus:** Manau, kad jau negalima apsiriboti tik Antakalnio bendruomene, nes Sapiegų parko projekto problema žymiai platesnė, projekto aptarime dalyvavo daug suinteresuotų vilniečių. Antakalniečių bendruomenė galėtų imtis moderatoriaus vaidmens, ir sukviesti visus suinteresuotus parko sutvarkymo projektu vilniečius bendram, neformaliajam apsitaramui.
 - **Edita Kavaliauskiene:** as parašiau g mail grupėje. Facebook keliose grupėse nesugebu darbuotis....Ateikit, Juk reik kažką ir sugalvoti. Piktintis laikas jau baigėsi. Facebook pokalbiuose yra daug pastebėjimų, bet gal reik pasiskirstyti veiklomis ir veikti....
 - **Dalia Jonaitytė:** Kiek žmonių gali matyti skelbimą g. mail grupėje? Manau skelbimas ir kvietimas turi būti viešas.
 - **Gediminas Kulikauskas:** Gerb. Gintai, kuo daugiau žmonių pasitarimuose, tuo mažesnis rezultatyvumas - nes susirinkusiems, pvz., gali tekti gerą pusvalandį laukti kol vienas jų iki galo pasidalins vaikystės prisiminimais apie parką. Kita vertus kuo visuotinesnis palaikymas - tuo daugiau šansų. Tai matyt Edita ir stengiasi rasti tą aukso vidurį. Teneįsisižeidžia nesulakę masinio kvietimo - jei tarsis 50-100 žmonių, vienos bendros pozicijos iki ryto nepavyks surasti.
 - **Gediminas Kulikauskas:** Priklauso nuo susirinkimo organizavimo. Juk kalbame apie žmones, kurie jau ne kartą išsakė savo poziciją, todėl beliktų tik apibendrinti ir susisteminti siūlymus. Dabar, gi, didelė dalis paliekama už borto, žmones reikia telkti, o ne nuo jų atsiriboti.
 - **Dalia Jonaitytė:** Edita Kavaliauskiene, net realiai dirbantys žmonės neįtraukti į google gr., ką kalbėti apie kitas bendruomenes ir kitus suinteresuotus visuomenės narius. Ta grupė UŽDARA, ar galite tikėtis visų palaikančių paramos, jei nesidalinate informacija. būtent, žmonės, daug veikę, daug viešinę problemą jaučiasi atribojami ir praranda galimybę dalyvauti. Tai nuvilia, nė vienas turintis kompetencijų nestovės už durų laukdamas, o gal jo prisireiks
 - **Gediminas Kulikauskas:** Manau darys atvirą, visi iki šiol tokie ir būdavo. Gal ir natūralu, kad problemai aidint vis garsiau į susirinkimus rinkosi vis daugiau žmonių ir juos darėsi vis sunkiau moderuoti ir todėl norisi kompaktiškesnės grupės. Visų pagalba svarbi ir reikalinga. Būtų labai liūdna, jei tarpusavio nusivylimai-įsisižeidimai atsilieptų parkui.
 - **Gediminas Kulikauskas:** Edita čia (bendruomenės fb portale) netrukus paskelbs apie viešą susirinkimą, jo laiką ir vietą. Susirinkimas nebus uždaras, visi galės dalyvauti, išsakyti nuomones, įspūdžius, pasidalinti patarimais. Kad nebūtų nusivylimų. Bet mums reikės pagalbos moderavimu, sekretoriavimu ir t.t. Neturime tam resursų, nespėjame. Visi turi šeimas, darbus ir labai nedaug laisvo laiko.

<https://www.facebook.com/groups/92245527506/permalink/10156402797877507/> (2019-05-28)

Gediminas Kulikauskas: Jau netrukus. Galima balsuoti kurią pusę - bendruomenės ar savivaldybės palaikote.

UPD: na lyg nebelabai aktualu, bet tebus atminimui, jog tokia diskusija buvo.

<https://www.ziniuradijas.lt/laidos/dienos-klausimas/kodel-kilo-konfliktas-del-sapiegu-parko-sutvarkymo?fbclid=IwAR2oEhHd-iWx4dlsWeL5qArR5a-QEgn-QGA6ZzKtM01jSoLopIVhH91tJgo>

- **Ramas Kučiauskas:** Valstybės ir savivaldybių institucijos tarnauja piliečiams ir jų interesams. Tai reiškia, kad Vilniaus savivaldybė, ruošdama Sapiegų parko (viso, o ne jo dalies) pertvarkymą, privalo išklaustyti ir atsižvelgti į vietinės bendruomenės pastabas ir pageidavimus. Antraip tokia savivaldybė nereikalinga ir jos planai - niekiniai...
- **Lauras Gairsys:** Ramūnai, pritariu, kad savivaldybė turi išklaustyti ir ... įsiklausyti. Bet parkas - toks koks jis yra dabar, bet prižiūrėtas - yra įdomus, naudingas ir patrauklus net tik vietinei bendruomenei. Atsakingieji turi išklaustyti ir įsiklausyti (sąmoningų) miestelėnų. Bukime budrūs, daug kam yra naudinga visą triukšmą ir nepritarimą suvesti tik į "vietinės kuopelės" purkštavimus.
- **Ramas Kučiauskas:** Lauras Gairsys Aš ne prieš, kad pašalint ligotus, papuvusius, pavojingus medžius, savaaugius krūmunys. Kas liks - tinkamai apgenėt. Ir tada, turint paliekamų medžių skaičių ir išsidėstymą, projektuot pertvarką. Tie medžiai augo 200-300 metų. Vietoj jų nori prisodinti atvežtinių išvestinių hibridų. Miesto valdžio tikslas - projektui skirtų ES lėšų "suvirškinimas". Apie siūlomos rekonstrukcijos pasekmes, ilgalaikę viso parko vystymo ir finansavimo strategiją niekas net nekalba...Svarbu pinigai dabar....
- **Gediminas Sakalis:** AR DAŽNAI CHIRURGAI AIŠKINATE KAIP ŠIRDĮ OPERUOTI, AR DANTĮ TRAUKTI, AR.....??? "Ir turime tokį 'ligonį', kuri medikas būtų išgelbėjęs, bet belaukiant konsiliumo jis silpo, susirinkę 'kritikai' užnešė šūsnį bacilų ir.....nebeliko ką gelbėti". IR LIKS sovietų karių 'puoselėtas' parkas.....
 - **Ramas Kučiauskas:** Gediminas Sakalis siūlai eit pasivaikščiot po Lukiškių aikštę, nes parkas ir medžiai akivaizdžiai pačiam ne prie širdies...P.S. kiekvieno negalavimo gydymui būtina tiksli jo diagnozė bei tinkamas chirurginis ir/ar medikamentinis gydymas. Analogiškai principai taikomi ir parko pertvarkymui. Tiek pirmu, tiek antru atveju už netinkamą pareigų vykdymą gresia atsakomybė. Iki baudžiamosios imtinai.
 - **Eduardas Kriščiūnas:** Manau, kad visai sveika yra dantistui pasakyti, kad ne dantų traukti atėjote, o tik akmenis nuo jų nuvalyti. Ne? Tuo labiau, kai akivaizdžiai matosi, jog tai net ne dantistas, o tiesiog apsimetėlis.
 - **Dalia Jonynaitė:** Gediminas Sakalis ar dažnai lankotės pas chirurgą, kuris moka vien išimti širdį, daugiau NIEKO.
 - **Ramybė Glinskytė:** Gediminas Sakalis pripažinkit, kad širdį operuoti ne kiekvienam chirurgui patikėsit. Ir odontologas dažniausiai patikrintas, rekomenduotas. Jei būtų geras parko projektas, niekas nesikabinėtų. Bet jis nepagrįstas nei istoriškai nei atliepia šių dienų lūkesčius. Specialistai apie tai šneka. O savivaldybė buldozeriu eina, nes pinigai geri.
- **Robertas Lavrenovas:** Tai yra miesto parkas!!! O ne miško. Todėl ir turi atrodyti kaip miesto. Kiek idiotų rėkė, dėl Lukiškių aikštės, kad medžius kerta ar bernardinų sodo. Dabar masės žmonių ten ir didžiausi traukos objektai. Beje Antakalnyje gyvena 50000 žmonių, todėl 20 medžių gynėjų nėra visa bendruomenė, tiesiog kiti dirba ir užsiima kitais reikalais, kad užsiimti tokiais šudais! Tam ir yra demokratija, išsirinkome valdžią kuri ir sprendžia už mus. Visiškai už parko rekonstrukciją, pagal patvirtintą savivaldybės projektą. #Šimašius FTW
 - **Ramas Kučiauskas:** Robertas Lavrenovas jūsų nuomonė vieno iš 50 000.
 - **Ričardas Savukynas:** Ponas Lavrenovai, nemeluokit.

Bernardinų sodas buvo toks pats traukos objektas, koks ir liko - dėl pakankamai nesąmoningo rekonstravimo ir aptvertos tvoros jame žmonių daugiau nepasidarė.

Tas pat ir su Lukiškių aikšte - žmonių nuo rekonstravimo joje nepadaugėjo.

O kai jūs aiškinate "išsirinkome valdžią, tegul ji ir sprendžia už mus" - tai jūsų vergo psichologija, baudžiauninkiškas veblenimas. Laisvi žmonės sprendžia už save, taip kad nelokit čia.

- **Robertas Lavrenovas:** Ponas Savukynai, nemeluoju. Bernardinų sodas, tais laikais kai dar vadinosi Sareikiškių parkas buvo populiarus tik dėl to kas ten buvo atvaromi surudyje dar praėjusio amžiaus septintame dešimtmetyje Rytų Vokietijoje pagaminti atrakcionai. Dar jis buvo populiarus tarp muzikalkes ir dailioškes studentų kurie ten maukdavo alų nekreipdami dėmesio į praeivius. Beje sutemus į tą parką niekas kojos nekeldavo, prisimenu kai reikėdavo grįžti iš centro į namus Antakalnyje darydavom lanką per Arsenalo g. nes pastoviai ką nors apiplėšdavo arba gaudavai į snukį. Lukiškių aikštes paskirtis buvo nukirsti kampą iš Gedimino pr. einant link Baltojo tilto ir panašiai, kaip sareikiškėse ant suoliuko išmaukti alaus. Jus matyt vaikų neturit ir atminties. O aš puikiai prisimenu, kad nei lukiškių aikšteje nei į sareikiškės tevai nevažiuodavo iš tolimiausiu miesto mikrorajonų, tik dėl to kad ten pabuti su vaikais. Taip pat niekad prieš rekonstrukciją nemačiau ten žmonių piknikaujant. Esu mates amžina atilsis Vilgauda ten miegant ant žolės ir Vyta. Apie laisvę tai žodis kuris ligus demokratijai. Aš buvau laisvas eiti į rinkimus, kaip ir didžioji dalys miestelenų rinkom žmonės kurie mums atstovaus. Toks ir yra laisvės principas. Jums matot homosovietus tokie dalykai nedaeina, kam mes balsuojam ir renkam valdžią ir koks yra demokratijos ir laisvės principas. Jus gyvent ir augot sovietmečių, kai laisvės ir demokratijos nebuvo, o gavus laisvę ir domekratiją jus iki šiol nesuprantat, kas tai yra. Dar karta pasikratuosiu 15 luojančių šūnų čia nebendruomene. Kaip ir prancuzijoje. Keli tukstančiai geltonų liemenių tai ne visa Respublika.
- **Ramas Kučiauskas:** Robertas Lavrenovas Ačiū už komplimentą. Na su skaičiais jum kaip visada - smarkiai pro šalį....Tik savo "išmintį" nebūtina visiems plačiai demonstruot, nes akivaizdu, kad demokratinės valstybės veikimo bei pilietinės bendruomeninės visuomenės funkcionavimo principų tamsta nesuvokiat...P.S. Labai nuoširdžiai atsiprašau, jei kai kurios čia minimos frazės jums - terra incognita...
- **Zurbų Giedrė:** Tame ir žavi demokratija, kad gali tiek pritariantys, tiek nepritariantys savo mintis išsakyti. Ir jas reikia sakyti net ir po to, kai jau atlikai pareigą išsirinkti valdžią – tas sakymas (jei yra daugiau nei rėkavimas socialiniuose tinkluose) yra dialogas tarp piliečių ir valdžios, tam tikrais atvejais – valdžios kontrolė. Ir tai yra sveika. <...>
- **Dalia Jonynaitė:** Robertas Lavrenovas, jūs pasirįžęs apeiti 50 000 Antakalnio gyventojų ir taip patvirtinti savo kompetetingą nuomonę? Būtų be galo šauni paslauga Antakalniečiams 🍷

<https://www.facebook.com/groups/92245527506/permalink/10156409965397507/> (2019-05-31)

Povilas Poderskis: Sapiegų parkas.

Šiandien turėjome susitikti, bet dėl tiek vienos tiek kitos pusės užtrukusio pasirengimo, perkelėme tą į kitą savaitę.

Dabar teikiu medžiagą, atsakymus į klausimus, kuriuos uždavėte jūs ar aš pats uždaviau, nes man atrodo aktualu tai pateikti:

<https://docs.google.com/.../1zHjZ5bo5gRgpqL8dstty5QdQKZ.../edit...> (dokumente galima pateikti komentarus)

Pasistengėm kur įmanoma nekankinti biurokratine kalba ir surašyti paprastai.

<https://www.dropbox.com/.../4bui7d.../AACiZsC7nt08nkS1TqJOF-Gra...>

Čia taip pat yra lydintys dokumentai, kuriuose yra kitokios medžiagos. Pvz. detalus medžių žiniaraštis ir kirtimo planas, kuris taip pat pateiktas ir visuomeninei želdynų komisijai, kuri atliks ekspertizę kažkada greitai metu.

- **Eduardas Kriščiūnas:** Labai ačiū už info, tikrai naudinga ir įneša konkretumo. Mano pagrindinis klausimas yra dėl parko tvarkymo krypties - kodėl būtinai barokas?
a) Gal galima daryti ne baroką, o tiesiog sutvarkyti parką paprastai, be didelių pertvarkymų? Prakirsti medžių (ne taip drastiškai, kaip dabar pagal planą), sutvarkyti takelius, pastatyti naujų suoliukų, ir tikrai jame bus smagu būti.
b) Antras klausimas yra tvarkymo ir ypač išlaikymo kaina - barokinis parkas yra prabanga. Suprantu, kad miesto biudžetai gerai surenkami (gal net viršijami) šiuo metu, bet taip nebus visada. Palyginimui paimkime Bernardinų sodą. Buvau prieš pusantros savaites ten. Siuoliukų dažai labai smarkiai nusilupę, ir jau tvarkymo reikalavo tikrai ne šį pavasarį, o kaip minimum praeitą rudenį. Ar tas pats bus ir su Sapiegų parku, kai bus sutvarkytas, prisodinta ypatingų augalų, bet jie nebus tinkamai prižiūrimi? Mano manymų geriau mažiau, bet tinkamai prižiūrėti.
- **Eduardas Kriščiūnas:** Atsakymas dėl sodinamų augalų rūšių skamba kaip eilinė patyčia. Pateiktuose tyrimuose nustatytos konkrečios augalų rūšys, tačiau kažkas iš VP ignoruoja dokumentus ir vis primena savo dieviškumą sprendžiant apie parko dendrologinę sudėtį. Ir, kadangi jaučiasi dievais, nemato reikalo paaiškinti kuo jie remiasi. Apeliuoja į neįvardinamus „rašytinius šaltinius“. Ne, Povilai, derybas įsivaizduoju kiek kitaip, tad manau, jog pirmiausia reikia sąžiningai įvertinti VP ir MPD pasipūtėlius ir tik tada bus galima tartis.<...>
 - **Povilas Poderskis:** Čia informacijos apsikeitimas, ne derybos. O tai pvz. jeigu vietoj dedešvų bus viržiai, tai kas čia konkrečiai blogai?
 - **Eduardas Kriščiūnas:** Jei projekto užduotyje reikalaujama vadovautis tyrimų medžiaga, tai jais ir reikėtų vadovautis, o ne „analogų“ ieškoti. Jei užduotyje reikalaujama tvarkyti visą parką, tai gal reikėtų bent pasistengti? Tuo labiau, kad ES finansavimas pakilo nuo 300k€ iki 1900k€. Galimybių tvarkyti visą parką vis tiek neatsirado? Dėl viržių tai gal ir pritartume, tačiau tuo pačiu tektų pripažinti, kad barokiškumas mums neberūpi. Aš – UŽ, Bandant ten atkurti baroką turėtume aklinomis sienomis atitvertą daržą, o ne patrauklų parką. Mano manymu, spec. planą reikia keisti, nes tyrimai rodo, kad jo realizavimas visuomenei nepriimtinas.
 - **Dalia Jonaitytė:** Taigi kalba apie atkūrimą Povilas Poderskis, ar įmanoma vadinti restauravimu (VP dažniau naudoja žodį atkūrimas, bala nematė) tai, kas neatitinka analizės. Kam pinigai investuojami į tyrimus ir /arba šaltinių studijas, jeigu pasirinkimas laisvas. Projektuotojai gražūs viržiai - sodina viržius, gražūs platūs takai - plečia. Juk tai joks ne atkūrimas, tik imitacija. O dėl imitacijos prarasti 200medžių, kai didžioji jų dalis yra brandūs tiesiog per didelė kaina, nes dėl grožio nesižudoma. Konkrečiai blogai, kad projektas neatitinka tyrimų duomenų (restauravimo projektui tai privaloma) Projektuotojai prikuria, kur duomenų neturi ir perkuria, kur neva turi, bet negali nurodyti (šaltinių, kuriais remiasi).
 - **Povilas Poderskis:** Eduardas, tai ok, patikslinsim. Bet tikrai nemanau, kad atkurti reikia 100% tikslumu, nes nu kvailai atrodo šitas barokinis purizmas: viskas iki sėklų lygmens tiksliai arba nieko nedarom išvis. Lygiai kaip ir akmens netašysim

kaip akmenkalčiai anuomet taip ir viržiai gali būt vietoj dedešvų. Bet atsakymus tikslinsiu, matau su jais problemą irgi

- **Vilma Vaitiekunaite:** Povilas Poderskis prasom sarasa saltiniu, ir geriausia su nuotodomis i juos. Mes patys paskaitysim apie tuos augalus ir kokie jie buvo. Na net mokinukai zino, kad nuorodas i saltinius provalu deti, o stai jums nesigauna metu metais. Diletantiska vienok.
- **Povilas Poderskis:** Vilma Vaitiekunaite, jeigu jūs nors ką nors norėtumėt paskaityt tai skaitytumėt ir tokio komentaro neparašytumėt
- **Vilma Vaitiekunaite:** Povilas Poderskis oi dar ir kaip prasyciau. Jus gal savivaldybėj priprate tokiais lempiniais a la argumentais remtis ir niekas neklausia, kuo tiksliai remitted, tai fine. Nu cia zmones aiskiai klausia, kas tie mistiniai dokumentai ir kodel neraset tiksliai, ka ten radot. Ir visai nereikia manes cia bandyti kazkaip gedinti, kad neva per mazai skaitau. Skaitau ka reikia ir kiek noriu. Siuo atveju labai aiskiai klausiu ka perskaitet jus ir ant ko laikosi jusu atsakymas. Tai stai ir klausiu, kokie dokumentai ir kur jie guli. Lug ir ne rocket science.
- **Povilas Poderskis:** Ir jūs dar mus diletantizmu kaltinat 😊
<https://vilnius.lt/projektai/> - čia susirasit projektą ir projekte yra dokumentai
- **Eduardas Kriščiūnas:** Povilai, būtent paties nuorodoje duoti dokumentai ir rodo, kad atkūrimas nevyksta. Juk jau ne kartą esu dėjęs tų dokumentų ištraukas, archeologiniams tyrimams net schemą sudėliojau kur kas rasta. Na, nėra tuose dokumentuose informacijos, kuri pagrįstų priimtus sprendimus. O dėl ponios Šimeliūnės melavimų, manau, kreipsimės į architektų etikos komisiją. Siūlau ir jums kažką panašaus padaryti, nes dėl kelių ponių fantazijų turite komunikacinę krizę.
- **Povilas Poderskis:** Eduardas, tai patikslink ką tu dabar nori pasakyti: Atkurime per daug improvizacijos ir per daug kūrimo? Bet kartu yra blogas spec planas ir blogai yra visiškai viskas kas buvo čia padaryta - visi planai, derinimai, priemonės ir t.t.? Nes man atrodo jūs nulendat dabar į teisės aktų interpretavimą. Jeigu jūs norit, kad būtų viskas sausiai teisiškai tai pasakysiu taip: yra patvirtintas projektas, jam gauti visi reikalingi ir dar daugiau pritirimų, išduotas SLD ir mes jį planuojam įgyvendinti. Tai bet mes gi einam toliau ir bandom padaryti daugiau, tai gal kritikuokit konkrečius sprendinius ar/ir jų reikalingumą, būtinumą, o ne aiškinkimės ar dedešvos turėtų būt atsėtos ar ne, nes nu vėlgi čia tas barokinis/paveldosauginis purizmas, pagal kurį mes, kaip suprantu, metrą žemės nuo viršaus turėtume nugremžti ir viską iškirsi, naujai pasodinti
- **Eduardas Kriščiūnas:** Tai ir sakome gi – nekirskite daugiau medžių, nei reikia, nedarykite darbų, kurie gali pakenkti VERTINGIEMS medžiams. Atstatykite laiptus (gal net ne medinius, kaip nustatyta tyrimais ;)), pakeiskite asfaltą laidesnėmis dangomis, kai kur pakeiskite apšvietimą ir tiek žinių. Jei galima įrengti fontaną nepakenkiant medžiams – OK. Bet jo medžiagiškumas tikrai turi būti ne „šlifluotas betonas“. Tas baroko „kūrimas“ iškertant visą parterį atrodo labai jau nekaip. Ypač, kad po projekto „patobulinimo“ parterio vietoj 105 kertami 119 medžių. Na, pripažink, „nuolaida“ neatrodo labai sąžininga, labiau panašu į visišką prašymų ignoravimą. Ir priežastis yra akivaizdi – bendrauti nenorinti projektuotoja bei mus durniais laikantis architektas. Kol bus toks požiūris, susitarti lengva nebus. Baimės kyla matant kaip sekasi liepoms prie Lukiškių aikštės. Jos miršta, nes darbų metu buvo nukapotos šaknys. Atsakymuose, beje, nėra paaiškinta kodėl nebuvo laikytasi projektavimo užduoties ir NETvarkytas visas parkas. MPD atsakyme lyg ir matome, kad likusios parko dalies tvarkyti net neketinama, nes „Vilniaus mieste

šiuo metų tvarkoma apie 70 vietinių ir bendramiestinių viešųjų erdvių, kurios reikalauja didelių finansinių resursų, todėl 2019-2020 metais NĖRA GALIMYBIŲ atliepti į visus bendruomenės išsakytus siūlymus." Kas parke planuojama po 2020-ųjų nerašo. Tai ačiū.

- **Austė Nakienė:** Lieka konceptualus klausimas, ar mums didesnė vertybė seni parko planai, ar dabar augantys medžiai? Jei būtų medžiai, tai tikrai nereikėtų taip iškapoti pusės parko ir įrengti ten gėlyno, kurio niekas nepageidauja...
- **Austė Nakienė:** Gerbiamas direktoriau Povilas Poderskis, nepritarkite bereikalingam didelio medžių skaičiaus išskirtimui Sapiėgų parke, tai būtų labai išmintingas sprendimas, tarsi Gedimino rašytas laiškas. Būkite žvelgiantis į ateitį, parodykite pavyzdį visoms Lietuvos savivaldybėms.
- **Austė Nakienė:** Gerbiamas mere Remigijus Šimašius, antakalniečių bendruomenė atkakliai įrodinėja, kad šalia Sapiėgų rūmų reikia kurti ne praeities, o ateities parką. Kadangi Lietuvoje vis karčiau ir sausiau, nebegalima iškirsti parko klevų ir jų vietoje pasodinti nasturtų. Laukiame visai Lietuvai aktualaus sprendimo – VILNIUS NEBEKERTA.
 - **Donatas Bružas:** Vilnius nebekerta = Pripetė 2
 - **Donatas Bružas:** Austė Nakienė Svajų išsipildymas [Pripetės nuotrauka, daugiabučio kiemas pilnas negenėtų medžių ir krūmų]
 - **Onutė Motiejūnaitė:** Donatas Bružas, nukrypote į kraštutinumus, juk pats suprantate

<https://www.facebook.com/groups/92245527506/permalink/10156433222247507/> (2019-06-10)

Povilas Poderskis: Trumpas atnaujinimas Sapiėgų parko tema. Šiandien gan daug apie tai diskutavome, sutarėme šiek tiek daugiau visko, bet pagrinde esminės žinios šios:

1. Visuomeninė želdynų komisija atliks medžių ekspertizę, pirmininkas informuotas, organizuos darbus, mes padėsime, kiek galėsime.
2. Jokie darbai nebus vykdomi ne tik iki liepos 1 d., bet ir ilgiau, nes bus ieškomas darbo projekto atlikėjas. Taigi, tvoros vėl pasitrauks.
3. Bendruomenės klausimus gavome, planuojame juos atsakyti šią savaitę, o tuomet pakviesti ir diskusijai.
4. Panašu, kad turėsime renginius (diskusijas su focus grupėmis ir plačiai), kuriuose pamėginsime išsiaiškinti lūkesčius dėl kitos parko dalies tvarkymo ir apjungti juos su jau esančiais projektiniais pasiūlymais.
5. Įsitrauksime aktyviau ŠMC, kurie ketina operuoti Sapiėgų rūmus.
6. Iki liepos 1 d. nebeliks parkingo prie seniūnijos, taip pat planuojame ir kitus pakeitimus šia tema.
7. Aplink Sapiėgų parką sužymėsime visas didesnes parkavimo aikšteles, o per šią vasarą, kaip ir pristatymo metu minėta - bus apmokestintas parkavimas aplink visą parko teritoriją.

- **Dalia Jonynaitė:** Ačiū, kad tvoros bus nuimtos! Plačios diskusijos irgi džiugina.
- **Gediminas Kulikauskas:** Tvoros griūna, medžiai lieka :) Labai pataikyta, nes dabar pats parko gražumas. Tiesa, o kur protesto nuotraukas reiks kabinti?! :) Bet šiaip smagu, kad pagaliau kalbėsime.
- **Eglė Bertašienė:** O galima tiesiog NEBEKIRSTI? Na, tiesiog – visame Vilniuje tausoti ir branginti kiekvieną medį, nes visi matome, kas iš tiesų traukia žmones, kas teikia bent šioki toki atokvėpį mieste. Tokia nekirtimo politika būtų. Ir miestiečių psichologinio - o ir fizinio - gerbūvio tausojimas.

- **Agne Pabreza:** Nebus to, nes tai statybos, tai nesaugu, tai dar kas, nerūpi, naujų prisodins
- **Eleonora Strazdienė:** Prieš audrą jūra nurimsta. Neatsipalaiduokime per daug☺ Matau, kad vėl sukama aplinkeliais, kad tik būtų išvengta esminio derybų klausimo: parko sutvarkymo, nekertant medžių.
- **Eleonora Strazdienė:** Jeigu būtų galima parterijoje įrengti gėlyną, nekertant medžių - valio! Jeigu būtų galima įrengti nedidelį fontaną ir apšvietimą, nepažeidžiant medžių šaknų - puiku! Jeigu būtų galima išvyti iš parko teritorijos visus automobilius - nuostabu, bet tai prilygtų stebuklui, o stebuklais mes jau netikime. Jeigu būtų galima pasodinti naujų medelių, nekertant senųjų ir tinkamai prižiūrėti tiek senuosius, tiek jaunuosius, didžiutumą savo miesto valdžia, nes ji tarnautų mums, žmonėms. Bet ar tai įmanoma?
 - Dalia Jonynaitė Kodėl netikime? Sunkiai dirbkime, kol jie patikės mumis, o mes jais. Daugiausia priklauso nuo mūsų, nes mūsų daugiausia. Norėkime, dirbkime, turėsime!
- **Felicija Kelmickaitė:** O kaip dėl sandėliuku virsiančiu kotedžais Povilas Poderskis ? Bus ? Kodėl Savivaldybė išnuomoja parko teritorijos sklypa privatiems namams ? Reikia daryti aukcioną tokiems sklypams ir parduoti ar biudžetui pinigų nereikia? Kaip čia yra ?
 - **Dalia Jonynaitė:** Ten dar vienas labai slaptas projektas yra, panašiai kaip Reformatuose Sinodo namas, čia kur kas smulkesnis, bet reikšmingas suvenyras - sodininko namas pačiame parke. Jo likimas kol kas gili paslaptis, Pakalnis reikšmingai ją nutyli, bet potekstė ganėtinai aiški.

<https://www.facebook.com/groups/92245527506/permalink/10156434363962507/> (2019-06-11)

Edita Kavaliauskienė: SAPIEGŲ PARKAS IR AŠ

Birželio 14 dieną, nuo 18 val.

Sapiegų parke, prie Antakalnio seniūnijos, Antakalnio g.17

KVIEČIAME visus vilniečius į fotografijų parodos SAPIEGŲ PARKAS IR AŠ atidarymą

Antakalniečiai, išgirdę apie planuojamą iškirsti Sapiegų parką, atsiuntė įsimintinų fotografijų iš šio unikalaus Vilniaus kampelio kasdieninio gyvenimo. Fotografijose tarp medžių ir lapų žaidžiantys vaikai, vilniečiai smagiai ir ramiai leidžiantys laiką. Šiandienos parkas, kurio augmenija formavosi dešimtmečiais - tai visų vilniečių dvasinis turtas.

Tačiau, nemaža dalis parko, užfiksuota fotografijose, jau yra aptverta EIKOS bendrovės statybine tvora. Vilniaus savivaldybė yra išdavusi leidimus parką „rekonstruoti“ – jame planuojama iškirsti iki 200 medžių.

Prisidengiama sumanymu „atkurti“ barokinį Sapiegų parką, nors nėra jokių patikimų istorinių duomenų, kaip šis parkas atrodė XVII a.

Gamtininkai teigia, kad tokiais veiksmais bus suniokotas unikalus miesto gamtos kampelis – 11 paukščių rūšių priglaudusi ekosistema, kuri formavosi ilgus dešimtmečius.

Antakalniečių ir visų kitų sąmoningų vilniečių bendruomenės priešinas šio unikalaus Vilniaus kampelio suniokojimui, Neleiskime kirsti parko, kurio medžių senolių pavėsyje, kartu su vos pradedančiais skraidyti paukščių jaunikliais, auga ir mūsų, vilniečių vaikai!

Ateikite į parodą ir taip išreiškite protestą savivaldybės rengiamai benzopjūklų simfonijai. Tikime, jog po Kultūros Nakties išsaugosime Sapiegų parko gyvybę.

Antakalniečių bendruomenė

<https://www.facebook.com/groups/92245527506/permalink/10156448158652507/> (2019-06-17)

Povilas Poderskis: Noriu informuoti, kad po ilgų, giliamintiškų ir skausmingų apmąstymų stabdome Sapiegų parko projektą.

Planavimo procesą pradėsime iš naujo dar šią savaitę.

Projektas yra parengtas kokybiškai: atitinka užduotus kriterijus ir užduotį. Jam pritarė institucijos, architektų rūmai ir t.t.

Visgi manome, kad barokinio parko atkūrimas šiai vietai nėra pats geriausias sprendimas, kurį galima padaryti.

Todėl nutraukiame šiuo metu galiojančią rangos darbų sutartį. Statybinės tvoros šią savaitę bus išvežtos, o gyventojai galės leisti laiką parke.

Artimiausiu metu informuosime dėl tolimesnių veiksmų.

O tuomsyk dėkoju visiems partneriams, kolegoms dalyvavusiems šiame procese.

Edita Kavaliauskienė: Ačiū, mes galime jums padėti. Turime gerą būrį kvalifikuotų specialistų. Bendradarbiaukime

Eduardas Kriščiūnas: Projektas tikrai atitinka užduotį ir sprendiniai paremti tyrimais? Nustebinote.

Ausra Balciuniene: Ačiū, kad supratote. Tikiu, kad naujas projektas bus ruošiamas drauge su Antakalnio bendruomene ir sąmata bus skaidri, argumentuota bei logiška.

Elena Martinonienė: Super! Gal tai ir kainuos, bet verta. Nes kas ten bebūtų sukurta, tai turi būti miela, gera, patogų žmonėms. Gyvenantiems dabar ir čia.

- **Arunas Malinovskis:** nesutinku. nepabandęs nežinosi. panašūs maištai buvo ir prieš Bernardinų sodą, dabar savaitgaliais negali įžengti, nes visiems ok ir nereikia iškirstos alėjos. Vilniaus valdžia nusprendė, geriau ramus neveikimas nei lyderystė. dar kartą :(suprantu juos- laimėjo 4 m., o po 4 m. vis tiek nesitiki laimėti (ne bent Povilas eis į merus), tai ramiai pralauks...
- **Elena Martinonienė:** ir aš nesutinku :) Dėl Bernardinų tikrai tokio bendruomenės įsitraukimo nebuvo. Tad gavom, ką gavom. O ir nėra galimybių pamatuoti, kiek žmonių lankytųsi, jei alėja būtų likusi. Ir ramiu neveikimu šio sprendimo nepavadinsi, greičiau atvirkščiai. p.s. man tikrai labai patiko tai, kad miesto administracija išgirdo žmonių nuomonę. Tebūnie ji netobula, bet girdima. Žmonėms to labai reikia.
<...>
- **Arunas Malinovskis:** na ką aš galiu atsakyti, juk pasirinkau gyventi mieste, o ne kaime ar soduose. Vadinasi susitaikius kad nebus mieste apuokų, lakštingalų ir gandrų... Na tokia jau auka už gyvenimą su patogumais... Kadangi dirbu komunikacijoje žinau kad trys viename nebūna. Visada vieno is malonumu turi atsisakyti... Deja, visada

Vilija Kruopienė: Pilietiško elgesio pavyzdys! Laikykitės, kol viskas bus aišku ir tikrai gerai parengta

Inga Matiejunaite: Po giliamintiškų apmąstymų.....Cha cha cha ! Jei visuomenė nebūtų lipusi valdžiai ant galvos, būtų sukurptas barokinis šimeliūninis šedevrelis. VALIO Antakalnio bendruomenei

Jolita Sa: Mane tai neramina "atitiko užduotį..suderintas, pritarta"...Kas rengė tą "atitinka užduotus kriterijus ir užduotį" ????? gal ji ir nebus keičiama..šaknys tai "užduoties rengimas"..visa kita tik "tikrinama ar projektas atitinka užduotį"..nonsensas.

Nijole Zamba: Tikiuosi, tai bus puiki pamoka, kad kažką planuojant su bendruomene reikia tartis nuo pradžios..Tada ir "persvarstyti" nereikės.

Eimantas Matulaitis: Nes bendruomenė aukščiau verslo

Veidas Veidalyneje: matomai didžiausios klaidos buvo padarytos rengiant užduotį ir kriterijus. Galbūt reik susimąstyti ar pakanka kompetencijos užduoties rengėjams ir imtis priemonių užbėgant už akių ateities projektuose.

Dalia Kazlauskienė: Kad sustabdė gerai, bet mano galva, tai ne medžiai svarbiausia. Reikia galvoti apie bendrą teritorijos - Sapięgų rūmų su parku - tvarkymą. Asfaltuotos gatvės tarp restauruojamų barokinių rūmų ir parko neturėtų būti. Priešais rūmus tikrai buvo reguliaraus plano parkas, bet šiuo metu jo dar nereikia, bendruomenė nenori. O esamas ūksmingas parkas yra laukinis, jame auga daugybė savaiminių medžių, nors galima atsekti ir buvusius takus (bent jau anksčiau tyrimai tokie buvo). Noriu tikėti, kad atsiras SPECIALISTAI ir MIESTO GALVOS, kurie

supras, kad ne po mažą lopinėlių atskirai reikia tvarkyti miestą, ypač kultūros paveldo objektus, nes tai yra valstybės saugumo garantas. Geriau ilgiau diskutuoti, tartis, gal daryti kompromisus ir tik tada nuspręsti

- **Simas Baskas:** Ačiū Dievui kad pagaliau atsirado PILIEČIŲ, kurie privertė bukalgalvius verslinykykų pakalikus valdžioje suprasti, kad "esamas laukinis parkas ir jame esančių daugybę savaiminių medžių" MIESTE yra didžiulė vertybė :)

Indre Devi: Dabar Vokiečių gatvėj medžius pjausit? Prašau pagaliau išaiškinti, kodėl visiems miesto gyventojams akivaizdu, kad senieji medžiai miestui tiesiog būtini dėl oro taršos ir pavėsio pėstiesiems, bet kiekviena nauja jūsų parengta rekonstrukcija prasideda nuo medžių naikinimo? Kodėl tų europinių lėšų įsisavinimo nesugebate atlikti naujuose rajonuose, ten kur tiesiog medžių nėra ir reikia juos pasodinti? Gal, pagaliau, galite suvokti, kad yra nenormalu, kaip p. Šimeliūnės kiekvienas projektas sulaukia tokio visuomenės pasipriešinimo. Gal jau verta keisti projektuotoją, kuris būtų priimtinas miesto gyventojams, ne tik savivaldybės administracijai?

Daivas Gi: Tai ką dabar vėl kombinuojate??? Naudojatės padėtimi, kad negalime susirinkti prieš VMS????!?!???
<https://facebook.com/events/s/ivertinkite-ruosiamas-sapiegu-/675694466574674/?ti=cl> [paskelbus naują viešąjį pirkimą karantino metu]

<https://www.facebook.com/groups/92245527506/permalink/10156462227727507/> (2019-06-23)

Vilma Vaitiekunaite: Mielai, profesionalūs protestuotojai, nesustojam ☺ carom toliau
https://www.lrt.lt/naujienos/kultura/12/1070439/viktoras-bachmetjevas-apie-profesionali-us-protestuotojus?fbclid=IwAR2WyNhXd8o_dc7j3y5x3QTglGRp8yrn14KFC-aQMhXvhBlemY5bofE6aVY

- **Dalia Jonynaitė:** Svarbu suprasti ir tai, kad žmonių kalbos institucijos ir savivaldybės negirdi. Net nesakau ja nekalba, NEGIRDI! Visi raštai, visi pasisakymai aptarimuose, visi klausimai PRIVALO būti formuluojami jų kalba. O tam, kad įvaldytumei institucijų, negana to influencerių, kalbą turi įdėti tiek darbo, kad, atidurbęs juodai, automatiškai taptumei profesionalu. Visa tai taip primena filmą "Paskutinis samurajus", nes valstiečiai, nes miestiečiai, nori dirbti pagal profesiją (daug ir sėkmingai) o laisvalaikio daržus sodinti, šunis vedžioti, maistą gaminti, bet, kai vystytojas ateina į jų kiemą, šaukiasi samurajus. Šaukiamasi to, kuris valdo ginklą t. y. geba atsikirsti visus įmanomus leidimus išdavusiems institutams ir legitimavusiems teisėtus ir neteisėtus vystytojų užmačius. Tai geba advokatas (ak, net ant jo kariami visi šunes, jeigu jis gina viešą interesą) ir "profesionalūs" protestuotojai. Profesionalūs rašau kabutėse, nes vienas free lanceris man pasisakė, kad per du Sapiegų parko mėnesius savo darbe uždirbo kokius 150eur. Advokatas, žinoma kainuoja kitus pinigus, o ir profesionaliam protestuotojui gyventi reikia, nors argi tai gyvenimas? □ Todėl profesionalūs protestuotojai yra dar nesuvoktas valstybės turtas, laisvojo miesto kūrėjai ir gelbėtojai, meldžiuosi už jus.

- **Ramybė Glinskytė:** Dalia Jonynaitė puikiai :) Uolus ES direktyvų ir t.t tvirtinimas mūsųose, dažnai susilaukiantis kritikos, duoda ir teigiamų rezultatų. ORHUSO konvencija, teisiškai įgalina mus rūpintis aplinka, kontroliuoti valdžią ir reikalauti atsakomybės. Ačiū, uolūs klerkai, kad ratifikavot :)
- **Ramybė Glinskytė:** Profesionalus protestuotojas- komplimentas, žinant kaip juo tampama :)
- **Eduardas Kriščiūnas:** Profesionalus reiškia „gyvenantis iš profesijos“. Nežinau nei vieno Vilniaus visuomenininko, kuris gyventų iš protestų, tad toks pavadinimas mane įžeidžia. Bent aš už savo visuomeninę veiklą pinigų neimu.
- **Dalia Jonynaitė:** Būtent, apie tai kalbu, nes, nors protestuotojai, į kurių nuomonę institucijos sugeba atsižvelgti, šiuo metu privalo turėti didesnes kompetencijas negu eiliniai profesionalūs biurokratai, jie, nei vienas, neuždirba iš protestinės veiklos. Todėl terminas profesionalūs protestuotojai yra mažų mažiausiai klaidinantis, pritariu, Eduardas Kriščiūnas

- **Dalia Jonynaitė:** Ramybė Glinskytė taip komplimentas, pripažįstantis kompetencijas, bet ir melas, leidžiantis manipuliuoti žmonių nuomone, neva jie protestuoja dėl naudos (galimai turinčios materialią išraišką). O realiai aktyvizmą apmoka pats visuomenininkas.

Višai prieinami dokumentai (pvz., peticijos, projektų planai)

Peticija „Už Vilniaus Sapiėgų parko išsaugojimą!“. Autorius: Gintautas Paluckas
<https://www.peticijos.lt/visos/75157/uz-vilniaus-sapiegu-parko-issaugojima/?fbclid=IwAR3Uor0vfpWE9g9r4fdFzRfN-Zaht3SFcK4JOgJeitagPu7Wq5srSmAWao4>
 nuo 2019-03-20

Vilniaus miesto savivaldybės inicijuotas Sapiėgų parko sutvarkymo projektas neatitinka Vilniaus miesto gyventojų lūkesčių. Ignoruojami ne kartą žodžiu ir raštu dėstyti siūlymai bei pageidavimai. Savivaldybės siūlomas masinis medžių iškirtimas, keičiant juos imitacine barokinio stiliaus parko struktūros fragmentais, prieštarauja:

- Orhuso konvencijai.
- Želdynų įstatymui.
- Florencijos istorinių parkų ir sodų chartijai.
- Sveikam protui ir visuomenės aiškiai išreikštam interesui.

Reikalaujame Vilniaus mero ir savivaldybės administracijos stabdyti suplanuotą Sapiėgų parko niokojimą ir pakeisti tvarkymo projektą atsižvelgiant į visuomenės išdėstytus reikalavimus.
 [648 parašai]

Žiniasklaidoje pateikiama informacija (analizuojami savivaldybių pranešimai spaudai; publicistiniuose straipsniuose pateikiami tiesioginiai savivaldybės ar gyventojų atstovų pasisakymai)

Viktoras Bachmetjevas, „Apie profesionalius protestuotojus“ *LRT*, 2019-06-22.
<https://www.lrt.lt/naujienos/kultura/12/1070439/viktoras-bachmetjevas-apie-profesionalius-protestuotojus>

Sostinėje vis nerimsta Sapiėgų parko sutvarkymo byla (birželio 17 d. paskelbta, kad projektas stabdomas – red. pastaba). „Kultūros savaitės“ klausytojai apie ją turbūt žino: čia apie ją išsamiai ir įdomiai kalbėjo ir Skaidra Trilupaitytė, ir Agnė Narušytė. Nežinantiems trumpai priminsiu kontekstą: įmonė „Vilniaus planas“ miesto savivaldybės užsakymu parengė parko sutvarkymo projektą. Projekto idėja – grąžinti parkui barokinį DNR ir išvaizdą. Tai, kas ant popieriaus skamba gal ir neblogai, papiktino aplinkinius gyventojus, kurie parko projekte pasigedo tokių nebarokinių atributų kaip viešieji tualetai bei parkavimo vietos.

Greta to, paaiškėjo, kad norint grįžti į baroką, teks atsisakyti nemažos dalies parko medžių. Pradiniam projekte buvo numatyta išpjauti virš dviejų šimtų medžių.

Gyventojams sujudus, miesto valdžia šiek tiek atsitraukė. Mane, pavyzdžiui, giliai sutrikdė žinia, jog vietoj pradžioje numatytų dviejų šimtų medžių pjovimo apie šimto bus pagailėta. Kitaip tariant, pradiniam projekte, kuriame iš pradžių teigta, jau suderintas ir apsvaistytas visuose privalomuose ir būtinuose formatuose, numatyti pjauti medžiai iš tiesų visai nepjautini. Pusiau tikėjau, kad miesto valdžia padėkos gyventojams už tuos protesto balsus, už sujudimą, nes juk tik jų dėka buvo atkreiptas dėmesys, jų dėka koreguotas projektas.

Nieko panašaus nenutiko. Miesto mero patarėjas komunikacijai Facebookuose skundžiasi gyventojais, nes su jais neįmanoma susitarti. Ir dar pridėjo: „Greitai dėl medžių gelbėtojų mieste nebus nieko galima tvarkyti.“ Gerbiamam mero patarėjui norisi priminti, kad viso Senamiesčio šaligatviai tik ir laukia jo dėmesio ir atidos – nei vienas, kaip jis vadina, medžių gelbėtojas tam neprieštarau. Jau vien dėl to, kad Senamiesty medžių veik nelikę.

Vis dėlto man labiausiai stebint tą bylą įstrigo vieno iš miesto valdininkų numesta frazė, kad nepatenkinti ne tik „profesionalūs protestuotojai, bet ir paprasti gyventojai“. Akivaizdu, kad valdininkas norėjo pasakyti, jog štai esama, suprask, etatinių, nuolatinių nepatenkintųjų ir į juos kaip ir būtų galima nekreipti dėmesio, tik vat štai bėda, dar ir paprasti gyventojai nepatenkinti. Šis valdininkas ne vienintelis, darantis tokią perskyrą. Praėjusiais metais Kaune kilus gyventojų nepasitenkinimui dėl masiškai pjaunamų medžių tuometinis Kauno vicemeras kauniečius taip pat suklasifikavo į dvi rūšis: tuos, kurie teigiami, už pokyčius ir už ateitį, ir tuos, kurie amžinai (čia būtinai tas amžinai) nepatenkinti. Tokios perskyros tikslas aiškus: jei pavyks įrodyti, kad žmogus yra nepatenkintas ne dėl vysktančių procesų, o dėl savo natūros, iš prigimties, tuomet turėsime pagrindą nekreipti į jį dėmesio. Jis gi amžinai nepatenkintas.

Kur tokios nuostatos pavojus? Man rodos, akivaizdus. Šitaip mes visą nevyriausybinių sektorių nurašome prie tokių amžinai nepatenkintų. Neįgaliųjų organizacijos yra amžinai nepatenkintos – vis jiems negerai. „Transparency International“ – amžinai nepatenkinti. Vis randa korupcijos. Lygių teisių gynėjų organizacijos – amžinai nepatenkintos. Pėstieji – nepatenkinti. Na gerai kad nėra šaligatvių, kad jiems amžinai tenka laviruoti tarp automobilių srauto, kelio ženklų, lauko kavinių, šiukšlių dėžių ir dar begalės objektų, kurie vis yra svarbesni už pėsčiąjį. Bet juk galima kada nors ir pasidžiaugti, ar ne?

Moralas čia turbūt aiškus: nors kad ir kokia pagunda būtų marginalizuoti tuos, kurių darbas yra ginti piliečių teises, ir politinei valdžiai, ir jau juo labiau mums, paprastiems piliečiams, tos pagundos reikia kratytis. Viešojo intereso gynimas yra sunkus, neretai nedėkingas darbas. Kam kam, bet sostinės valdžiai tas turėtų būti aišku: jei ne, galima atsiklausti savo frakcijos narių, tarp kurių ir neįgaliųjų teisių gynėja, ir LGBT aktyvistas.

Evaldas Činga, „Pristatytas atnaujintas Sapiegų parko atkūrimo projektas“ *Made in Vilnius*, 2019-05-08. <https://madeinvilnius.lt/naujienos/miestas/pristatytas-atnaujintas-sapiegu-parko-atkurimo-projektas/> [žiūrėta 2019-04-18]

Atnaujintam parko projektui jau pritarė Lietuvos architektų rūmų Vilniaus regioninė architektų taryba, teigiamai įvertindama savivaldybės siekį atkurti barokinį Sapiegų rezidencijos parką kaip valstybingumo įvaizdį. Taip pat Taryba savo išvadose nori atkreipti dėmesį, kad projekto rengėjai ieško dialogo su vietos bendruomene ir ieško kompromisinių projekto sprendinių, todėl norėtusi ir iš bendruomenės pusės konstruktyvaus bendradarbiavimo, o ne tik projekto neigimo.

Arūnas Dumalakas, „Kovingai Antakalnio bendruomenei Sapiegų parko pertvarka vėl neįtiko“ *Lrytas.lt*, 2019-05-13. <https://www.lrytas.lt/bustas/nekilnojamosis-turtas/2019/05/13/news/kovingai-antakalnio-bendruomenei-spiegu-parko-pertvarka-vel-neitiko-10302425/>

„Sapiegų parko atkūrimo projektą jau kelintą kartą tobulinę savivaldybės specialistai nuleido rankas, nes triukšmingai ir kovingai Antakalnio bendruomenei jis ir vėl neįtiko.“

<...>

Vienai aršiausių kritikų Jekaterinai Lavrinec, kalbėjusiai ilgai ir painiai, M.Pakalnis atsakė, kad vabalėliams ir paukšteliams parke tikrai bus kur gyventi, ir priminė, kad tokiomis temomis turėtų kalbėti ne sociologė.

Kiti vieši pasisakymai (pvz., viešose diskusijose, televizijos laidose).

„Homo cultus. Iš balkono. Sapiegų rūmų ansamblis: šventoji geometrija ir šiandiena“, *LRT*, 2020-04-15

https://www.lrt.lt/mediateka/irasas/2000101584/homo-cultus-is-balkono-sapiegu-rumu-ansamblis-sventoji-geometrija-ir-siandiena?fbclid=IwAR0JHR7kAgYKQ6N0Cq_KdHMvci_ItUm2vxxcfKXHXJi2csQepDN3zYo5DWM

Dalyvauja:

- Birutė Rūta Vitkauskienė [BRV]. Dailės istorikė, VDA docentė, Lietuvos nacionalinio muziejaus Vilniaus tyrimų grupės vadovė. Lietuvos kultūros paveldo apsaugos departamento prie Lietuvos Respublikos Kultūros ministerijos neetatrinė ekspertė.
- Laima Kreivytė [LK]. Laidos vedėja.

[29 – 50 min.]

BRV: [Bendrai apie parkus Vilniuje] Matot, ir šitas beatodairiškas, neatsižvelgiantis į miesto charakterį, topografiją, kraštovaizdžio naikinimas. Man tai labai įdomus dalykas – sunaikinti, t. y. leidimus pateikti sunaikinimui, duoda šiais laikais gana greitai – na būna nedidelių spazmų. Bet finale vis tiek matome tas naujas statybas. Grįžtant prie Sapiegų parko – nugriauti kokį pastatą, kuris užgožia Trinitorių bažnyčią, kuri ten dabar užspausta ir jos visiškai nesimato, - va šito padaryti bus neįmanoma.

LK: Taip, čia šių laikų paradoksas – žmonės spiečiasi, nori būti tose vietose, kurios yra gražios, kur mato bažnyčias. Tačiau norėdami grožėtis, patys tampa bjaurumo šaltiniu. Ir tie šiltnamiai priešais Misionierių bažnyčią yra kažkoks vizualinis nesusipratimas, jeigu nepasakius žiauriau. Nežinau, ką čia reikėtų daryti vilniečiams ir ne tik vilniečiams, kaip keisti tas tvarkas, ar tiesiog daugiau kokio pilietinio susitelkimo, daugiau įsiklausymo į ekspertus. Ką jūs manote?

BRV: Na aš irgi manau, kad daug metų vyko toks beatodairiškas užgožimas, naikinimas, masinės kultūros problemos. Savotiška barbarizacija – kaip Sapiega mąsto, jis mąsto globaliai, atsižvelgia į įvairius matmentis. Gilesnis, klasikinį išsilavinimą įgijusio žmogaus mąstymas. O dabar tokio mąstymo nėra, todėl kad universitetai klasikinio išsilavinimo nebepateikia. Ir todėl gaunasi „nu čia pastatysim“, „čia įkišim namą“, „čia dar plotelio yra“. Nėra jokio supratimo apie tą dieviškąją geometriją, ir todėl kuo toliau, tuo daugiau bus psichiškai nesveikų žmonių. Vien dėl to, kas vyksta jų aplinkoje – nesvarbu, ar tai bus turtingi žmonės, kurie apsigyvens prie Misionierių, ar tai bus neturtingi, kurie apsigyvens mažuose pokariniuose buteliuose Antakalny. Tačiau išėję iš savo namų, jie visą laiką bus chaose ir neturės tos laimės gyventi santarvėje. Todėl kaip kurti miestą ir aplinką, kuri žmogui teiktų santarvę su savimi ir su pasauliu, čia yra be galo sudėtinga užduotis. Bet reikia suvokti, kad to reikia – o kas tą turi suvokti, nežinau.

LK: Žmogus negali būti tik kažkoks vartotojas, jam reikia ne tik būsto virš galvos. Jis grožisi kažkokiais parkais <...> Nejautra yra šio miesto savotiškas prakeiksmas. Neužtenka žodžių – norisi sakyt, kaip kokiam poetui, „man verkia iš skausmo širdis“. Kur besidairai – vyksta milžiniškos statybos, bet kur yra tas žvilgsnis, kuris giliau matytų?

<...>

LK: Kiek jūsų tyrimai yra svarbūs, kiek į juos atsižvelgiama, ar jūs bendradarbiaujat su Architektų sąjunga ar kitom institucijom?

BRV: Bandau dalyvauti, buvo visuomeninis mūšis dėl Lukiškių Pilypo bažnyčios užstatymo. Faktai, kuriuos randu, kažkiek pakreipia tų galios centrų mąstyseną, nuo kurių priklauso, kokie tie projektai bus vykdomi. Grįžtant prie tų prasmų, vienas iš svarbesnių dalykų – klasikinio išsilavinimo sugrąžinimas į mokyklas ir universitetus. Kol šito nebus – visuomenė ir jos vadovai neturės supratimo. Grįžtant prie Lukiškių – vat yra vieta ir ją norima okupuoti, užimti, todėl, kad norima iš jos spausti naudą, nes vieta yra graži, panoraminė, arti centro ir, be abejo, bus kažkas daroma. Trūksta keistai susimąstymo – juk pati bažnyčia yra paminklas <...>. Išsilavinęs žmogus supranta simboliką, gilesnes prasmes, jo priėmimas informacijos yra gilesnis, platesnis, jis geriau jaučia tą gilesnį turinį. Žmogus, kuris neturi klasikinio išsilavinimo, yra prasčiokas. Šiuolaikinėje visuomenėje prarastas tas supratimas.

<...>

LK: Sapiegų parko atveju visuomenė buvo susitelkusi ir daug ką darė, kad nebūtų daromas tas skubotas, neva barokinio parko atkūrimas, kuris iš pradžių buvo sumanytas. Ir susitelkę įvairių sričių specialistai, jie rašė daug raštų, ir menotyrininkai, ir architektai, ir augalų specialistai. Kur visos šitos pastabos, ar į jas bus atsižvelgta?

BRV: Man atrodo, kad pastabų gaus Architektų sąjunga, nes tikrai čia dėmesys šitai vietai yra didelis ir džiugu, kad Antakalnio bendruomenė yra be galo aktyvi. Na, pirmasis projektas, nežinau, kokias turėjo užduotis. Užduotis turbūt buvo tik sutvarkyti augmeniją, gėlynus, fontaną. O

dabartinė užduotis yra gilesnė, geriau suformuluota. Tos visos diskusijos tikrai išėjo į naudą ir davė vaisių. Kokie bus šio konkurso rezultatai ir kokie bus projektai – ar bus projektų, vertų aptarimo ir diskusijų, dar pamatysim. Bus įdomus tolesnis veiksmas šitos teritorijos sutvarkymo. Ką bus ryžtasi daryti.

LK: Galvojant apie parkų santykį su dabartimi – tie parkai *jau* yra ir yra tie medžiai. Daug žmonių jaudinasi, nes norima visiškai neatsižvelgiant šienauti tuos brandžius medžius, kurie yra kiekvieno didmiesčio turtas. Kaip žiūrite į tas kolizijas? Gamta, esantys medžiai ir tam tikros architektūrinės vizijos.

BRV: Čia didžiulė kolizija, nes teritorijoje užaugo savotiškas atsitiktinis miškas. Medžiai buvo neprižiūrimi atitinkamai <...> Tikiuosi, kad arboristai, parkologai bus pakviesti nuspręsti, kokius medžius palikti, užgydyti. Aš nesu specialistė, bet bus sudėtinga problema – pirminiam projekte buvo planuojama labai daug kirtimų padaryti. Pasipriešinimas tam tikrai buvo didelis ir tikrai gaila tos gamtos. Noriu tikėti, kad projektų pateikėjai šito konkurso atsižvelgs į pačią gamtą ir ras pusiausvyrą, konsensą. Parkas keitėsi visais laikais <...>.

„Kodėl kilo konfliktas dėl Sapiegų parko sutvarkymo?“ *Žinių radijas*, 2019-05-28.
<https://www.ziniuradijas.lt/laidos/dienos-klausimas/kodel-kilo-konfliktas-del-sapiegu-parko-sutvarkymo?fbclid=IwAR2oEhHd-iWx4dlsWeL5qArR5a-QEgn-QGA6ZzKtM01jSoLopIVhH91tJgo>

Dalyvauja:

- Vilniaus miesto savivaldybės administracijos direktorius Povilas Poderskis
- Antakalniečių bendruomenės tarybos narys Eduardas Kriščiūnas
- Vilniaus miesto vyriausiasis architektas Mindaugas Pakalnis
- Aplinkosaugininkas Liutauras Stoškus
- Aplinkos ministras Kęstutis Mažeika
- Ornitologas Gediminas Petkus.

Vedėjas:

- Aurimas Perednis

Povilas Poderskis: Užsakymas buvo iš valstybės atkurti barokinį parką, tuomet savivaldybei buvo pavesta tą projektą įgyvendinti, projektavo Vilniaus planas, pradėta buvo 2012-13 m., tai jau gan seniai. Na tada savivaldybė tarsi projektavo, kažką darė, dabar kai rangovas apsitvėrė tvorą kovo mėnesį, pradėti darbai, žmonės suprato, kad iš tikrųjų kažkas vyks. Kas galėjo būti padaryta kitaip? Aš manau, kad visada galima padaryti kitaip, geriau...

Aurimas Perednis: O kodėl šitas konfliktas kilo, kur problema?

Povilas Poderskis: Ai, tai svarbiausia surasti, kas kaltas?

Aurimas Perednis: Ne, bet kur problema?

Povilas Poderskis: Problema ta, kad žmonės pagrįstai piktinasi ir nesupranta, kas ten vyks jų kaimynystėje. Ir pasitikėjimo Lietuvoj institucijom nėra ir turbūt pelnytai, ir tas parko projektas, kuo gilyn lendi į detales, jų neatsiranda. Paveldosaugininkai tarpusavy taip pat nesutaria, ar tai reikėtų įgyvendinti. Aplinkos ministerija išvis kosmose, bet man atrodo, tas jų dalyvavimas toks saikingai prasmingas. Aš tikiuosi, kad mes... Kertamų medžių skaičius gal nebūtų tokia didelė problema, jei žmonės žinotų, kaip keisis jų kaimynystė, ar daug žmonių atvažiuos pažiūrėti kažką, ar jie gales daryti tą patį, ką jie dabar daro. Gal ne tam skaičių esmė, bet, aišku, jei ten gyvena apuokas kažkoks, jei medžiai kuria pavėsį. Jei keičiam gyvenimo būdą, tai žmonėms netinka. <...>

Klausojojas: [Viskas daroma, kad įsisavinti pinigų].

Eduardas Kriščiūnas: Projektas juda nuo 2012-13 metų, bendruomenė buvo 2015 metais lyg ir įtraukta į projektą, surašėme projektavimo sąlygas, suderinome su savivaldybės darbuotojais, bet neatsirado antspaudas ant tų projektinių pasiūlymų. Bendruomenė prašė, kad būtų tvarkomas visas parkas. Bendruomenės netenkina tai, kad ne atkuriama, o statoma naujai. Mes matydami aplinkui Vilniuje neprižiūrimas teritorijas, tą patį fontaną Seimo, kurio išlaikymui nėra pinigų. Ir dabar bandoma atkurti barokinį parką, kurio net nebuvo. Fontaną bandoma atkurti iš tyrimų, kurie niekuo neparemti, buvo rasta fontano tik viena plyta. Bandyti atkūrinėti kažką yra keista. Net pats

nustebau, kaip mažai buvo rasta baroko, kaip viskas persimaišę <...> Labai nepanašu, kad atkuriamą yra tai, kas yra deklaruojama. Žadama sugadinti parką, o ne pataisyti.

Mindaugas Pakalnis: Aš tai pirmą kartą girdžiu, kad projektas tinka, o ne netinka. Kai paklausi konkrečiai, kas netinka? Man formuojasi įspūdis, kad žmonės suvokia tą parką kaip savo artimosios aplinkos želdyną.

Aurimas Perednis: Tai normalu.

Mindaugas Pakalnis: Taip taip. Ir jie nori tą patį statusą išlaikyti. Ten yra rami vieta, tu ten nuėjęs nesutiksi kaimynų.

Povilas Poderskis: Mindaugai, bet tu išgirsk, projektiniui pritaria, o tam, kas yra dabar – ne.

Eduardas Kriščiūnas: Žinoma, pritariu parko atkūrimui kaip numatyta spec. plane, negalima nepritart tam, kas yra įstatymu numatyta. Bet techninis projektas neatitinka plano.

Mindaugas Pakalnis: Tai apie ką mes diskutuojam, ar reikia atkurti tą didybę..

Eduardas Kriščiūnas: Bet tos didybės nėra duomenų... Jūs mokat iš plytos atkūrinėti daugiabučius.

Mindaugas Pakalnis: Buvo rasta fontano baseino sienelė, skulptūrų vietos, jeigu rašytiniuose šaltiniuose, na aš pats tikrai nedariau ekspertizės, bet aš remiuosi ekspertais... na, aš ekspertais gi negaliu abejoti. Šitoj vietoj buvo padaryta istorinių šaltinių analizė, apraše rasta, kokie medžiai augo, kiek buvo kokių gyvatvorių. Yra krūva rašytinių, planinių šaltinių ir matosi, kad didžioji dalis parko struktūros liko iki šiol.

Aurimas Perednis: Supratom, bet nuskambėjo tokia Eduardo mintis, kad Vilnius moka iš senos plytos atkurti daugiabutį.

Mindaugas Pakalnis: Tai daugiabučio tai neiškils, bet fontanas gal ir iškils. Ten mama su vaiku galės šalia atsisėsti, bus papildomas gerbūvio elementas.

<...>

Povilas Poderskis: Aš manau, kad mums reikėtų pradėti nuo pradžių, ką reikėjo padaryti, kai projektinį suderino. Parką tvarkyti reikia – visi sutinka, nėra čia problemos. Reiškia, kelias yra. Reikia gilintis į tai, ką žmonės veikia tam parke ir pirmiausia taikyti jiems – jeigu jie naudojami pavėsiu, tai reikia, kad pavėsis liktų. Jei jie naudojami takeliais, reikia, kad takelis būtų.

Aurimas Perednis: Dabartiniam gyventojų komfortui tai neturėtų nei kiek pakenkti.

Povilas Poderskis: Turbūt galėtų pakenkti, galėtų būti kompromisai padaryti. Vieną kitą medį dėl kažko kito būtų galima paaukoti.

Aurimas Perednis: Eduardai, ar galima pasiekti kompromisą dėl medžių? Didelė dalis konfliktų yra medžio...

Eduardas Kriščiūnas: Bent jau aš asmeniškai, negaliu kalbėti už visus narius, matau, kad kertama daugiau medžių negu buvo sutarta <...>

Mindaugas Pakalnis: Kai yra kalbama demagogija, tai su demagogija sunku ginčytis.

[kalbama apie tai, kiek medžių liks ir kuriose vietose]

Liutauras Stoškus: Papildomo skaidrumo neįnešim, bet neaišku, dėl ko tai daroma. Visi skirtingai suprantam, kas yra idėja. Tie projektiniai pasiūlymai evoliucionavo tiek, kad paveldosaugininkai nebeatpažįsta, ar čia yra atkuriamas barokinis parkas. <...> Jeigu mes atkuriamo parką kaip istorinį paminklą, turime maksimaliai toki jį atkurti, bet tada jis tampa nebetinkamas rekreacijai. Savivaldybė lygtai bandydama tą rekreacijos aspektą spręsti nutolsta nuo to pirminio parko atkūrimo ir jis praranda tą kultūrinę reikšmę.

[**Povilas Poderskis** ir **Mindaugas Pakalnis** naudojami telefonu, kol kalba kiti pašnekovai]

Povilas Poderskis: Nesutikčiau, parkas nėra vakuuminė erdvė, jis ir dabar turi kultūrinę vertę. Struktūra matosi, kai ateini nuo Sapiegos namų, viskas kaip ir yra. Ir dabar tą kultūrinę vertę reikia tik išryškinti, neignoruoju to, kad tie, kurie gyvena netoliese, turės tuo naudotis, kad jiems tai netaptų svetima erdvė, kuri bus visiškai kitaip sukurta. Manau, kad tai įmanoma suderinti, nes paveldosauga nėra savitiksli dalykas. Paveldosauga turi tuos akcentus palikti ir kurti daugiau vertės, o ne ją mažinti.

Liutauras Stoškus: Įstatymas labai aiškiai apibrėžia, kas yra kultūros paveldo objektas ir kaip jis turi būti atstatomas, restauruojamas.

<...>

Povilas Poderskis: Didysis konfliktas yra tame, kad pagal valstybės užsakymą deklaruojamas barokinio parko atkūrimas, tačiau mes kaip miestas negalim ignoruoti to, kad ten gyvena žmonės aplinkui ir naudojami tuo parku.

Mindaugas Pakalnis: Ar čia tame yra konfliktas? Jei tu nori pamatyti konfliktą, tai visada gali jį pamatyti ir sakyti, kad daroma ne taip. <...> Konflikto tarp atkūrimo ir naudojimo nėra, jis yra dirbtinokai eskaluojamas, nes moderni paveldosauga kalba apie pritaikomumą <...>

Povilas Poderskis: Bus keli susitikimai su antakalniečių bendruomene. Aišku, anksčiau reikėjo daryti, bet mes padarysim dabar. Geriau vėliau negu niekad. Pabandysim išsiaiškinti, kas tinka, kas netinka, išgauti tam tikrą poziciją, pasidaryti abiem pusėm namų darbus, pažiūrėti, kokie galimi keitimai, įsivardyti, ką keisim ar nekeisim. Aišku, tas susiderinimas – įtikinti bendruomenę per dvi savaites kaip Aplinkos ministerija sakė – yra briedas, tiesą sakant.

Kęstutis Mažeika: Tai diskusija, kuri generuoja žinutę tiek Vilniaus, tiek kitoms savivaldybėms, kad ministerija tikrai neduos pinigų medžių pjovimui ir darbams, kurie neturi aiškaus pagrindimo. Tai reiškia, kad projektams, kurie nepamatuoti, neišdiskutuoti su bendruomenėmis... Kalbame apie vertinguosius medžius, kurie yra buveinė paukščiams <...>. Jeigu mes kalbame apie kompleksinį teritorijos sutvarkymą, ir projektas šiek tiek keičiasi, gali takeliai tilpti tarp tų medžių <...> Mes ministerijoje nesakome, kad nereikia fontanų ar takelių, ir pati bendruomenė pritaria tam, na, bet neturi būti viskas daroma pagal projektą.

Mindaugas Pakalnis: Aišku, kad tai įmanoma, nuo to pirmo projekto, kuris buvo pristatytas bendruomenei, daug kas pasikeitė. Reikia tik aiškiai pasakyti tuos interesus.

Klausytojas: Jeigu visuomenė nepritarė, kad parkas turi būti restauruojamas, ar savivaldybė išdrįstų pritarti ir sakyti „ne, mes parko netvarkysim“?

<...>

Liutauras Stoškus: Iki šiol negalima gauti iš savivaldybės leidimo, kad visuomeninė komisija įvertintų želdynų būklę, nors tokia galimybė numatyta įstatymuose. Prieštaraujanti informacija išeina iš tos pačios savivaldybės, sunku suprasti, ar yra noras tartis.

Aurimas Perednis: Ar yra noras tartis, ar tik imitacija bendruomenės įtraukimo? <...>

Mindaugas Pakalnis: Tiek, kiek yra skiriama laiko dabar informavimui visuomenės, kiek laiko diskusijoms su bendruomene, tai dabar kaltinti mus, kad kažką slepiam ar nenorim žmonėms pasakyti, tai taip nėra. Daroma pakankamai daug. Yra tariamasi, girdima, įsiklausoma, to įsiklausymo pasekmė – pokyčiai projekte.

Klausytojas: Bendruomenė galėtų nusiraminti, jeigu būtų patvirtinta, kad tai nėra paruošiamieji darbai kitiems dalykams. Kad būtų galima garantuoti, kad ten neiškils viešbučio pamatai, alaus daryklos...

[**Mindaugas Pakalnis** juokiasi]

Aurimas Perednis: Žinote, juokas juokais, bet žmonės praradę pasitikėjimą, nes jie mato, kaip iš penkių aukštų devyni pasidaro, čia tokių sprendimų Vilniuj būta ir tada savisaugos instinktas...

Mindaugas Pakalnis: Iš tikro labai daug padarėm, kad iš plytos neatsirastų daugiabutis. Tai užtikrina visi mūsų įstatymai <...> Galiu viešai pasakyti, kad nėra jokių paslėptų poteksčių. <...>

Eduardas Kriščiūnas: Matome, kad už parko tvoros, bet kultūros paveldo teritorijoje, iš sandėlių daromi vienbučiai. Jie akivaizdžiai neatitinka specialiojo plano, todėl šitos baimės ne iš piršto laužtos.

<...>

Sapiegų parko „atnaujinimo darbų“ projekto pristatymas, 2019-03-19. <https://youtu.be/aN-a6gXKLwE>

Projektą pristatė: Giedrė Čeponytė, Vilniaus miesto savivaldybės administracijos Miesto ūkio ir transporto departamento Miesto tvarkymo ir aplinkos apsaugos skyriaus Želdynų poskyrio vedėja.

[42 min.] **Gintautas Tiškus:** Buvo susitikimai, svarstymai, man pačiam teko keletą kartų dalyvauti savivaldybėj. Visgi būtų gerai pamatyti ataskaitą, kokie tie pasiūlymai buvo teikiami, ar į visuomenės nuomonę buvo atsižvelgiama, nes kiek aš pamenu, savivaldybėj nepritarimo nebuvo. Dar vienas klausimas, kas man ypatingai keista, istoriniai želdynai nedalomi pagal Želdynų

įstatymą <...>. Tai yra kompleksas, jis turėjo būti nagrinėjamas pilna apimtimi. <...> Vėlgi, jūs dabar mus pažindinate su tuo, kas jau yra nuspręsta. Pernai, kai šnekėjome su meru dėl Reformatų skvero, buvo pažadas, kad prieš išduodant statybos leidimą, svarstymai su visuomene bus pratęsti, visuomenės balsas bus išgirstas. Kodėl to nebuvo padaryta? Ir dabar jūs mus sukvietėt, kad galėtumėt pasakyti „Va, dabar darysim taip ir taip“, ir viskas baigta „mes, mes, mes...“. Tai supraskite vieną kartą, kad ne jūs, o mes esam tie žmonės, kurie turėtų nuspręsti, koks parkas jiems reikalingas ir *mūsų* nuomonės reikia pasiklaust. O jūs dabar primetat savo nuomonę kaip kažkokį galutinį ir nekvestionuojamą rezultatą. [keletas susirinkimo dalyvių ima ploti]

Giedrė Čeponytė: Ačiū už jūsų nuomonę. Ačiū Gintautai, už pastebėjimus, už dalyvavimą, tikrai. Jeigu galima, Reformatų parko šiame susirinkime neliesime, nes tokiu būdu neišsiskirsime iki keturių valandų. Apie tai, kokie buvo susirinkimai ir kokie buvo protokolai, parašykite man elektroninį laišką, aš jums atsiųsiu. Dabar aš nesu tam pasiruošusi, todėl tikrai mintinai nepasakysiu. Sprendiniai nuo pat projekto pradžios buvo rodyti, viešinti, tam pačiam Kultūros paveldo departamentui, labai ilgai, labai nuosekliai, labai įkyriai. Ir šitam pavadinimui, šitiems darbams yra pritarta. Aš manau, kad Kultūros paveldo departamente dirba profesionalai ir mes turėtume pasitikėti jų nuomone ir jų suvokimu ir sprendimu.

<...>

Gyventojas: Ar jums atrodo, kad antakalniečių bendruomenė pritaria šitam projektui ir ar jos pritarimas būtinas, ar tik supažindinti tereikia?

Giedrė Čeponytė: Antakalniečių bendruomenė supažindinama ir kalbama apie šį projektą jau gerus trejus metus. Aš daugybę antakalniečių žmonių nuomonių žinau, kurie sako: „Greičiau darykite šitą parką“.

Gyventojas: Klausote tik pritariančių [juokiasi].

Giedrė Čeponytė: Aš klausau visų, stengiuosi klausyti visų.

Reformatų skvero rekonstrukcija

Facebook įrašai, komentarai

<https://www.facebook.com/vilnius.lt/videos/vb.114848315210173/2193020420726275/?type=2&theater> (2019-08-10)

Vilniaus miesto savivaldybė: Ekskursija Reformatų sode – atnaujintas taps nauju traukos centru

Vakar vyko #diskusija ir #ekskursija apie Reformatų sodo atgimimą. Dalinamės trumpu vaizdo įrašu ir trumpomis diskusijos išvadomis:

– Miestiečiai pritaria, kad erdvę būtina tvarkyti – pačios bendruomenės atlikta apklausa rodo, kad esminis tvarkymas būtinas;

– Socialiai nesaugi, nejauki ir barbarišku būdu įrengta erdvė gali pasikeisti – tapti traukos centru, miesto sodu su daug žalumos ir aiškiais atviromis erdvėmis, įprasminančiomis istoriją, buvusį reljefą;

– Projektas rengtas prieš daugiau nei 3 metus, tad tvarkos ir būdas, kaip miestas dirbo ir ieškojo dialogo su bendruomenėmis iš esmės pasikeitė;

– Reformatų sodo atnaujinimas – labai svarbus miestiečiams projektas, sulaukęs ir daug palaikymo, ir tam tikrų diskusijų. Atviras Vilnius visada ieško dialogo su bendruomenėmis. 2018 08 09 susitikimas Reformatų bažnyčioje atnešė konstruktyvių pasiūlymų, kurie bus apsvarstyti;

– Svarbiausi bendruomenei rūpimi aspektai: maksimalus medžių išsaugojimas, paminklo Reformacijai vieta, sodo aptvėrimo ir rakinimo klausimas, tranzitinio tako alternatyva, laiptų idėjos įprasminimas – visi jie išgirsti ir svarstomi.

- **Jekaterina Lavrinec** Antras punktas: antradienį vykusiame projekto pristatyme autorei buvo užduotas klausimas, kokiais tyrimais remiantis daroma išvada apie skvero nesaugumą ir menką lankomumą. Jos atsakymas buvo, kad tyrimai nebuvo atlikti.

Taigi, tezė iš lempos.

- **Edmundas Jankauskas** Iš lempos, bet ne neteisingi. Vieša paslaptis, kad skveras tapęs išgėrimų ir parūkymų vieta, savaitgaliniais vakarais vyksta dažni policijos apsilankymai. Tai ši bei tą rodo. O, kad dienos metu jis nėra intensyviai naudojamas irgi galima vizualiai matyti.

Bet, aišku, būtų įdomu matyti plain data. Klausimas gi kaip ją surinkti reikėtų.

- **Jekaterina Lavrinec** Tai kad skvere vakarais lankosi jaunimas - nėra nesaugumo požymis, priešingai: įvairios žmonių grupės vienu metu esančios viešojoje erdvėje yra tos vietos saugumo garantas.

Skvero lankomumas gali būti reguliuojamas rengiamais jame įvykiais: mano studentai tai išbandė, nes kasmet čia rengia kūrybines intervencijas, kurių tikslas - sukurti traukos, žaidybines komunikacijos erdves viešose erdvėse. Beje, jie tuo pačiu ir patikrina savo hipotezes apie skvero lankomumą.

Beje, jie aptiko, kad dieną čia aplinkiai vaikų darželiai ir auklės atveda vaikus.

- **Jekaterina Lavrinec** Tai kad erdvę reikia tvarkyti - nereiškia, kad bendruomenė pritaria Večerskytės projektui, ką ir parodė apklausa. ES lėšų belaukiant savivaldybė susimildama galėtų suoliukus atnaujinti - tam gal nebūtini milijonai.

Vilniaus plano vadovės, Jurgos Večerskytės-Šmeliūnės projekto pagrindimas ir jo komunikacija remiasi sukonstruotomis opozicijomis "buvo nesaugu - dabar bus saugu (nes bus tvora)", "buvo nežalia - dabar bus žalia (tik iškirs virš 50 medžių)", "buvo barbariškai sunaikinta istorija - o dabar mes atkūriame (nieko tokio kad parke griūva paveldas ir bus atliekami techniniai darbai būvusių kapinių žemėje, neatlikus archeologinių tyrimų)".

Projekto pagrindimas ir komunikacija tragiški: tam kad pagrįstų naujus sprendinius autorė niekina kelių vilniečių kartų pamėgtą parką. Ar kito pagrindimo nerasta? Reformatų bendruomenė, kuriai ši vieta itin svarbi, irgi kelia abėjonių ir dėl vizualinio ryšio su apleistu Sinodo pastatu, nes jis privačiame sklype ir tragiškos būklės, ir dėl medžių kirtimo apimčių bei pievų. Dabar mačiau kad autorė viešai teigia, kad antradienį susitikimo su reformatų bendruomene nebuvo, kad tai buvo susitikimas su kraštovaizdininkais. O juk yra įrašų, kur kalba ir reformatų bendruomenės nariai, ir kunigas.

- **Tomas Dvynys** Puikus parkas ir puikūs laiptai. Gražu kai jie apaugę vijokliais, ant jų skirtinguose aukščiuose smagu sėdėti. Reik tik atnaujinti dangas, sutvarkyti apšvietimą ir įrengti kameras. Bet deja tuo parku ilgus metus miestas nesirūpina ir laiko neprižiūrėtą. O tas kičinis naujas projektas yra kažkoks siaubas.

https://www.facebook.com/groups/1417999524966233/permalink/1459713024128216/?hc_location=ufi (2019-08-10)

Eglė Mikalajūnė: Sveiki, rugpjūčio 9 d. buvo sutarta, kad raštu atsiųsime Savivaldybei išgrynintas idėjas dėl projekto keitimo. Šis įrašas yra skirtas tiems, kas nori išsakyti savo idėjas dėl projekto pakeitimų. Rašykite prie šio įrašo, arba siųskite reformatu.skveras@gmail.com Idėjų laukiame iki rugpjūčio 18 d. (savivaldybei juos turime pateikti 19 d.)

Kol kas turime

1. Planas turi būti pritaikomas prie esamų sveikų medžių, kertant tik sergančius

2. Išlaikyti dalį laiptuotų struktūrų (ne kapinių teritorijoje)
3. Atsisakyti tvoros
4. Užtikrinti laisvas žalias erdves be perteklinių funkcinių ar dekoratyvinių objektų
5. Buvo daug kritikos dėl neįsigilिनimo į istorinę medžiagą (galima tikslinti, formuluoti ko reikalaujama)
6. Paminklas ten, kur numatė konkurso sąlygos

Prašau, pildykite, tikslinkite, diskutuokite

Detalią informaciją apie projektą galite rasti

adresais: <http://reformatuskveras.lt/category/dokumentai/>

ir

<https://vilnius.lt/lt/2018/08/13/reformatu-sodo-projektas/...>

Taip pat vis dar galite užpildyti anketą <https://apklausa.lt/f/reformatu-skvero-atnau.../.../new.fullpage>

- **Arūnas Šileris** būkit maloni, paaiškint nežinančiam kuo ta tvora blogai.. Aš kaip mažylio tėtis visai už visokias apsaugas nuo gatvių
 - **Arūnas Šileris** ir ne iki galo aiškus tas istoriškumo aspektas. Vakar diskusijoje išgirdau tokį teiginį, kad ką čia jūs parengėt, pateikinėjat tik 19 a. duomenis.. bet, kitas vertus, kur yra riba tam kapstymuisi? Tikrai galima nueiti iki 15 a. ir išsiaiškint, kad ten dar kitos reljefas, struktūra ir t.t.
 - **Neringa Dangvydė** O gal mažyliams užtektų, kad tvorele būtų apsaugota žaidimų aikštelė?
 - **Vai Elena** Visą skverą aptverti yra labai nefunkcionalu, nes kaip ir minėta pranešime Reformatų skveras pirmiausia yra tranzitinė erdvė, tarp J.Basanavičiaus, Pamėnkalnio, Islandijos, Klaipėdos g. etc. tuo tarpu jį žadama aptverti žalia tvora ir nakčiai rakinti. Bet taip yra užtvėriamas žalias koridorius, apie kurį čia irgi buvo minėta pristatymo metu. Daug loginių klaidų. Juolab, kad vaikų saugumui gal ir galėtų būti numatyti neagresyvaus dizaino aptverimai ar gyvatvės aplink Vaikų žaidimo aikšteles. Kam reikia aptverti skverą kuris net neturi aiškių ribų?
 - **Laura Cesnuleviciute** Mažyliams turetu priziureti teveliai. Tvorą apriboja erdves.
 - **Arūnas Šileris** Laura Cesnuleviciute o gal aš noriu, kad vaikas lakstytų po parką ir man nereiktų pridurmu iš paskos lekiot? Paskui 4-5 m. vaiką jau būtų gera nebėgiot..Aišku, pritariu Neringos argumentui dėl to, kad net ir natūraliai prie gatvės būti nesinorės .. O kolegė, kuri apie tranzitą šneka, matyt painioja tikslus su realybe. Aš išgirdau, kad savivaldybės tikslas ir yra šitą tranzitiškumą mažinti, o didinti buvimą parke.. tai tvoros su tuo nesusiję.. nebent čia kažkas dar giliau
 - **Vai Elena** Arūnas Šileris nelabai supratau ką aš painioju? Man, kaip miesto gyventojai tvora asocijuojasi su barjeru, ty kodėl parko tranzitiškumą reikia mažinti? Kuo šis tikslas grįstas, jei eskaluojama jog atsižvelgiama į esamus takus ir gyventojus? Kad žmonės eitų palei tvorą ar palei gatves o ne tarp medžių, kai parkas būtų užrakintas, kiek ten bus tu vartų? Yra daug tyrimų išsivysčiusiose valstybėse daryta apie barjerus ir tvoras, kurios atvirkščiai neapsaugo, bet sukuria kliūtis.
 - **Dalia Jonynaitė** Arūnas Šileris jūs gal ir norite, kad vaikas laisvai lakstytų po visą tvorą aptvertą kvartalą, bet mieste yra daugiau žmonių, ne vien tėvukas ir berniukas. Ir tie žmonės, kaip nekeista nori eiti ne vien pagrindine gatve ir baltais dažais nužymėtais pėsčiųjų takais. Tokie norai gali atrodyti ekstravagantiški?!

- **Vai Elena** Arunas Sileris ta prasme ko savivaldybė nori tai irgi nėra argumentas, nes pagal viešinimo procesus, kurie kažkur nutylėti turi būti atsižvelgta kaip dabar (ty šių dienų istorija) naudojamas skveras. Kad jie kažko nori, aš žinau ir kad jų tu norai argumentuoti pasirašytais dokumentais or prieš 200 metų vykusiais procesais. Taip negalima. Ir jie negali likti Dievais.
- **Indrė Pavilonytė-Ažondenė** Reformatų skveras nėra ir niekada nebus tik poilsio zona. Nes jis miesto centre ir iš visų šonų supamas gyvenamųjų namų, įstaigų ir pan. Tiems, kurie šalia dirba – tai kelias į darbą ar namo. Tiems, kurie šalia gyvena, kaip kad aš, tai net ne šiaip parkas, o kone kiemas, kuriame vedžioji šunį, kurį kasdien kerti daugybę kartų pirmyn ir atgal. Todėl Reformatus aptverti tvoromis dėl tų, kurie čia gal užsuks tik kartą per savaitę ar net mėnesį, yra didžiausia kvailystė.
- **Toma Buivydaite** Aš tai nesupantu, kodėl vaikai, kalbant apie Reformatus, turi būti dominuojanti grupė? Galima su jais eit į parkus, daugibučių kiemai renovuojami, statomos žaidimų aikštelės, galų gale, po muziejus į centrą atvaživus galima vaikščioti. Čia gi skveras. Kad ir kokios būtų savivaldybės užmačios, jis kol kas patogus judėti ar prisėst aplink gyvenantiems ar dirbantiems. Kam ten apskritai tų kavinių, estradų ir karstyklių. Mieste gali ir turi egzistuoti ir ramesnių, pavėsingų vietų, kur galima išryškinti istorinius aikštės aspektus - tiek reformatų, tiek iš ties funkcionalius, bet iki šiol neprižiūrėtus laiptus.
- **Toma Buivydaite** Arunas Sileris O kuom šis projektas atrodo svarbus? To paties architekto euroremontinis parkelis, nei išsiplėčiant į istorinius aspektus, nei bandymų tuos kultūrinius sluoksnius apjungti. Svarbi yra vieta, bet tikrai ne šis projektas. Nežinau ar matėte postą apie Pylimo gatvėje besiformuojančių kultūros erdvių tendenciją: grafičius prieš Halę, kiaušinį, Mo muziejų... ši gatvė turi potencialo tapti spalvinga ir įdomia. Ar tas projektas jums pačiam įdomus? Ar tik patogus, kai reikia pavedžiot vaiką? Yra tokių, kurie vedžioja šunis arba tokių, kuriems reikia išsivedžiot patiems. Ir tie paslaminėjimai po spektaklio visai neatrodo juokingi. Žmonės skirtingi, skirtingos turi būti ir erdvės. Tik taip visi atrasim savo vietą mieste. Pakanka tų vienodų karstyklėm ar treniruokliais išremontuotų aikštelių ir prie daugiabučių.
- **Vai Elena** Arunas Sileris aš šiandien jau tiesiog pavargau. Visuomenės švietimas apie erdves ir miesto naudojimą yra labai sunkus procesas, kurio labai labai labai truksta mūsų šioje Marijos žemelėje. Kartais svyra rankos ir kojos stebint tuos susitarimus ir "įsisavinimus". Dabar bandoma įsisavinti kuo daugiau, nes tuojau ES dotaciją užrauks ir mes patys turėsime remti Bulgariją ir Rumunijų pinigų įsisavinimus ir t.t ir panašiai. Ir viskas tik kuo GREIČIAU, nes "dega", nes dabar, nes jei ne dabar tai jau NIEKADA. Tačiau gaila, kad viskas taip sutepta, gaila, nes mes turime tikrai gerų projektuotojų ir architektų, bet kažkodėl metai iš metų patikime projektus daryti "žvaigždėms" aka Libeskindas, "nusipelnusiems" aka Vplanas, visur viską statantiems aka Eik, Hanner ir taip toliau ir panašiai. ir kol miestiečiai neturės laiko atsisukti, kas vyksta mūsų kaiminystėje tol turėsime, privatizuotą žalgirio stadioną, suniokotą akropoliu Ozo kraštovaizdžio draustinį, unifikuotą reformatų skverą ir begalę kitų
- **Darius Ebersson** Aš norėčiau be pykčių sužinoti argumentus, kodėl žmonės nori išsaugoti tuos baisius (mano nuomone) laiptus parke, kurie parką daro labai niūrų?
 - **Dalia Jonynaitė** Daliai žmonių jie nėra baisūs. VGTU studentų kartos juos labai išmaniai ir nebrangiai apžaisdavo, pritaikydavo visuomenės grupių reikmėms, kūrė savo aplinką, savo grupės dvasią atitinkančią aplinką ir atmosferą. Vėliau iš to radosi re-formatų mitologija, subkultūra. Erdvė įgavo dvasią, kuri tikėjosi augti,

vystytis, daryti miestą įvairesnį. Miestas galėtų nestabdyti stiprių subkultūrų įtakos, nes tai tik praturtina atmosferą, juolab kad netoliese, tuo pačiu "sodu" ir kiemais pasiekiamas Zappos skveras. Kuriasi tam tikra šiuolaikinė vakarietiška miesto kultūros zona. O čia staiga įšoka Večerskytė su savo lėkštu ir miesčionišku želdynu, kičas nubraukia neformalų sąjūdį. Kūrybiškiems žmonėms tai smūgis.

- **Dalia Jonynaitė** Ir ekologiškai mąstantiems žmonėms tai smūgis, nes griauti ir naikinti tai, kas tinka naudoti yra labai neekonomiška, o tai reiškia ir neekologiška.
- **Darius Ebersson** Vai Elena niekaip nesuprantu, kaip galima žiūrėti į parką ir matyt taip skirtingai 😊 parkas yra apleistas ir miręs 😊

Dėl kažkokių subkultūrų tai šiek tiek juokinga. Bet čia skonio reikalas, tas betonas. Man ir po karčerio jis netapo gražesnis. Betonas betonas visur. Brr. Gal naujas parkas ir būtų kičas, bet neabejoju, kad žmonės lankytųsi jame labiau, nei dabar.

- **Mindaugas Glodenis** Darius Ebersson nu, visi turi savo nuomone. Tiesiog si nuotrauka iš vieno garsiausio ir gerbiamiausio pasaulyje Italų architekto darbo. Jei jį nepatinka tai ką padarysi, kiekvienam savas skonis. Bet daugiau čia problema ne pats projektas, bet tame, kad parkas buvo suprojektuotas ne tik, kad ignoruojant, bet specialiai slepiant nuo visuomenės būna, kad savi galėtų pasidalinti EU investicinius fondus.
- **Vai Elena** Darius Ebersson aš neneigiu, kad ši erdvė gali būti pritaikyta didesnei visuomenės daliai, nes dabar jis tikrai labiau traukia urban jaunimą ir šiuolaikiškesnį požiūrį į erdves turinčius žmones. Bet ar tikrai norite, kad visi skverai ir kaip sakote "parkai" būtų vienodi? ar tai suteikia kažkokią vertę? ar vertė nesukuria žmonių aktyvumas, ar jums atrodo, kad vertė atsiranda nuo sėdėjimo ant prabangiai išraižyto ir patogaus suoliuko? Ar tie, ponios/panelės G.Gyte Gedvilaite-Hansen išvadinti, "keli aktyvistai menininkėliai" nesukuria didesnės vertės nei emigrantė, kuri nori matyti gentrifikuotas ir visur tokias pačias ertves(nuvažiavus į Daniją, Prancūziją, Bulgariją...)? Ar jums čia atrodo vertinga? Jei taip - tada aš neturiu ką pasakyti. Tada mes, architektai jau žinome ko reikia visuomenei, tai kam tada iš vis studijuoti, kam skirtingus laikotarpius prisiminti? Jei galime lengva ranka už ES paramą viską nušluoti su Eikos buldozeriu.
- **Vai Elena** Gyte Gedvilaite-Hansen dar priminsiu, kad jūsų minimi "keli" aktyvistai irgi yra visuomenės dalis ir beje gana didelė, nes ir architektų bendruomenė ir kiti "nieko nenutuokiantys" meno atstovai, muzikantai nėra patenkinti šiuo projektu ir vizija, kuria bandoma užtildyti aktyvius, pilietiškus ir palaikančius įvairovę žmones. Dar vienas paradoksas yra tai, kad jums norisi 99 proc. pritaikyto parkelio, ir tas 1 proc. jums atrodo nesvarbus. Toks buvo ir sovietų argumentas. Proletariatui viskas, nes jie 99 proc. intelektualams - nieko, nes jie tik nenaudingi nepatogus aktyvistai.
- **Ingra Miler** aš einu ten min.kartą per savaitę, nesvarbu sniegas ar lietus. Kartais net kelis kartus dieną, daugybę metų taip. Tiesą sakant regėjimas mano sako idealus 1,0 / 1,0
SĖKMĖS, jos JUM tikrai reik jau dabar
- **Darius Ebersson** Ingra Miler aš einu ten KASDIEN. 3 kartus per dieną. Tai gal galiu vertinti situaciją objektyviau, nei kartą per savaitę ateinantis žmogus 😊 aš ten kasdien su šuniu vaikštau ir matau ne bendruomenės parką, o vietą, kur žmonės susirenka realizuoti save per svaigalų prizmę. 😊 parkas netarnauja bendruomenei, tai faktas.

- **Vai Elena** Darius Ebersson čia deja jau tuštybė jūsų kalba, nes tai, kad jūs daugiau naudojate kažkuo dar nereikia, kad jūs turite objektyvią nuomonę, gal net sakyčiau atvirkščiai, labai subjektyvią, nes savinatės tą skverą kaip SAVO
- **Darius Ebersson** Vai Elena paklausu kitaip, kiek esama struktūra - betono laiptai padės pritraukt žmonių, jei jie neveikia ir slegia žmones? ☺ tai yra sovietinis tipiškas parkas iš betono ir žmonių netraukia, kaip trauktų „kičinis“. To betono išlaikymas atrodo kaip absurdas, ir apie architektūrinį paveldą kalbėt yra juokinga. Tie laiptai buvo pritaikyti tarybinių partizanų ir 4 komunarų skulptūroms ir neturi jokios vertės.
- **Vai Elena** Darius Ebersson reikia gerbti visokią kolektyvinę atmintį. Jūs, kaip suprantu norite pamiršti praeitį - tai dalis skvero jums ir atiteks. Bus pėsčiųjų takai, žaidimų aikštelės, kičiniai suoliukai, šviestuvai, kurie atspindi prisitaikymą prie vakarų irėjimą koja kojon su Europa. Bet leiskite ir kitai daliai, tiems kuriems tie laiptai nesiriša su sovietine praeitimi, kurie negyveno ir neišgyveno tų laikų, kurie skverą laiko tiesiog kitoku, įdomiu, savitu, stilingu, atspindinčiu istorinį laikotarpį kai buvo kuriamas modernistinis paveldas. Juk ir kita miestiečių dalis nusipelno turėti savo vietą skvere. Ar jums trukdo tai, kad būtų dalis laiptuotų struktūrų palikta. Jos kitiems nesukelia tokių blogų jausmų kaip Jums. kiekvienas laikotarpis yra vertingas, nes jis daug pasako apie to meto išprusimą, stilių, naudotas medžiagas, mąstymą
- **Laima Kreivytė** Reikalauti viešumo ir išankstinio viešinimo, pasiekiant plačią auditoriją, nes dabar atrodo, kad miestas slapstosi nuo miestiečių ir kažką patyliukais rezga, o paskui numeta iš viršaus kaip didį gėrį, neišklausę žmonių nuomonės, neatlikę tyrimų
- **Mantas Ažondenis** Nepykite, bet kiek girdžiu, “pažiūrėkite į užsienio pavyzdžius”, kur jūs tame užsienyje buvote? Nei Ispanijoje, nei Prancūzijoje ar Italijoje parkai nėra rakinami, apart tų, kuriose yra sodai su vertingais augalais ar kultūrai reikšmingos vertybės(XV-XVIII a.). O net yra tokių, kur jaunimėlis šoka dainuoja groja, vartoja net tą patį alkoholį viešai ir tai yra leidžiama. Niekur pasaulyje nėra tokio absurdo, tik post-sovietiniam bloke su sovietinės mokyklos “architektais” ir išsilavinusia “šviesuomene”. Vienas žingsnis pirmyn - du atgal.
- **Gediminas Žibas** Labai smagu, kad kažkas taip stipriai imasi iniciatyvos Eglė Mikalajūnė, maloniai imu pavyzdį :) Realiai puikios įžvalgos, juk svarbiausia iniciatyvos dalis - tai, kad apie parko raidą spręstų patys piliečiai, puiki proga jiems suprasti savo įtakos svarbą, iš valdžios būtent to ir norėjusi, ne patiems vieniems kažką pabraukti ir gyvendinti, o ryšio su gyventojais, tauta. Svarbiausi aspektai mano nuomone trumpai: išlaikyti pradines parko struktūros šaknis, medžius (kas be ko principo reikalas, kai tai darosi jau tiesiog bizniukas juos kirsti), na ir jeigu jau parkas yra atnaujinamas, tai svarbu, kad naujienos būtų tikrai aktualios daugumai piliečių, niekas per daug neperspausta, pataupant lėšas, kažką novatoriško, bet nenutrūkstant nuo skvero esmės, kad būtų nauda gyventojams iš naujų konstrukcijų ir kuo daugiau žalumos!
- **Agnė Šeduikytė** pirmiausia norisi pasidžiaugti ir paliūdėti, kad kai Vilniaus savivaldybė pasimiršta esanti demokratiškos valstybės institucija ir elgiasi su gyventojais, kaip su neišmanėliais, piliečiai vis gi prisimena, kur gyvena ir elgiasi kaip demokratiškos visuomenės gyventojai.

Reformatų skveras stiprų identitetą turinti erdvė, nesumaišoma su jokia kitu Vilniaus skveru ar kita žaliaja erdve. Siūlomu projektu norima paversti ją tokia pačia, kaip bet kuri kita, bet kokiame kitame Europos mieste, esančia erdve. Kam tai daryti? Pasiūlymas - išlaikyti teritoriją ir skverą identifikuojančias laiptuotas struktūras sukuriant patogų judėjimą skirtingomis terasomis, bei palikti skverą atvirą žmonėms, tvora nėra

šiuolaikinis urbanistinis sprendimas, juk kalbame apie VIEŠĄJĄ ERDVĘ.

Visą vasarą stebėjau reformatų skverą. Žmonės mėgaujasi pieva, patys nusprendžia ką joje turėtų veikti, vieni guli, kiti išskylauja ir džiaugiasi vėsoma miesto centre. Skvero dalį pritaikius vaikams ir jų žaidimams erdvė dar labiau sustiprėtų, tačiau nemanau, kad drastiški veiksmai ir nurodymai kur ką žmogus turėtų veikti, zonuojant skvero erdves ir prilipdant joms paskirtį, veikia šiandieninėje urbanistikoje. Kiekvienas bent menkai besidomintis urbanistika, jos teorijomis ir šiuolaikiniais tyrimais žino, jog sėkmingos viešosios erdvės kūrimas priklauso nuo interesantų - miestiečių įtraukimo, ypač kai toji erdvė jau egzistuoja ir nemaža dalis vilniečių jau turi jai sentimentų, įpročių susijusių su erdve. Kuriama viešoji erdvė miestiečiams, todėl projektavimo procesas šiuo atveju turėtų būti svarbesnis uždavinys už patį darbų vykdymą ir projekto įgyvendinimą.

Tobulas atsakas iš Jūsų pusės - darbų stabdymas ir dirbtuvių, susitikimų su bendruomene organizavimas, tai yra, grįžti prie žingsnio, kuri grubiai praleidote. Rodote nepagarbą patys sau, kai laikote visuomenę kvailiais ir paskutinę akimirką, kai jau pasirašyta sutartis su rangovu paviešinate projektą lyg niekur nieko. Nelabai suprantu ko tikėjotės, jog miestiečiams nerūpi jų gyvenamoji aplinka? Auga ir stiprėja sąmoningų piliečių karta, kuriems ne ta pats, kaip ir kas vyksta jų aplinkoje.

Ačiū už Jūsų laiką,

Nuolatinė Reformatų skvero naudotoja,

Agnė

- **Vilma Sabonienė** Dabartinės miesto valdžios barbarizmas nėkuom nesiskiria nuo sovietmečiu vykdytos veiklos. Ardo ir naikina viską kas sukurta, pasodinta, pastatyta iš anksčiau, prisidengiami "desovietizacijos" žodžiu. Barbarai ir vandalai visais laikais vienodi

- **Darius Vėbra** Mūsuose labai gajus "visi aplinkui vagys ir sukčiai" sindromas.

[vaizdo įrašas] <https://www.facebook.com/9220a653-f862-47aa-a0a7-f097329f24ee> (2019-07-24)

Jurgis Didžiulis: Bet kokios neskaidriai atliktos statybos yra monumentas korupcijai. Ir tai galioja dvigubai, jei tai yra viešos erdvės. Daug kas klausia – „Kodėl tu prieštarauji šitam projektui? Kodėl keli tiek daug triukšmo? Aš asmeniškai galiu pasakyti, kad esu labai suinteresuotas, kad čia kažkas įvyktų ir kuo greičiau. Bet man svarbu, kaip tai yra daroma. Įsivaizduokite, prie jūsų prieina kažkas ir sako „Gal jūs norite plastinės operacijos?“ Jums parodo brėžinuką – jūs sakote „Ne, nereikia, neatitinka mano veido formos ir asmenybės“. Paima ir išdaužo jūsų nosį ir klausia – gal dabar jūs norite plastinės operacijos? Tai yra tai, ką mes čia matome. Savivaldybė, nesutvarkius visų reikalavimų, nepasitarus su bendruomene, neatlikus archeologinių tyrimų, normalaus konkurso, pradėjo čia tvarkyti ir viską išardė tik tam, kad neliktų vilties padaryti normalų, gerą darbą. Man tai skauda ir tikiu, kad taip nereikėtų būt. Kad čia stovės neskoningi dalykai – galiu su tuo gyventi, bet šiandien sužinojau, kad savivaldybė jau pasirašė sutartį pašalinti 48 medžius. Gali skambėti kaip hipizmas, bet man tai rūpi. Čia yra ekosistema, gyviai keliasdešimt metų čia gyvuoja. Ir kad mums rūpi, koks miestas bus, yra žmogiška ir totaliai natūralu. Aš nežinau, ką toliau mes darysim, bet noriu siųsti labai aiškų signalą savivaldybei, kad mes matom, mes stebim mes žiūrim, ir kad mums tokie procesai nėra okay. Ir jeigu mes leisim savivaldybei galvoti, kad taip atlikti statybas ir kurti tokius monumentus korupcijai, mums tinka, tada jie toliau tą ir darys. Už kiekvieną nukirstą medį kažkas gaus pinigų, už kiekvieną trinkelį kvadratinį metrą gaus pinigų. Kas man labiausiai liūdina, kad rangovai, kurie turėtų būti suinteresuoti tvarkyti šitą parką, vietoj to, kad bandytų angažuoti bendruomenę ir bandyti spręsti kartu, tiesiog ejo per savivaldybę ir bandė realiai daryti spaudimą. Man vienas dalykų, kurie labiausiai skauda, buvo kai mes susitikom su meru dar žiemą, jis sakė „Kažkam patinka šitas projektas“. Gerai, kažkam patinka, tas yra gerai, bet kaip mes tai atliekam, kaip mes šnekamės, kaip mes darom viską kuo skaidriau, kad žmonės galėtų gyventi su

tais sprendimais, kurie realiai mums rūpi. Kaip miestiečiams. Va už tai siunčiu tą signalą – stebim, ir rekomenduočiau ir jums įsitraukt į procesą ir siųsti signalą, kad jums tokie dalykai netinka.

<https://www.facebook.com/photo.php?fbid=2190241521249093&set=pb.100007897991384.-2207520000..&type=3&theater> (2018-11-12)

Jurgis Didžiulis: Ardomas Reformatų Skveras... nepaisant visų išsireiškimų, pažadų ir įtikinimų. Tikėti visuomeniniais procesais ir dialogu, tikėti įstatymais, tikėti savo išrinktais valdininkais ir jų pažadais - kam? kodėl? Nes tikėti kitais yra tikėti savimi. Visuomenė yra pasiruošus pokyčiams - dalyvauti procesuose, artikuliuoti poreikius, reikšti nuomones, įsitraukti. Bet kol kas, Lietuvoje viskas daroma taip kaip visada - taip kaip reikia.

Eikit stebėti kaip ardo parką. Netylėkit. Pasidalinkit fotkes ar video. Iš Basanavičiaus 7 laiptų geriausiai matosi.

Vėliau pratęsiu mintis apie miestą, merą, savivaldybę, viešas erdves, visuomenę, procesus, biurokratus, ir kitas institucijas...

- **Jurgis Didžiulis** Aš asmeniškai nepasisakau už laiptus, aš pasisakau prieš projektą kuris yra prastas, pilnas klaidų, neatsižvelgia nei į gamtos reljefą, nei į parko naudojamą specifiką. Pasisakau prieš procesą, kuris netgi vyr. miesto architekto pripažintas pilnas klaidų. Su savivaldybę buvo kalbėta, kad bus atliekami archeologinių tyrimai ir tada toliau diskutuojama...
 - **Leonas Bačiulis** Jurgis Didžiulis ne buldozeris siautėja, tu bangas keli be reikalo. Projektas geras, puikiai paruoštas. Gal tegul kiekvienas daro tai, ką moka.
- **Romas Michailovskis** Jurgis Didžiulis man asmeniškai projektas patinka ir labai svarbus dalykas, kad kažkas pagaliau vyksta! ☺ Nes diskutuoti galima dar 10 metų ir visada atsiras skirtingos nuomonės.
- **Tomas Dvynys** Projektas kritikuotas ir architektų ir kraštovaizdininkų daugybę kartų. Vaidotas Baumila Vilniaus mieste viešų erdvių projektai dažniausiai projektuojami be jokių konkursų. Jie pagal nutylėjimą atiduodami savivaldybės įmonei Vilniaus Planas ir ten dirbančiai vienai architektėi. Taip, tai tiesa. Liberalo valdoma miesto savivaldybė turi įsteigusi įmonę kuri užsiima projektavimu, nors tas paslaugas kokybiškiau galėtų nusipirkti rinkoje iš šimtų kitų projektuotojų. Konkursai neskelbiami ir tik vienetai (Lukiškės) daromos kviečiant išorės specus. Valdant liberalui. Man tai nesuvokiama. Be konkursų.
- **Tomas Dvynys** Čia nėra apie skoni. Erdviu dizainas nėra tik apie išvaizdą, tai yra darbas kaip ir daug kitu darbu, yra tam tikri principai, kokybės kriterijai, galų gale pasaulinė patirtis. Mano skoniui yra nemielų projektų, bet dalis jų yra kokybiškai suprojektuoti. Tiesiog jų adresatas kitas. Nematau tame problemos ir gerbiu tokių projektų autorius. Problema yra kai darai prastą, tingų rezultatą ir tada į kritiką atsakai "ai, visų nuomonės skirtingos". Tiesa, jos skirtingos, bet argi čia pasiteisinimas daryti darbą atbulom rankom? Kas gali paskatinti dirbti maksimaliai profesionaliai? Tik konkurencija.
- **Edmundas Janušauskas** Bus kaip su Lukiškių a. Paverks visi kol vyks darbai, o po to džiaugsis gražiu parku.
- **Mykolas Kleck** Reikalauju sustabdyti šiuos begėdiškus griovimo darbus ir išsaugoti šią jaukią ir gražią erdvę, kurią per metus aplanko visi 500 žmonių!
- **Vytenis Zagorskis** Kur buvo "tą" visuomenė, kai viskas buvo tik idėjiniame lygmenyje?

Man asmeniškai nei tie laiptai nei tas šabakštynas nepatinka. Medžiai tiek žiema tiek vasara atrodo niūriai, vieta yra pastatų apsuptyje, dauboje, tad saulės čia labai mažai. Džiaugiuosi švaraus parko idėja.

- **Jekaterina Lavrinec** Ta visuomenė kadaise pati 2014 inicijavo Vilniuje rengiamų projektų pristatymą Gėlių paviljone. Buvau ten ir žinau kad tai buvo jaunų architektų iniciatyva. Rengėjai patys buvo organizavę tik nepaviešintą kelių projektų iš karto pristatymą savivaldybėje.

2014 metais iniciatoriai išsakė pastabas - rengėja negalėjo pagrįsti savo projekto sprendinių. Tada buvo pasakyta kad pristatomas ne projektas, o eskizai. Visi susidomėję laukė PROJEKTO pristatymo su korektūromis. Nesulaukė - tiesiog buvo pasirašytos sutartys.

Ir tai ne pirmas kartas kai visuomenė mulkinama, o pristatymai daromi po kilimu, neapibrėžiant kas ir kada bus taisoma. Pati dalyvavau ir turėjau išeiti su pareiškimu iš Lukiškių a. projekto komisijos - dėl tos pačios priežasties: visuomenei buvo pristatytas eskizas, nebuvo aišku kaip ir kada tikėtis aiškesnės vizijos, po to pradėjo mulkinti dėl pristatymo - darė viską kad gyventojai nesusirinktų ir negalėtų susipažinti su sprendiniais. Ant aikštės tvoros kabino klaidinančius, projekto neatitinkančias vizualizacijas.

Tas pats buvo su Bernardinų sodu: vizualizacijos pasirodė ant tvoros savaitę iki darbų - be jokio pristatymo.

Visa tai - tas pats Vilniaus planas ir ta pati rengėja, ir tiepatys užsakovai. Nesugeba mokytis iš savo klaidų ir už viešaslėšas mulkina visuomenę.

Nekalbant apie tai kad savivaldybės kaip užsakovės formuluojama užduotis "atkurti istorinius želdynus" naikinant 50-70 metų medžius yra Želdynų įstatymo tiesioginis pažeidimas.

- **Erica Jennings** Nesu prieš parko renovaciją. Esu prieš renovaciją be konkurso. Žmonės rašo "bet kam gi rūpi??! Jam reikia atsinaujinti ir kaip gerai, kad tai vyksta! Yay!" Tas siaubingas sovietinis požiūris. Bet tada nesiskųskit, kai valdžia ar savivaldybės už jus priima sprendimus ir priima įstatymus nekreipdami dėmesio į gyventojų poreikius. Taigi jei jums nerūpi, jei nesate aktyvūs, jūs tampate tik tos kultūros tęsėjais, kai sprendimai yra priimami už jus.
- **Juozas Liesis** sovietinio betonizmo mažiau mieste jaučiau
 - **Viktorija Amkoladze** Juozas Liesis juokingas jus, as sovietmeciu net negyvenau. Jus kurcias ir aklas. Viska ka norejau pasakyti, kad ne visi atnaujinimai yra geri, o dziugauti kad sovietinis pilkas parkas taps moderniu pilku parku - keista. Tikrai musu architektai gali sukurti kokybiska, modernu ir funkcija turinti parka, be apkasu, kad buvo dabar. Bet kol bus svarbiausia ne kazka tikrai kokybisko padaryti, o nugriauti sovietmecio liekanas, tol turesime projektus "greitukus", kurie neturi jokios reiksmes ir kokybes, nebus paisoma ko reikia gyventojams.

Tai tiek.

- **Rūtenis Dirvonskis** Jei nors vienas man pasakys, kad Vilniuje koks nors projektas buvo "visuomenės" priimtas be skandalų, labai būčiau laimingas....BET... Taip nebuvo, nes mes visi krepšinio treneriai ir kaip nebūtų juokinga - dar pasirodo architektai....
- **Jekaterina Makarova** Šis parkas yra mums, jaunesniems vilniečiams, žalia ir jauki poilsio vieta. Kažkada buvę "sovietmečio vaizdai" yra jūsų mintyse, mums jie nėra išlikę. Mums - tai erdvė pilna žalių aukštų medžių, laiptų, ant kurių jauku ir šilta sėdėti, aikštelių, kur gali ir kokią breiką pavaryti. Tai yra mūsų gimtojo miesto autentiška erdvė, ir mes norime, kad ja paliktų mums, o nebjaurotų kažkokie neaiškus žmonės, kuriems rūpi tik savo ambicijos ir ES pinigai, o ne Vilnius ir jo gyventojai.

- **Sigitas Čiurlys** Manau, mūsųose susiformavo keistai pokvailis įsitikinimas, kad jei turi nuomonę ir ją labaaai garsiai išrėki, tai į ją tiesiog privaloma ne tik įsiklausyti, bet ir ją besąlygiškai vykdyti. Nedelsiant. Na išsakėt savo poziciją, ją išklause, nesutiko. Na ir ką?

Viešai prieinami dokumentai (pvz., peticijos, projektų planai)

Peticija „Stabdykite Reformatų skvero projekto įgyvendinimą“ (nuo 2018-08-17) [1519 parašų]
<https://www.peticijos.lt/visos/74825/stabdykite-reformatu-skvero-projekto-igyvendinima/>

Prisidėk prie visuomenės sąjūdžio!

Reformatų skveras gali tapti lūžio tašku siekiant įtraukti visuomenę į Lietuvos viešųjų erdvių kūrimą

VISUOMENINĖ ŽEMĖ IR VISUOMENINĖS LĖŠOS

Reformatų skvero žemė – tai visuomeninė žemė. Europos Sąjungos lėšos, skiriamos Reformatų skvero sutvarkymui – tai visuomeninės lėšos.

VIEŠOSIOS ERDVĖS TVARKYMO PROJEKTAI TURI BŪTI DERINAMI SU VISUOMENE

Pagal Orhuso konvenciją (ratifikuota 2001 m.), kiekviena šalis privalo užtikrinti visuomenės dalyvavimą jau pradiname viešosios erdvės projekto rengimo etape, kai yra visos galimybės svarstyti įvairius variantus ir kai galima užtikrinti veiksmingą visuomenės dalyvavimą.

Taip pat ir Europos Sąjunga, kurios lėšomis bus atnaujinamas Reformatų skveras, reikalauja, kad jos remiami projektai būtų derinami su tikslinės grupės atstovais, bendruomene ir kitais suinteresuotais asmenimis, taip užtikrinant skaidrų ir efektyvų lėšų panaudojimą.

VISUOMENĖ NEDALYVAVO FORMUOJANT REFORMATŲ SKVERO ATNAUJINIMO PROJEKTO UŽDUOTIS

Parko atnaujinimo projektas buvo vykdomas vienašališkai, neatlikus reikalingų archeologinių tyrimų, nepakankamai ir neprofesionaliai remiantis istoriniais šaltiniais, tinkamai neištyrus visuomenės poreikio ir nesuformavus su visuomene suderintos projekto užduoties. Projektui nebuvo skelbtas konkursas.

SPRENDIMAI „UŽ UŽDARŲ DURŲ“

Esminiai sprendimai buvo priimti visuomenei nedalyvaujant:

- Sprendimas, kuris skvere esantis paveldas yra reikšmingas, o kuris – ne. Reformatų skvero sklype, be Reformatų kapinių ir Šreterių koplytėlės, buvo gausu kitos, projekte nepanaudotos, istorinės medžiagos;
- Sprendimas patraukti paminklą Reformacijai iš jam numatytos centrinės vietos;
- Sprendimas, kurie istoriniai sluoksniai (ir kokie) privalo būti neišsaugoti;
- Esamos skvero architektūros, sukurtos žymių Lietuvos architektų Gedimino Baravyko, Gyčio Ramunio ir Kęstučio Pempės, sunaikinimas;
- Savavališkas sprendimas, kuri augmenija yra „perspektyvi“, o kuri – ne, planuojant sunaikinti trečdalį skvero medžių;
- Sprendimas riboti miestiečių buvimo skvere laiką, t. y., sprendimas naująjį skverą aptverti ir rakinti nakčiai.

PER VĖLU?

Vilniaus miesto savivaldybė pakvietė teikti pasiūlymus, kaip patobulinti parko projektą, tik po sutarties su projektą įgyvendinančiais rangovais pasirašymo. Rugpjūčio 9 d. susitikime su visuomene Vilniaus miesto vyr. architektas Mindaugas Pakalnis teigė: „Reformatų parko projektą galime keisti tiek, kiek nesikeičia jo esmė“. Tokiu būdu sukurama dalyvavimo iliuzija, o iš tiesų užkertamas kelias visuomenei keisti „už uždarytų durų“ priimtus sprendimus.

ATGAL Į PRADŽIĄ – DABAR!

Atimant iš visuomenės galimybę dalyvauti priimant esminius sprendimus jai atimama galimybė formuoti viešąją miesto erdvę. Visuomenės lūkesčių neatitinkantis projektas – tai galimai būdas pasipelninti projekto rengėjams ir statybų rangovams.

STABDYKITE PROJEKTO ĮGYVENDINIMĄ

Mes, žemiau pasirašiusieji reikalaujame stabdyti projekto „Kultūrinį – istorinį reformacijos paveldą reprezentuojančio Reformatų sodo atkūrimas ir sutvarkymas“ įgyvendinimo darbus nes nes norime atnaujinto Reformatų skvero kur esama miesto gamtinė aplinka būtų saugoma, kurio architektūrinė koncepcija būtų paremta moksliniais tyrimais, visuomenės lūkesčiais, necenzūruotų istorijos ir būtų aukšto meninio lygio, erdvės.

Sustabdžius dabartinio projekto įgyvendinimą reikalaujame atlikti trūkstamus reikalingus sociologinius, archeologinius, architektūros istorijos tyrimus, sudaryti sąlygas konsultacijoms su visuomene ir specialistais, parengti naują projektavimo užduotį ir paskelbti viešą ir skaidrų konkursą architektūriniam projektui, kurio laimėtoją atrenkant dalyvautų specialistai ir visuomenė.

Projektas yra įgyvendinamas pagal Europos Sąjungos fondų investicijų veiksmų programos 7 prioriteto „Kokybiško užimtumo ir dalyvavimo darbo rinkoje skatinimas“ 07.1.1–CPVA–R–904 priemonę „Didžiųjų miestų kompleksinė plėtra“. Projektai, finansuojami pagal šią priemonę, turi būti įvykdyti iki 2023 m. rugsėjo 1 d. Penkeri metai yra pakankamas laiko tarpas tokiam projektui įgyvendinti neprarandant Europos Sąjungos skiriamų lėšų.

REFORMATŲ SKVERAS – GALIMYBĖ NAUJAI PRADŽIAI

Reikalaujame, kad nuo šiol, tvarkant Vilniaus ir kitų Lietuvos miestų viešąsias erdves, visuomenės ir specialistų dalyvavimas būtų užtikrintas jau pradiniam viešosios erdvės projekto rengimo etape, kai yra visos galimybės svarstyti įvairius variantus ir kai galima užtikrinti veiksmingą visuomenės ir specialistų dalyvavimą.

Komentarai:

- Miestas turi būti planuojamas atsižvelgiant į aplinkui gyvenančių žmonių poreikį, istoriją ir tradicijas. Improvizuoti pagal savo vizijas negalima.
- Užtenka tik suolų, žibintų ir šiukšliadežių. Nereikia euro remonto. Kam?
- Įsiklausyti į visuomenės nuomonę ir surasti kompromisą.
- Labai prasau to nedaryti, leiskit žmonėms miegautis gamta miesto centre!!! Saugokite medžius!
- Leiskit žmonėms kvepuoti miesto centre - nenaikinkite medžių!
- Nesugadinkite miesto veido, leiskit žmonėms spresti kaip turi atrodyti ju miestas
- Šis institucijų savivaliavimas yra nusikaltimas prieš visuomenę. Privalome tai keisti, sprendimai turi būti pagrįsti ir priimami tik sąžiningai.
- Kai pamačiau už tvoros raudonai pažymėtus medžius kirsti, praktiškai visus šiame parke, tiesiog bloga pasidarė. NENAİKINKITE MEDŽIŲ!!! TAI NUSIKALTYMAS PRIEŠ VISUOMENĘ. ŽMONĖS JUMS NEATLEIS.
- Tegu paukščiai skrenda, tegu vėjas švilpia, tegu medžiai šešėlį meta
- Miestas turi tarnauti žmonėms. Palikite jiems medžius, jei jie jiems reikalingi.
- As už sveika ora! Nebekirskit medžiu. As noriu kvepuot tyru oru. Prasau sustokit kirst medžius!
- Taip Gedimino pilies kalno nepamačiau gyvo žaliuojančio Gedimino pilies stuksančios tarp žaliuojančių medžių viršūnių . Nebėra i ka žiūrėti ir del ko važiuoti .Į Vilnių
- Sunku patikėti, kad vilniečiai ir si karta balsavo uz medziu naikinimui pritarianti mera...Todel palaikau nors pasirasydama peticija uz Reformatu parko issaugojima, bet

kiek dar reikės peticijų rasytis, kad būtų ir kiti išsaugoti kaip ir Antakalnyje Sapiegu parkas...TURBUT TIKRAI REIKIA RISTIS PRIE MEDŽIŲ IR NELEISTI.

- Apgenėkit senus medžius, pasodinkit gėlių, sutvarkykit takelius ir parkas atgis! Nieko kirsti nereikia!
- Išsaugokim medžius, parkus kiek tik įmanoma. Žmogus daug laimingesnis vaiksciodamas, begiodamas tarp medžių, o ne cementuotoj plynej
- Galima tobulinti, keisti, gražinti, bet - be tokios aukos, kaip Žemės Plaučių,- naikinimo. Įdėjus daugiau pastangų, įmanomos visos reformos, bet- be drastiškų ir naikinančių kas sventa, sprendimų!
- Reikia sutvarkyti takelius, suoliukus, apgenėti medžius, bet ne juos kirsti!!! Jau turime ne vieną pavyzdį įvairiuose Lietuvos miestuose, kas nutinka po tokių "išvalymų", kai tuo tarpu viso pasaulio valstybių vadovai ir mokslininkai aiškina apie gamtos, miškų, žalumos išsaugojimo svarbą.
- Išsaugokite medžius! Galima viską gražiai sutvarkyti nenaikinant miesto žalumos. Mylėkim vieni kitus. Taip gera gyventi mieste, kuriame daugiau gyvos gamtos, o ne šalto betono.
- Tvarkyti tai nereikia kirsti. Ar vėl reikia pinigų praplauti ir tų užsienietiško "šluotų" pripirkus prisodinti? Medžiai turi likti.
- Naujo projekto planas, tiesiog disneilendo pop kultūros dievinimas
- Vilniaus valdžia laukia radikalaus miestiečių sukilimo, matyt
- Siūlau apskritai moratoriumą visų viešų erdvių pertvarkymui, kol nebus įvertintos visos klaidos, kurios jau bado akis: džiūstantys apibetonuoti euromedžiai, saulės deginamos aikštės, vystantys "barokiniai" gėlynai, privatizuojami viešųjų erdvių pakraščiai
- Siūlau apskritai stabdyti visus Šimeliūnės ir Pakalnio palaimintus projektus, o ypač tuos, kuriuos "laimėjo" rangovė Eika!!! Reikalaujū korupcinių ryšių tarp miesto savivaldybės ir rangovės Eika tyrimo!
- Masiškai naikinami istoriniai parkai, skverai. Reikalaujū bylos Vilniaus savivaldybės ir Eikos korupcijai įrodyti. Sovietmečiu tiek nesunaikino, kiek Šimašius per savo nepilnas 2 kadencijas.
- Parką REIKIA tvarkyti. NEREIKIA klausyti priešais gyvenančių senų žmonių, kurie bijo, kad JŲ NT kaina sumažės. Man JUOKINGA iš JŲ ir aš ŽVENGIU.
- Visuomenė netenka pusės parko, nes dalis bus atitverta "restauruojamam" namui, kuris išaugs keliais aukštais
- Taip elgtis ne demokratiška, ypač senoje šalies sostinėje
- Kiekvienas brandus medis yra neįkainojama vertybė
- Siūlau moratoriumą visiems kirtimams ir parkų pertvarkymams kol bus įvertintos visos padarytos klaidos (nusukaltimai?) ir nustatytos naujos elgesio su gamta taisyklės
- Baikyt daryti Vilnių, gana visur lieti betoną bei kirsti medžius

Vilniaus miesto savivaldybės administracijos miesto plėtros departamentas, „Dėl informacijos pateikimo apie reformatų sodo dokumentus“, 2019-09-25.
<https://docs.google.com/viewerng/viewer?url=http://reformatuskveras.lt/wp-content/uploads/2018/09/2018-09-25-Ra%C5%A1tas.pdf&hl=en>

Atsižvelgiant į diskusijas Reformatų bažnyčioje, susitikimus su bendruomenėmis, išgirdus RE:FORMATŲ festivalyje susibūrusios visuomenės grupės nuomonę, pateiktus pasiūlymus rugpjūčio 13–19 vykusioje savivaldybės interneto svetainėje vykdytoje apklausoje, pritarimus su pasiūlymais projektui tobulinti, gautus iš Lietuvos reformacijos ir kultūros draugijos, Vilniaus evangelikų reformatų draugijos, Lietuvos evangelikų reformatų konsistorijos, kaimyninių daugiabučių namų bendrijų bei rekomendacijas, pateiktas Lietuvos Respublikos valstybinės kultūros paveldo komisijos ir Lietuvos kraštovaizdžio architektų sąjungos, Reformatų sodo tvarkymo sprendiniai bus koreguojami: atsisakyta sodo aptvėrimo, pakoreguota tranzitinių takų sistema, daliai takų parenkama kieta danga, išsaugota daugiau medžių, pasiūlyti Vilniaus

evangelikų reformatų sinodo sklypo tvarkymo sprendiniai, integruojant juos į bendrą sodo projektą, remiantis archeologinių tyrimų rezultatais bus išryškintos ne tik sinodo pastato bet ir kitų komplekso objektų vertingosios savybės ir rasta tinkamiausia vieta paminklui Reformacijai ir lietuviško rašto pradininkams atminti. Apie planuojamus sodo projekto pakeitimus Vilniaus miesto savivaldybė jau rašė 2018 m. rugpjūčio 28 d. išplatintame spaudos pranešime.

Nors praėjo 10 metų nuo pirmųjų tyrimų ir studijų ruošiantis atnaujinti Reformatų sodą, o projektas buvo viešinamas, praėjo visas reikalingas teises procedūras, turi finansavimą ir padarius nedidelius pakeitimus gali būti pagaliau įgyvendintas, dabar kilusios viešos diskusijos parodė, kad visuomenės dalyvavimas priimant sprendimus tvarkyti miesto viešąsias erdves yra būtinas ir turi būti geranoriškai užtikrintas įvairiose projekto rengimo stadijose, net jei teisės aktai to ir nenumato. Svarbus šios diskusijos rezultatas yra Vilniaus miesto savivaldybės administracijos direktoriaus 2018 m. rugsėjo 4 d. įsakymu 30-2934/18(2.1.1E-TD2) Dėl atskirųjų želdynų želdynų projektų, rengiamų savivaldybės ir valstybinės žemės sklypuose, viešinimo tvarkos aprašo tvirtinimo patvirtinta Atskirųjų želdynų projektų, rengiamų savivaldybės ir valstybinės žemės sklypuose, viešinimo tvarka, numatanti bendruomenės dalyvavimą jau pačioje pirmoje – želdyno projektavimo užduoties rengimo stadijoje ir tęsis iki pat projekto realizavimo momento.

Jūsų prašymu siunčiame dokumentus ir informaciją, susijusią su Reformatų sodo Pylimo g. Vilniuje, tvarkymo projektu.

Žiniasklaidoje pateikiama informacija

Vilniaus miesto savivaldybė, „Ar tikrai norime išsaugoti sovietmečio barbarizmą ir betono apkasus Reformatų sode?“ *Vilnius.lt*, 2018-08-07. <https://vilnius.lt/lt/2018/08/07/ar-tikrai-norime-issaugoti-sovietmecio-barbarizma-ir-betono-apkasus-reformatu-sode/>

Vilniaus miesto savivaldybei paskelbus apie pasirašytą sutartį su rangovu dėl Reformatų sodo atnaujinimo, visuomenininkai ir aplink sodą gyvenantys vilniečiai sujudo – nebeliks parko dabartinio reljefo ir laiptuotų struktūrų. Ar tikrai reiktų išsaugoti sovietmečio barbarizmą ir betono apkasus Reformatų sode – kalbamės su sodo atnaujinimo projekto autoriais, istorikais ir kraštovaizdžio specialistais.

Nuo 2014 m. viešinamo Reformatų sodo atnaujinimo projekto autoriai, ir pats architektas, dirbęs prie kompozicijos, ir kraštovaizdžio architektai šios kompozicijos nelaiko vertybe, ji buvo suformuota imituojant tarybinių kovotojų apkasus. Tuo metu, kai jie buvo statomi 1983-aisiais, iš tiesų buvo sunaikinta istorija – itin didelę istorinę vertę turėjusios reformatų kapinės, kur buvo laidojami garbūs ir žinomi žmonės. O betono lovių konstrukcija buvo dalis komunarų paminklo architektūrinės kompozicijos.

<...>

Vienas skvero ir paminklo architektų Kęstutis Pempė šiandien apie savo ir bendraautorių sovietmečio laikotarpio kūrinių sako: „Tas skveras buvo padarytas galbūt ne visai teisingomis politinėmis aplinkybėmis, okupacijos laikotarpiu. Laiptų takų esmė tai buvo ta, kad primintų apkasus ar pan.“

<...>

Dailės istorikė, menotyrininkė Doc. dr. Rūta Birutė Vitkauskienė taip pat neįžiūri laiptuose jokios istorinės vertės ir į klausimą atsako klausimu – „ar reikia išsaugoti barbarizmą“? Pasak R. B. Vitkauskienės, tie laiptai simbolizuoja istorijos naikinamą, o istorija ir jos paveldas yra kiekvienos tautos pagrindas. Liūdna, jog neįmanoma gražinti kapaviečių, atminimo lentų, bet verta priminti, kokia tai svarbi istoriškai vieta.“

<...>

Parko atnaujinimui, sugrąžinant jo reikšmę reformatams, pritaria ir reformatų kunigas. <...>

Virginija Sližauskaitė, „Reformatų skvero atnaujinimas: aktyvistų kritiką vadina siekiu gauti tribūną“, *Lrytas.lt*, 2018-08-09.

<https://www.lrytas.lt/bustas/architektura/2018/08/09/news/reformatu-skvero-atnaujinimas-aktyvistu-kritika-vadina-siekiu-gauti-tribuna->

Piktina tai, kad Reformatų skvero atnaujinimo projekte neatsižvelgiama į augmenijos ir architektūros išsaugojimą, apie ketinimus keisti erdvę nekalbėta su visuomene, portalui LRT.lt sako viena iš „Re:formatų“ festivalio organizatorių, parodų kuratorė Eglė Mikalajūnė.

Vilniaus savivaldybės įmonės „Vilniaus planas“ vadovė Jurga Silvija Večerskytė-Šimeliūnė teigia, kad aktyvistų pasipriešinimas skvero atnaujinimui – dirbtinas ir neturi pagrindo, taip siekiama gauti tribūną ir atkreipti dėmesį.

Sieks, kad būtų išklausyta visuomenės nuomonė

Rugpjūčio 9 d. organizuojamas vienos dienos „Reformatų“ festivalis, taip siekiant, kad būtų išklausyta aktyvistų nuomonė dėl Reformatų skvero atnaujinimo projekto, rengto be konkurso ir paviesto Vilniaus savivaldybės, sako viena renginio organizatorių Eglė Mikalajūnė. Jos teigimu, numatytas skvero atnaujinimo projektas netinkamas, o nusiskundimų dėl jo – ne vienas: „Pirmiausia, pats projektas parengtas be konkurso. Antra – iki kol nebuvo pasirašyta sutartis su statybos bendrove, beveik neviešinta informacija apie situaciją.“

Kaip tvirtina E. Mikalajūnė, klausimų kelia ir tai, kad atnaujinimo projekte neatsižvelgta į dabartinį Reformatų skverą ir esamą architektūrą, sukurtą Gedimino Baravyko, Gyčio Ramunio ir Kęstučio Pempės. „Neskirta dėmesio ir esamai augmenijai, be to, erdvę norima aptverti tvora. Tačiau mūsų rengta apklausa rodo, kad 80 proc. atsakiusių nenorėtų ten matyti tvoros. Išvardijau kelis nusiskundimus atnaujinimo projektu, o susitikimo metu, ketvirtadienį, kalbėsime apie tai detaliau“, – aiškina pašnekovė.

Teigdamą, jog Reformatų skvero atnaujinimo projektas buvo neviešintas ir neaptartas viešojoje erdvėje, E. Mikalajūnė sako, kad projekto rengėjams taip patogiau: „Tartis su visuomene – sudėtingas procesas. Tokiu atveju negali pats visko planuoti, kaip tau patinka, turi įsiklausyti į kitų nuomonę. Pati dirbau su bendruomeniniais projektais ir žinau, kad tai nelengva. Tačiau kai kalbame apie visuomeninį objektą, koks ir yra Reformatų skveras, kontaktas su ta pačia visuomene turi būti.“

Didžiausi lūkesčiai – išsaugoti augmeniją ir architektūrą

E. Mikalajūnė tvirtina, kad dabar turima informacija apie Reformatų skvero atnaujinimo projektą – architektūros brėžiniai, sunkiai suvokiami to neišmanantiems žmonėms. „Esame prašę Vilniaus savivaldybės, kad padarytų vizualizacijas, tačiau jie sakė turintys daug kitokių darbų. Ši situacija dėl Reformatų skvero nėra išskirtinė. Daug nepasitenkinimo būta ir dėl Lukiškių aikštės, ir dėl Bernardinų sodo pokyčių, ir kitų objektų. Tačiau, pavyzdžiui, Lukiškių aikštė yra nacionalinės svarbos erdvė, su Reformatų skveru turėtų būti bent kiek lengviau daryti tam tikrus sprendimus, bet taip nėra“, – sako vienos dienos festivalio organizatorė.

Pasak E. Mikalajūnės, festivalis Reformatų skvere rengiamas siekiant kuo daugiau viešumo, norint išsakyti nuomonę, kad dabartinis planas atnaujinti skverą – netinkamas: „Ir anksčiau išsakyti nusiskundimai, bet tik nedideliuose susirinkimuose. Šis renginys suteiks progą ir maloniai praleisti laiką, dalyvauti meniniuose pasirodymuose, tuo pačiu išreiškiant nuomonę apie situaciją dėl skvero.“

Geriausia Vilniaus savivaldybės reakcija, kaip teigia pašnekovė, būtų surengtas naujas projekto konkursas. „Tai būtų tobulas variantas, bet jį pasiekti gali būti tikrai sunku. Mes bent jau norime sudaryti komandą, kuri dirbtų kartu su savivaldybe. Didžiausi lūkesčiai, kuriuos norėtume įgyvendinti, – augmenijos ir architektūros išsaugojimas“, – aiškina E. Mikalajūnė.

Žada, kad teritorijai bus grąžintas jos vaidmuo

Vilniaus savivaldybės įmonės „Vilniaus planas“ vadovė Jurga Silvija Večerskytė-Šimeliūnė ramina, kad, įgyvendinus Reformatų skvero atnaujinimo projektą, vieta taptų kokybiška ir saugia kasdienio poilsio erdve, kurioje laiką galėtų leisti įvairaus amžiaus grupių žmonės. Pašnekovė primena, kad birželio mėnesį savivaldybė pasirašė rangos sutartį su viešąjį konkursą laimėjusia UAB „Eikos statyba“, o Reformatų sodas šiuo metu yra pėsčiųjų tranzitinė teritorija.

„Pagrindiniai pėsčiųjų srautai susiformavę iš naujamiesčio į senamiestį, yra skersinis srautas nuo J. Basanavičiaus g. į Klaipėdos g. ir Kalinausko g. Reformatų skvero teritorija naudojasi

kaimyninių namų gyventojai, turintys augintinius šuniukus. Be to, vakarais ši vieta yra patraukli tam tikrų socialinių grupių atstovams, mėgstantiems viešose erdvėse vartoti svaigalus. Tamsiuoju paros metu sodas nesaugus“, – pastebi J. S. Večerskytė-Šimeliūnė.

Kaip teigia specialistė, šiuo metu Reformatų skveras ne tik neatlieka savo funkcijos kaip rekreacinis želdynas. Teritorija, anot J. S. Večerskytės-Šimeliūnės, neatspindi ir savo istorinės, su Reformacija susietos tapatybės. Ši vieta patyrė brutalų vandalizmą, kai 1983 m. buvo išniekintos senosios Reformatų kapinės ir nugriauta Šreterių koplytėlė – mauzoliejus: „Tuo metu iškasus kapines buvo suformuotas dirbtinis laiptuotas betono reljefas ir pastatyta Tarybinių partizanų pagrindininkų skulptūra. Pagrindinis šios teritorijos pokytis atnaujinus bus toks, kad sodas atspindės savo pavadinimo „Reformatų sodas“ prasmę.“

Kaip aiškina pašnekovė, teritorijai bus gražintas jos vaidmuo miesto Reformacijos istoriniame pasakojime, atkurta centrinė erdvė-pieva sinodo ir bažnyčios ašyje, pagarbiai įprasminama senosios Reformatų kapinės bei koplytėlė, bus gražintas natūralus reljefas, pašalintos betoninės konstrukcijos, atkurtas žmogaus ryšys ir mastelis su gamtine aplinka.

Atnaujinimo projektas viešintas jau ne kartą

Paklausta, kodėl būtina atnaujinti Reformatų skverą, J. S. Večerskytė-Šimeliūnė sako, kad teritoriją reikia sutvarkyti taip atskleidžiant svarbiausias vertybes – reformatų istorijos palikimą bei želdyną. „Būtina atgaivinti želdyną, taip suformuojant geresnes sąlygas esamiems medžiams bei paukščiams. Pagrindinis projekto tikslas – sukurti tvarią, darnią erdvę istorijai, gamtai ir žmogui“, – tikina pašnekovė.

J. S. Večerskytės-Šimeliūnės tvirtinimu, Reformatų skvero atnaujinimo projektas viešintas ne kartą – 2014 ir 2015 m.: „Tuo metu gyventojai galėjo susipažinti su projektu ir išsakyti savo pastabas ar mintis, Gėlių paviljone visą mėnesį vyko projekto paroda. Praėjus keliems metams gyventojai turbūt pamiršo tuos pristatymus. Šią vasarą, paskelbus apie pradedamus darbus, atsirado aktyvių piliečių, kurie naudoja siūlomą informaciją, ir kuria pasipriešinimą, kurio metu tampa reikšmingi ir gauna tribūną. Šis pasipriešinimas yra dirbtinas ir neturi pagrindo. Dar šią savaitę susitiksime su gyventojais, pristatysime projektą pačiame sode, vesime ekskursijas, taip pat bus eksponuojamas maketas bei vizualizacijos.“

J. S. Večerskytė-Šimeliūnė, paklausta, kas laukia dabartinės Reformatų skvere esančios architektūros, sukurtos Gedimino Baravyko, Gyčio Ramunio ir Kęstučio Pempės, tvirtina, kad laiptuotos struktūros neturi jokios vertės. „Tai buvo Tarybinių partizanų pagrindininkų skulptūrinės kompozicijos dalis. Svarbu paminėti, kad suformuotas skersinis takas kerta kapinių teritoriją, o dirbtinos iškasos-griovos sudarkė natūralų reljefą“, – pasakoja pašnekovė.

Anot J. S. Večerskytės-Šimeliūnės, rengiant Reformatų sodo sutvarkymo projektą buvo įvertinti įvairūs aspektai – istorinė, urbanistinė, pėsčiųjų ryšių sistema, želdyno tyrimai, potencialių sodo lankytojų poreikiai bei paveldo apsaugos aspektai: „Siekiant atsižvelgti į visas suinteresuotas grupes rengta daug susitikimų, diskusijų su gyventojais, paveldo specialistais, Reformatų bendruomene. Atlikta bendroji ir specialioji paveldosauginė ekspertizė, gautas Kultūros paveldo departamento Vilniaus skyriaus derinimas ir tvarkybos darbų leidimas.“

Marijus Gailius, „Jurga Silvija Večerskytė-Šimeliūnė: „Dirbtinai kuriamas nepasitikėjimas žudo“, *Literatūra ir menas*, 2019-07-12. <https://literaturairmenas.lt/publicistika/jurga-silvija-vecerskyte-simeliune-dirbtinai-kuriamas-nepasitikejimas-zudo>

Kokia čia tradicija, jei projektai vis dar viešinami toliau nuo miestiečių?

Pati norėjau, kad projektus aptartume šalia tų objektų, kurie ir bus atnaujinami. Pavyzdžiui, kitus du projektus, Reformatų skvero ir Misionierių sodų, vieną kartą pristatinėjau „Paviljono“ kavinėje nuo septintos vakaro tris valandas.

Pastebėjau, kad prieš Reformatų skvero atnaujinimą šįkart sukilo ne tik menotyrininkai, bet ir nemažai literatų.

Bet pirmiausia menotyrininkai. Tai gilūs dalykai: rekonstrukcijai prieštarauja tos menotyrininkės, kurios rašo apie sovietinio laikotarpio paveldą. Sovietmečiu visos viešosios erdvės buvo perdarytos

politiniais sumetimais: tame pačiame Reformatų skvere pjedestalai buvo pastatyti partizanų skulptūroms, šalia kurių žmogus liktų mažytis, nužemintas. Bernardinų sode iki rekonstrukcijos buvo likusi komunistinė politiką atspindinti ašinė struktūra, skirta Stalino skulptūrai išryškinti. Šie aspektai kažkaip pamiršami...

Ižiūri kovą tarp kultūrinės atminties pavidalų?

Kuo daugiau dirbu, tuo dažniau susiduriu su konfliktais, kurie, matyt, yra neišvengiami. Visuomenė nusistato savo vertybes. Dabartinės vertybės yra išsiskaidžiusios, o svarbiausios jų – komfortas ir asmeniniai įpročiai.

Ar galima sakyti, kad mes, bandydami atkurti bent dalį to, ką sugriovė sovietai, tik dar labiau – kai kurių manymu – griauame tai, kas liko?

Sakyčiau, pirmiausia veikia mūsų paranojiškas nepasitikėjimas viskuo. Maža to, nepasitikėjimas yra dirbtinai skatinamas, o pasitikėjimo užuomazgos netrukus užgniaužiamos. Žinokit, užmuša. Tuomet ir jauni žmonės nenori eiti į viešojo sektoriaus įstaigas, nes jaučiasi stigmatizuojami.

Dėl ko? Ar dėl nepakeliamos popierių vienvės?

Ir dėl gastrito, kurį sukelia įtampa. Noriu gyventi sveikai. Iš prigimties nesu kovotoja. Net feisbuke nesu. Sąžiningai atlieku savo darbą, ir tiek. Vykdydama projektus stengiuosi atlikti kuo daugiau tyrimų, kurie sudaro 80 proc. darbo. Likusi dalis lieka kūrybai.

<...>

Tada iškilo klausimas: ir kodėl čia ta Jurga pati viską daro? Galbūt dėl to, kad jai šis tas pavyko? Sulaukiu kritikos, pavyzdžiui, iš J. Lavrinec (VGTU Pramogų industrijų katedros docentės, – red. past.), kad neturiu kompetencijos, išsilavinimo, atestatų, nors prieš ketverius metus Vilniaus universitete įgijau antrą magistro laipsnį – paveldosaugos, o atestatus turiu net keturis, tai yra visus įmanomus – kraštovaizdžio, paveldo objektų, ypatingų statinių, teritorijų planavimo projektų vadovo.

Tai kodėl tada protestuoja menininkai ir menotyrininkai? Ar tik iš jautrumo?

Taip, nes mes gyvename emocijomis. Nenoriu būti šiurkšti, bet turiu pasakyti: jie turi išankstinį nusistatymą ir nenori gilintis. Maža to, manipuliuoja žmonėmis, kurie nežino. Tai žeidžia.

<...>

Neseniai perskaičiau Sarah Perry „Esekso slibiną“. Knyga apie tai, kaip žmonės susikuria mitą ir tuomet patys ima jo bijoti. Taip pat ir architektūroje: kažkas iš paskalų ir jutiminių šešėlių sukuria slibiną, kurio visi bijo, kol nebeatskiria realybės nuo mito.

Monika Gimbutaitė. Mindaugas Pakalnis: Reformatų parko projektą galime keisti tiek, kiek nesikeičia jo esmė, 15min, 2018-08-10. <https://www.15min.lt/kultura/naujiena/vizualieji-menai/mindaugas-pakalnis-reformatu-parko-projekta-galime-keisti-tiek-kiek-nesikeicia-jo-esme-929-1013498?copied>

<...>

M. Pakalnis diskusijoje džiaugėsi, jog pastaraisiais metais justai aktyvesnis visuomenės susidomėjimas viešosiomis erdvėmis: „Tokio renginio, kaip šitas, dar nebuvo, ir reikia nusilenkti tiems žmonėms, kurie visa tai suorganizavo.“ Jo teigimu, Reformatų parko atnaujinimo projektas buvo rengtas gana seniai, statybai leidimas gautas 2014 m. ir viešo pristatymo bei svarstymo praktika tuo metu buvusi kitokia, nors projekto autoriai ir tuomet organizavo diskusijas. „Faktas,

kad diskusijų niekada nebus per daug, ypač kalbant apie tai, kaip keičiasi mūsų artima aplinka. Turėjom ilgas diskusijas Bernardinų sodo, Lukiškių aikštės atveju. Rezultatai rodo, kad diskusijos atveda prie geresnio rezultato. Manom, kad ir šita diskusija atves prie geresnio rezultato. Atves prie to, kad kitas erdves tvarkysime organizuodami konkursą, turėsime diskusijas su gyventojais pačiose pirmose projekto stadijose. Būtina pakoreguoti viešo svarstymo reikalavimus miesto viešosioms erdvėms. Tai didžiausia pamoka mums kaip savivaldybei. Jei kontakto su vietiniais žmonėmis nebuvo, laikysim, kad projektas nebuvo tinkamai paviešintas“, – kalbėjo miesto vyr. architektas.

Diskusiją moderavęs muzikantas Jurgis Didžiulis teigė, jog viliasi, kad šis susitikimas taps precedentu miestiečių dialogui su savivaldybe, o ne pamoka, kuri įvyks paties parko sąskaita. Jis taip pat pacitavo šiuo metu atostogaujančio Vilniaus miesto mero Remigijaus Šimašiaus laišką: „Akivaizdu, kad projekto aptarimas su šalia gyvenančiais žmonėmis ir jų nuomonės išklausymas nevyko arba vyko nekokybiškai. <...> Kartu padarėme išvadas ir artimiausiomis dienomis bus pataisyta projektų rengimo tvarka. Pagal ją projektuotojai bus įpareigoti realiai bendrauti su šalia gyvenančiais arba dirbančiais žmonėmis, turėti realius pokalbius, įskaitant ir užėjimą į namus ir nuomonės paklausimą, jei kitų geresnių būdų nesuras.

<...>

Viena „Re:formatų“ festivalio organizatorių, menotyrininkė Eglė Mikalajūnė pasiūlė įkurti komitetą, kurį sudarytų architektai, menotyrininkai, paveldosaugininkai, archeologai, ir kuriame būtų dirbama prie galimų projekto pataisų. Tačiau M.Pakalnis šią idėją vertino skeptiškai: „Jeigu jūs norit surinkti projekto priešininkų kompaniją ir bandyti priešpastatyti projektą rengiantiems architektams, tai nebūtų visai tas procesas, kurio mes norim. <...> Geriausia diskutuoti su tais žmonėmis, kurie pateikia konkrečius pasiūlymus, konkrečiai surašytus. Ir tada galėsime diskutuoti ne tik su išrinktų specialistų grupe, bet realiai su tais žmonėmis, kurie aplink gyvena ir kurie tuo parku naudosis. Mums ši diskusija yra taip pat svarbi ir turbūt svarbesnė.“ Statybos ir architektūros teismo ekspertų sąjungos vadovas Gintautas Tiškus iškėlė ovacijomis palydėtą klausimą, kodėl savivaldybei priklausančiame sklype verslininkai (bendrovė „Eika“) inicijuoja parko pertvarkos projektą, kuriam konkursas neskelbiamas, o vėliau „Eikos statyba“ laimi darbų rangos konkursą.

Miesto vyr. architektas M.Pakalnis sakė, jog į šį klausimą atsakyti negali, nes nėra viešųjų pirkimų specialistas: „Šį projektą tikrino institucijos, kurios atsakingos už viešuosius pirkimus. Pirmą kartą konkursas neįvyko, antrą kartą įvyko. Reiktų tų žmonių klausti. Mes atsakom už architektūrą, už kraštovaizdžio principus – į tuos klausimus ir atsakom. Negaliu atsakyti į klausimus, kurie susiję su viešaisiais pirkimais.“

15min. 13 visuomeninių organizacijų reikalauja stabdyti Reformatų skvero projekto vykdymą, 2018-08-14. <https://www.15min.lt/kultura/naujiena/naujienos/13-visuomeniniu-organizaciju-reikalauja-stabdyti-reformatu-skvero-projekto-vykdyma-1104-1014820?copied> [žiūrėta 2020-05-05].

Pirmadienį Vilniaus savivaldybei ir Aplinkos ministerijai buvo išsiųstas 13 visuomeninių organizacijų pasirašytas reikalavimas stabdyti Reformatų skvero projekto vykdymą.

Rugpjūčio 13 d. Vilniaus savivaldybei ir Aplinkos ministerijai buvo išsiųstas 13 visuomeninių organizacijų pasirašytas reikalavimas stabdyti Reformatų skvero projekto vykdymą ir sudaryti sąlygas užsakovui tinkamai suformuluoti užduotį bei išgryninti projekto užmojus – diskutuojant viešai su įvairių sričių specialistais ir bendruomenėmis, rašoma rašte.

Jame nurodoma, kad projekto rengimo proceso metu nebuvo paisoma Orhuso konvencijos (nesudarytos sąlygos suinteresuotoms gyventojų grupėms bei specialistams įsitraukti į Reformatų parko projekto užduočių formavimą ir projekto rengimo eigą) bei UNESCO Pasaulio kultūros ir

gamtos paveldo apsaugos konvencijos gairių (UNESCO pasaulio paveldo centras nebuvo iš anksto informuotas apie pasaulio paveldo vietovėje Vilniaus istoriniame centre esančios reikšmingos vietos esminės kaitos projektą).

Tarp organizacijų – Vilniaus bendruomenių asociacija, Aplinkos ir paveldo saugojimo sąjūdis, Lietuvos pėsčiųjų asociacija, VšĮ „Architektūros fondas“, Lietuvos arboristikos centras, Lietuvos dailės istorikų draugija, skvero kaimynystėje įsikursiantis MO muziejus ir kiti.

Rugpjūčio 9 d. vykusio „Re:formatų“ festivalio metu šimtai žmonių susirinko protestuoti prieš Vilniaus miesto savivaldybės sprendimą dėl Reformatų skvero atnaujinimo. „Vilniaus savivaldybės paviestas Reformatų skvero atnaujinimo projektas buvo parengtas be konkurso, neatlikus būtinų archeologinių tyrimų, taip pat neatlikus sociologinių tyrimų ir neišvysčius produktyvaus dialogo su visuomene. Projektas buvo plačiai paviestas žiniasklaidoje tik 2018 birželio 29 d., jau pasirašius sutartį su rangovu“, – rašoma pranešime žiniasklaidai.

Vilniaus savivaldybės parengto Reformatų skvero plano aptarimas su jo kūrėjais Liepos 30 d. buvo inicijuota piliečių apklausa Reformatų skvero atnaujinimo klausimu. Šiandien anketą yra atsakę daugiau nei 900 piliečių. 88% apklaustųjų mano, kad skverą reikia atnaujinti. Daugiau nei 80% apklaustųjų sutinka su Savivaldybės sprendimu skvere pažymėti sovietmečiu sunaikintas reformatų kapines ir koplyčią, virš 70 proc. pritaria, kad skvere atsirastų paminklas Reformacijai.

Tačiau 78 proc apklaustųjų prieštarauja, kad skveras būtų aptvertas ir rakinamas nakčiai, 74 proc. nepitaria Vilniaus savivaldybės sprendimui visiškai sunaikinti devintojo dešimtmečio pradžioje sukurtas laiptuotas struktūras. Taip pat nesutampa požiūriai į augmenijos išsaugojimą. Nuo projekto rengimo pradžios (2014 m.) planuota iškirsti 91 iš 275 medžių (24 jau pašalinti), o esamų krūmų ir vijoklių išsaugoti neketinta. Tačiau minėta apklausa rodo, kad 80 proc. žmonių su šiuo sprendimu nesutinka: 42 proc. apklaustųjų mano, kad svarbu išsaugoti esamas augmenijos ekosistemas, o 38 proc. apklaustųjų mano, kad krūmai ir žoliniai augalai nėra svarbūs, tačiau reikėtų išsaugoti visus brandžius ir sveikus medžius.

Pranešime teigiama, kad rugpjūčio 9 d. vykusios diskusijos tarp Vilniaus savivaldybės ir visuomenės metu visuomenininkai, architektai, įvairių sričių specialistai ir bendruomenių atstovai išsakė daug kritikos esamam skvero atnaujinimo projektui, taip pat buvo pabrėžti procedūriniai šio projekto priėmimo pažeidimai. Susitikimo metu buvo priimtas sprendimas suteikti savaitę laiko piliečiams siųsti savo pasiūlymus dėl projekto taisymo.

Kiti vieši pasisakymai (pvz., viešose diskusijose, televizijos laidose)

„Procesai. Vilniaus viešųjų erdvių transformacijos“ (rež. Mikas Žukauskas), LRT, 2020-01-05.

<https://www.lrt.lt/mediateka/irasas/2000088406/procesai-vilniaus-viesuju-erdviu-transformacijos>

Vilniaus sav. vyr. architektas Marius Pakalnis: Labai dažnai susikuria tikslinės bendruomenės, kurioms svarbu, pvz., tie laiptai tapo saviraiškos forma. Jiems ne tiek rūpėjo, kas ten bus, kad ateitų vaikai iš aplinkinių teritorijų praleist laiką, kad susitvarkytų erdvė, kad ji taptų gražesnė, kad jinai žymėtų tą istoriją, kuri ten buvo. Tai daugiau buvo saviraiškos dalykas, tai tą irgi reikia priimt. Ta prasme, irgi reikia suprast. To paties Reformatų sodo projekto metu aš bendravau su daugybe žmonių, kurie sakė „Kodėl jūs nieko nedarot? Kodėl projektas stovi? Kodėl dabar galima paimti ir susirinkus, kaip man vienas *labai* garsus architektas pasakė, „Ugly modernism“ atstovams leidžiat užurpuot eterį ir įnegyvendinat žymiai geresnio projekto, kuris iš erdvės, kuri *just go through* (tik praeinama), daro projektą, kur atsiranda daugiau veiklų, atsiranda istorija, kur dabar mes matom ne tik sovietinį brutalizmą, kuris net nefunkcionalus, kodėl jūs viso to klausot?“ Nėra taip viskas vienpusiškai, kad savivaldybės daro kažką, bendruomenės nori ko kito. Visada yra žmonių, kuriems kažkas patinka, kuriems kažkas nepatinka, visada vyksta diskusija, savivaldybė dažnai toj diskusijoj ieško kompromiso, ir tada, kai tu ieškai kompromiso, tu esi negeras niekam.

<...>

Dar prieš pradėdant projektuot, susitinkam su vietos bendruomene ir kalbamės, ką jie įsivaizduoja toje vietoje. Aišku, kad kiekviena erdvė turi būti unikali. <...> Kai vyksta diskusijos apie tų erdvių pokyčius, tai dabar kai turim visą tą mechanizmą svarstymų su visuomene, jie turi teisę pasisakyti ir išreikšti savo nuomonę. Ir mane kartais šiek tiek gąsdina kitas dalykas, nes aš tikrai daug vaikštau į pristatymus visuomenei, - aš matau tuos pačius 12 žmonių, net ne 20, kurie visados kalba bendruomenės vardu ir visados kalba tą patį. Ir tada kyla klausimas, ar iš tikro tai nėra susireiškimas ir eterio užėmimas ir saviraiška, ar tai iš tikro ta tikroji hipsterių bendruomenė, kuri toj vietoj leido laiką fantazuodama kaip jų tėvai fainai leido laiką sovietmečiu. Aš bandžiau rast kontaktą asmeniškai – nu kas ten tokio faino? Ir aš negavau atsakymo, kas ten tokio faino buvo.

<...>

Savivaldybės administracijos direktorius Povilas Poderskis: Tiek Reformatų, tiek Sapiėgų parko atvejais, tai realus judesys, realus susidomėjimas visuomenės atsirado tada, kai jau kastuvai buvo kasamas, kai jau darbai pradėti, nes tai labai vizualu, aišku. Kai buldozeris atvažiuoja po langais, tada pastebime, kad kažkas vyksta. Aš tai vertinu, kad mes kaip savivaldybė, kaip institucija nesugebame laiku suaktualizuoti, tai reiškia, kad jei mes norėtume plačiau ir išsamiau informuoti dėl kai kurių sprendimų, mes turėtume tai daryti prieš kelis metus, sukelti tą efektą buldozerio atvairo ir tvoros pastatymo, kad sulauktume to plataus dėmesio. Medijos, nuomonės formuotojai daro naujieną iš to, kas yra aktualu. Kol tu neturi projekto, rangos sutarties ar pirkimas neįvyko, kaip ir nėra naujienos, nėra apie ką šnekėti. Ar užtenka to, kad mes įtrauksime į sprendimų priėmimą visuomenę, vienaip ar kitaip ji pasijaus, kad buvo įtraukta ir sudalyvavo, o realiai viskas bus jau sudėliota ir nuspręsta, nu vat mes pražaisim tą scenarijų. Berods pirmas Vilniaus miesto bendrasis planas, jis buvo priimtas tokiu principu – realiai, komunikacijos agentūra turėjo pražaisyti tą įtraukimą bendruomenių, nors sprendimai jau buvo priimti. Jie tarsi indoktrinavo visuomenę palaikyti tuos sprendinius. Ir dar dabar žmonės prisimena tą planą kaip labai gerą, nes „visų mūsų išklaušė“ – nieko ten neišklausė, bet jie pajuto, kad buvo įtraukti. Aš realiai esu už tai, kad neindoktrinuosime jų, o realiai klaustume, nes jeigu mes jau žinom kažką ir kažką priėmėm, tai geriau ir darytume tą nevaidindami to įtraukimo.

<...>

Eglė Mikalajūnė (Reformatų festivalio iniciatorė, menotyrininkė): Mes bandom pasakyti, kad struktūra turi būti tokia: visų pirma, sociologiniai, archeologiniai tyrimai ir tada kuriamas projektas. Peticijoj buvo pasakyta, kokia mūsų vizija, kokią matom struktūrą, ir čia joks ne išradimas, man netelpa į galvą, kaip savivaldybei neaišku, kad ta struktūra tokia turi būti. Man atrodo, čia pirmakursiui studentui yra aišku, bet kažkodėl ji tokia nėra. Čia tame ir esmė, mes nieko ypatingo nesiūlėm, tiesiog atkreipėm dėmesį į tai, kokia turėtų būti struktūra.

„Pagonių kiemas su Edmundu Jakilaičiu“, *Laisvės TV*, 2018-09-07.
https://youtu.be/PEgfXGr71_M

Laidos vedėjas: Edmundas Jakilaitis

Daylvauja: Vilniaus miesto meras Remigijus Šimašius;

Kauno miesto mero patarėjas aplinkos apsaugos ir infrastruktūros vystymo ir organizavimo klausimais Saulius Lazauskas;

Savivaldybės įmonės „Vilniaus planas“ direktorė Silvija Večerskytė-Šimeliūnė;

Visuomenininkas, politikas, Vilniaus miesto tarybos narys Darius Kuolys;

Vilniaus miesto visuomeninės miesto planavimo komisijos pirmininkas, Statybos ir architektūros teismo ekspertų sąjungos pirmininkas Gintautas Tiškus;

Lietuvos architektų rūmų pirmininkė Daiva Veličkaitė.

Darius Kuolys: Užsitęsę laisvoje Lietuvoje yra visuomenės brendimo procesai <...> Laisvas miestas yra laisvų žmonių bendrija, tas laisvas miestas neįmanomas be Agoros, be savo aikštės. Kita vertus, yra išrinkti atstovai – meras, aš pats esu vilniečių rinktas – jiems reikia atstovauti šitų laisvų žmonių bendruomenei. <...>

Daiva Veličkaitė: Mūsų bėda yra tame, kad mes pavieniui galvojame, ko tikisi visuomenė, o ne klausiamo pačios visuomenės. Susėdę kabinetuose prie braižyblenčių, galvojame, ko gi tai visuomenei reikėtų ir imamės už ją spręsti. <...>

Edmundas Jakilaitis: Kas labiausiai kliūva visuomenei kalbant apie Reformatų skvero konkretų atvejį?

Gintautas Tiškus: Labiausiai kliūva tai, kad nebuvo atsižvelgta į visuomenės nuomonę. Tai yra pagrindas – jeigu tai viešojo erdvė, tai ji skirta viešajam pažinimui, viešajam naudojimui, mums visiems. Ir kai savivaldybės nusprendžia, ko žmonėms reikia, nėra gerai. [Vardina, kas netenkina projekte – idėjos trūkumas ir kt.]. Nėra jokių saugiklių, kad vietoj požeminio tualetu ir sugriuvusio sinodo neatsiras gyvenamasis namas.

Edmundas Jakilaitis: Pradėkime nuo pačios esmės – kada visuomenės klausama, kuriame etape? Bendruomenės ir ne tik čia sako, kad pamiršta jų paklaust. Jie projektą pamato tik tada, kai jau gautas statybų leidimas.

Remigijus Šimašius: Pirmiausia noriu pasidžiaugti, kad mūsų demokratija bręsta, auga, ir žmonės drąsiai pasisako, ką galvoja. Nežinau, ar kituose miestuose taip yra, bet Vilniuje tai yra šio miesto stiprybė, viltis, kad žmonės bus laisvi ir jie niekada nežinos, ką reiškia užsičiaupti ir išsigąsti. Aš užimu pareigas, garbingas ir svarbias, ir jaučiu jų atsakomybę, kai turiu užtikrinti, kad būtų kalbamasi, būtų girdima, o po to laiku priimamas sprendimas ir padaroma. Čia yra labai svarbu. Nes daliai žmonių labai patinka kalbėti, daliai žmonių labai patinka daryti, o iš tikrųjų reikia daryti ir viena, ir kita. Kartu aš turiu nuostatas, kaip žmogus, kaip tiesiogiai vilniečių rinktas miesto meras, kas turi būti Vilniaus mieste ir ko negali būti. Tai aš tikrai, man visuomenės nuomonė gali daug sakyti, bet aš tikrai esu prieš tokius dalykus kokius matau mažuose miesteliuose, ypač tokius masinius euroremontus. Trinkelės vietoj turgaus aikščių, nušlavimas visa ko. Trinkelizavimas, euroremonto standartas.

Edmundas Jakilaitis: Man atrodo, kad kažkam labai reikia pripirkti daug trinkelėlių...

Remigijus Šimašius: Šamokslo teorijas galim prikurti, bet visų pirma tai yra dvasinis skurdas. Skonio neturėjimas, istorijos negerbimas, pasakojimo nejautimas. Čia yra Vilniaus istorija labai specifinė – turi kalbėtis praeities, dabarties ir ateities kartos. <...> Viskas kalba ir auga vienas ant kito ir reikia išsaugoti šitą Vilniaus savybę. Mūsų karta paveldėjo Vilnių ir reikia jo nesugadinti, bet reikia kurti ir dar, ir daugiau. Paveldėtą turtą praturtinti. Konkretiškai šnekantis, man labai nepatinka, kai žmonės pradeda referuoti į įstatymus – čia suderinom su visuomene, čia nesuderinom. Tai dažniausiai neturi nieko bendro su tikru kalbėjimusi. <...> Reformatų parko istorija labai sudėtinga, projektas derintas jau seniai, bet daliai visuomenės jis pagrįstai nepatinka. Akivaizdu, kad problema yra, tai čia buvo labai aiški ir man, ir administracijai, ir „Vilniaus planui“, dabar jie tvarkosi, reaguoja...

Edmundas Jakilaitis: Dabar jūs sustabdėte statybą.

Remigijus Šimašius: Pirmiausia, labai aišku, kad architektai turi ateiti į bendruomenę, išsikelti stendą, šnekėtis. Tai daroma Vakarų universitetuose, o pas mus vyresnioji karta galbūt nelabai turėjo tos patirties. Tai labai džiaugiuosi, kad matau pirmus aiškius ženklus, kad tai smagiai daroma, išgirstant visuomenę. Dėl Reformatų parko buvo padarytas vienintelis logiškas dalykas, nors formaliai viskas jau buvo praeita, galėjom užtvirt tvoras ir įvest buldozerius. Buvo padaryta solidi, normali pauzė, workshopai, susitikimai, nuomonės išklaustos, kurios buvo labai prieštaringos – turiu ant stalo laiškus žmonių, kurie sako „darykit greičiau“, ir laiškus, kurie sako „nedarykit nieko“. Žinau, kad sprendimą reikės priimti ir tas sprendimas yra priimtas. Į daugelį pastabų yra absoliučiai atsižvelgta. <...> Esu dėkingas visiems, kurie dalyvavo procese, nes jie mano supratimu, padėjo pagerinti ir išsaugoti kai kuriuos medžius. <...> Padaryti apkasus iš kapinių... Tai yra miesto žaizda ir pūlinys, kurį reikia išvalyti. <...>

Jurga Silvija Večerskytė-Šimeliūnė: Aš labai ilgai dirbu šitoj sferoj, septyniolika metų projektuoju ir dirbu tik su viešom erdvėm. Pučkorių atodanga, Bernardinų sodas, Misionierių sodas, Reformatų sodas, Sapiegu sodas, Trakų vokės parkas.

Remigijus Šimašius: Vienas pagrindinių kaltinimų šiai moteriai yra tai, kad ji viską uzurpavo. Tai yra šlykštus argumentas, turėtų būti gėda tiems žmonėms, kas taip sako. Tuo metu, kai visi kieti „diedai“ ėjo daryti pastatus, „mergaitė“ piešė gėlytes, bet darė tai gerai ir turėjo pajautimą erdvės. Negalim leisti vežėti šitai patyčių kultūrai. Aš girdžiu šitus dalykus, jie buvo minimi labai dažnai

Reformatų bažnyčioj kai buvo kalbama, norėčiau paprašyti baigti šitą dalyką. Žmogus laimi konkursus, yra profesionalas ir duok dieve, kad daugiau tokių profesionalų turėtume.

<...>

Eglė Mikalajūnė: [nori sužinoti, kada vyks susitikimas su Reformatų iniciatyvine grupe, kadangi jie per savaitę surinko žmonių pasiūlymus; yra peticija, kurią pasirašė 1,200 žmonių; reikėtų skelbti naują konkursą, nes atsiskaityti už projektą galima iki 2023 m., tad laiko dar yra]. Klausimas merui, kodėl tokio konkurso ir naujo užduoties suformulavimo pasitarus su visuomene nebūtų galima skelbti?

Remigijus Šimašius: 1200 žmonių yra daug, daug. Man tiktai, būsiu atviras, aš tikrai gerbiu kiekvieną žmogų, kuris pasirašė ir ypač tuos, kurie kaimynystėje gyvena. Nes vieniems svarbu, kad lakštingala krūmuose gieda, kitiems – bet kokius medžius kirsti netinka...

Edmundas Jakilaitis: Jūs šaržuojate, yra dalykas, apklausos, jie nėra pasisakę už krūmų saugojimą...

Remigijus Šimašius: Aš nešaržuoju. Jūsų oponentas Jurgis Didžiulis yra tai pasakęs ir tai yra labai rimta – ir paukščius girdėti mieste yra privalumas. Mano pareiga yra užtikrinti, kad vyktų diskusijos, o vėliau užtikrinti, kad vyktų darbai. Tas yra padaryta, viešieji pirkimai jau laimėti, žmonės pasiruošę daryti, sudėliojom taškus atsižvelgus į absoliučią daugumą gyventojų nuomonės. Darbai įvyks, nes aš už tai atsakingas, kad kalbėtume su istorija, kad neliktų sovietinio palikimo ir šimtus parašų žmonių, kurie sako, kad nori, kad darbai vyktų. Lengva kiekvienam pasakyti, kad aš esu visuomenė. Ir kiekvienas žmogus teisus tai pasakydamas. Bet kai vienas žmogus sako „Aš esu visuomenė ir einam į kairę“, kitas žmogus sako „Aš esu visuomenė ir einam į dešinę“, tai tada reikia kalbėtis ir susitarti, o nesusitarimas ne visą laiką yra išeitis. Ir laukimas ne visą laiką yra išeitis.

Edmundas Jakilaitis: Bet garbingas, skaidrus, aiškus derinimo procesas leistų ramiau jaustis net ir tuos, kuriems iki galo ir nepatinka tie projektai.

Remigijus Šimašius: Aš tikrai žinau tokių atvejų, kur žmonės turi priešingus matymus ir po iteracijos tie priešingi matymai išliks. [kalba apie sovietinius pastatus ant kapinių]. Turime išlipti iš tokios niekingos situacijos ir pagarbiai žiūrėti į istoriją ir šitoj vietoj negalime daryti kompromisų.

Darius Kuolys: Oponuočiau merui kaip tarybos narys. Yra labai svarbios procedūros ir Vilnius yra susidūręs su šitų procedūrų trūkumu. Viskas, atrodo, priklauso nuo mero valios – norėsiu, leisiu diskutuoti, norėsiu, nutrauksiu diskusijas. Bet turi būt aiškos procedūros, kaip su visuomene yra susitariama, kaip pasiekiamas sutarimas, konsensusas, kaip prieinama prie sprendimų. Apibrėžto proceso nėra ir reikėtų imtis pastangų taryboj ir tariantis su vilniečiais apibrėžt žaidimo taisykles, kad laisvė kiekvieno vilniečio būtų užtikrinta. Matot, be taisyklių laisvė irgi neegzistuoja.

Remigijus Šimašius: Dėl procedūrų vis dėlto. Noriu pabrėžti, kad jeigu viskas būtų daroma pagal procedūras, tai rugsėjo 3 dieną jau būtų prasidėję darbai. Šiandien jau rugsėjo 7 diena. Tikra diskusija yra labai svarbu. Tiesa, tik viešųjų pirkimų laimėtojų geranoriškumo dėka mes turime tą pauzę, nes jiems reikės realizuoti projektą vis tiek, mes galėjome turėti tikrą diskusiją, atsižvelgti į pastabas ir tik dabar pradėt realizuoti dalykus. Labai noriu visus pakviesti padaryti namų darbus ir teikti pastabas savivaldybės puslapyje tam, kaip tobulinti projektų įgyvendinimo procedūras detalesnes, kaip kalbėtis kiekvieno projekto atžvilgiu.

Edmundas Jakilaitis: Ko pasimokė Kaunas iš tų prisirakinimų, protesto akcijų, 600 medžių, ne skanuojant, o visus nupjaunant, bet dabar matau, kad procesas vyksta šiek tiek kitaip. Ar ne?

Saulius Lazauskas: Iš diskusijos apie kalbėjimąsi su visuomene galiu pasakyti, kad su visuomene kalbėtis reikia. Tai visuomenės ir miestiečių turtas, todėl priimant sprendimus dėl jų reikia atsižvelgti į miestiečių nuomonę. Tai mes bandėme daryti Ažuolyne, vaikščiojome ir kalbėjome. Norėjo padaryti pramogų zoną, bet tai yra istorinis, analogų neturintis miškas <...>. Na, tada prasideda – vienas nori natūralaus keliuko, kitas su skaldele, trečias asfalto. <...> Vieni norėjo, kad Smetonos alėjoj iškirstų visus medžius, kiti – kad visus paliktų. Tai vienoj pusėj taip ir padarė kauniečiai – pasodino naujus medžius, o kitoj paliko senus. Tai ir Vilniuj galit taip padaryt – skverą vieną vieniems, kitą kitiems. Reik atsižvelgti į visuomenės interesus. [juokiasi] Dabar gauname daug laiškų, kur klausiama, kada jūs kirsite antrą pusę.

Remigijus Šimašius: Mane šiek tiek trikdo pats terminas „pasitarti su visuomene“, nes valdžia turi būti visuomenės atstovai, o ne kažkur Olimpe. <...>

Jonas Žukauskas: Aš esu Reformatų skvero iniciatyvinės grupės narys, architektas. Mes neturėtume pamiršti, kad projektas finansuojamas iš Europos Sąjungos sanglaudos fondų lėšų, kurių vienas iš normatyvų yra įtraukti visuomenę į sprendimus formuojant užduotį toms erdvėms, kurios bus kuriamos už tuos pinigus. Kodėl ta visuomenė sužino, kai jau pasirašytos sutartys su rangovu ir nedalyvauja formuojant pačią užduotį. Iš esmės ta diskusija, ar reikėtų išsaugoti tuos laiptus ar ne, nėra tik skonio reikalas, gal tai dokumentas istorinis, kurio fragmentą palikus būtų galima kalbėti apie sovietmetį žiūrint į ateitį. Galbūt dabar nėra sudaromas kažkoks forumas tam ir iš esmės, mes tikimės kažkokių sprendimų arba projekto papildymo, bet nešnekame apie esmę. Esmė yra sutarti anksčiau ir formuoti užduotį kartu. Problema gali kilti vėliau, kai bus paklausta, kaip tos lėšos buvo panaudotos.

Gintautas Tiškus: Be jokios abejonės svarbu, kaip Reformatų skveras turėtų atrodyti, patys sprendiniai, bet ne mažiau svarbus ir pats procesas. Tuo labiau, kad tai yra Europos sąjungos pinigai, tai yra visų mūsų pinigai naudojami. Mane glumina, kad šitą projektą finansavo EIKA, UABas, kuris vėliau ir laimėjo techninės projekto rangos konkursą. Galų gale, Viešųjų pirkimų tarnyba atlieka išsamų patikrinimą šito rangos konkurso dėl skaidrumo ir atitikimo teisės aktų. <...> Norint padaryti greičiau, geriau, pradedama ieškoti kažkokių schemų, kurios paskui bumerangu sugrįžta. <...> Noras lieka noru, bet procedūros ir visuomenės nuomonė ir elementarus skaidrus procesas yra reikalingi ir dėl jų nieko aukoti negalima.

[Edmundas Jakilaitis pamini, kad Robertas Dargis būtų mielai dalyvavęs diskusijoje, tačiau turėjo būti kitame renginyje]

Gintautas Tiškus: Kad mums jo čia nelabai ir reikia...

Darius Kuolys: Dėl Reformatų skvero dabar piliečiai kelia klausimą, kodėl jis uždaras? Pirmasis projektas buvo uždaras, nes tai būtų buvę labai patogu gyventojams, kurie gyvens aplink tuose namuose, pastatytuose EIKOS, turėti gražų beveik vidinį sodą. Mažai pereinamas, bet jaukus, pagerina kainą tų butų, kuriuos stato EIKA. Šitus klausimus užduoda visuomenė, bet aš kaip Tarybos narys į juos atsakyt negaliu.

Daiva Veličkaitė: Visiems susirinkusiems turbūt ne naujiena, kad dabartinis mūsų teisinis reguliavimas nėra draugiškas nei visuomenės įtraukimui į sprendimų priėmimą, nei viešųjų erdvių projektavimui. Kalbant apie įtraukimą, daugeliu atvejų viešinimo procedūros neprivalėjo būti atliekamos, kalbant apie projektavimą, tokio objekto teisės aktuose netgi nėra kaip viešosios erdvės, kuriai būtų galima skelbti atskirą konkursą. Tai yra inžinerinių statinių rinkinys, kuriam užtenka inžinieriaus kvalifikacijos. Galėčiau išvardyti daug spragų, kurios atspindi požiūrį į visuomenę, jos poreikius, į miestą. Šis reguliavimas pamažu tobulinamas, bet tam reikės laiko. Bet tas nedraugiškas reguliavimas tikrai neriboja savivaldybės sukviesti žmones, surasti būdą sukvietimui, ne formaliai sukviesti kažkokiam penktam sluoksny puslapio, o padaryti Facebook'o grupę, yra labai daug būdų. Tas pats Re:formatų festivalis yra puikus pavyzdys, kaip per trumpą laiką išeiti į visuomenę. Požiūrio klausimas yra esminis, nes kiekvieną kartą, kai mes kalbame apie kažkokias papildomas priemones, laikiną sustabdymą kažkokių investicijų iš savivaldybės skamba kaip geranoriškumas, kažkokia nuolaida, indulgencijos momentas, kai iš tiesų užtenka pasiskaityti Konstituciją – „Valdžios įstaigos tarnauja žmonėms“. Jos ne rūpinasi žmonėmis, jos ne moko žmonių, jos ne diktuoja žmonėms, kas yra gera, kas bloga, jos *tarnauja*. Tai jeigu tu kažkam tarnauji, tai turi žinoti, kam tarnauji ir ko sieki, ko nori tavo darbdavys. Šiuo atveju visuomenė yra tas darbdavys ir su ja reikia derinti tuos sprendimus. Ne nusileisti iš aukštybių ir pasitarti, bet nuo to pradėti, kam tarnaujate. Kai toks požiūris atsirastų, atsirastų ir priemonių sukvietimui, išgirdimui. Ir trylika visuomeninių organizacijų, plius Valstybinio paveldo komisija, plius Architektų rūmai – tai yra visuomenė, negalima to ignoruoti.

Sakalas Gordeckis: [Užupio bendruomenės pirmininkas] Tie žmonės, kurie jaučia atsakomybę už savo vietą, tie ir rūpinasi jos veikla. Jeigu žmogus nesirūpina savo artimąja aplinka, jis ir miestu nepasirūpins. <...> [pasakoja apie tai, kad Zuoko iniciatyva Užupyje buvo įrengtas parkingas, nors dengtasi priežastimi, kad tai bus skirta meno erdvėms]. Aukščiausias bendruomenės

mobilizavimosi laipsnis būna tuomet, kai ją eliminuoja iš bendrosios erdvės reguliavimo. Man buvo šokas – mes tai patyrėm ir iliustruojam tą dalyką. <...>

Remigijus Šimašius: Kalbėjimas yra didelė investicija ir reikėtų kalbėtis su visais, ir man labai keista, kai replika nuskamba iš tų, kurie sako, kad reikia kalbėtis su visuomene, bet džiaugiasi, kad to žmogaus čia nėra [dėl Roberto Dargio]. Ne derinimas, kuris tapo biurokratinio štampu gana bjauriu, o tikras kalbėjimasis turi vykti <...>.

Saulius Lazauskas: Kalbėjimasis tikrai svarbu, mere. Kai kuriems žmonėms iš tikrųjų reikia tik pasikalbėti. Jie pasikalba, jiems būna geriau, dėkoja jie. Ir po kokio trečio pasikalbėjimo suderinam sprendimus. Bet žmonėms reikia pasikalbėti, jie kai kurie sėdi namuose – man asmeniškai dėkojo močiutė, sako „vat, kaip gerai, namie sėdžiu, nėra su kuo pasikalbėti“. Žmonėms išsikalbėti reikia.

Edmundas Jakilaitis: Turbūt taip paprasta nėra.

Daiva Veličkaitė: [kalba apie tai, kad svarbu visuomenę įtraukti į užduoties formavimą, sužinoti simptomus, o tik tada operuoti]. Kalbant apie Reformatų skverą, daugiau buvo to derinimo, negu išklauskos [kalba apie projekto trūkumus]. Tai ne problema, kad turime daug interesų, o realybė, ir suderinti tuos interesus tikrai yra didelis menas. Kalbant apie viešąsias erdves, architektūriniai pasiūlymai yra vienas iš tų būdų, palyginti alternatyvas, pažiūrėti, kas ką akcentuoja. Vilniaus savivaldybė patvirtino labai cinišką sąrašą objektų, kuriems būtinas konkursas – tai yra objektai centre, didesni nei 10 tūkst. kv. m. Tai jei mes manome, kad tik tokie objektai yra svarbūs visuomenei, tada mes išeinam su sutartim, kaip Lukiškių aikštėje, kur buvo numatyta išgrįsti plytelėmis 6 tūkst. kv. m. <...>

Giedrė Guodienė: [Geografų draugijos vicepirmininkė] Domiuosi visuomenės įtraukimo reikalais į viešųjų erdvių tvarkymą. Noriu priminti tokį dokumentą, jis yra ratifikuotas – Europos kraštovaizdžio konvencija, kuri šneka ne apie viešinimą, ne apie pristatymą savo sprendimų, bet apie visuomenės įtraukimą, ir tai yra visai kitas žodis. Tam yra tam tikri procesai, yra žmonės, kurie moka tai atlikti. Viešinimas yra susijęs su tuo, kad yra pristatoma kas nors. Įtraukimas yra susijęs su tuo, kad išgirstama, kai parodoma visuomenei, kuri protestuoja konkrečiai, kad ji yra išgirsta. Šiuo metu, pvz., Reformatų iniciatyvinė grupė demonstruoja aiškiai ir klausia „Mes nesuprantam, ar mes esam išgirsti“. Ar yra stengiamasi atsakyti taip, kad žmonės jaustųsi išgirsti. <...>

Remigijus Šimašius: Procedūros yra ypatingai svarbu, bet nepavirskime komitetų ir komisijų, ir biurokratinių struktūrų įkaitai. Jei susirinktume ne tie, kas yra pakviestas, o padarytume komitetą, turėtume atrankos procedūras, „aš esu vilnietis, o jis ne vilnietis“, to nebus daroma. Nuomonę pasisakyti turės visi – nepriklausomai nuo to, ar esi Visuomeninės komisijos pirmininkas, narys, ar nesi narys. <...>

Daiva Veličkaitė: Esminis dalykas yra testas – ar sukurti sprendiniai a) rodo pagarbą praeičiai; b) rodo pagarbą dabarčiai – dabar gyvenantiems žmonėms; c) kuria vertę ateičiai. Prašyčiau Reformatų rangos darbus pratęsti tik tuo atveju, jei jūs teigiamai atsakysite į visus tris klausimus.

Nemuno krantinės Kaune rekonstrukcija

Žiniasklaidoje pateikiama informacija

Kas vyksta Kaune. Nemuno pakrantę šančiškai gynė susikibę rankomis: naujos gatvės nereikia nė vienam. *Kas vyksta Kaune*, 2019-04-27.

<https://kaunas.kasvyksta.lt/2019/04/27/miestas/nemuno-pakrante-sanciskiai-gyne-susikibe-rankomis-naujos-gatves-nereikia-ne-vienam/>

Šeštadienio vidurdienį Žemųjų Šančių pliaže virė emocijos – bendruomenės nariai susitiko atviram pokalbiui dėl Kauno valdžios siekio Nemuno pakrantę Žemuosiuose Šančiuose paversti nauja rekreacijos zona su privažiuoimu automobiliams, kur jo nebuvo. Šiandien vykusio diskusija – užfiksuota kaip apklausa, liudijanti kauniečių valią. Jos metu pasirašyta ir peticija, kuri ateinantį antradienį bus įteikta Kauno savivaldybės atstovams. Kaip portalui „Kas vyksta Kaune“ sakė Žemųjų Šančių bendruomenės pirmininkė Vita Gelūnienė, peticijoje buvo išreikštos pastabos

Nemuno krantinės rekonstrukcijos projektui – rajoninių želdynų teritorijoje, pažeidžiant istoriškai susiformavusį gatvių tinklą įrengti dviejų eismo juostų gatvę su šaligatviu ir dviračių taku.

„Bendruomenei nereikia automobilių gatvės, priešingai – bendruomenė nori išsaugoti rekreacinę zoną, kuo daugiau žaliųjų plotų pabrėžiant šios vietos savitumą miesto kontekste dėl esamos natūralios gamtos. Tam, kad žmonės atvyktų čia pailsėti ir pasportuoti, jiems nereikia įveikti tolumo atstumo, tačiau nuo aktyviosios Kauno dalies atitolti pavyksta. Gyventojai atvažiuoja pasimėgauti ramybe. Norime ir toliau šią vietą išlaikyti ramia, saugia ir sveika“, – teigė ji.

Pabrėžiama, kad vykdant Kauno valdžios numatytą rekonstrukcijos projektą, rekreacinėje zonoje padidėtų oro tarša, miestas vėl būtų atskirtas ir nugręžtas nuo upės bei tokiu būdu atiduotas automobiliams, o ne žmonėms.

„Atlikto tyrimo duomenys rodo – planuojama įrengti gatvę bus ženkliai didesnio intensyvumo nei esanti Smetonos alėjoje. Tai pakeis ne tik šančiškių gyvenimo įpročius, bet ir viso mikrorajono urbanistinį planą – ir dviratininkams, ir pėstiesiems nebus taip saugu, kaip yra šiuo metu. Vaikai čia laisvai gali iš gyvenamųjų namų nubėgti prie upės nesibaiminant, jog kliudžius automobiliui įvyks nelaimė“, – pasakojo V. Gelūnienė.

Žemųjų Šančių bendruomenės susitikime dalyvaujant keliems šimtams žmonių, diskutuota apie tai, kaip gyventojai pasiekia upę – privažiuoja ar ateina pėsčiomis, kaip dažnai tą daro, ir ką veikia. Taip pat buvo išsiaiškinti žmonių poreikiai minėtos vietos atžvilgiu, bei išsakytos pastabos, pasiūlyti pataisymai Kauno valdžios parengtam rekonstrukcijos projekte.

„Šiandien nė vienas susitikime dalyvavęs žmogus nepasakė, jog šioje vietoje reikia naujos gatvės. Tarp gyventojų išsakytų idėjų atsidūrė pasiūlymas patobulinti esamą infrastruktūrą praplečiant dviračių taką ir taip padarant jį patogesniu ir pėstiesiems, ir dviratininkams“, – sakė Žemųjų Šančių bendruomenės pirmininkė.

Žemųjų Šančių bendruomenės diskusijoje dalyvavo ir žinomas Kauno menininkas bei visuomenės veikėjas Vytenis Jakas, savo išvalgose jis paminėjo lemiamą akcentą.

„Mano nuomone, Kauno valdžia šioje vietoje siekia vystyti ekonominį, o ne socialinį projektą. Juo planuojama didžiąja dalimi tenkinti verslo poreikius, visuomenės poreikius paliekant nuošalyje. Tokiu atveju, visuomenė turėtų prisiderinti prie verslo poreikių, todėl ir bendruomenės nuomonės nėra paisoma“, – mintimis dalijosi jis.

Tačiau džiugioji reikalo pusė, sako menininkas, yra ta, jog šiandieninis įvykis parodė kitą svarbų reiškinį – Žemieji Šančiai turi gana didelę bendruomenę, kuri išdrįso parodyti priešišumą Kauno valdžios siekių įgyvendinimui, apjuosdami Nemuno pakrantės dalį vieningai susikibę rankomis.

„Manau, jog geriausiai pasiteisina tie norimi vystyti projektai, kuriuose dalyvauja visos suinteresuotos pusės – ne tik verslas, politika, bet ir žmonės. Pastebiu, jog šiuo konkrečiu klausimu dėl Nemuno pakrantės rekonstrukcijos, viskas apversta aukštyn kojomis – pirmiausiai padarytas projektas, kuris paskui, tarsi „dėl vaizdo“ yra pristatomas visuomenei, kad būtų suderinta viena ar kita detalė. Tokia taktika Kaune jau pažįstama“, – kritikos negailėjo žinomas kaunietis.

Anot jo, būtent dėl to, kad iš pradžių Žemųjų Šančių bendruomenei nebuvo pateikta idėja, ir tik po to, išklausus gyventojų nuomonę, parengtas rekonstrukcijos projektas, tarp valdžios ir bendruomenės narių įvyko konfliktas.

Savo išvadas bendruomenės atstovai žada miesto valdžiai pateikti iki viešo projekto gynimo, kuris numatytas ateinantį antradienį. Pirminiais duomenimis, peticiją pasirašė keli tūkstančiai žmonių.

Primename, kad balandžio 30 d. priešprojektiniai pasiūlymai bus pristatyti visuomenei Kauno savivaldybės administracijos patalpose (Laisvės al. 96).

Kaip anksčiau teigė Kauno miesto savivaldybės Miesto tvarkymo skyriaus vedėjas A. Pakalniškis, tądien bus įdėmiai išklaustytos visos nuomonės, o į racionalias pastabas ir argumentus bus atsižvelgta rengiant techninį projektą.

Dominykas Biržietis, „Šventė Žemuosiuose Šančiuose: gyventojai paminėjo gatvės nebuvimą“, *Kas vyksta Kaune*, 2020-04-27. <https://kaunas.kasvyksta.lt/2020/04/27/miestas/svente-zemuosiuose-sanciuose-gyventojai-paminejo-gatves-nebuvima-foto-video/?fbclid=IwAR3DddEd2FT9Cz8ouSgBCpxCCyH5xmIlN4PnTnzX1XyPsHYIN10wW9j7CiA>

Balandžio 27-oji Žemuosiuose Šančiuose – šventė. Lygiai prieš metus Nemuno pakrantėje susikibusi bendruomenė išreiškė pasipriešinimą savivaldybės planams čia tiesti gatvę. Gyventojai prisiminė šią vienybės akciją išmarginę dviračių ir pėsčiųjų taką piešiniais, o bendruomenės nariai džiaugėsi nepaliesta gamta ir linkėjo vieni kitiems gatvės nebuvimą sutikti dar ne kartą. Kaip priminė Žemųjų Šančių bendruomenės narė Vilma Ragauskienė, šiandien sueina metai, kai vietos gyventojai ir kiti gatvės greta Nemuno nenorintys gyventojai drąsiai ir viešai pareiškė norintys turėti nepaliestą upės pakrantę.

„Dabartinė šalies situacija pagimdė idėją metinių progai paminėti. Štai simbolinis Nemuno kelias ant dviračių tako, kurį piešė ir prie kurio prisidėti gali kiekvienas norintis atskirai ir bet kada. Susikibkime, nors ir simboliškai!“ – pridėti ranką prie kolektyvinės idėjos kvietė V. Ragauskienė.

Viliasi švęsti kasmet

Nuotoliniu būdu susijungę aktyviausi gyventojai pastebėjo, kad dialogo su savivaldybe toliau nėra. „Šiandien gyvename nežinioje ar turėsime gatvę prie Nemuno, ar ne. Sveikinu visus su tuo, kad praėjo vieneri metai ir vis dar džiaugiamės gražia gamta, sveiku gyvenimo būdu. Galime važinėti dviračiais ir bėgioti takeliu nekvėpuodami išmetamosiomis automobilių dujomis“, – kalbėjo Žemųjų Šančių bendruomenės pirmininkė Vita Gelūnienė.

Kiti džiūgavo atsiradus bendruomenei, kuri pajėgė pasipriešinti savivaldybei ir kuri nori gyventi „unikalioje bei sveikoje, o ne pelningoje aplinkoje“. Gyventojai džiaugėsi, kad aktyvūs šančiškiai nutuokia apie demokratiją ir „mato, kad ji pas mus šlubuojanti“.

„Pasivaikščiojame, važinėjamės dviračiais, žiemą – rogutėmis nuo kalno. (...) Prie Nemuno gyvena mano šeima ir būtų blogai, jeigu užterštų benzino atliekos“, – pasigirdo vaikų balsai. Jų tėvai antrino upės pakrantę esant pagrindine vieta, kur galima atsikvėpti, pasigrožėti, atsiranda vietos ir medžiui, ir paukščiui, o gatvė visa tai esą sunaikintų.

„Dėkoju visiems, kurie tą šiltą, saulėtą, gražią balandžio 27-ąją susirinko. Maži ir dideli išreiškė savo norą, valią, kad gatvės ten nereikia. Šitos šventės metu noriu palinkėti, kad ją galėtume švęsti kasmet, kad nebūtų progos nešvęsti. (...) Linkiu, kad tai būtų amžina šventė ir ji niekad nesibaigtų“, – linkėjimus žėrė prijauciantys kauniečiai.

Kokioje stadijoje šiuo metu yra naujosios gatvės planai pirmadienio popietę iš savivaldybės sužinoti „Kas vyksta Kaune“, tiesa, nepavyko. Išsiųsta užklausa Ryšių su visuomene skyriui – gavę komentarą, informuosime.

Į eitynes žaliuojančia Nemuno pakrante įvairių Kauno mikrorajonų, bendruomeninių organizacijų atstovai dar kartą susibūrė liepos antroje pusėje. Tarp akcijos leitmotyvu tapusios skanduotės

„Šančiuose gyvena žmonės!“ tąkart įsiterpė su savivaldybe santaikos taip pat nerandančių Aleksoto, Lampėdžių gyventojų replikos.

Nuo Šančių mokyklos iš pradžių pajudėjo ne itin didelis būrys plakatais, vėliavomis bei dujokaukėtomis baidyklėmis nešinių protestuotojų, o netrukus prie jų prisijungė triukšmingi tarptautinio samba grupių tinklo „Rhythms of Resistance“ aktyvistai.

Planuota tiesti naują gatvę ir įrengti paplūdimį

Primename, kad Kauno savivaldybė apie parengtus planuojamos gatvės priešprojektinius pasiūlymus paskelbė praėjusių metų balandį. 6 metrų pločio, 2 eismo juostų gatvė, valdžios aiškinimu, būtų skirta kauniečiams, kad šie galėtų lengviau pasiekti prie Nemuno planuojamas rekreacines erdves. Esamą susidėvėjusį dviračių ir pėsčiųjų taką numatyta atnaujinti.

Tuo metu rekreacinę zoną, pavadintą Napoleono paplūdimiu, planuota įrengti prie upės tarp Kranto 13-osios ir M. Sederavičiaus gatvių. Paplūdimyje numatytos tinklinio aikštelės, vaikų žaidimų zona ir priėjimas neįgaliesiems iki pat vandens.

„Numatyta naujoji gatvė bus skirta ne tik patogiam vietos gyventojų judėjimui, bet ir visiems kauniečiams, atvyksiantiems į naująjį paplūdimį. Tuo pačiu bus užtikrintas patogesnis privažiavimas prie Kauno Šančių mokyklos. Ši dviejų juostų gatvė svarbiausiame miesto planavimo dokumente – Bendrajame plane – buvo suplanuota dar prieš kelis dešimtmečius“, – savivaldybės pranešime cituotas tuometinis Transporto ir eismo organizavimo skyriaus vadovas Paulius Keras.

Savivaldybės Miesto tvarkymo skyriaus vedėjas Aloyzas Pakalniškis šnekėjo, kad šioje miesto vietoje fiksuojamas chaotiškas parkavimas, vairuotojai važiuoja kur nori ir kaip nori. Be to, esą nustatytas ne vienas atvejis, kuomet vietos gyventojai ir ten veikiantys verslai savavališkai užgrobė valstybinę žemę.

Savivaldybės administracijos direktoriaus Viliaus Šiliausko praėjusių metų žiniomis, abu projektus numatyta įgyvendinti 2020-aisiais. „Kiek kainuos gatvės rekonstrukcija paaiškės parengus techninį projektą. Paplūdimio įrengimo vertė, preliminariais skaičiavimais, sieks apie 160 tūkst. eurų“, – „Kas vyksta Kaune“ anksčiau komentavo V. Šiliauskas.

Atnaujinta balandžio 28 d., 11.04 val.

„Kas vyksta Kaune“ antradienį pateiktame komentare savivaldybės administracijos direktoriaus pavaduotojas Paulius Keras patvirtino, kad pernai, pristatant priešprojektinius gatvės Žemuosiuose Šančiuose sprendinius, sulaukta nemažai pasiūlymų ir pastabų.

„Atsižvelgdamas į tai, miestas negalėjo tokiems sprendiniams pritarti. Šiuo metu tęsiame bendravimą su Žemųjų Šančių bendruomenėmis: renkame informaciją, įsiklausome į šančiškių nuomonę ir argumentus bei juos vertiname. Tai yra ilgas, tačiau būtinas procesas, siekiant gauti optimalų rezultatą, kuris tenkintų visas šalis“, – atsargią valdžios poziciją deklaravo P. Keras.

Anot savivaldybės administracijos direktoriaus pavaduotojo, tolesni gatvės planavimo veiksmai bus atliekami tik po išsamaus situacijos vertinimo, atsižvelgus į kauniečių nuomonę bei įžvalgas.

---Komentarai---

- **Kaunietė:** Mano nuomone, šiuo atveju apklausinėti visus kauniečius, ar jiems reikalinga nauja gatvė palei Nemuno pakrantę Ž.Šančiuose, – bergždžias darbas. Reikia atsižvelgti į vietinių gyventojų – šančiškių – nuomonę. Ir ypač tų, kurie gyvena prie pat Nemuno, nes naujos gatvės atsiradimo atveju jų namai atsidurs tarp 2-jų gatvių – Kranto Alėjos ir

naujosios nepageidaujamos gatvės. Žmonės bus įkalinti tarp 2-jų gatvių ir net negalės prasivėdinti kambarių, nes vietoj gyno oro, koks yra dabar, į butą prisileis mazuto smarvę. O kauniečiams, gyvenantiems kur nors Muravoje, tai visiškai nerūpi. BŪTINA reaguoti į vietinių gyventojų pageidavimus ir tvarkyti Nemuno krantinę su apšiurusiu siauru dviračių taip, kad ji būtų gražesnė ir patogesnė vietiniams. O toliau gyvenantiems kauniečiams niekas nedraudžia atvykti į Ž. Šančius pasigrožėti šiuo nuostabiu gamtos kampeliu. Šančiškiai – draugiški žmonės, tik labai nemėgsta tokių svečių, kurie po savęs palieka krūvas šiukšlių.

- **Pakrante visu !:** Nemunas ir pakrante ne vietiniu nuosavybe! Laikas suprasti !!! Ir be jūsu leidimo, kas norės atvažiuos !!! kauniečiai noretu normaliai sutvarkytos pakrantes prieinamos visiems ! Gal dar leidimus kaip malone pradesit kauniečiams israsinet ??? Nusipirkit ta vieta ir tvarkykit kaip patinka nederigave visam Kaunui !!!
- **Viesas interesus ne vienos gatvės gyventojų interesus !** Cia tu nusprendei, kad nereikalinga? Ar apklausei visus kauniečius? Ta vieta ne privati nuosavybe !
- **Vilma Ragauskienė:** Jūs teisus (-i)! Buvo pilietiškai žmonės, kurie skyrė savo laiko, finansų ir per kelias dienas surinko 6000 parašų, taip išreikšdami valią, jog gatvės čia nereikia. Jei vyktų konstruktyvi diskusija su tais, kurie mano, jog gatvės čia reikia – gimtų kažkas

darnaus :)

Tikslu apklausti Šančius (~ 23K gyventojų) buvo kurta iniciatyvinė 10 asmenų grupė, deja, gautas atsakymas, jog dėl šio projekto reikia savomis lėšomis apklausti visą Kauną, kas būtų laiko ir kitos nerealios sąnaudos ir.. deja, gautas atsakymas miesto savivaldybei būtų tik patariamąjį pobūdžio..

Na, šią akimirką bent jau aišku, jog projektas nebuvo tinkamai parengtas, dėl ko būtina sulaukti jo naujo pristatymo.

—
“..Pilietinė visuomenė nėra vieningas darinys. Tai labiau sfera, kurioje, atskirai nuo valstybės ir verslo, veikia individai bei jų organizacijos, siekdami išsakyti savo nuomonę, iškelti probleminius klausimus ir ieškoti jų sprendimų. “

- **X:** Tai ir darykit kauniečių apklausa, pamatysit kauniečių nuomonę, o ne manipuliukite parašais, kurie didžiaja dalimi buvo surinkti, klaidinant žmones!!!

Jurgita Šiugždinienė, „Gatvė Žemųjų Šančių Nemuno krantinėje: „viskas teisėta“, bet ar tikrai teisinga?“ *Delfi*, 2019-06-06. <https://www.delfi.lt/news/ringas/politics/jurgita-siugzdiniene-gatve-zemuju-sanciu-nemuno-krantineje-viskas-teiseta-bet-ar-tikrai-teisinga.d?id=81367170>

Lygiai po mėnesio pagaliau sulaukiau Kauno miesto savivaldybės atsakymo į kreipimąsi „Dėl Nemuno Žemųjų Šančių krantinės rekonstrukcijos darbų“, kuriame raginau miesto merą suspenduoti gatvės Nemuno pakrantėje tiesimo projekto įgyvendinimą iki tol, kol nebus atsakyta į pagrįstai kylančias abejones dėl šio projekto. <...>

Savivaldybė miesto bendruoju planu vadovaujasi selektyviai, imdama ne dokumento visumą, o tik tas vietas, kurios atitinka jos planus. Atsakyme teigiama: „Gatvės įrengimo tikslas – užtikrinti visiems miesto gyventojams patogų susisiekimą su Nemuno pakrantėje esančia žaliaja zona, kuriai (...) suteiktas skvero statusas.“ Kyla pagrįstas klausimas, ar nutiesti kelią – viena vienintelė galimybė pagerinti susisiekimą su žaliaja zona, skveru? Juk gatvės ne jungia, o skiria.

Savivaldybė teigia, kad, vėlgi remiantis teisės aktais, „poveikio aplinkai vertinimas nėra privalomas“. Ar tikrai? Jeigu nėra privalomas, vadinasi nereikalingas? Bet sveika logika, specialistų skaičiavimai ir vertinimai sako ką kita. Pavyzdžiui, prof. Kęstučio Zaleckio atliktas tyrimas parodė, „kad naujoji gatvė savo srautu turėtų prilygti Nerios krantinės gatvės atkarpai tarp Petro Vileišio ir Varnių tiltų“. Savivaldybė pamiršta, kad šiais moderniais laikais yra visiškai neatsakinga tiesti gatves „iš nuojautos“, tam reikalingi detalūs skaičiavimai ir pagrindimai. Mes negalime gyventi šia diena ir galvoti tik apie save.

Savivaldybės nuomone, viskas teisėta: „Projektiniai pasiūlymai teisės aktų nustatyta tvarka buvo viešinami Kauno miesto savivaldybės interneto svetainėje, visuomenė buvo supažindinta (...) viešo susirinkimo metu.“ Ar niekam nekyla klausimas: kam reikalingi viešieji susirinkimai, jeigu, net turint virš penkių tūkstančių parašų, gyventojų nuomonės nepaisoma ir su jai net nediskutuojama? Koks tada tokių susirinkimų tikslas? Gatvės tiesimas skvere prieštarauja rekreacinei skvero prigimčiai tiek fiziškai, tiek logiškai, o savivaldybė savo atsakyme tai vadina privalumu. Stebina, kad savivaldybė sau leidžia žiūrėti į miestiečius kaip į nieko nesuprantančius, siūlydama taršą didinančias priemones rekreacinėje zonoje ir tai vadindama „pagerinimu“.

Beje, Žemųjų Šančių gyventojams pateikus prašymą įregistruoti iniciatyvinę grupę ir surinkti parašus dėl galimybės inicijuoti apklausą dėl gatvės tiesimo tikslingumo Šančiuose, buvo gautas Savivaldybės administracijos direktoriaus atsakymas, kad reikia „įregistruoti iniciatyvinę grupę ir atlikti apklausą visoje Kauno miesto teritorijoje“. Vadinasi, per du mėnesius apklausti ne mažiau kaip penkis procentus balsavimo teisę turinčių Kauno miesto gyventojų (apie 14 500 gyventojų). Tokio sprendimo argumentai nepateikti. Dar gerai, kad dėl apklausos iniciavimo ne visos Lietuvos paprašyta atsiklausti.

Manau, kad situacija verta teisininkų ir savivaldos ekspertų atidesnio žvilgsnio. Visi suprantame, kad bendruomenės neturi nei patirties, nei resursų atlikti tokios apimties apklausas. Juolab, kad parašai turi būti surinkti fiziškai, pasirašytinai, surašant asmens dokumento duomenis. Ir tai tik apklausos inicijavimui. Čia jau tikra pelenės istorija - sunešioti kurpaites, atskirti pelus nuo grūdų...

Gintarė Skaistė, „Matijošaičio žygis per Šančius – padarysiu laimingus per prievartą“, *LRT*, 2019-06-10. <https://www.lrt.lt/naujienos/pozicija/679/1067924/gintare-skaiste-matijosaicio-zygis-per-sancius-padarysiu-laimingus-per-prievarta>

Pastaruoju metu labiausiai aptariamas Kauno rajonas – Šančiai. Bendruomenė aktyviai dalyvauja diskusijose, pokalbiuose, svarstymuose. Visuose juose dalyvauja itin gausus būrys aiškiai apsisprendusių vietos gyventojų – gatvės, kuri atkirstų nuo Nemuno niekam nereikia. Tik merui atrodo kitaip: kalbėkit kalbėkit, bet gatvė Šančiuose vis tiek bus.

Gatvė bendrajame miesto plane pirmąsyk nubraižyta 1929 metais, vėliau koreguota, siaurinta. Kas nutiko, kad tas projektas tapo aktualus 2019 metais, aš jokio atsakymo nei oficialiuose raštuose, nei žiniasklaidoje taip ir neišgirdau. Jokių skaičiavimų, jokių prognozių. Suprantu, kad eismo pralaidumas yra labai svarbus, bet jo galima siekti įvairiomis priemonėmis ir būdais.

Kai nėra aiškių atsakymų iš valdžios, pradeda sklindyti gandai apie naujas statybas abiejose Šančių pusėse ir galimus interesus. Nemažą dalį jų atskleidė ir LRT atliktas tyrimas, apnuoginęs statybų Šančiuose ryšius su mero sūnaus verslu.

Planuojamos gatvės kaštai, terminai bendruomenei nežinomi. Tos informacijos oficialiai prašiau pristatant projektinius pasiūlymus, taip pat raštu savivaldybės administracijos direktoriaus. Deja, oficialaus atsakymo su datomis ir skaičiais negavau. Tik po susirinkimo privačiai savivaldybės atstovai teigė, kad jau nuspręsta ir gatvė tikrai bus. Nevarkit, žo.

Tuomet pasidalino galimais planais: orientacinė gatvės tiesimo kaina – apie 4 mln. eurų, būtų finansuojama ne iš ES lėšų, bet iš miesto biudžeto. Pabaigus derinti projektinius pasiūlymus planuojamas skelbti techninio projekto konkursas ir minėtą projektą planuojama jau turėti iki naujų metų. Gatvės įrengimas truktų apie dvejus metus (2020 m.– 2021 m.).

Vienok, liūdnai atrodo ir miesto vadovų nenoras kalbėtis. Lyg viešųjų ryšių specialistai rekomenduotų kalbėtis tik patogiomis ir populiariomis temomis, o tai, kas skauda bendruomenei – tabu. Miesto valdžios atstovai nedalyvavo nė vienoje diskusijoje, atsisakė susitikti ir su Šančių bendruomene. Ryšys su išrinktais politikais atrodo labai vienašališkas – kuomet meras išdėsto savo idėjas, bet nemato reikalo atsakyti į konkrečius klausimus ir lūkesčius. Su gyventojais

susitinka tik administracijos darbuotojai, kurie tikrai nesprendžia, kuri gatvė ir kada Kaune turi būti įrengta.

Projektas vis buvo vadinamas gatvės rekonstrukcija. Nors esama „gatvė“ – tai 444 metrų žvyrkelis, skirtas labiau automobilių parkavimui po daugiabučių langais. Visa tai išvirsta į 3,5 km 3 m. pločio dviejų juostų automobilių gatvę. Nežinau kokie motyvai lemia tokį žongliravimą žodžiais, nes derinimo procedūros nuo to lyg nesikeičia. Gal tai labiau psichologinio poveikio priemonė – kas gali priešintis gatvės pagerinimui?

Ir visi miesto vadovybės komentarai žiniasklaidoje atrodo lyg noras įkalti pleištą tarp Šančių ir likusio Kauno gyventojų. Lyg vietiniai būtų kažkokie uzurpatoriai, neprileidžiantys kitų prie Nemuno pakrantės. Užsigrobę žemę, prisisodinę neleistinų medžių ir dar nežinia kokias nuodėmes padarę.

Tik aiškumo dėlei – visa pakrantė prieinama žmonėms. Visutėlė. Ir visa ja vinguriuoja puikus dviračių takas, kuriuo važiuodamas gali mėgautis Nemuno peizažais. Todėl bandymas sukurti poreikį 3,5 km automobilių gatvei, remiantis keliais ne vietoje pasodintais medžiais, atrodo juokingai.

Tikiuosi didesnio dialogo ir susiklausymo iš valdžios pusės. Vietos bendruomenė parodė neįtikėtiną susitelkimą ir vienybę. Per tokį trumpą laiką surinkta 5616 parašų pasisakant prieš naujos gatvės invaziją prie upės. Kas yra rinkęs parašus, žino, koks tai titaniškas darbas. Dabar šančiškiai bus priversti padirbėti dar labiau.

Vietos savivaldos įstatyme numatyta galimybė bendruomenėms inicijuoti vietos gyventojų apklausas jiems aktualiais klausimais. Tačiau Kauno valdžia nenori žinoti, ką mano Šančių gyventojai apie po jų langais atsirasiančią gatvę. Vietoje to, Kauno valdančiuosius domina Šilainių, Dainavos ar Palemono gyventojų požiūris į gatvę Šančiuose. Dėl šios priežasties savivaldybės administracijos direktorius atsisakė inicijuoti Žemųjų Šančių gyventojų apklausą ir nurodė organizuoti apklausą viso Kauno teritorijoje.

Taigi, Šančių bendruomenė turės pasirašyti rankoves ir surinkti 14500 parašų apklausai inicijuoti, o vėliau tikėtis, kad 43500 Kauno gyventojų išsakys savo nuomonę dėl gatvės palei Nemuną.

Man atrodo, toks savivaldybės piktnaudžiavimas turima valdžia neturėtų tęstis. Todėl antradienį Seime pateiksiu įstatymo pataisą, kad apklausos teritoriją nustato jos iniciatorius. Tokiu atveju Šančiai galėtų kalbėti apie Šančius, o Šilainiai apie Šilainius. Tikiuosi, Seimo valdantieji palaikys šią iniciatyvą.

Ir pabaigai – dažnai kalbame apie tai, kad miestas turi atsigręžti į upes. Turbūt niekas nesiginčija, kad Kaunas nėra pats geriausias pavyzdys, kaip miestui draugauti su jį supančiu vandeniu. Centras nuo vandens visiškai atbetonuotas, panašu, kad šias tendencijas norima perkelti ir į Šančius. Manau, kad priėjimas prie vandens pirmiausia turi būti patogus pėstiesiems ir dviratininkams. Mašinomis atvykstantiems turi būti įrengtos automobilių stovėjimo aikštelės, o ne ištisinė trasa prasilekti su vaizdu į vandenyną. Kas nebuvote, rekomenduoju atvykti Kranto 14–ąja gatve, sustoti stovėjimo aikštelėje ir savo akimis išvysti ramybę ir upės tėkmę.

Paryžius rodo gerą pavyzdį: vasarai uždaro judrią gatvę prie Senos upės ir įrengia jos vietoje paplūdimį. Na, Kaunas dar tik mokosi – daro taip pat, tik atvirkščiai.

---Komentarai---

- **Jadvyga Meksriuniene:** Jokių nullaidų tiems neadekvatiems šančinskiams. Šiuokšlyne gyvena, toliau savo nosies neišsina, nemato kaip europoje tvarkomos pakrantės. O triukšmą kelia dėl užgrobtos valdiškos žemės. Paršai sąžines neturi. Keli pirdylos užsigeide protestuoti, avys iš paskos nuseke. O kad likusi dalis nori pertvarkos, tai jie spjaudosi į tai. Savivaldybė turi su grobikais nežaisti, o daryti tai kas reikia ir griežtai.
 - **Ligita Para:** Kada paskutinį kartą buvot Šančiuose? Visi nori tvarkos ir džiaugiasi jau prieš kelis metus iškirstais krūmynais ir atvertais krantais. Tik štai GATVĖS tik toje vietoje NIEKAM nereikia
- **Genute Svilpiene:** Ponas meras turi isiklaustyt žmonių o ne kas paciam sauna i galva.mes ne delto tamsta rinkom kad savo uzgaidas vykdytum
- **Rita Namikė:** ačiū, per tiek laiko bent jauti , kad gilinamsi objektyviai. Iš ties Kaune daug neasfalyotų gatvių, tai panaudokite lėšas pagerinti ten, kur žmonėms tikrai reikia. Biudžetiniai pinigai, tai mūsų sumokėti mokesčiai, tai kodėl juos galima naudoti savo interesams, bet ne žmonių gerovai?
- **Vygantas Raulinaitis:** Miestas yra harmoninga teritorija su skirtingose rajonose veikiančiais infrastruktūros objektais, stotimis, paštu, ligoninėmis, landšaftą atitinkančiomis veiklomis ir gyvenamomis teritorijomis. Miestas veikia ir funkcionuoja, kaip gyvas organizmas, o toks projektas jį paverstų paskirų getų teritorijomis, todėl nereiktų užsiimti populizmu, kuriant parodomosios demokratijos iniciatyvas va tokiais įstatymu projektais!
- **Algimantas Lekevičius:** Kol nebus renkamų seniūnijų tarybų su realių sprendimų teise ir realiais finansais, bei veto teise statyboms jų teritorijoje, turėsime Vykdomąjį komitetą su pirminyku!
 - **Birute Bite:** Tai kad teturime vykdomąjį pirminyką be komiteto.
 - **Vytautas Raulinaitis:** Nejuokinkite su tom seniūnijų tarybom, gal po to norėsite ir seniūnaitijų tarybų (nors dabar seniūnaičius dažnai penki žmonės išsirenka), po to gal dar ir namų bendrijų pirmininkų tarybų užsimanysite, o jau tada visiems finansus išdalintumėte su veto teise, kad algas išsimokėtų ir nieko jiems daryti nereiktų, tik veto teise naudotis. :D Gera, kad tokie demagogai tik vieną balsą turi, o tai prieš įsivaizduojamą vykdomąjį komitetą kovodami sugriautų maistą.
 - **Algimantas Lekevičius:** Neskubėkite klijuoti etikečių. Kalbu apie normalius demokratinius ir visuotinius rinkimus, o ne kažkieno sugalvotą iškreiptą jų formą - seniūnaičių rinkimus juos dar praskiedžiant kažkieno parinktais visuomenininkais, ar apie savivaldybių skiriamus savo klerkelius - neįgalius seniūnus. Jums, partiniams, kiekvienam atstovaujančiam 10 tūkst. rinkėjų tai atrodo normalu? Nekyla klausimų, kodėl žmonės nusivylę valdžia? Kodėl nieko negali spręsti patys? O dėl veto teisės aš per griežtai. Reikalingas harmoningas dalyvavimas procesuose. Ne toks, kaip jūsų aprašytas Ažuolyne.

Jurgita Čeponytė, „LRT tyrimas. Prestižinės Kauno statybos – Visvaldo Matijošaičio aplinkos rankose“, LRT, 2019-05-16. <https://www.lrt.lt/naujienos/lrt-tyrimai/5/1059481/lrt-tyrimas-prestizines-kauno-statybos-visvaldo-matijosaicio-aplinkos-rankose> [žiūrėta 2020-05-10]

Kol Kauno Žemųjų Šančių bendruomenė piktinasi planuojama nauja gatve, miesto merui Visvaldui Matijošaičiui ir jo sūnui Šarūnui Matijošaičiui, miesto tarybos nariui, artimi verslininkai čia rengiasi intensyvioms statyboms. LRT Tyrimų skyrius išsiaiškino, kad panašių projektų, kai keičiama žemės paskirtis, leidžiama nesilaikyti statybos taisyklių ir nesitariama su gyventojais, yra ne vienas. <...>

Neseniai paaiškėjo, kad Kauno valdžios valia Geležinkelio ir Panemunės tiltus, taigi ir prie jų plėtojamus daugiabučių kompleksus, sujungs nauja gatvė, kurią planuojama tiesti Nemuno pakrante, iki šiol buvusią pamėgta tiek Šančių bendruomenės, tiek kitų kauniečių pasivaikščiojimo vieta. Urbanistai aiškina, kad naujoji gatvė pagerins planuojamuose statyti daugiabučiuose

apsigyvensiančių naujakurių susisiekimą – jie namo iš centro galės važiuoti ne judriu A. Juozapavičiaus prospektu, o naujai nutiesta gatve.

Vienas iš projektų vystytojų A. Etneris neigia, kad nauja gatvė leis brangiau parduoti statomus butus. V. Matijošaičio vadovaujama savivaldybė taip pat tvirtina, kad tokių investicijų reikia, nes rajonas sparčiai auga. <...>

Nors LRT Tyrimų skyrius bandė susisiekti tiek su V. Matijošaičiu, tiek su A. Etneriu, nė vienas bendrauti nenorėjo. A. Etneris į klausimus atsakė raštu. Atsiųstame laiške verslininkas sako į naujosios gatvės projektą nesigilinęs, tačiau, jo manymu, sutvarkyta teritorija geriau nei apleista, visi pokyčiai pristatyti bendruomenei susirinkimo metu.

„Bendruomenės vienintelis rūpestis – kad nebūtų nutiesta nauja gatvė, tačiau tai nuo organizatoriaus veiksmų nepriklauso“, – rašoma A. Etnerio atsakyme LRT Tyrimų skyriui. V. Matijošaitis šia tema kalbėti nenorėjo ir įpareigojo į klausimus atsakyti T. Grigalevičių.

„Pas mus komandoje labai paprasta tvarka. Žinot, anksčiau ar kituose miestuose meras galbūt kalba visais miesto klausimais. Jis labai įsigilinęs ar nelabai. Pas mus komandoje yra vieni žmonės atsakingi už vienus dalykus, kiti – už kitus“, – paklaustas, kodėl meras nekalba šiuo klausimu, atsakė jo atstovas T. Grigalevičius. <...>

Savivaldybės atstovai aiškina, kad ši gatvė miesto bendrajame plane numatyta dar tarpukariu, o dabar augančiam rajonui reikia daugiau infrastruktūros.

„Ta gatvė buvo numatyta dar tarpukariu. Išliko miesto bendrajame plane per visą sovietmetį ir iki dabar. Tiesiog ta miesto dalis pakankamai sparčiai vystosi, ir natūralu, kad tam reikia atitinkamos šiuolaikiškos infrastruktūros“, – aiškina Kauno miesto mero patarėjas ryšiams su visuomene T. Grigalevičius.

Anot jo, rajonas yra greta centro, jis sparčiai plečiasi, greitai čia gyvens gerokai daugiau kauniečių, todėl esama gatvių infrastruktūra bus nepakankama. <...>

Kauno miesto savivaldybė sako, kad naujoji gatvė svarbi dar ir dėl to, kad Nemuno pakrantė Šančiuose apleista ir pamiršta, todėl būtina ją atgaivinti. Čia planuojama įrengti modernų paplūdimį, kuris bus pritaikytas ir neįgaliesiems.

„Miestas ten įrengs moderniausią mieste paplūdimį su visa reikalinga infrastruktūra, tai yra su persirengimo kabinomis, tinklinio aikštelėmis. Tai bus pirmas paplūdimys mieste, kuris bus visiškai pritaikytas neįgaliesiems“, – dėsto T. Grigalevičius.

Tačiau gyventojai atkreipia dėmesį, kad paplūdimys ir gatvė – du skirtingi projektai. O privažiavimas prie paplūdimio ir dabar patogus. Privažiavimą neįgaliesiems, kaip tikina jie, galima sutvarkyti ir netiesiant naujos gatvės.

„Čia yra bandoma suplakti du projektus ir spekuliuoti paplūdimiu, kai jo projektas nėra susijęs su gatvės projektu. Tai mums patvirtino gatvės projektuotojai, kurie negalėjo atsakyti į jokių klausimų, nes jie pasakė, kad tai nėra šio projekto prerogatyva. Paplūdimio projektas pristatytas prieš metus“, – pasakoja V. Gelūnienė.

Planuojama tiesti gatvę kelia klausimų ir urbanistams. Kauno miesto judumo strategiją rengęs T. Jonauskis sako, kad Šančių gatvių tinklas labai tankus, todėl kiekvienos naujos gatvės statybos turi būti gerai apsvarstytos.

„Krantinė šiuo metu yra labai lengvai pasiekama ir tikrai labai daug gatvių atveda iki krantinės. Tų gatvių kokybė tikrai nėra pati geriausia, jas reikėtų atnaujinti. Bet tokios naujos gatvės sukūrimas, mano akimis žiūrint, nėra būtinybė“, – teigia jis.

Mero patarėjas T. Grigalevičius tikina, esą gatvė būtina, kad miestas žmonėms galėtų pasiūlyti naują sutvarkytą vietą laisvalaikiui.

Anot T. Jonauskio, pasaulyje šiuo metu vis stiprėja tendencijos, kai upės grąžinamos viešosioms erdvėms, o ne gatvėms.

„Pasaulio kontekste daroma priešingai. Yra ardomos gatvės ir vanduo atiduodamas žmonėms. Ardamos daug sudėtingesnės gatvės nei Karaliaus Mindaugo krantinė, ir daromos viešos erdvės, nauji parkai. Tokių atvejų, kai pastatoma nauja gatvė šalia vandens, tikrai pasitaiko, bet tai pasitaiko kartu su dideliais naujais projektais, kai būna visiškai neišvystytos teritorijos, ir tu nori nenori privalai sukurti tą infrastruktūrą, – aiškina T. Jonauskis. – Kaune matome tą išankstinę reakciją, ji gal aštri tokia, bet manau, kad ji visada bus, ir ji nenutiks padarius ar nepadarius gatvės. Bet pasaulis eina prie to, kad ne gatvės prie upių darome, o viešąsias erdves.“

Urbanistė Živilė Šimkutė kelia klausimą, ar savivaldybė atliko namų darbus aiškindama gyventojams, kodėl šios gatvės reikia.

„Kai bendruomenei yra pateikiama techninė informacija, tada sakoma, kodėl jūs, mieli gyventojai, nežiūrite į bendrąjį planą. Bendrasis planas yra irgi techninis dokumentas, teisinis dokumentas, kurį irgi reikia įgūdžių suprasti, ką jis reiškia. Tai nėra bendruomenei lengva. Ypač tie failai, kurie buvo įkelti, jie buvo tokie dideli, kad mes juos sunkiai atsidarėme. Tada gaunasi daugybė dedamųjų, kurie susideda iš tokį didžiulį pyktį“, – dėsto Ž. Šimkutė.

Žemųjų Šančių bendruomenės pirmininkė atkreipia dėmesį, kad Kauno savivaldybė tik sudaro įspūdį, jog vyksta dialogas.

„Buvo projekto viešas svarstymas, jame gausiai dalyvavo suinteresuota visuomenė. Salė buvo sausakimša, ir dialogas buvo aiškus – nė vienas salėje esančiam žmogui to kelio nereikėjo. Mes pateikėme pasiūlymus, ką būtų galima daryti toje vietoje ir kaip tą vietą tobulinti, kad ji tikrai tarnautų miesto žmonėms. Tačiau į mūsų iškeltus klausimus nė vieno atsakymo negavome – kodėl šita gatvė reikalinga, kam ji reikalinga. Kas jos pageidauja. Bendraujama labai formaliai ir bandoma sukurti viešąją nuomonę, kad dialogas yra vien todėl, jog mes atėjome į viešą projekto pristatymą ir pasakėme, kad mums nereikia šitos gatvės“, – sako V. Gelūnienė.

Tačiau mero patarėjas T. Grigalevičius tvirtina, kad bendravimas ir diskusijos vyksta. „Visiškai suprantame ten gyvenančių žmonių poziciją bei nuomonę ir gerbiame ją. Bet jei mes žiūrėsime tik siaurą ten gyvenančių žmonių interesų, tai Kaunas liks toks, koks buvo anksčiau“, – tvirtina T. Grigalevičius.

Visvaldas Matijošaitis, „Apie tuščiavidurius „tyrimus“ ir tai, kam aš neparankus“. 15min, 2019-06-17. <https://www.15min.lt/naujiena/aktualu/nuomones/visvaldas-matijosaitis-apie-tusciavidurius-tyrimus-ir-tai-kam-as-neparankus-18-1146170>

Paskaičius paskutiniu metu pasirodžiusius „tyrimus“ susidaro vaizdas, kad Lietuva grįžo į sovietinius laikus ir verslo vystymas tapo nusikaltimu. Tuo pačiu kyla du svarbūs klausimai – kieno ausys kyšo už šito tuščiavidurio triukšmo ir kam aš esu neparankus?

Prieš atsakant į šiuos klausimus, grįžkim į tas dienas, kai priėmiau sprendimą palikti savo verslus ir pradėjau dirbti savo miestui. Tada aiškiai suvokiau, kad neišvengsiu situacijų, kai miesto sprendimai vienaip ar kitaip palies mano sūnų valdomus verslus. Tai yra neišvengiama tokio dydžio mieste kaip Kaunas.

Nepaisant to, Kaune yra daug verslų, kurie savo veiklą vysto laikydamiesi įstatymų, mokėdami visus mokesčius ir neieškodami, kaip apgauti savo miestą ar valstybę. Tiek mano sūnūs, tiek visų įvairius projektus Kaune vykdančių verslų savininkai labai gerai žino, kad aš ir savivaldybėje dirbanti mano komanda griežtai laikomės principo niekam nedaryti jokių nuolaidų, kurios prasilenktų su Lietuvos įstatymais. Ir visiškai nesvarbu, kas kreipiasi – ar Jonas, ar Petras, ar sūnus, ar draugas, ar vedėjas, ar šlavėjas – jei prašymas ir jame pateikti dokumentai atitinka įstatymus, miestas duoda leidimą. Jei yra kažkokių neatitikimų – atsiprašome, bet ne.

Neslėpsiu – tokia mano principinė pozicija supykė ne vieną, kuris anksčiau buvo įpratęs savivaldybės vadovų duris atsidarinėti kojomis. Ne iš vieno tokio girdėjau grasinimų viešoje erdvėje mane apipilti tuo, kas nekvepia.

Nepaisant to, Kaune yra daug verslų, kurie savo veiklą vysto laikydamiesi įstatymų, mokėdami visus mokesčius ir neieškodami, kaip apgauti savo miestą ar valstybę. Labai džiaugiuosi, kad man pavyko gerai išauklėti savo sūnus ir jie savo darbe laikosi tokių pat vertybių.

Man tuo pačiu ir juokinga, ir šiek tiek skaudu matyti solidžiose žiniasklaidos priemonėse dirbančių žurnalistų išvedžiojimus, kur tarp eilučių bandoma parodyti, kad verslo darymas savaime yra nusikaltimas. Tai yra konservatoriškas požiūris. Toks pat kaip bandymas lygioj vietoj sukurti garsų triukšmą prisidengiant bendruomenių interesais.

Savivaldybė yra atsakinga už tai, kad miestas turėtų šiuolaikiškus parkus, stadionus, paplūdimius, gatves, dviračių takus, darželius ir mokyklas. Tuo tarpu verslas yra miesto augimo variklis, atsakingas už tai, kad kauniečiai turėtų darbo, galėtų užsidirbti ir turėtų kur gyventi. Kaip ir paskutinius kelis metus, taip ir toliau savivaldybė padės sąžiningai veikiančiam verslui nedarydama dirbtinių kliūčių ir laiku išduodama visus leidimus, kurie neprieštaruoja įstatymams.

Aš dirbau, dirbu ir toliau dirbsiu, kad Kaunas, užmiršęs praeities nesėkmes, taptų nuostabiu miestu. Visų darbščių ir drąsių kauniečių dėka Kaunas jau pradėjo augti ir toliau augs.

Karolina Aleknavičė, „Kauniečiai neteko kantrybės: nesulaukė mero atsakymo sugužėjo į savivaldybės posėdį“, (2019-06-18). <https://www.15min.lt/naujiena/aktualu/lietuva/kaunieciai-neteko-kantrybes-nesulauke-mero-atsakymo-suguzejo-i-savivaldybes-posedi-56-1161234>

„Daugiau negu prieš mėnesį bandėme užsiregistruoti vizitui pas merą, bet iki šiol nebuvo priimti“, – sakė Žemųjų Šančių bendruomenės pirmininkė Vita Gelūnienė. Anot jos, gegužę paskelbtos Darnaus bendruomenių miesto įgyvendinimo deklaracijos adresatui – Visvaldui Matijošaičiui – įteikti nepavyksta. Dėl to būrys Kauno plėtra susirūpinusių gyventojų antradienį sugužėjo į savivaldybės posėdį.

<...>

Prieš antradienį vykusį savivaldybės posėdį kalbinta V.Gelūnienė paaiškino, kad bendruomenių tikslas – įteikti iki šiol valdininkų nepasiekusią deklaraciją. Paklausta, kodėl pasirinko šią dieną, pašnekovė paaiškino: „Į tarybos posėdį einame tikėdamiesi susitikti su vadovais ir tarybos nariais. Deklaraciją adresuojame Kauno miesto merui. Daugiau negu prieš mėnesį bandėme užsiregistruoti vizitui pas merą, bet iki šiol nebuvo priimti. Praėjo daug laiko, todėl jau nesitikime sulaukti atsakymo.“ „Tikimės užmegzti kontaktą su savivaldybės vadovais ir tarybos nariais. Pranešime jiems, kad norime lygiaverčio dialogo, norime kartu planuoti miesto plėtrą. Siekiame, kad su bendruomenėmis būtų tariamasi, o ne už jas nusprendžiama“, – poziciją pateikė Žemųjų Šančių bendruomenės pirmininkė.

Po deklaracijos įteikimo su bendruomenių atstovais susitikusi ir kritikos sulaukusi mero pavaduotoja Rasa Šnapštienė gyventojus kvietė pasikalbėti.

Situaciją pakomentuoti sutiko ir V.Matijošaitis. Anot jo, pagrindinė Šančių problema – ne rekonstrukcija, o valstybinę žemę neteisėtai užėmę gyventojai. „Mes už tai, kad kiekviena bendruomenė ir nariai rūpintųsi miestu, bet nebūtinai užgrobti visą pakrantę. Nemuno pakrantės yra vertybė, kuri turi tarnauti visiems miestiečiams ir miesto svečiams“, – savo poziciją pateikė meras.

„Pernai išgriovėme Šančių serviso tvoras, kuris buvo užsiėmęs dideles teritorijas. Negali mieste būti vieni labiau išskirtiniai negu kiti. Miesto teritorija yra mano, jūsų ir visų kitų. Turime turėti galimybę prieiti prie bet kurios poilsio vietos“, – pabrėžė jis.

Paklaustas, ar gavus deklaraciją keisis dialogas su bendruomenėmis, V. Matijošaitis sakė: „Šunys ir tai vienas ant kito paloja, o paskui, žiūrėkit, jau klausosi. Žmonės visi turi kalbėtis ir spręsti tas visas bėdas. Pažiūrėsime, pasiskaičiuosime transporto srautus.“ Anot jo, sprendimus priima ne miesto vadovai, o specialistai – architektai, urbanistai – todėl situaciją reikės aptarti su jais. „Aš tai norėčiau, kad būtų ir kad jūs turėtumėte kelią prieiti, kad visi daugiaaukščiai turėtų normalų išėjimą į pakrantę“, – paklaustas, ar sprendimas dėl gatvės tiesimo jau priimtas, akcentavo V. Matijošaitis.

15min priminus, kad šančiškiai surinko apie 6000 Nemuno pakrantės rekonstrukcijai nepritariančių kauniečių parašų, meras pastebėjo: „Bet Kaune gyvena 300 tūkstančių žmonių ir turime atsižvelgti į jų norus.“

Kauno savivaldybės vadovas, paklaustas, kodėl daugiau kaip mėnesį nesusitinka su bendruomenėmis, sudvejojo, ar gyventojai iš tiesų kreipėsi dėl vizito: „Idomiai užsiregistravę, nes mes nematėme nieko.“

Su žurnalistais taip pat susitikęs savivaldybės administracijos vadovas Vilius Šiliauskas pritarė mero mintims ir pridūrė, kad dialogo su bendruomenėmis netrūksta. Anot jo, į diskusiją gyventojai buvo kviečiami paviešinus projektinius Nemuno krantinės rekonstrukcijos sprendinius. „Gaila, – svarstė jis, – kad į susitikimą atėjo su plakatais ir lozungais, o ne spręsti klausimus.“ V. Šiliausko nuomone, dėl to susitikimas nebuvo produktyvus. <...>

Viešai prieinami dokumentai

Bendruomenių deklaracija, 2019-05-14. <https://www.lvbos.lt/kauno-bendruomenes-pateike-savivaldybei-pateike-bendruomeniu-deklaracija/bendruomeniu-deklaracija/>

Mes, Kauno miesto bendruomenės, šią Pilietinio pasipriešinimo dieną, skelbiame ryžtingą siekį realizuoti savo konstitucines teises, kurios mums garantuoja visavertį dalyvavimą priimant Kauno miesto darnios plėtros sprendimus ir yra garantuotos Orhuso konvencija bei LR teritorijų planavimo įstatymu.

Todėl iš miesto politikų ir administracijos reikalaujame:

1. Nuosekliai planuoti miesto plėtros procesus;
2. Skaidriai vykdyti visas planavimo ir projektavimo procedūras;
3. Laiku informuoti bendruomenes apie visus numatomus projektus;
4. Bendradarbiauti su bendruomene visuose miestui svarbiuose projektuose;
5. Projektus pradėti vykdyti tik gavus bendruomenių pritarimą;
6. Su bendruomenių atstovais kalbėtis atvirai ir lygiavertiškai;
7. Nesiimti spręsti už bendruomenes, bet tartis su jomis.

[18 Kauno bendruomenių parašai]

Facebook įrašai, komentarai

<https://www.facebook.com/events/1066656410391293/> (2019-06-29)

[įvykio aprašymas] **Eitynės „Nemuno kelias“**

Visas Kauno bendruomenes ir bendruomenėms save nepriskiriančius asmenis, kuriems rūpi visuomenės teisė pilnavertiškai dalyvauti miesto kūrimo procesuose, kviečiame solidarizuotis ir jungtis į eitynes už demokratiją! Pradžia - 18 val. prie Šančių mokyklos (Vokiečių g. 164). Eisime Nemuno pakrantės dviračių taku iki Geležinkelio tilto kartu su tarptautine pasipriešinimo ritmų grupe Rhythms of Resistance (ROR).

Šios eitynės - tai reakcija į vieną po kitos kylančias problemas dėl dialogo nebuvimo tarp bendruomenių ir Kauno miesto savivaldybės: gyventojai yra neįtraukiami į savo gyvenamosios aplinkos planavimo procesus, jų nuomonės yra nepaisoma, o kompetencija spręsti už save - menkinama. Aštuoniolika bendruomenių pasirašė deklaraciją dėl pilnavertiško dalyvavimo priimančiam Kauno miesto plėtros sprendimui ir įteikė ją Kauno miesto merui, tačiau iki šiol atsako į ją negavo.

Pastarųjų mėnesių įvykiai parodė, kad Kauno vadovai autokratiškai priiminėja sprendimus tarnaujančius ne visuomenės, o privataus verslo interesams. Neatsakingas miesto planavimas skaudžiai palietė daugelį rajonų ir paskatino Kauno bendruomenes vis garsiau kalbėti apie problemas, kurios rodo iškilusį pavojų demokratijai. Todėl kviečiame visus susirūpinusius dėl savo miesto kauniečius jungtis į eitynes už demokratiją ir kartu pareikšti savo teisę į vietos savivaldą. Eitynės vyks Šančių dviračių take, kuriame balandžio pabaigoje įvyko bendruomenės pasipriešinimo naujai gatvei akcija "Nemuno kelias". Eitynėse dalyvaus tarptautinis samba grupių tinklas Rythms of Resistance, kuris kūrybinėmis protesto formomis kovoja su socialinėmis, politinėmis ir ekologinėmis problemomis visame pasaulyje. Šį kartą samba tinklas ROR solidarizuoja su Kauno aktyvistais ir atvyksta kartu su mumis būgnų ritmu pasakyti „ne“ dominavimui, išnaudojimui, diskriminacijai ir priespaudai.

<https://www.facebook.com/groups/44564373224925/permalink/2385874528201826/> (2019-11-28)

Vita Geluniene: Žemųjų Šančių bendruomenei įteiktas Lietuvos Respublikos Aplinkos ministerijos DIPLOMAS už geriausią metų urbanistikos kūrinį: už susitelkimą ir aktyvius veiksmus ginant Šančių rajono vietos dvasią (genius loci), išsaugant šio rajono tapatybę ir unikalumą ateities kartoms.

Kiti vieši pasisakymai (pvz., viešose diskusijose, televizijos laidose).

INIT TV, reportažas apie lenteles su užrašais, raginančiais atlaisvinti valstybinę žemę (2019-06-11). <https://www.facebook.com/inittv/videos/367136447487282/>

Elena Vanagaitė (Šančių bendruomenės atstovė): Tai yra tikrai prieš Šančius vykdoma neigiamą savivaldybės veikla. Ji kaip ir teisinga, jie turi teisę tai daryti, bet kodėl tai daro tikrai Šančiuose? Kodėl toks perdėtas dėmesys Šančiams? Iš pradžių mus kiršino su neįgaliaisiais, kad mes nenorime pliažo neįgaliesiems... Ir mes buvome tokiam susirinkime neįgaliųjų savivaldybės aiškintis, kad mes tikrai nesam prieš neįgaliuosius. Bet čia yra labai sraunus Nemunas ir čia neįmanoma padaryti neįgaliesiems paplūdimio. Visi veiksmai susiveda į tokią visumą, kuri priešina Šančių bendruomenę su Kauno bendruomenės dalimis arba visa Kauno bendruomene.

[Savivaldybės atstovai teigia, kad nauja gatvė miesto bendrajame plane esą numatyta dar tarpukariu, o dabar augančiam rajonui reikia daugiau infrastruktūros].

INIT TV, Kauno Žemųjų Šančių bendruomenė laimėjo teisme prieš Kauno valdžią (2020-02-19). <https://www.facebook.com/watch/?v=2517881008318215>

Bendruomenė ne tik pristabdė savivaldybės planus tiesti gatvę ten, kur jos nelabai reikia, bet ir pasiekė, kad teismas patenkintų jos skundą - savivaldybės administracija įpareigota iš naujo išnagrinėti Žemųjų Šančių bendruomenės prašymą pakeisti Kauno miesto savivaldybės teritorijos bendrąjį planą ir apmokėti bylinėjimosi išlaidas.

Vis dėlto, bendruomenė neturėtų užmigti ant laurų, nes laikina pergalė – dar ne galutinė.

Saulius Dambrauskas: Matote, labai sudėtinga Kauno reikalus nagrinėti, kadangi jais yra gudraujama. Čia visa problema – jei mes žinotume visus planus, sąlygas, situacijas, mes galėtume papasakoti. Tas gudravimas vyksta tokiu būdu – šiuo metu turime tikrai pranešimų, kad projekto įgyvendinimas yra sustabdytas. Ar jis nutrauktas, ar sustabdytas – sunku pasakyti. Ir niekad nežinai, kada jis vėl išlįs į paviršių. Tačiau savivaldybė raštu atsisakė bendruomenės pasiūlymo keisti bendrojo plano sprendinį. Tai šitą jų atsisakymą teismas panaikino.

Visvaldas Matijošaitis [2019-06-18]: Bendraujam, bet kažkaip nepradedu tokių didelių laišku rinkti, susirašinėti. Bet mes už tai, kad kiekviena bendruomenė, kiekvienas bendruomenės narys rūpintųsi miestu, bet nebūtinai užgrobti visą pakrantę, o pakrantės Nemuno tai, skaitom, vertybė.

[vedėja] Tačiau bendruomenių teigimu, joks dialogas nevyko ir nevyksta.

Saulius Dambrauskas: Tai situacija ir yra tokia, kad buvome pakviesti į susitikimą, atvykome, na ir penkios minutės iki susitikimo mums paskambina, kad toks susitikimas neįvyks, jis atšauktas. Vadinasi, savivaldybė net nelinkusi įsiklausyti, bendrauti. Ji turbūt labiau linkusi teismuose dalyvauti, tam investuoti savivaldybės lėšas, netgi samdyti brangius advokatus, kad galėtų bylinėtis su žmonėmis, jie yra pasamdę pačią brangiausią Baltijos šalyse kontorą.

INIT TV, reportažas apie ginčą dėl Nemuno krantinės (2019-10-14).

<https://www.facebook.com/inittv/videos/2312215368906525/>

[Pavasariį Žemųjų Šančių gyventojus sudrebiniusi žinia apie panemune planuojamą nutiesti kelią sukėlė protestų laviną, todėl kol kas sprendimo miesto valdžia dar nepriėmė. Tiesa, per pusmetį nepriimti ir gyventojai, kurie prašėsi į susitikimą su Kauno vadovais. Dabar savivaldybė atnauja projektą dėl pakrantės urbanizavimo, kurį gyventojams planuojama pristatyti sausi.]

Aloyzas Pakalniškis [Kauno savivaldybės miesto tvarkymo skyriaus vedėjas]: Techninio projekto rengimas yra sustabdytas... atsižvelgus į tą, tarkim, gyventojų nuomonę. Bus rengiami atnaujinti gal projektiniai pasiūlymai ir jie bus pakartotinai pristatyti gyventojams. Tai nebus tas tradicinis kelias, kuris buvo pirmo projekto svarstymo metu pademonstruotas, bet toliau nuo komentarų susilaikyti norėčiau.

Nuomonės apie gatvės projektą Ž.Šančių Nemuno krantinėje (2019-06-12 – 2019-07-12)

[https://www.facebook.com/pg/Nemuno-kelias-](https://www.facebook.com/pg/Nemuno-kelias-482904912448599/photos/?tab=album&album_id=487545888651168&tn=-UC-R)

[482904912448599/photos/?tab=album&album_id=487545888651168&tn=-UC-R](https://www.facebook.com/pg/Nemuno-kelias-482904912448599/photos/?tab=album&album_id=487545888651168&tn=-UC-R)

Daug iškilių ir sąmoningų žmonių turi savo nuomonę šiuo klausimu ir tai nėra tik Šančių aktyvistų protestas prieš Kauno miesto savivaldybės inicijuojamus pokyčius..Dalinamės su Jumis

Kęstutis Zaleckis (KTU Statybos ir architektūros fakulteto profesorius): <...> XX a pabaigos – XXI a pradžios urbanistika orientuojasi į darnų vystymą ir miestą mato kaip subtilų organizmą sudarytą iš daugelio klodų: gyventojų, kultūros paveldo, ekologinių funkcijų, rinkos ir t.t. Jos esmę trumpai nusako garsaus darnų urbanisto J. Gehl knygos pavadinimas – „Miestas žmonėms“. Taip akcentuojama pati darnaus miesto vystymo esmė – jis neįmanomas be žmonių poreikių patenkinimo, nusistovėjusio gyvenimo būdo respektavimo ir t.t. Šiuo požiūriu Natūralios upių krantinės mieste tai vertybė, kurią reikia saugoti, o ne kaip XIX amžiaus industrializacijos metu, tenkinant tik siaurus ekonominius poreikius, įvilkti į gatvių „pakinktus“. <...>

Gediminas Navaitis (Kazimiero Simonavičiaus universiteto profesorius, psichologas, psichoterapeutas): <...> Paprasta, bet patvirtinta daugelyje pasaulio šalių – žmogus tuo laimingesnis, kuo labiau mano, kad jis lemia savo gyvenimą, kad jo balsas yra svarbus, kad valdžia dirba jam, kad jis turi įtakos sprendimams. Ši nuostata didina Bendros nacionalinės laimės indeksą. <...> Šie bendresni principai mums leidžia nesiginčyti dėl Kauno vienokios ar kitokios gatvės tiesimo. Aišku tai, kad turime vertinti ir džiaugtis gyventojų noru pilietiškai įgyvendinti savo siekius. Tai vertybė ne tik dėl labiau žalio miesto išsaugojimo, bet ir todėl, kad mes kuriame... Šie žmonės yra pilietinės visuomenės atstovai ir kad jų veikimas yra priedantis laimės mums visiems. Mes žinome, jei pasiseks jiems, mes visi įsigalinsime turėti teisę spręsti, kaip mes norime tvarkyti savo aplinką. Ir net jei mes padarysime klaidą, tai ta klaida yra vertingesnis dalykas negu kokio nors biurokrato teisingas sprendimas. Padarę vieną, antrą, trečią, ketvirtą klaidą... Mes grupiškai mąstydami pakilsime į aukštesnį mąstymo lygį ir sugebėsime tvarkyti tiek savo asmeninį, tiek mūsų bendruomenės, tiek valstybės gyvenimą.

Tuo tarpu, Kaune bandoma primesti nuostata, kad išmintingasis meras, valdininkas ar specialistas geriau išspręs reikalus, negu pilietis, kuris prilyginamas nepilnamečiui, nelabai atsakingam už save ir kurio nuomonė jiems nesvarbi.

Audrys Karalius (architektas): Ko savivaldybė siekia šiuo projektu, kuris net savo paskirties, nurodytos projekto rengimo užduotyje neatitinka – statytojo (Kauno savivaldybės) sumanymo ir sprendinių idėja elementariausiai nėra išreikšta. Dar daugiau – neįvardinta ne tik projekto idėja, bet ir koks nors apčiuopiamas tikslas statyti naują gatvę-krantinę ramioje, žalioje ir miestiečių seniai pamėgtoje Nemuno pakrantėje. <...> Tokią vertybę greta miesto centro sunaikinti – būtų tikras urbanistinis nusikaltimas.

Kita aktuali medžiaga

Homo cultus. Žmogus ir miestas. Pilietinis urbanizmas: visuomenės dalyvavimas miesto planavime, *LRT*, 2020-04-15. https://www.lrt.lt/mediateka/irasas/2000102123/homo-cultus-zmogus-ir-miestas-pilietinis-urbanizmas-visuomenes-dalyvavimas-miesto-planavime?fbclid=IwAR0dFJzO-w4tE6b15S5-UhskCCtHdmSU0kC5FvwN_iPqm6wew3tj5sVs3VU

Dalyvauja: Vilniaus miesto savivaldybės visuomeninės miesto planavimo komisijos pirmininkas, teismo ekspertas **Gintautas Tiškus** ir Lietuvos dviratininkų bendrijos tarybos narys bei Lietuvos pėsčiųjų asociacijos steigėjas **Eduardas Kriščiūnas**.

Vedėja: miesto antropologė, VGTU docentė **Jekaterina Lavrinec**.

Gintautas Tiškus: Prievolė turėti dialogą su visuomene atsirado ne vakar, ne prieš dešimt ir net ne prieš dvidešimt metų. Norėčiau pradėti nuo 1992 m. dokumento, kuriame nurodoma, kad Lietuvos respublikos statybos subjektai, piliečiai, visuomeninės organizacijos turi teisę reikalauti susipažinti su statybos objekto projektais, dalyvauti juos svarstant. <...> Jau atkūrus Nepriklausomybę, visuomenės įtraukimui į teritorijų planavimo, statybos procesus teisinėje bazėje buvo skiriamas didelis dėmesys. Aišku, techninės galimybės dalyvauti šiame procese buvo gana ribotos, interneto ir visokiomis kitomis prasmėmis. Tačiau patys principai buvo įdėti jau prieš trisdešimt metų, labai seniai. Ką šiai dienai mes turime? Šiai dienai situacija yra paradoksali – visuomenė prarado galimybę dalyvauti tiek teritorijų planavimo, tiek statybos procese. Aš vėlgi pacituosiu įstatymus: Teritorijų planavimo įstatymo tikslai: <...> Teritorijų planavimo įstatyme numatoma derinti interesus. Tačiau naujoje įstatymo redakcijoje buvo praktiškai atsisakyta detaliųjų planų rengimo, o tai reiškia, kad visuomenė prarado teisę dalyvauti ir derinti interesus būtent pačioje svarbiausioje planavimo stadijoje. <...> Turime hipertrofuotą, nesuvokiamą visiškai sistemą, kuomet visuomenei pateikiami susipažinti projektiniai pasiūlymai. Tačiau kur yra bėda? Statybos įstatyme numatoma, kad projektiniai pasiūlymai yra pateikiami kaip *informacija* visuomenei apie numatomų statinių projektavimą. *Informacija* – tai reiškia, kad projektinių pasiūlymų negalima apskusti Valstybinei teritorijų planavimo inspekcijai, jie negali būti apskusti teismui. Visuomenė, atėjusi į viešą projektinio pasiūlymo aptarimą gali tik pasižiūrėti, ir viskas. Praktiškai daugiau jokių galimybių įtakoti šį procesą nėra. Nebent užsakovas būtų toks geranoriškas, ko iš tikrųjų šiandien beveik nėra, ir pagal visuomenės norus ar reikalavimus koreguotų projektą. Tačiau mes žinome, kad nekilnojamojo turto vystytojų pagrindinis tikslas yra pelno siekimas. Tai apie kokį visuomenės dalyvavimą galime šnekėti, kai jai yra atimta teisė šitam procese dalyvauti?

<...>

Eduardas Kriščiūnas: Kad visiškai galime įgyvendinti savo teisę, tai nemanome, bet kad kažką galime pakeisti, tai akivaizdu. Nes jei negalėtume, tai nematytume prasmės dalyvauti. Pats dalyvauju projektuose, kurie yra susiję su infrastruktūra. Šioje vietoje nėra situacija tokia tragiška, nes užsakovas yra pati savivalda. <...> Panašu, kad viskas bandoma palikti statytojui, užsakovui ir visuomenei bandoma sakyti, kad viskas čia yra gerai, o bendrajame plane pažymėtas geltonai plotas, tai reiškia, kad ką čia bestatytų, viskas iš esmės bus gerai, nes jie parametų neviršija.

<...>

Eduardas Kriščiūnas: [kalba apie Stoties rajono rekonstrukciją, į kurios planavimą įtraukiami gyventojai]. Tokie renginiai, kurie lyg ir parodo gyventojams, kad į jų nuomonę lyg ir atsižvelgsime, teikia viltį, kad galbūt gyventojai iš tikrųjų pamatys prasmę dalyvauti tuose procesuose. Nes dabar matome visišką nusivylimą. Daugelis žmonių sako „Aš net nesidomėsiu šiais dokumentais, nes kas iš to? Vis tiek niekas manęs neklausys“. Nes didžiąja dalimi tai taip ir yra. Nes viešuosiuose pirkimuose numatyta parengti techninį pasiūlymą, o tada atlikti viešąsias procedūras pagal projektinių pasiūlymų svarstymus. Vežimas stovi prieš arklį: parengi sudėtingąją dalį, o tada supaprastintą versiją pateiki visuomenei ir apsimeti, kad tariamasi, kai iš tikrųjų jau nėra apie ką tartis, nes didžioji dalis darbo jau yra padaryta ir joks sveiko proto projektuotojas to darbo nebenori perdarinėti. Ir jis darys viską, kad tik nieko nereikėtų keisti. Ne toj vietoj turėtų būti

svarstymas su visuomene, ji turi dalyvauti koncepcijos išgryninime. <...> Savivalda iš esmės, ne tai kad ji nenori dalyvauti tame procese, bet jinai netgi *trukdo* dalyvauti. Dabar turime keistą ginčą, kad paviešintas bendrasis planas yra ne tas, kuris buvo patvirtintas Vilniaus miesto tarybos <...> Mes net neturime originalaus bendrojo plano, tai galime suprasti, kad savivaldybei nėra svarbu juo vadovautis.

„Ar turiu galios savo miesto reikaluose?“ *Diskusijų festivalis „Būtent!“*, 2019-09-06.

<https://www.youtube.com/watch?v=on05oFZLP5w>

Dalyvauja: Vilniaus savivaldybės administracijos direktorius Povilas Poderskis; Miesto antropologė Jekaterina Lavrinec; Advokatas Saulius Dambrauskas; Žemųjų Šančių bendruomenės atstovai Vita Gelūnienė ir Ed Carrol

Moderuoja: Prof. dr. Justinas Žilinskas

Jekaterina Lavrinec: Jeigu mes kalbame apie dialogą tarp institucijų ir bendruomenių, turi būti tam tikra teisinė aplinka, kuri užtikrina piliečių dalyvavimą. Kita vertus, yra diskusinė aplinka. Kaip mes grindžiame argumentus, kaip grindžiame būtinumą vienų ar kitų projektų, ir dar vienas dalykas yra procedūrinis – kiek institucijos išvysčiusios procedūrinius kelius priimant sprendimą ir kuriam etape įtraukiame gyventojus. Pagal dabartines procedūrines schemas gyventojai įtraukiami per vėlavimus ir iš to kyla konfliktai. <...>

Saulius Dambrauskas: Visada patogu nukreipti dėmesį į tai, kad yra netobuli įstatymai ir teisinis reguliavimas, todėl valdžios institucijos paprastai stengiasi pasiteisinti įstatymų trūkumu. <...> Teisinis reguliavimas ir konstitucinė aplinka yra visiškai pakankama, tačiau yra pati valia šiuo metu valdžios institucijų tokia, kad didžiausia nelaimė, kuri yra paradoksali, yra pakabintas pinigų maišas, kurį reikia įsisavinti. Dažnai iš Europos fondų ateinantis pinigų maišas sugadina tuos santykius, kurie galėtų nuosekliai ir sklandžiai plėtotis. <...> Jei susikuria tokia situacija, su kuria susiduriame dabar – ji yra tragiškai bloga, bet nuosekliai gerėja. Ji gerėja gyventojų dėka, todėl kad daugėja teisinių ginčų, teisminių procesų, ir tai verčia atkreipti dėmesį į tarptautinių nuostatų nesilaikymą [Orhuso konvencijos pažeidimai]. Problemos šaknis yra tame, kad derinimai atliekami formaliai siekiant, kad būtų uždėtas pliusiukas, kad derinimas įvyko. Bet nėra poreikio tam derinimui, nėra poreikio išsiaiškinti bendruomenių ir visuomenės tikro poreikio ir tų tikslų, kodėl reikia daryti pakeitimus. Jei tas poreikis būtų gerbiamas, nebūtų tų ginčų, kurie vyksta dabar nuolat.

Justinas Žilinskas: Povilai, jūs šiek tiek iš kitos barikadų pusės nei bendruomenės... Kokias esmines problemas bendravimo su bendruomenėmis galite identifikuoti?

Povilas Poderskis: Šiaip nelabai aš jaučiuos iš kitos barikadų pusės nei bendruomenės, čia barikada – mes jos nei pastatėm... Bendrai paėmus, visi mes norim, kad miestas būtų patogus gyventi ir kad būtų tvarkomos viešosios erdvės vienaip ar kitaip. Turbūt nėra didelės skirties, ji atsiranda tik tada, kai prieinam prie implementacijos. Tikrai yra problema Europos sąjungos pinigai, nes tai sukuria motyvaciją ir lūkestį, tam tikros ministerijos spaudžia atlikti projektus kuo greičiau ir tuos pinigus panaudoti. Tačiau bendruomenių išgirdimas ir įsiklausymas nėra labai greitas procesas ir tai padaryti nėra labai paprasta. Dažnai tie projektai vėluoja, persidaro ir panašiai. Ogmios miesto projektas buvo perdaromas bene tris kartus. <...> Dažnai turime iš visuomenės dvejopą lūkestį: norime greito pokyčio ir gerų, greitų pagerinimų, bet kartu turime viską suderinti su bendruomene ir išgirsti visų interesus ir nuomones. Tai įveda į tokį pleišną, kuris viena vertus, ir ką mes girdim iš tos pačios bendruomenės, kartais tame pačiame pasisakyme – trūksta greitų ir ryžtingų sprendimų ir, kita vertus, trūksta įsiklausymo ir atsižvelgimo į nuomonę. Tai yra dvi skirtingos kryptys, kuriomis turime dirbti. Ir viešasis sektorius tik po truputį prisitaiko prie to pokyčio. Turime gerų pavyzdžių naujų projektų, kur kviečiame visuomenę į derinimą ne projektų, o pačios užduoties, kai tariamės, ką mes apskritai norime sukurti vienoj ar kitoj vietoj. Tai yra geras pavyzdys, bet turime šleifą projektų, kurie pradėti 2009 m. ir taip toliau. Tai yra nuvažiuojantys traukinys, kai jau pasirašytos rangos sutartys ir mes tokius projektus jau norime įgyvendinti.

Justinas Žilinskas: Dabar kreipiuosi į Kauno pusę, kur bendruomenė susiorganizavo ir gina teritoriją, kurią norima urbanizuoti labai rimtai. Ko savivaldybė nedaro, ko jūs iš jos tikėtumėtės?

Vita Gelūnienė: Klausimas, ko savivaldybė nedaro, galėtų būti atsakyta labai paprastai – nesilaiko įstatymų. Tose vietose, kur mes matome problemas. Problema – arši urbanizuojama mūsų teritorija, mūsų gyvenamasis rajonas, ir tai daroma nedarniai, o svarbiausia – neatsižvelgiant į bendruomenės poreikius. Dialogo tarp bendruomenės ir savivaldybės nėra ir tą jau galiu drąsiai teigti, nes nuo balandžio mėnesio pabaigos mes aktyviai bandome aktyviai užmegzti dialogą įvairiom formom ir mums tai nesiseka. <...> Sužinojus apie intenciją daryti automobilių gatvę rekreacinėje erdvėje, žmonės išėjo į tą vietą, susikibo rankomis ir parodė savo protestą, pademonstravo savo norą išlaikyti šią pakrantę žalia. Aiškiai pasakė 6 tūkstančiai žmonių savo parašais, kad gatvės šioje vietoje nereikia. Po to sekė daug įvairių veiksmų, kuriais bandėme prakalbinti, užmegzti santykį su savivaldybe, bet iki šiol nebuvo jokio pokalbio su savivaldybe.

Justinas Žilinskas: Tai su kuo jie kalbasi tokiu atveju?

Vita Gelūnienė: Nesu kompetentinga atsakyti, galbūt jie kalbasi patys su savimi, galbūt su investuotojais, verslu, galbūt su europiniais fondais, tačiau ne su miesto gyventojais. <...> Kaip ir visi mūsų nauji urbanizacijos projektai mus pasiekia mūsų bendruomenės Facebook'o grupėje, kai kažkas dirbantis su savivaldybe, dažnai koku nors paslaptingu vardu pasivadinęs, mums praneša informaciją Facebook'e. Mes tada labai greitai mobilizavomės kviesdami žmones išeiti į Nemuno pakrantinę ir diskutuoti, ko žmonėms reikia. Po tos akcijos, kai susikibome rankomis, mes susėdome pakrantėje ir apie 200 žmonių tarėsi ir kalbėjo apie tai, kaip jie naudojami šia pakrante, kaip norėtų ja naudotis ir ko jiems čia reikia. Ir nei vienas iš diskusijos dalyvių nepasakė, kad ten reikėtų gatvės. Tai su tokia informacija bandėme kreiptis į savivaldybę, dalyvavome projekto pristatyme, ten taip pat aiškiai išsakėme savo poziciją. Vėliau 18 Kauno bendruomenių pasirašė deklaraciją dėl darnios miesto plėtros, kurią bandėme įteikti merui, bet iki šiol jis tos deklaracijos nepriėmė. Mūsų nepakvietė į susitikimą, nors mes užsiregistravome ir laukėme eilėje, tuomet mes deklaracijoje tokiu beveik prievartos būdu įteikėme merui per vieną tarybos posėdį, kurio metu vicemerė pažadėjo susitikti su mumis ir diskutuoti mums rūpimais problemineis klausimais. Iki šiol tas susitikimas neįvyko. Negana to, mums yra kliudoma naudotis Savivaldos įstatymu. Seniūnija neleidžia agituoti už savo iškeltus kandidatus prieš seniūnaitių rinkimus savo informaciniame stende. Tai kokius mes įrankius ir kokias galias mes turime?

Justinas Žilinskas: Jekaterina, kaip įtraukiant gyventojus sprendžiamas santykis tarp dalies ir visumos, tarkim, visas miestas ir miesto dalis?

Jekaterina Lavrinec: Viena didžiausių problemų yra ta, kad vis dar nesame sukūrę tokio diskurso, bendro kalbėjimo apie miestą, pagrindinius gyvenimo kokybės principus dėl kurių mes visi sutariam skirtinguose lygmenyse. Vien tik sumanymas keliu atskirti upę nuo augmenijos, kitų žalių dalių yra labai keistas europiniame kontekste. <...>. Bijau, kad savivaldybės aparatai, kaip ir bet kokie biurokratiniai aparatai, yra lėti ir stokoja resursų, kad galėtų geriau ir greičiau rinkti tą informaciją. Kas liečia santykį tarp visumos ir dalies, čia yra darnios plėtros koncepcija. <...> Nepaisant to, kad yra Architektūros įstatyme minimas darnumas kaip kokybiškos architektūros formavimo principas, nėra išskleidžiama, kas tai yra. Kas liečia diskusinio lauko apie miestą formavimą, čia yra problema, nes mes net nerezervuojame laiko susitarti dėl sąvokų. Galime vartoti sąvoką „darnu ir jautru“, bet kodėl jis darnus? Sąvokos vartojamos kaip savaime suprantamos ir nevyksta diskusijos.

Justinas Žilinskas: Povilai, kalbant apie darnumą ir tvarumą, kada prasideda bendruomenių įtraukimas savivaldybėms užsakant projektus pagal dabartinę tvarką? Ar matote tame problemą, kad reikėtų ankstinti?

Povilas Poderskis: <...> Pritariu Jekaterinai, kad reikia susitarti dėl sąvokų, nes kartais jos ar kitų bendruomenininkų vartojamos sąvokos turi visiškai kitokią krūvį negu tai, kaip mes jas suprantame institucijose. Padarėme eksperimentą, parinkome vieną adresą ir pažiūrėjome, kas bus statoma aplinkui per ateinančius kelis metus. Tai informacija visa yra ir tai yra mums didelė kliūtis bandant suvaldyti visuomenės lūkesčius. Išivaizduoju, kad Kauno bendrajame plane ta gatvė, kuri dabar realizuojama, buvo numatyta. Turbūt bendrasis planas buvo seniai patvirtintas, suderintas, visi procesai praeiti. Tas derinimas ir realizacija kartais dešimtmečiais skiriasi. Turbūt yra tikrai labai daug trūkumų kalbant apie procesą kaipo momentinį. Per dešimt metų žmonės jau taip nebegalvoja,

politikai pasikeičia <...>. Kartais lėtumas valstybiniame sektoriuje yra gerai, nes jis leidžia geriau įsigilinti į projektus ir geriau juos realizuoti.

Saulius Dambrauskas: Dažnai paaiškėja, kai kyla konfliktas, kad derinimas jau įvyko – prieš penkis metus kažkokioj kavinėj. Tai ar čia yra tikras derinimas, kai yra aktuali tema? Kas yra ta suinteresuotoji visuomenė, apibrėžta tiek Orhuso konvencijoje, tiek mūsų įstatymuose? Visuomenė, įskaitant ir vienas žmogus, kuris yra suinteresuotas tam tikrų sprendimų priėmimu. Orhuso konvencija yra labai svarbus dokumentas, ratifikuotas ir Lietuvoje, kuris turi prioritetinę galią prieš mūsų nacionalinius įstatymus, ir jame yra trys pamatinės teisės. Pirma, teisė į informaciją, susijusią su aplinka laiku ir apie tai, kokie projektai yra įgyvendinami. Šita teisė Lietuvoj neįgyvendinama ir aš galėčiau vardyti ištisus projektus. Antra, asmuo turi teisę dalyvauti priimant sprendimus, realiai dalyvauti svarstant, teikiant pasiūlymus, gauti atsakymus, *realiai* dalyvauti. Trečia, asmuo gali kreiptis į teismus aplinkosaugos klausimais. Tai nebesiejama su jo asmeninių teisių pažeidimu. Aplinkosaugos klausimais nereikia, kad aš gyvenčiau po tuo medžiu. <...> Kaip tai įgyvendinama realybėje – pavyzdžiui, surenkami 300 parašų ir sakoma, kad suinteresuotoji visuomenė yra tokios nuomonės. Staiga valdžia atsako: ne, mieste gyvena 300 tūkstančių, todėl visi kiti galbūt yra kitos nuomonės, o tai jau yra nenormalu. Bet suinteresuotoji visuomenė yra ta, kuri suinteresuota sprendimo priėmimu ir būtent jina yra aktyvioji dalis. Niekada negalima statistiškai priešpastatyti jai pasyviąją dalį, kuriai nerūpi sprendimo priėmimai.

Justinas Žilinskas: Šitoj situacijoje atsидūrusi ir bendruomenė Kaune, šios teisės iš esmės yra nerealizuojamos. Koks kelias jai likęs vienintelis?

Saulius Dambrauskas: Jų atvejis yra tik vienas iš daugelio visoje Lietuvoje, o ypač Kaune, kuriame yra masiškas reiškiny, kuris šiek tiek yra dabar stabilizuotas. Šiuo metu Šančių bendruomenė yra iškėlus dvi bylas. Visuomenė yra įstumama į tokią situaciją, kurios būtų galima paprastai išvengt – tereikia pasidaryt atviriems diskusijai ir nepasakyti, kad „mums čia štai galbūt reikia užsidėt pliusiuką, kuris jau galbūt įvykęs prieš penketą metų“. Gal reikia penkis kartus diskutuot, reikia diskutuoti, atrasti sprendimus, pasamdyt specialistus, įtikinti visuomenę ir netikinčius asmenis *argumentais*, o ne savo galia. Ir tada prieiti prie sprendimų priėmimo. Čia yra kelias, kuris yra tikras, kuriuo visuomenė tampa patenkinta. Šiuo atveju derinimo procesas tampa ištisa apgaule – bandoma suorganizuoti susitikimą, kuris vyktų po darbo, nepatogių laiku, pagrindiniai projektai vykdomi vasaros metu, atostogų metu, kad kuo mažiau visuomenės dalyvautų tame. Ar tai yra sąžiningas projektavimas? <...>

<...> [apie tai, kaip bendruomenės surenka lėšas dalyvauti teismuose]

Vita Gelūnienė: Atrodo, kad teismai yra finalinė priemonė, nes dialogas, pokalbis, geranoriškumas, viešumas, kultūra, menas negalioja. Vienintelė kalba yra teisinė kalba. Tuo tikslu įkūrėme atskirą sąskaitą, kur visuomenė aukoja savo asmeninius pinigus viešam interesui.

<...>

Povilas Poderskis: Prie šio stalo turėtų sėdėti daug daugiau žmonių. Dabar turime mane, kaip atstovaujantį tą blogąją pusę, o visus kitus tarsi bendruomenės, tačiau visi turi interesų, išdrįsiu pasakyti, kad ir verslas turi teisę vystyt, ir architektai turi teisę į kūrybišką ir mažiau ar labiau suprantamą architektūrą. Visi mes turim subendrint savo pozicijas ir ieškot sprendimų, kaip miestą padaryti geresnį, tačiau neuždaryti jo. Jei suinteresuota bendruomenė tampa vienas vystytojas, kuris stabdo kito vystytojo projektą, tai nėra nei suinteresuota bendruomenė nei teisių įgyvendinimas, o piktnaudžiavimas teise ir farsas. Jeigu tas dialogas savom formom rasis, jei pasistatysim tas barikadas, tai tada bus blogai.

<...>

Edmundas K.: Reikia ne teisės, o laisvės. Reikia visuomenės kūrimo iš apačios, o ne jos orkestravimo iš valdžios. Mūsų problema Kaune yra tai, kad viskas yra iš centro.